

PLAN UKUPNOG RAZVOJA GRADA VRGORCA ZA RAZDOBLJE OD 2021. – 2030.

SADRŽAJ

1. UVOD	9
1.1. Ciljevi Plana ukupnog razvoja	10
1.2. Metodika izrade Plana ukupnog razvoja	10
1.3. Plan aktivnosti	11
1.4. Usklađenost sa strateškim dokumentima	11
2. ANALIZA STANJA	14
2.1. Prostorna obilježja Grada Vrgorca	14
2.1.1. Geomorfološke karakteristike područja Grada	17
2.1.2. Klimatske značajke područja Grada	18
2.1.3. SWOT analiza prostornih obilježja	19
2.2. Sustavni kapaciteti Grada Vrgorca	20
2.2.1. Imovina i (su)vlasnički udjeli	20
2.2.2. Proračun	22
2.2.3. Fiskalni kapacitet	25
2.2.4. SWOT analiza sustavnih kapaciteta	27
2.3. Demografske karakteristike	27
2.3.1. Stanovništvo	28
2.3.2. SWOT analiza demografskih karakteristika Grada	34
2.4. Gospodarstvo	35
2.4.1. Gospodarska zona	37
2.4.2. Poduzetnički centar Vrgorac d.o.o.	39
2.4.3. Turizam	40
2.4.3.1. Turistička zajednica Grada Vrgorca	46
2.4.3.1.1. Manifestacije u organizaciji i (su)organizaciji TZ Grada Vrgorca	46
2.4.3.2. SWOT analiza turizma Grada Vrgorca	52
2.4.4. Poljoprivreda	55
2.4.5. SWOT analiza gospodarstva	59
2.5. Infrastrukturna obilježja	61
2.5.1. Prometna infrastruktura	61
2.5.2. Telekomunikacijska infrastruktura	63
2.5.3. Vodoopskrba i odvodnja	65
2.5.4. Energetski sustav	75
2.5.5. Opskrba plinom	76
2.5.6. Gospodarenje otpadom	77
2.5.7. Prirodni resursi i Ekološka mreža (Natura 2000)	80
2.5.8. Prostorno-planski dokumenti	84
2.5.8.1. Prostorni plan Splitsko-dalmatinske županije	84
2.5.8.2. Prostorni plan Grada Vrgorca	85
2.5.9. SWOT analiza infrastrukturnih obilježja	86
2.6. Društvena obilježja	87
2.6.1. Odgojno-obrazovni kapaciteti	87
2.6.2. Zdravstvena skrb	92
2.6.3. Socijalna skrb	93
2.6.4. Civilno društvo	96
2.6.5. Kulturna obilježja	100
2.6.5.1. Kulturne manifestacije	102
2.6.5.2. Kulturne ustanove	103
2.6.6. SWOT analiza društvenih obilježja	105
3. TOWS MATRICA	106
4. PEST(EL) ANALIZA	109
5. SREDNJOROČNE RAZVOJNE POTREBE I RAZVOJNI POTENCIJALI GRADA VRGORCA	113
6. STRATEŠKI CILJEVI	115
6.1. Vizija	116

6.2. Strateški ciljevi i prioriteti	116
6.3. Projekti od strateške važnosti	150
6.4. Okvir za provedbu, praćenje i vrednovanje PUR-a	154
6.5. Terminski plan provedbe PUR-a s indikativnim financijskim planom	155
6.6. Usklađenost Plana ukupnog razvoja s Nacionalnim i Europskim strateško-planskim dokumentima	158
7. ZAKLJUČAK	162
8. LITERATURA	163
9. PRILOZI	164

POPIS TABLICA

<i>Tablica 1. Metodika izrade Plana ukupnog razvoja</i>	11
<i>Tablica 2. Prikaz kretanja broja stanovnika/stanova Grada Vrgorca u odnosu na SDŽ i RH</i>	16
<i>Tablica 3. Administrativna podjela Grada Vrgorca</i>	16
<i>Tablica 4. Ukupna mjesečna i godišnja količina oborina za Grad Vrgorac u razdoblju od 2015.</i>	19
<i>Tablica 5. Apsolutno najviše vrijednosti temperature zraka izmjerene na meteorološkim postajama u Hrvatskoj</i>	19
<i>Tablica 6. SWOT analiza prostornih obilježja</i>	19
<i>Tablica 7. Struktura imovine Grada Vrgorca</i>	20
<i>Tablica 8. Poslovni prostori u (su)vlasništvu Grada Vrgorca i njihovi korisnici</i>	21
<i>Tablica 9. Trgovačka društva u vlasništvu Grada Vrgorca</i>	22
<i>Tablica 10. Ostvareni prihodi i rashodi proračuna Grada Vrgorca od 2017. do 2019.</i>	24
<i>Tablica 11. Prikaz proračunske transparentnosti Grada Vrgorca s detaljnim podacima za 2018.</i>	26
<i>Tablica 12. SWOT analiza sustavnih kapaciteta Grada</i>	27
<i>Tablica 13. Broj stanovnika u Gradu Vrgorcu prema podacima popisa stanovništva iz 2011.</i>	28
<i>Tablica 14. Stanovništvo prema starosti i spolu Grada Vrgorca</i>	30
<i>Tablica 15. Broj članova kućanstva na području Grada Vrgorca prema podacima popisa stanovništva iz 2011.</i>	31
<i>Tablica 16. Stanovi i kuće prema načinu korištenja</i>	32
<i>Tablica 17. SWOT analiza demografskih karakteristika Grada</i>	34
<i>Tablica 18. Nezaposlene osobe po ispostavama Splitsko-dalmatinske županije, prosinac 2017. i 2018.</i>	35
<i>Tablica 19. Rang lista županija prema NETO DOBITI poduzetnika u 2019.; preliminarni podaci* – broj poduzetnika, ukupan prihod, dobit i gubitak razdoblja (iznosi u tisućama kn)</i>	35
<i>Tablica 20. Osnovni financijski rezultati poslovanja poduzetnika u RH, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Gradu Vrgorcu u 2017.</i>	36
<i>Tablica 21. Broj poduzetnika, broj zaposlenih, prosječna mjesečna plaća i financijski podaci dvadeset osam gradova s manje od stotinu poduzetnika (iznosi u tisućama kuna); Grad Vrgorac</i>	36
<i>Tablica 22. Popis ugovornih korisnika Gospodarske zone Ravča</i>	38
<i>Tablica 23. Broj ležajeva u razdoblju od 2011. do 2020.</i>	42
<i>Tablica 24. Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista u proteklom razdoblju od 2012. do 2020.</i>	43
<i>Tablica 25. Noćenja domaćih i stranih turista u razdoblju od 2012. do 2020.</i>	45
<i>Tablica 26. Manifestacije i aktivnosti organizirane uz potporu TZ Grada Vrgorca</i>	47
<i>Tablica 27. SWOT analiza vrgorskog turizma</i>	52
<i>Tablica 28. Poljoprivredni kapaciteti Grada Vrgorca</i>	55
<i>Tablica 29. Karakteristike poljoprivredne proizvodnje Grada Vrgorca</i>	56
<i>Tablica 30. Kapaciteti Mesne industrije Braća Pivac</i>	57
<i>Tablica 31. SWOT analiza gospodarstva</i>	59
<i>Tablica 32. Pregled cestovne infrastrukture Grada Vrgorca</i>	61
<i>Tablica 33. Vodoopskrbni sustav Grada Vrgorca tijekom 2020.</i>	65
<i>Tablica 34. Energetski sustav Grada Vrgorca</i>	75
<i>Tablica 35. Sustav gospodarenja otpadom Grada Vrgorca</i>	78

<i>Tablica 36. Količina proizvedenog biorazgradivog otpada u 2020.</i>	<i>79</i>
<i>Tablica 37. Planirani dugoročni (kapitalni) projekti s ciljem adekvatnog gospodarenja otpadom .80</i>	<i>80</i>
<i>Tablica 38. Posebno vrijedna područja parka prirode Biokovo.....</i>	<i>80</i>
<i>Tablica 39. Ekološka mreža Grada Vrgorca.....</i>	<i>82</i>
<i>Tablica 40. SWOT analiza infrastrukturnih obilježja.....</i>	<i>86</i>
<i>Tablica 41. Kapaciteti Dječjeg vrtića „Pčelica“ Vrgorac za 2020. godinu.....</i>	<i>88</i>
<i>Tablica 42. Kapaciteti Osnovne škole Vrgorac za školsku godinu 2020./2021.....</i>	<i>90</i>
<i>Tablica 43. Kapaciteti Srednje škole Tina Ujevića Vrgorac za razdoblje od 2016. do 2021.</i>	<i>91</i>
<i>Tablica 44. Zdravstvena i socijalna skrb na području Grada Vrgorca</i>	<i>92</i>
<i>Tablica 45. Popis aktivnih udruga koje djeluju na području Grada Vrgorca.....</i>	<i>96</i>
<i>Tablica 46. Zaštićena kulturna dobra Grada Vrgorca</i>	<i>100</i>
<i>Tablica 47. Kulturne manifestacije na području Grada Vrgorca.....</i>	<i>102</i>
<i>Tablica 48. SWOT analiza društvenih obilježja</i>	<i>105</i>
<i>Tablica 49. TOWS matrica.....</i>	<i>107</i>
<i>Tablica 50. PEST(EL) ANALIZA.....</i>	<i>110</i>
<i>Tablica 51. Opći cilj 1. Upravljanje razvojem Grada</i>	<i>121</i>
<i>Tablica 52. Opći cilj 2. Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva.....</i>	<i>125</i>
<i>Tablica 53. Opći cilj 3. Razvoj infrastrukturnih aspekata Grada</i>	<i>131</i>
<i>Tablica 54. Opći cilj 4. Unaprjeđenje kvalitete života.....</i>	<i>143</i>
<i>Tablica 55. Prioriteti i mjere koji proizlaze iz strateških ciljeva</i>	<i>150</i>
<i>Tablica 56. Terminski plan provedbe Plana ukupnog razvoja Grada Vrgorca s indikativnim financijskim planom</i>	<i>155</i>

POPIS SLIKA

<i>Slika 1. Panorama grada Vrgorca</i>	<i>7</i>
<i>Slika 2. Ciljevi održivog razvoja Strategije Europa 2030.</i>	<i>12</i>
<i>Slika 3. Geografski smještaj Grada Vrgorca u Republici Hrvatskoj.....</i>	<i>15</i>
<i>Slika 4. Geografski smještaj Grada Vrgorca u Splitsko-dalmatinskoj županiji</i>	<i>15</i>
<i>Slika 5. Prikaz fiskalnog kapaciteta Grada Vrgorca u razdoblju od 2014. do 2018.....</i>	<i>25</i>
<i>Slika 6. Slikovni prikaz transparentnosti proračuna Grada Vrgorca za razdoblje 2015. – 2020.</i>	<i>26</i>
<i>Slika 7. Stanovništvo Grada Vrgorca prema kriteriju obrazovanja u razdoblju od 1961. do 2011...33</i>	<i>33</i>
<i>Slika 8. Registrirani smještajni objekti na području Grada Vrgorca.....</i>	<i>43</i>
<i>Slika 9. Pregled autobusnih stajališta na području Grada Vrgorca</i>	<i>63</i>
<i>Slika 10. Mreža pokretnih komunikacija na području Grada Vrgorca.....</i>	<i>64</i>
<i>Slika 11. Podsustavi vodoopskrbnog sustava Grada Vrgorca tijekom 2020.</i>	<i>65</i>
<i>Slika 12. Plan izgradnje vodoopskrbnog sustava u narednom razdoblju trajanja PUR-a</i>	<i>67</i>
<i>Slika 13. Troškovi za električnu energiju u razdoblju od 2017. do 2019.....</i>	<i>70</i>
<i>Slika 14. Plan izgradnje sustava odvodnje u predstojećem razdoblju trajanja PUR-a</i>	<i>74</i>
<i>Slika 15. Prijenosna i distribucijska elektroenergetska mreža na području Grada Vrgorca</i>	<i>76</i>
<i>Slika 16. Planirani sustav opskrbe plinom na području Grada Vrgorca.....</i>	<i>77</i>
<i>Slika 17. Park prirode Biokovo.....</i>	<i>81</i>
<i>Slika 18. Prikaz općih razvojnih ciljeva Plana ukupnog razvoja Grada Vrgorca.....</i>	<i>117</i>
<i>Slika 19. Pregled temeljnih strateških ciljeva i prioriteta</i>	<i>118</i>
<i>Slika 20. Ciljevi kohezijske politike 2021. – 2027.</i>	<i>159</i>
<i>Slika 21. Prikaz razvojnih smjerova i strateških ciljeva NRS-a 2030.....</i>	<i>160</i>

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Usporedba broja stanovnika Grada Vrgorca 2001. i 2011.	28
Grafikon 2. Grafički prikaz broja ležajeva od 2011. do 2020. u Gradu Vrgorcu	42
Grafikon 3. Dolasci i noćenja turista u razdoblju od 2012.do 2020.....	44
Grafikon 4. Noćenja domaćih i stranih turista u razdoblju od 2012.do 2020.....	45

POPIS KRATICA

PUR	Plan ukupnog razvoja
JLS	Jedinica lokalne samouprave
EU	Europska unija
MRRFEU	Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske Unije
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
EFJP	Europski fond za jamstva u poljoprivredi
PPMP	Provedbeni program Ministarstva poljoprivrede
SPMP	Strateški plan Ministarstva poljoprivrede
NRS	Nacionalna razvojna strategija
RH	Republika Hrvatska
SDŽ	Splitsko-dalmatinska županija
JUO	Jedinstveni upravni odjel
KČ.BR.	Katastarska čestica, broj
K.O.	Katastarska općina
DVD	Dobrovoljno vatrogasno društvo
PPU	Prostorni plan uređenja
NN	„Narodne novine“
HP	Hrvatska pošta
HT	Hrvatski telekom
HEP	Hrvatska elektroprivreda
TS	Transformatorska stanica
MRS	Mjerno redukcijska stanica
RS	Redukcijska stanica
ES	Ekvivalent stanovnika
UPOV	Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda
POVS	Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove
POP	Područja očuvanja značajna za ptice
SCADA	Supervisory Control and Data Acquisition
ZOGO	Zakon o održivom gospodarenju otpadom
D.O.O.	Društvo s ograničenom odgovornošću
OŠ	Osnovna škola
MŠ	Matična škola

PŠ	Područna škola
----	----------------

*Pitoma, plodna kraška polja, prirodni vodni izvori,
blaga mediteranska klima te bogatstvo prirodne i
kulturno-povijesne baštine grad Vrgorac čine
nebrušenim biserom Dalmacije!*

Slika 1. Panorama grada Vrgorca

Izvor: Grad Vrgorac

Vrgorac

Grad Tina, jagoda, pršuta i vina.

UVODNA RIJEČ GRADONAČELNIKA

1. UVOD

Broj izazova i tema s kojima se jedinice lokalne samouprave u današnje vrijeme suočavaju izrazito je velik i zahtijeva dugoročan pristup problemu, iz čega proizlazi da se Grad mora orijentirati na traženje prihvatljivih rješenja za sljedeće razvojne segmente:

- ✓ diversifikaciju izvora rasta,
- ✓ obrazovanje i
- ✓ demografske izazove.

Plan ukupnog razvoja krovni je strateški dokument zasnovan na dugoročnoj razvojnoj viziji, relevantnoj analizi ključnih izazova i razvojnih potencijala, jasno definiranim strateškim ciljevima te akcijskim planom za koherentno djelovanje u etapama koje su ciljano usmjerene, sa svrhom postizanja željenog učinka.

Plan ukupnog razvoja u narednom provedbenom razdoblju, od 2021. do 2030., činit će podlogu za planiranje proračuna i programiranje sredstava iz fondova EU i drugih dostupnih izvora (su)financiranja.

Proces izrade Plana ukupnog razvoja temelji se na sveobuhvatnom participativnom procesu koji uključuje sve ciljne i interesne skupine važne za razvoj Grada. Prilikom izrade Strategije vodit će se računa o usklađenosti i prioritetima na županijskoj i državnoj razini.

Planom ukupnog razvoja Grada Vrgorca za razdoblje od 2021. do 2030. izražava se politika Grada Vrgorca u smjeru jačanja cjelokupnog gospodarskog razvoja kroz kreiranje specifičnih ciljeva, prioriteta i mjera. Ovaj strateški dokument, kroz primijenjene analize, pravovremeno identificira probleme i potrebe te razvojne projekte koji će biti nosioci održivog razvoja Grada.

Plan ukupnog razvoja Grada Vrgorca ključni je dokument za apliciranje projekata na fondove Europske unije, postojani razvoj poduzetništva, gospodarski razvoj, kao i neprekidno privlačenje investitora.

Ovaj strateški dokument sadrži dugoročnu viziju održivog razvoja Grada Vrgorca te temeljne prioritete za investicijske aktivnosti u okviru razdoblja za koje se Plan ukupnog razvoja izrađuje. Kompleksan proces izrade, njegovo usvajanje, provođenje te praćenje i izvještavanje o rezultatima uključuje neprestani angažman svih ključnih dionika te lokalnog stanovništva.

Vizija Plana ukupnog razvoja u cijelosti je usklađena s vizijom Splitsko-dalmatinske županije i Nacionalnom strategijom razvoja Republike Hrvatske i predstavlja važan alat za cjelokupnu lokalnu zajednicu, sve pravne subjekte i institucije javnog i privatnog sektora.

1.1. Ciljevi Plana ukupnog razvoja

Temeljni cilj i svrha izrade Plana ukupnog razvoja ogleda se u usklađenju s vizijom i misijom Grada Vrgorca, čija je glavna smjernica unaprjeđenje životnog standarda lokalnog stanovništva kroz racionalno korištenje proračunskih sredstava te unaprjeđenje gospodarskog, infrastrukturnog i obrazovnog aspekta uz stvaranje „zelenog“ Grada kroz programe zaštite i uređenja okoliša.

Ostali razvojni ciljevi koje je potrebno implementirati kroz Plan ukupnog razvoja su:

- razvoj gospodarskih potencijala (turizam te malo i srednje poduzetništvo),
- održavanje i izgradnja objekata komunalne, sportske, obrazovne i kulturne infrastrukture,
- podizanje razine kvalitete života te razvoj civilnog društva,
- unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom i zaštite okoliša.

1.2. Metodika izrade Plana ukupnog razvoja

Na temelju članka 41. Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 123/17) tijelo zaduženo za izradu akata strateškog planiranja, uključujući izmjene i dopune, dužno je prije započinjanja postupka izrade ishoditi mišljenje ministarstva nadležnog za zaštitu okoliša, odnosno nadležnog upravnog tijela za zaštitu okoliša u jedinici područne (regionalne) samouprave, o potrebi provedbe postupka ocjene odnosno strateške procjene prema zakonu kojim se uređuje zaštita okoliša.

Dakle, sukladno odredbama Zakona o zaštiti okoliša („Narodne novine“, broj 80/13, 153/13, 78/15, 12/18 i 118/18), Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 123/17) te Uredbi o strateškoj procjeni utjecaja strategije i plana i programa na okoliš („Narodne novine“, broj 03/17), Grad Vrgorac uputio je Upravnom odjelu za graditeljstvo i prostorno uređenje Splitsko-dalmatinske županije Zahtjev za davanje mišljenja o potrebi provedbe postupka strateške procjene utjecaja na okoliš Plana razvoja Grada Vrgorca od 2021. do 2030. godine.

Izradi Plana razvoja Grada Vrgorca za razdoblje od 2021. do 2030. pristupilo se na strateški način, odnosno usklađenjem Plana razvoja sa Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 123/17), te s Uredbom o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“, broj 89/18).

U sljedećoj tablici detaljno je prikazana metodika izrade Plana ukupnog razvoja.

Tablica 1. Metodika izrade Plana ukupnog razvoja

METODIKA IZRADE PLANA UKUPNOG RAZVOJA		
ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA	EKSTERNO OKRUŽENJE	Usklađenje Plana razvoja sa zakonodavnim okvirom te s državnim i županijskim strateškim dokumentima
	INTERNO OKRUŽENJE	Evaluacija kapaciteta Grada Evaluacija potreba i stavova lokalne zajednice
STRATEŠKE ODREDNICE RAZVOJA	RAZVOJNA VIZIJA	Strateški ciljevi; Prioriteti; Mjere
AKCIJSKI PLAN	IMPLEMENTACIJA	Dugoročni razvojni projekti
		Izvori financiranja
		Vremenski okvir
		Pokazatelji uspješnosti

Izvor: Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 123/17)

1.3. Plan aktivnosti

U svrhu kvalitetne izrade Plana ukupnog razvoja Grada Vrgorca pripremljena je:

- ✓ analiza prostornih obilježja,
- ✓ demografska analiza,
- ✓ analiza gospodarske situacije,
- ✓ analiza poljoprivrednih resursa,
- ✓ analiza poduzetničkog potencijala,
- ✓ analiza infrastrukturnih aspekata,
- ✓ analiza kulturne i povijesne baštine,
- ✓ SWOT analiza i TOWS matrica,
- ✓ PEST(EL) analiza,
- ✓ utvrđivanje strateških odrednica razvoja.

1.4. Usklađenost sa strateškim dokumentima

Grad Vrgorac sastavni je dio nacionalnog prostora Republike Hrvatske i Splitsko-dalmatinske županije te stoga i strateški razvojni planovi Grada trebaju predstavljati integralni dio razvojnih planova višeg reda, dakle, županijskog, kao i nacionalnih planova. Plan ukupnog razvoja Grada Vrgorca usklađen je i sa Strategijom Europa 2030., koja predstavlja desetogodišnju strategiju za rast i radna mjesta Europske unije, a pokrenuta je 2020. godine. Strategija Europa 2030. sljedbenica je Strategije Europa 2020.

Ciljevi Strategije Europa 2030. orijentirani su na postizanje održivog razvoja, odnosno razvoja koji će zadovoljiti potrebe sadašnjih generacija, bez ugrožavanja mogućnosti budućih naraštaja da zadovolje svoje potrebe. Održivi razvoj duboko je ukorijenjen u europski projekt, a znači poboljšanje životnog standarda tako što nam omogućuje stvarni izbor i stvara poticajno okruženje u kojem se širi znanje i pružaju bolje informacije. Na taj bismo način trebali stvoriti uvjete u kojima „dobro živimo u granicama svojeg planeta“ uz pomoć pametne uporabe resursa i modernoga gospodarstva koji služe našem zdravlju i dobrobiti.¹

Slika 2. Ciljevi održivog razvoja Strategije Europa 2030.

Izvor: Dokument za razmatranje o održivoj Europi do 2030.

¹ Izvor: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/rp_sustainable_europe_hr_v2_web.pdf

Temelji politike za održivu budućnost:

- ✓ Od linearnog na kružno gospodarstvo
- ✓ Održivost od polja do stola;
- ✓ Energija, zgrade i mobilnost otporni na promjene u budućnosti;
- ✓ Osigurati socijalnu pravednost i potporu pravednom prijelazu na održivost.

Horizontalni čimbenici za prijelaz na održivost:

- ✓ Obrazovanje, znanost, tehnologija, istraživanje, inovacije i digitalizacija;
- ✓ Financije, određivanje cijena, oporezivanje i tržišno natjecanje;
- ✓ Odgovorno poslovanje, društveno odgovorno poslovanje i novi poslovni modeli;
- ✓ Otvorena trgovina utemeljena na pravilima;
- ✓ Upravljanje i osiguravanje usklađenosti politika na svim razinama.

Ciljevi Plana ukupnog razvoja Grada Vrgorca prema Strategiji Europa 2030. jesu:

- prevladavanje krize od koje se naša gospodarstva postupno oporavljaju,
- rješavanje nedostataka modela rasta i stvaranje uvjeta za pametan, održiv i uključiv rast,
- razvoj poljoprivrednog aspekta i udruživanje poljoprivrednika u klastere,
- provedba projekata energetske učinkovitosti,
- povećanje i osiguranje pristupa obrazovanju, obuci i mogućnostima zapošljavanja za žene, invalide i druge skupine,
- poticanje rada neprofitnih organizacija i organizacija civilnog društva.

Kružno gospodarstvo smanjuje otpad i potrebu za izdvajanjem novih resursa

Izvor: Europska komisija.

2. ANALIZA STANJA

2.1. Prostorna obilježja Grada Vrgorca

Grad Vrgorac jedna je od pedeset pet jedinica lokalne samouprave u Splitsko-dalmatinskoj županiji, na čijem se jugoistoku i nalazi. Položajno je smješten između Makarskog primorja i Imotske krajine te se u potpunosti nalazi u zaobalnom dijelu, odnosno nema izravan izlaz na more. Od obalnog područja dijele ga planinski lanac Biokovo (Sveti Jure, 1762 m/nv) s ogrankom Rilićem (Šapašnik, 920 m/nv) i Sutvidom (Velika Kapela ili Sutvid, 1155 m/nv).

Grad Vrgorac prostire se na 284 km², što obuhvaća 6,15 % ukupne površine Splitsko-dalmatinske županije. Površinom je najveća, a brojem stanovnika jedna od manjih administrativnih jedinica Splitsko-dalmatinske županije. Grad Vrgorac na istoku graniči s Gradom Ljubuškim, na sjeveru s općinama Runovići i Zagvozd, na zapadu s općinama Podgora i Gradac, te na jugu s općinom Pojezerje i Gradom Ploče.

Zbog svog specifičnog položaja u neposrednoj blizini autoceste Zagreb-Split-Dubrovnik, koridora 5C, luke Ploče, kao i Makarske Rivijere, Grad Vrgorac zauzima važno mjesto u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Smješten je na prometnom pravcu iz srednje Dalmacije prema donjem toku Neretve (Napoleonova cesta Sinj – Trilj – Blato na Cetini – Šestanovac – Zagvozd – Vrgorac – Veliki Prolog – Metković). Tijekom svoje vladavine, radi osiguranja osvojenog teritorija, efikasnog kretanja vojnih trupa i poticanja trgovine, Francuzi su sagradili ceste duž cijele Dalmacije, od Obrovca do Boke kotorske, a neke od tih cesta su: Knin – Oštrovica – Benkovac – Zemunik, Zadar – Šibenik – Trogir – Solin – Split, Kijevo – Vrljika – Sinj – Trilj, Split – Klis – Sinj i dalje prema Bosni, Makarska – Zadvarje, Zadar – Knin – Sinj – Vrgorac – Metković – Dubrovnik. Najzaslužniji za izgradnju navedenih cesta bili su hrvatski inženjer Frane Zavorio i francuski maršal Auguste Marmont.

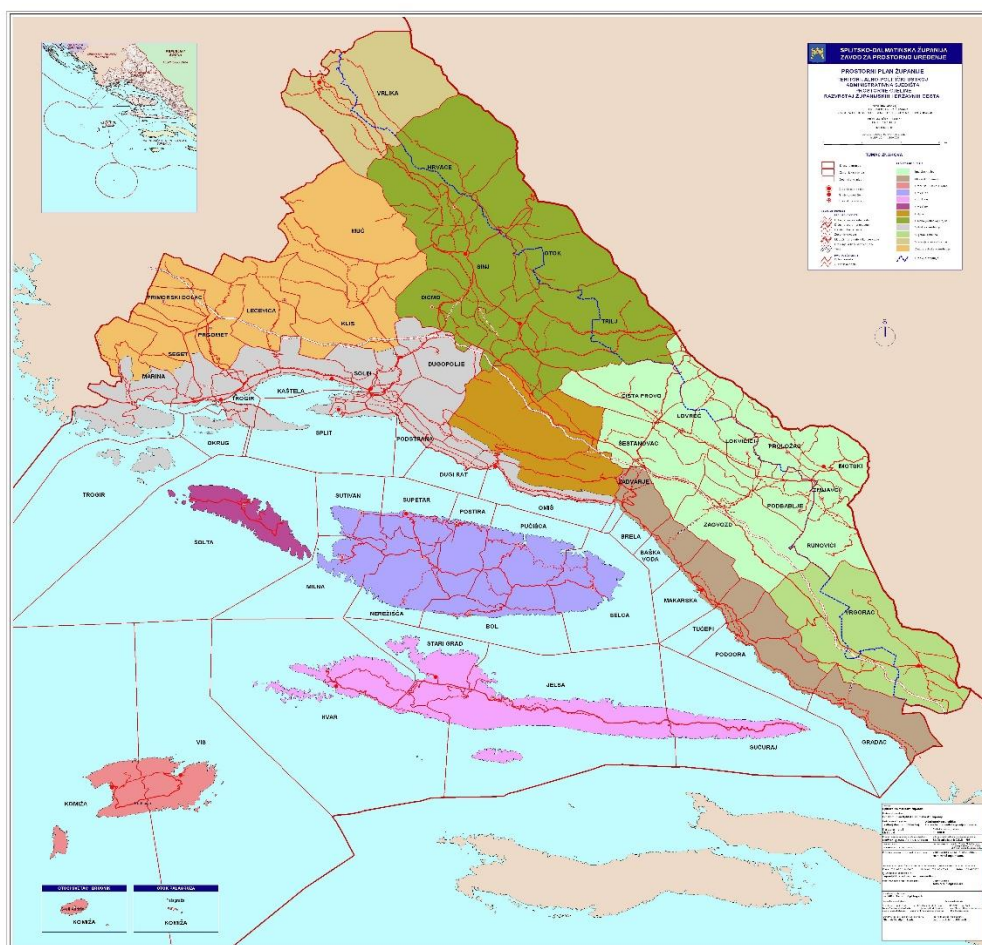
Nakon izgradnje Napoleonove ceste početkom 19. stoljeća i Rodićeve ceste 1878. godine, najvažniji događaj dotadašnje povijesti prometa Vrgorske krajine jest otvaranje ceste Orah – Vrgorac – Makarska 1976. godine, koja se danas kolokvijalno zove cesta preko Stupice, prema istoimenom području na Biokovu kuda prolazi do Makarske. Stara Rodićeva cesta već se početkom šezdesetih godina smatrala zastarjelom, budući da nije mogla pratiti suvremene prometne trendove, kako u brzini prometovanja, tako i u sigurnosnom smislu. Izgradnja ceste preko Stupice pokazala se kao logično rješenje, usprkos teškom i počesto nesigurnom terenu na kojem je izgrađena. Od Drugog svjetskog rata naovamo izgrađene su i druge državne i lokalne (nerazvrstane) ceste na ovom području, poput ceste Vrgorac – Jezero – Ploče. Dvadeset prvo stoljeće donijelo je i autocestu A1 Zagreb – Ploče koja je 2008. stigla do Ravče, a 2011. do Vrgorca. Na koncu 2013. stigla je i do Ploča, čime je dovršen i zadnji dio njezine dionice kroz vrgorski kraj.

Slika 3. Geografski smještaj Grada Vrgorca u Republici Hrvatskoj

Izvor: Karte Hrvatske

Slika 4. Geografski smještaj Grada Vrgorca u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Izvor: Web stranica Splitsko-dalmatinske županije

Grad Vrgorac svrstava se u skupinu manjih gradova RH, budući da je prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. zabilježeno da ima 6.572 stanovnika. Obzirom na podatke iz posljednja tri popisa (1981. – 8.228; 1991. – 7.497; 2001. – 7.593) radi se o relativnom velikom padu broja stanovnika, uzrokovanim depopulacijom, deruralizacijom i migracijom stanovništva na Makarsko primorje te u Split i Zagreb.

Tablica 2. Prikaz kretanja broja stanovnika/stanova Grada Vrgorca u odnosu na SDŽ i RH

Područje	Površina (km ²)	Stanovništvo (popis 2011.)	Gustoća naseljenosti (broj st/ km ²)	Broj stanova (popis 2011.)
Grad Vrgorac	284	6.572	23,14	3.518
SDŽ	4.523,64	454.798	100,54	254.629
RH	56.610	4.284.889	75,69	2.246.910

Izvor: Državni zavod za statistiku, Službena stranica Splitsko-dalmatinske županije, <https://dalmacija.hr/zupanija/informacije>

Kao što je iz naredne tablice vidljivo, Grad Vrgorac administrativno je podijeljen na dvadeset osam mjesnih odbora.

Tablica 3. Administrativna podjela Grada Vrgorca

Naselje	Površina (km ²)
Banja	7,96
Dragljane	6,85
Draževitići	5,71
Duge Njive	6,67
Dusina	6,11
Kljenak	9,43
Kokorići	7,72
Kotezi	24,35
Kutac	-
Kozica	7,84
Mijaca	4,45
Orah	10,83
Podprolog	5,08
Poljica Kozička	32,20
Žlibina	-
Prapatnice	11,05
Rašćane	31,95
Ravča	9,90
Stilja	15,35
Umčani	7,95
Veliki Prolog	4,59
Milošići	-
Vina	3,75
Višnjica	7,84
Vlaka	10,61
Vrgorac	12,89
Zavojane	26,72

**NAPOMENA: Sukladno izdvajanju pojedinih mjesnih odbora (Kutca od Koteza, Žlibine od Poljice Kozičke, Milošića od Velikog Prologa i Jasena - Majića od Zavojana) došlo je i do promjene u površini koju obuhvaćaju. Prema informacijama Državne geodetske uprave, "ne postoji ucrtana granica za navedene mjesne odbore te je iz tog razloga nemoguće odrediti točnu površinu navedenih mjesnih odbora". Sukladno tome, za površinu mjesnih odbora Kutac, Žlibina, Milošići i Jasena - Majići nema novih informacija.*

Kao što je spomenuto, Grad Vrgorac administrativno je dio Splitsko-dalmatinske županije, no svojim naseljima većinom gravitira prema Makarskoj Rivijeri (najviše zapadni dio Vrgorske krajine). Prema Pločama, koje se nalaze u susjednoj Dubrovačko-neretvanskoj županiji, gravitira dio južnog dijela Vrgorske krajine (od kojih dominira selo Draževitići), dok prema Imotskom najviše gravitira mjesni odbor Žlibina i, manjim dijelom, mjesni odbor Rašćane

2.1.1. Geomorfološke karakteristike područja Grada

Najstarije naslage na vrgorskom području donjokredne su starosti, a čini ih jedinstven kompleks vapnenaca i breča. Te naslage prevladavaju u južnom dijelu, gdje sudjeluju u građi hrpta Biokova i Rilića. U građi Rašćanske udoline i gorja prevladavaju naslage gornjokredne starosti te, u maloj mjeri, one paleogenske starosti.

U naslagama gornjokredne starosti izdiferencirano je trinaest litostratigrafskih jedinica, uz izrazitu prevlast vapnenaca. Po svom značenju, odnosno po površini u čijoj građi sudjeluju, prevladavaju vapnenci s lećama breča cenomana (sjeverne padine hrpta Biokova i Rilića) te dobro uslojeni (debljine 20 – 150 cm) turonski vapnenci koji se javljaju u više odvojenih lokaliteta, a najznačajniji su hrbat Mihovila i sjeverna padina Matokita. Najveći dio vrgorskog brdsko-planinskog prostora Zagore izgrađen je od dobro uslojenih do gromadastih vapnenaca senona.

Naslage paleogenske starosti otkrivene su na više lokaliteta, a posebno se ističe zona koja se proteže nižim dijelovima JZ padina hrptova Matokita i Mihovila. U sastavu tih naslaga također prevladavaju foraminiferski i gomoljasti laporoviti vapnenci, a u manjoj su mjeri zastupljene i klastične naslage fliša te prominske naslage.

Naslage kvartarne starosti najrasprostranjenije su u jugoistočnim, najnižim dijelovima vrgorskog područja. Sudjeluju u građi niskih područja vrgorskog i rastočkog polja u vidu jezerskih sedimenata. Taloženje jezerskih sedimenata vjerojatno je počelo već u razdoblju pleistocena, a traje kroz cijeli holocen. Ovisno o podlozi na kojoj leže, jezerski sedimenti imaju varijabilnu debljinu čiji maksimum iznosi oko 15 m.

Prema genezi, vrgorsko područje pripada dijelu geotektonskog sklopa vanjskih Dinarida, koji karakterizira karbonatno-šelfni razvoj tijekom mezozoika i visok stupanj tektonske poremećenosti. Vrgorsko područje pripada dvjema tektonskim jedinicama, Biokovo i Biokovska zagora. Najvećim dijelom ovaj prostor dio je tektonske jedinice

Biokovske zagore, koja zauzima područje istočno i sjeveroistočno od podnožja Biokova.

Osnovna je značajka ovog područja izrazita ljuskava građa terena. Ljuske su u većini slučajeva još zadržale osnovni oblik prebačenih antiklinala izgrađenih od krednih naslaga. Najgušće su grupirane ljuske u zoni sjeveroistočnog pobočja strukture Biokovo (sustavi ljsaka Mihovil, Matokit i Prolog), dok se prema sjeveroistoku smanjuje njihov broj i stupanj strukturne poremećenosti.

Dosadašnjim geološkim i rudarskim istraživanjima utvrđene su u vrgorskom kraju pojave i ležišta asfalta, gline i limonita. Najčešća pojava asfalta je kod Vrgorca, Stilja, Vina Lukavca te kod Kozice, uz najveću koncentraciju 2 km južno od Vrgorca, gdje su još u 18. stoljeću Mlečani iskorištavali rudnik Paklina. Rezerve asfalta većinom su iscrpljene do sedamdesetih godina dvadesetoga stoljeća. Na području Rastoka rasprostranjene su gline pleistocenske starosti koje bi se mogle korisno upotrijebiti u ciglarskoj industriji. Limonit je zastupljen duž zone sjeverno od mjesnog odbora Kljenak te kod zaselka Pervani u Kokorićima, ali nema veće gospodarsko značenje.²

2.1.2. Klimatske značajke područja Grada

Na području Grada Vrgorca prevladava blaga mediteranska klima s primjesama kontinentalne. Ovakva klimatska obilježja karakteristična su za unutrašnjost Dalmacije i ostala područja smještena u zaleđu Jadranskog primorja, a na njih najviše djeluje dolina Neretve s poljima Jezero i Rastok. Ovaj dominantni utjecaj ipak slabi u zapadnim i sjevernim područjima Grada.

Za područje Grada Vrgorca karakteristične su nešto niže srednje temperature i veće količine padalina u odnosu na primorje. Srednja godišnja temperatura zraka ima amplitudu od 15 °C, s minimumom u siječnju (4,2 °C) i maksimumom, koji doseže u kolovozu, (25,8 °C).

Velika godišnja količina oborina u Vrgorcu posljedica je njegova položaja u zavjetrini hrpta Biokova i Rilića (susjedno obalno područje prima manje od 1000 mm oborine godišnje). Padaline na području Grada Vrgorca imaju mediteranski režim, pri čemu prosječna godišnja količina padalina iznosi cca 1600 mm, što je vidljivo iz podataka naredne tablice za 2019., kako se glavni maksimum ostvaruje tijekom prosinca (323,7 mm), sekundarni maksimum tijekom svibnja (235,8 mm), a minimum tijekom kolovoza (12,9 mm). Veći dio ukupnih padalina, oko 70 %, karakterističan je za zimske mjesece.

² Vukosav B., (2006): *Prostorna diferencijacija vrgoračkog područja na temelju krških prirodno-geografskih i društveno-geografskih obilježja*. Odjel za geografiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, 246-247

Tablica 4. Ukupna mjesečna i godišnja količina oborina za Grad Vrgorac u razdoblju od 2015. do 2019.

Postaja	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	2019 (mm)
Vrgorac	206,5	89,1	55,8	229,1	235,8	37,5	94,6	12,9	72,4	31,9	**	323,7	**
Postaja	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	2018 (mm)
Vrgorac	99,6	246,3	354,0	56,4	88,5	62,7	38,4	47,8	24,4	172,4	316,1	117,8	1.624,4
Postaja	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	2017 (mm)
Vrgorac	107,4	161,3	159,4	108,8	41,2	3,0	22,0	4,6	161,9	112,7	260,6	349,5	1.492,4
Postaja	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	2016 (mm)
Vrgorac	180,6	284,8	154,7	87,3	204,7	112,1	22,7	45,5	105,0	188,1	196,6	0,0	1.582,1
Postaja	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	2015 (mm)
Vrgorac	295,1	243,4	130,1	77,9	21,3	32,4	11,4	90,3	48,1	238,1	116,2	0,0	1.304,3

Izvor: DHMZ; Klimatološki podaci

Tablica 5. Apsolutno najviše vrijednosti temperature zraka izmjerene na meteorološkim postajama u Hrvatskoj

Meteorološka postaja	Početak mjerenja	Temperatura (°C)	Datum
Vrgorac	1981.*	41,0	4. kolovoza 2017.

* nepotpuni niz podataka. Izvor: DHMZ; Klimatološki podaci; Meteorološki ekstremi; Najviše temperature zraka

2.1.3. SWOT analiza prostornih obilježja

U nastavku su prikazane snage i slabosti te prilike i prijetnje aspekta prirodnih resursa i vrgorskog okoliša.

Tablica 6. SWOT analiza prostornih obilježja

SNAGE	SLABOSTI
PROSTORNA OBILJEŽJA	
✓ Područje povoljnih klimatskih uvjeta (mediteranska klima) ✓ Velika količina prirodnih resursa (izvorišta Banja, Butina, Stinjevac i Lukavac; rijeka Matica) ✓ Polja Bunina, Rastok i Jezero (važne pejzažne i klimatološke osobine polja Jezero) ✓ Veliki vodni potencijal ✓ Velika važnost i potencijal podzemnih voda ✓ Vrgorsko gorje ✓ Primorski niz Dinaridi-Biokovo ✓ Park prirode Biokovo (planinarske staze, botanički vrt, šumska vegetacija) ✓ Autohtono mediteransko bilje ✓ Ekološki očuvani okoliš ✓ Krajobrazna raznolikost ✓ Očuvana prirodna staništa ✓ Bogatstvo zaštićenih kulturnih dobara ✓ Područje Ekološke mreže NATURA 2000 (očuvanje zaštićenih vrsta ptica)	– Nepostojanje izravne prometne veze s gornjim Makarskim primorjem i srednjodalmatinskim otokom Hvarom, a neizravno i Visom – Nedovoljno iskorištene prirodne i klimatske prednosti područja i energetski potencijal – Neadekvatna valorizacija i iskorištenost prostora – Degradacija područja očuvanja putem ljudskog utjecaja

✓ Odličan geostrateški položaj (neposredna blizina autoputa, obale (tunel Ravča) te Međugorja)	
✓ Važno pogranično područje (pet graničnih prijelaza na području Grada Vrgorca)	
PRILIKE	PRIJETNJE
PROSTORNA OBILJEŽJA	
✓ Zaštićeno područje Parka prirode Biokovo ✓ Zaštita postojećih staništa i vrsta ✓ Eksploatacija podzemnih voda ✓ Iskorištenje prirodnih resursa u turističke svrhe ✓ Trend podizanja ekološke svijesti	– Elementarne nepogode – Zagađenje prirodnih resursa – Neadekvatan sustav praćenja stanja životinjskog svijeta na područjima očuvanja – Covid-19 velika je prijetnja svim gospodarskim granama, a posebno osjetljivom turističkom sektoru

2.2. Sustavni kapaciteti Grada Vrgorca

Sjedište Gradske uprave Grada Vrgorca nalazi se na adresi Tina Ujevića 8, 21276 Vrgorac, a sastoji se od Jedinstvenog upravnog odjela.

2.2.1. Imovina i (su)vlasnički udjeli

Imovinom u gradskom vlasništvu upravlja Grad Vrgorac, a upravna zgrada Grada nalazi se na kč.br. 684/1, k.o. Vrgorac I, površine 583 m², na adresi Tina Ujevića 8, 21276 Vrgorac.

Pojavni oblici imovine kojima Grad Vrgorac raspolaže su sljedeći:

- ✓ poljoprivredno zemljište,
- ✓ građevinsko zemljište,
- ✓ šume i šumska zemljišta,
- ✓ poslovni prostori u vlasništvu Grada Vrgorca,
- ✓ ceste,
- ✓ imovina u obliku poslovnih udjela u trgovačkim društvima,
- ✓ prihodi proračuna koji se ostvaruju na temelju naplaćivanja naknada za korištenje imovine,
- ✓ potraživanja Grada Vrgorca prema fizičkim i pravnim osobama,
- ✓ ostali pojavni oblici imovine u vlasništvu.

Tablica 7. Struktura imovine Grada Vrgorca

STRUKTURA IMOVINE GRADA VRGORCA		
JAVNI PROSTORI	PARKIRALIŠTA	5.834 m ²
KOMUNALNA INFRASTRUKTURA	GROBLJA I MRTVAČNICE	3.885,512 m ²
KOMUNALNA INFRASTRUKTURA	TRAFOSTANICE	50 m ²
KULTURNI OBJEKTI	CRKVE I KAPELE	284 m ²
KULTURNI OBJEKTI	SPOMENICI	622 m ²
KULTURNI OBJEKTI	OBJEKTI KULTURE	8.108 m ²
KULTURNI OBJEKTI	DOMOVI	9.835 m ²

OBRAZOVNI OBJEKTI	VRTIĆI	344,212 m ²
POSLOVNI PROSTORI	POSLOVNI PROSTORI ZA NAJAM	234 m ²
PROMETNICE	CESTE	14.061 m ²
PROMETNICE	ULICE	7.045 m ²
PROMETNICE	PUTOVI	27.922 m ²
PROMETNICE	NERAZVRSTANE CESTE	8.370 m ²
SPORTSKI OBJEKTI	ZAMLJIŠTA ZA SPORT I REKREACIJU	19.598 m ²
SPORTSKI OBJEKTI	SPORTSKE DVORANE	3.011 m ²
ZEMLJIŠTA	IZGRAĐENA GRAĐEVINSKA ZEMLJIŠTA	3.785 m ²
ZEMLJIŠTA	NEIZGRAĐENA GRAĐEVINSKA ZEMLJIŠTA	25.763 m ²
ZEMLJIŠTA	POLJOPRIVREDNA ZEMLJIŠTA	45.873 m ²
ZEMLJIŠTA	OSTALA ZEMLJIŠTA	17.112 m ²
ZEMLJIŠTA	ŠUME	1.678,375 m ²

Izvor: Grad Vrgorac; Upravni odjel za gospodarstvo, gospodarenje prostorom i komunalne poslove

Grad Vrgorac upravlja poslovnim prostorima u svom vlasništvu kroz najam privatnim subjektima, javnim ustanovama, udrugama građana i političkim strankama. Gradski prostori i njihovi korisnici u 2020. godini su navedeni u tablici 8.

Tablica 8. Poslovni prostori u (su)vlasništvu Grada Vrgorca i njihovi korisnici

Korisnik	Poslovni prostor	Kč.br.
Poslovni prostor gradske uprave	Grad Vrgorac	583 m ²
S&S TIM	Zadružni dom Kozica 37	191,25 m ²
CKB Grada Vrgorca	A.G. Matoša 1	162 m ²
FERDO d.o.o.	Zadružni dom Veliki Prolog 2 I. kat	200 m ²
G.O. HDZ Vrgorac	Hrvatskih velikana 2	50 m
Zajednica Pape Ivana XXIII.	Zadružni dom Veliki Prolog, prizemlje	148 m ²
Trgovina Jukić	Autobusni kolodvor, Šetalište Mate Raosa 3	55 m ²
Nema korisnika	Zadružni Dom Zavojane 165	80 m ²
Radio Biokovo	Dom športova, Matice Hrvatske 11	60 m ²
HPD Vrgorac	Dom športova, Matice Hrvatske 11	20 m ²
Hrvatska pošta	Zadružni dom Veliki Prolog 2, dio prizemlja	63,47 m ²
KUD Dusina	Hrvatskih velikana 2	20 m ²
MUH, Klub liječenih alkoholičara	Hrvatskih velikana 2	6,5 m ²
Nema korisnika	Hrvatskih velikana 2	10 m ²
RODO obrt za ugostiteljstvo i usluge	Zadružni dom Stilja 7	48 m ²
Nema korisnika	Zadružni dom Draževići 10	650 m ²
HVIDRA	Tina Ujevića 8	19 m ²
ARS Likovna udruga	Ulica hrvatskih velikana 13	6 m ²
MIB Pivac	Tina Ujevića 30	839 m ²
UVPRE	Poduzetnički centar – Hrvatskih velikana 62	12,5 m ²
Udruga vrgoračke jagode	Poduzetnički centar – Hrvatskih velikana 62	8,5 m ²
Udruga vinara i vinogradara	Poduzetnički centar – Hrvatskih	12 m ²

	velikana 62	
--	-------------	--

Izvor: Grad Vrgorac; Jedinствeni upravni odjel

Tablica 9. Trgovačka društva u vlasništvu Grada Vrgorca

Trgovačko društvo	OIB	Temeljni kapital u kn	Ukupni prihodi 2019.	Dobit/gubitak 2019.	% vlasništva
KOMUNALNO d.o.o.	22432106133	311.000,00	9.694.652,00	+21.337,00	100 %
GRADSKA ČISTOĆA I USLUGE d.o.o.	00031138108	105.500,00	3.507.539,00	+33.172,00	100 %
PODUZETNIČKI CENTAR VRGORAC d.o.o.	11610378901	20.000,00	690.203,00	+7.992,00	100 %

Izvor: Sudski registar

Iz prethodne tablice vidljivo je da Grad Vrgorac u svom vlasništvu ima poslovne udjele u poduzećima: Komunalno d.o.o. za vodoopskrbu i odvodnju otpadnih voda (100 %), Gradska čistoća i usluge društvo s ograničenom odgovornošću za komunalne djelatnosti (100 %) i Poduzetnički centar Vrgorac d.o.o. za poslovne usluge (100 %).

Tijekom proteklih godina, Grad Vrgorac zatražio je od Ministarstva prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine da mu daruje nekretnine, a radi se o česticama:

- kč.br. 7150/60, k.o. Zavojane, 58.818 m² (tip čestice: šuma) sa svrhom razvijanja Gospodarske zone Ravča;
- kč.br. 669, k.o. Vrgorac I, 988 m² (zgrada, dvorište) u cilju premještanja Gradske knjižnice Vrgorac;
- č.z. 4850/40, k.o. Vrgorac, 673 m² i č.z. 4850/42, k.o. Vrgorac, 1526 m² (građevinska zemljišta) za gradnju Vatrogasnog doma Vrgorac;
- č.z. 5290/1, 5491/2, 5281, 5282, 5283, 5284, 5285, 5286, 5287 te čestice zgrade su 529 i 530, k.o. Vrgorac (Rudnik Paklina).

Ministarstvo državne imovine dodijelilo je Gradu Vrgorcu zatraženu kč.br. 7150/60, k.o. Zavojane, 58.818 m² (tip čestice: šuma) sa svrhom razvijanja Gospodarske zone Ravča, dok se ostale čestice još uvijek nalaze u postupku.

Za ostalu imovinu u svom vlasništvu, kao i nekretnine koje nisu u funkciji, a u svrhu njihova učinkovita upravljanja prema načelu dobrog gospodara, Grad će dosljedno poduzimati aktivnosti za njihovo stavljanje u funkciju prema utvrđenoj namjeni (davanje u zakup, obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga Grada Vrgorca i drugo).

2.2.2. Proračun

Proračun je temeljni financijski i pravni akt koji uključuje sve planirane prihode i primitke te rashode i izdatke u proračunskoj godini (počinje 1. siječnja i završava 31.

prosina), odnosno može se okarakterizirati i kao plan financijskih aktivnosti, budući da mu je jedna od funkcija usmjeriti se na planove, prioritete i mjere kratkoročnih i dugoročnih ciljeva.

Zakonski okvir izrade i izvršenja proračuna Grada Vrgorca čine sljedeći zakoni, uredbe i odluke:

- Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi („Narodne novine“, broj 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19 i 144/20);
- Zakon o proračunu („Narodne novine“, broj 87/08, 136/12 i 15/15);
- Zakon o financiranju jedinica lokalne uprave i samouprave („Narodne novine“, broj 127/17 i 138/20);
- Zakon o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi („Narodne novine“, broj 86/08, 61/11, 04/18 i 112/19);
- Zakon o plaćama u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi („Narodne novine“, broj 28/10);
- Zakon o komunalnom gospodarstvu („Narodne novine“, broj 68/18, 110/18 i 32/20);
- Zakon o koncesijama („Narodne novine“, broj 69/17 i 107/20);
- Zakon o cestama („Narodne novine“, broj 84/11, 22/13, 54/13, 148/13, 92/14 i 110/19);
- Zakon o javnoj nabavi („Narodne novine“, broj 120/16);
- Zakon o prostornom uređenju („Narodne novine“, broj 153/13, 65/17, 114/18, 39/19 i 98/19);
- Zakon o vatrogastvu („Narodne novine“, broj 125/19);
- Zakon o sustavu civilne zaštite („Narodne novine“, broj 82/15, 118/18, 31/20 i 20/21);
- Zakon o zaštiti na radu („Narodne novine“, broj 71/14, 118/14, 154/14, 94/18 i 96/18);
- Zakon o financiranju javnih potreba u kulturi („Narodne novine“, broj 47/90, 27/93 i 38/09);
- Zakon o sportu („Narodne novine“, broj 71/06, 150/08, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13, 85/15, 19/16, 98/19, 47/20 i 77/20);
- Zakon o socijalnoj skrbi („Narodne novine“, broj 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19, 64/20 i 138/20);
- Zakon o Hrvatskom crvenom križu („Narodne novine“, broj 71/10 i 136/20);
- Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti („Narodne novine“, broj 17/19 i 98/19);
- Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju („Narodne novine“, broj 10/97, 107/07, 94/13 i 98/19);
- Zakon o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe („Narodne novine“, broj 29/19 i 98/19);

- Uredba o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge („Narodne novine“, broj 26/15).

Sukladno članku 16. Zakona o proračunu, proračun jedinica lokalne samouprave sastoji se od općeg i posebnog dijela i plana razvojnih programa. Opći dio proračuna sastoji se od računa prihoda i rashoda i računa financiranja, u kojem su prihodi i rashodi iskazani po ekonomskoj klasifikaciji. Posebni dio proračuna sadrži rashode i izdatke po organizacijskoj, programskoj, funkcijskoj i ekonomskoj klasifikaciji te izvorima financiranja.

U narednoj tablici prikazano je kretanje ostvarenih prihoda i rashoda Grada Vrgorca u razdoblju od 2017. do 2019. godine. Tijekom analiziranog razdoblja vidljiv je kontinuiran rast ukupnih prihoda i ukupnih rashoda, ako izuzmemo 2019. u kojoj su rashodi niži u odnosu na prethodnu, 2018., za 14,6 %, no ipak znatno viši u odnosu na 2017. godinu (57,2 %).

Kod stavki *Prihoda od prodaje nefinancijske imovine*, kao i *Rashoda za nabavu nefinancijske imovine* zabilježene su značajne oscilacije, pri čemu je najveća promjena, odnosno znatan pad, zabilježen kod *Prihoda od prodaje nefinancijske imovine* u 2019. godini.

Tablica 10. Ostvareni prihodi i rashodi proračuna Grada Vrgorca od 2017. do 2019.

	2017.	2018.	2019.
UKUPNI PRIHODI	16.895.531,34	25.710.877,74	29.954.672,81
Prihodi poslovanja	14.292.316,59	24.817.688,19	29.660.377,24
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	2.603.214,75	893.189,55	294.295,57
UKUPNI RASHODI	16.737.277,79	30.807.237,32	26.310.678,22
Rashodi poslovanja	13.068.230,18	23.208.905,46	21.320.274,59
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	3.669.047,61	7.598.331,86	4.990.403,63

Izvor: Grad Vrgorac

2.2.3. Fiskalni kapacitet

Fiskalni kapacitet podrazumijeva sposobnost JLS da svojim vlastitim proračunskim sredstvima financira proračunske rashode, odnosno pružanje javnih usluga. Dakle, drugim riječima, fiskalni kapacitet predstavlja mogućnost JLS da na svom području prikupi prihode za financiranje javnih rashoda. Različitost kapaciteta između lokalnih jedinica proizlazi iz različitih poreznih osnovica, što znači da jedinice većeg fiskalnog kapaciteta imaju mogućnost pružiti višu razinu javnih usluga mjereno po stanovniku. Dakle, iz nižeg poreznog opterećenja po stanovniku proizlazi i niži fiskalni kapacitet, što utječe i na nižu razinu zadovoljenja javnih potreba po stanovniku. Cilj svake JLS je, dakle, težiti što višem fiskalnom kapacitetu. Kroz visok nivo transparentnosti lokalnog proračuna stvara se „pozitivna lokalna porezna klima“, odnosno omogućuje se učinkovitije trošenje javnih sredstava.

U okviru svog samoupravnog djelokruga Grad Vrgorac ima prihode kojima slobodno raspolaže, a isti su: gradski porezi, prirez, naknade, doprinosi i pristojbe, u skladu sa zakonom i posebnim odlukama Gradskog vijeća, prihodi od stvari u vlasništvu Grada i imovinskih prava, prihod od trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u vlasništvu Grada, odnosno u kojima Grad ima udjele ili dionice, prihodi od koncesija, novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje koje propiše Grad Vrgorac u skladu sa zakonom; zatim udio u zajedničkim porezima sa SDŽ i RH te dodatni udio u porezu na dohodak za decentralizirane funkcije prema posebnom zakonu, sredstva pomoći i dotacije RH predviđene u Državnom proračunu, kao i drugi prihodi definirani zakonom.

Sljedeća slika prikazuje fiskalni kapacitet Grada Vrgorca u razdoblju od 2014. do 2018. godine. Vidljivo je da Grad ima ostvareni deficit u svim promatranim razdobljima, s iznimkom 2017. kada je ostvaren proračunski suficit.

Slika 5. Prikaz fiskalnog kapaciteta Grada Vrgorca u razdoblju od 2014. do 2018.

Vrgorac - Splitsko-dalmatinska						
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	
Ukupno u mil. kuna	Ukupni prihod	16,31	13,05	15,14	16,90	25,71
	Ukupni rashodi	18,86	14,41	15,20	16,74	30,81
	Deficit/Suficit	-2,54	-1,36	-0,06	0,16	-5,10
	Direktan dug	5,49	6,54	6,22	8,00	8,00
Po stanovniku u kn	Ukupni prihodi	2.700,81	2.208,19	2.631,74	3.004,72	4.594,51
	Ukupno rashodi	3.121,77	2.438,33	2.641,62	2.976,57	5.505,22
	Deficit/Suficit	-420,96	-230,14	-9,89	28,14	-910,71
	Direktan dug	908,75	1.106,71	1.081,55	1.422,73	1.429,59

Izvor: Institut za javne financije; Razina transparentnosti proračuna županija, gradova i općina

Grad Vrgorac ubraja se u jedinice lokalne samouprave SDŽ koje imaju niski fiskalni kapacitet, što je vidljivo iz podataka za 2018. u sljedećoj tablici. No, tijekom 2019. prihodi Grada Vrgorca bili su veći od ostvarenih rashoda za 13,8 %, što znači da je tijekom 2019. Grad ostvario viši fiskalni kapacitet.

Tablica 11. Prikaz proračunske transparentnosti Grada Vrgorca s detaljnim podacima za 2018.

Transparentnost proračuna			Suficit ili deficit 2018.												
Županija (ž); Grad (g); Općina (o)	Pripadajuća županija	Naziv JLS	2020.	2019.	2018.	2017.	2016.	2015.	Broj stanovnika 2018.	Ukupno (u mil. kuna)	Po stanovniku (u kunama)	Ukupno (u mil. kuna)	Po stanovniku (u kunama)	Ukupno (u mil. kuna)	Po stanovniku (u kunama)
g	SDŽ	Vrgorac	5	5	1	0	0	0	5.596	25,7	4.595	30,8	5.505	-5,1	-911

Izvor: Institut za javne financije; Proračunska transparentnost županija, gradova i općina: studeni 2019. – travanj 2020.

Iz sljedeće slike vidljiva je razina transparentnosti proračuna Grada Vrgorca kroz razdoblje od pet promatranih godina, u kojima je najveća ocjena (5) dana za 2019. i 2020. kada su na web stranici Grada Vrgorca javno objavljeni svi proračunski dokumenti koji uključuju: proračunski vodič za građane, prijedlog proračuna, polugodišnji izvještaj, izglasani proračun i godišnji izvještaj.

Slika 6. Slikovni prikaz transparentnosti proračuna Grada Vrgorca za razdoblje od 2015. do 2020.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Proračunski vodič za građane	✗	✗	✗	✗	↓	↓
Prijedlog proračuna	✗	✗	✗	✗	↓	↓
Polugodišnji izvještaj	✗	✗	✗	✗	↓	↓
Izglasani proračun	✗	✗	✗	↓	↓	↓
Godišnji izvještaj	✗	✗	✗	✗	↓	↓

Izvor: Institut za javne financije; Razina transparentnosti proračuna županija, gradova i općina

2.2.4. SWOT analiza sustavnih kapaciteta

U nastavku su prikazane snage i slabosti te prilike i prijetnje sustavnih kapaciteta Grada Vrgorca.

Tablica 12. SWOT analiza sustavnih kapaciteta Grada

SNAGE	SLABOSTI
SUSTAVNI KAPACITETI GRADA	
✓ Funkcionalna organizacija Gradske uprave ✓ Kvalificiran radni kadar ✓ Portfelj nekretnina (poslovni prostori, građevinska i poljoprivredna zemljišta) ✓ Poslovni udjeli i dionice u trgovačkim društvima ✓ Uspostavljena interna evidencija imovine	– Pojedine nekretnine u „praznom hodu“
PRILIKE	PRIJETNJE
SUSTAVNI KAPACITETI GRADA	
✓ Dosljedno ažuriranje evidencije imovine ✓ Davanje poslovnih prostora u zakup ✓ Prodaja nekretnina u vlasništvu Grada ✓ Aktivacija ostale gradske imovine	– Odlazak kvalificiranog kadra u inozemstvo – Nepovoljno tržište za kupnju/prodaju nekretnina – Birokratska krutost viših tijela Uprave po pitanju projektnog povezivanja s Makarskim primorjem, područjem kojem je Vrgorac najbliži te kojem prirodno gravitira

2.3. Demografske karakteristike

Demografske karakteristike podrazumijevaju parametre poput dobno-spolne strukture i prirodnog (natalitet, mortalitet i prirodni prirast) i prostornog kretanja stanovništva (migracije). No, analiza stanja proširit će se i na jednako važne pokazatelje ekonomske strukture stanovništva (aktivno stanovništvo, ekonomska iskorištenost radnog kontingenta, dobno-spolna struktura radnog kontingenta i obrazovna struktura). Potrebno je, dakle, analizirati jesu li mjere populacijske politike uspješno implementirane na lokalnoj razini te dosadašnje rezultate. Demografski trendovi predstavljaju ozbiljnu prijetnju lokalnom gospodarskom rastu i razvoju, što se ujedno odražava i na cjelokupni gospodarski razvitak, budući da demografske karakteristike pojedinih regija u globalu stvaraju demografsku sliku cijele države.

2.3.1. Stanovništvo

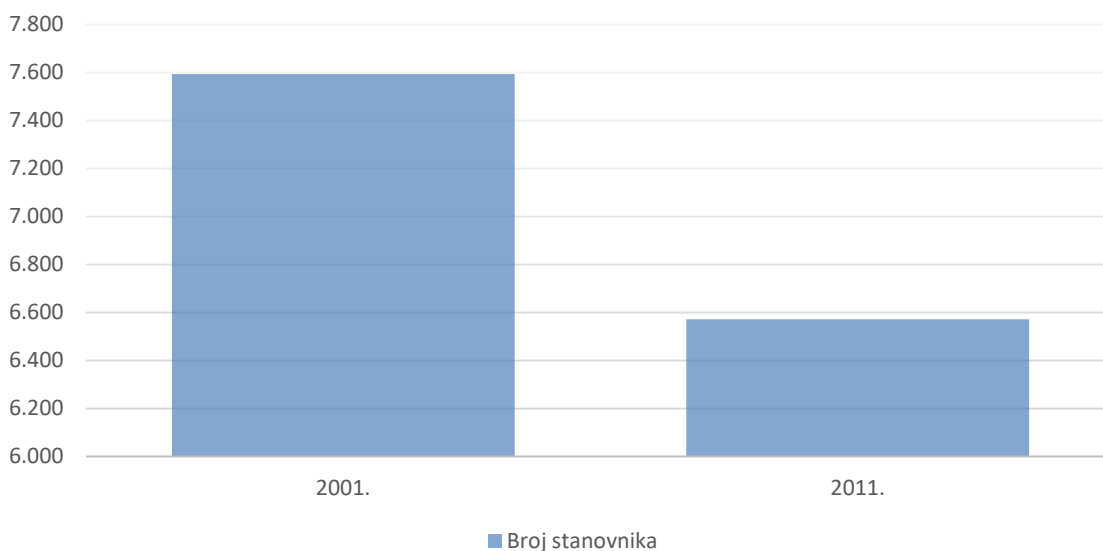
Na području Grada Vrgorca 2011. registrirano je 1,4 % ukupnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije. Prema Popisu stanovništva iz 2011. na području Grada živjelo je 6.572 stanovnika.

Tablica 13. Broj stanovnika u Gradu Vrgorcu prema podacima popisa stanovništva iz 2011.

Područje	Broj stanovnika	
	2001.	2011.
Vrgorac	7.593	6.572
SDŽ	463.676	454.798
RH	4.437.460	4.284.889

Izvor: Državni zavod za statistiku

Grafikon 1. Usporedba broja stanovnika Grada Vrgorca 2001. i 2011.

Izvor: Državni zavod za statistiku

Usporedba popisa stanovnika iz 2001. i 2011., prikazana u prethodnoj tablici i grafikonu, ukazuje na smanjenje broja stanovnika na području Grada Vrgorca za 1.021 stanovnika ili 13,45 %. Opadanjem broja stanovnika Grad i Županija prate negativan trend RH. Broj stanovnika na razini Županije u 2011. niži je za 8.878 stanovnika ili 1,91 %, a na razini Grada 13,45 % u odnosu na 2001. godinu.

Sukladno podacima popisa iz 2011. udio mladih (od 0 do 19 godina) u Gradu Vrgorcu zauzima veći relativni udio u ukupnom broju stanovnika (24,36 %) te u odnosu na prosjek RH (20,92 %) i županije (22,53 %).

Razlog tome nalazi se u povoljnijoj demografskoj slici Grada Vrgorca iz prethodnog popisa 2001., kada je udio mladih u svim dobnim kategorijama bio znatno povoljniji i od županijskog i od nacionalnog prosjeka.

Prema popisu iz 2011. zabilježen je relativno niži udio radno sposobnog stanovništva (15-64 godina) u odnosu i na županijski i na prosjek RH. Udio osoba starijih od 60 godina bilježi relativno niže udjele i od županijskog i prosjeka RH, s iznimkom udjela kontingenta žena iznad 65 i 75 godina.

U spolnoj strukturi stanovnika Grada Vrgorca prema popisu iz 2011. zabilježeno je 50,62 % muškog stanovništva, odnosno 2,53 % više muškaraca u odnosu na ženski dio populacije.

Tablica 14. Stanovništvo prema starosti i spolu Grada Vrgorca

2001.															
Prostorna jedinica	Spol	Ukupno	0 – 6 godina	0 – 14 godina	0 – 17 godina	0 – 19 godina	Žene u fertilnoj dobi		Radno sposobno stanovništvo	Prostorna jedinica	Spol	Ukupno	0 – 6 godina	0 – 14 godina	0 – 17 godina
							Svega (15 – 49 godina)	od toga 20 – 29							
Grad Vrgorac	sv.	7.593	802	1.669	2.003	2.213	-	-	4.361	1.701	1.337	571	37,8	76,9	22,5
	m	3.741	431	867	1.031	1.131	-	-	2.343	690	518	186	36,1	61,0	18,5
	ž	3.852	371	802	972	1.082	1.715	463	2.018	1.011	819	385	39,5	93,4	26,4
SDŽ	sv.	463.676	38.425	85.585	104.973	118.027	-	-	296.386	91.874	66.251	23.480	38,1	77,8	19,9
	m	226.131	19.440	43.488	53.409	60.115	-	-	154.761	39.244	26.901	7.715	36,7	65,3	17,4
	ž	237.545	18.985	42.097	51.564	57.912	114.465	32.277	141.625	52.630	39.350	15.765	39,4	90,9	22,3
RH	sv.	4.437.460	336.964	754.634	931.927	1.053.240	-	-	2.828.632	955.556	693.540	236.708	39,3	90,7	21,6
	m	2.135.900	172.455	386.167	476.777	538.843	-	-	1.475.860	385.775	265.108	72.765	37,5	71,6	18,1
	ž	2.301.560	164.509	368.467	455.150	514.397	1.080.121	295.723	1.352.772	569.781	428.432	163.943	41,0	110,8	24,9
2011.															
Prostorna jedinica	Spol	Ukupno	0 – 6 godina	0 – 14 godina	0 – 17 godina	0 – 19 godina	Žene u fertilnoj dobi		Radno sposobno stanovništvo	Prostorna jedinica	Spol	Ukupno	0 – 6 godina	0 – 14 godina	0 – 17 godina
							Svega (15 – 49 godina)	od toga 20 – 29							
Grad Vrgorac	sv.	6.572	462	1.163	1.429	1.601	-	-	4.337	1.440	1.072	557	40,3	89,9	21,9
	m	3.327	246	612	738	834	-	-	2.286	625	429	187	39,0	74,9	18,8
	ž	3.245	216	551	691	767	1.429	442	2.051	815	643	370	41,7	106,3	25,1
SDŽ	sv.	454.798	33.721	74.432	91.299	102.447	-	-	304.915	104.837	75.451	35.339	40,8	102,3	23,1
	m	221.295	17.251	37.948	46.422	52.192	-	-	152.220	44.846	31.127	13.080	39,4	85,9	20,3
	ž	233.503	16.470	36.484	44.877	50.255	104.031	29.117	152.695	59.991	44.324	22.259	42,2	119,4	25,7
RH	sv.	4.284.889	296.204	652.428	797.855	896.605	-	-	2.873.828	1.031.373	758.633	344.230	41,7	115,0	24,1
	m	2.066.335	152.171	334.725	408.874	459.643	-	-	1.435.402	424.059	296.208	117.932	39,9	92,3	20,5
	ž	2.218.554	144.033	317.703	388.981	436.962	972.948	269.853	1.438.426	607.314	462.425	226.298	43,4	139,0	27,4

Izvor: Državni zavod za statistiku; Popis 2001.; Popis 2011.

Iz prethodne tablice vidljiv je osjetan pad populacije najmlađih stanovnika u kategoriji od 0 do 6 godina koji iznosi čak 33,44 %, a koji je zamjetno viši i od pada na županijskoj (12,24 %) i nacionalnoj (12,10 %) razini. Pad populacije najmlađih u dvoznamenkastom je postotku (19,49 %) zabilježen i kod dobnih kategorija od 0 do 14 godina, od 0 do 17 godina (17,57 %) i od 0 do 19 (16,42 %).

Za razliku od negativnog smjera kretanja populacije najmlađih, zabilježen je rast udjela radno sposobnog stanovništva (15 – 64 godina) od 14,90 %, a koji je znatno viši i od porasta na županijskoj (4,89 %) te nacionalnoj razini (5,22 %). Važno je naglasiti da je navedeni porast radno sposobnog stanovništva prvobitno posljedica rasta kod pripadnica ženskog spola, 20,65 %, dok je porast kod pripadnika muškog spola 9,71 %.

Prema popisu stanovništva, kućanstava i stanova iz 2011. godine, prosječan broj članova kućanstva na području Grada prikazan je narednom tablicom.

Tablica 15. Broj članova kućanstva na području Grada Vrgorca prema podacima popisa stanovništva iz 2011.

Grad Vrgorac	Ukupno	Broj članova kućanstava											Prosječan broj osoba u kućanstvu
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11+	
Broj kućanstava	1.972	441	406	288	333	255	124	69	30	13	8	5	3,27
Broj osoba	6.447	441	812	864	1.332	1.275	744	483	240	117	80	59	-

Izvor: Državni zavod za statistiku

Prosječni broj osoba u kućanstvu vidljiv iz prethodne tablice iznosi 3,27. Najveći udio u ukupnom broju kućanstava čine kućanstva od jednog do pet članova, što ukupno čini 87,4 %. Nadalje, sukladno popisu stanovništva iz 2011., podaci o stanovima za stalno stanovanje, stanovima koji se koriste povremeno i stanovima u kojima se samo obavlja djelatnost na području Grada prikazani su tablicom u nastavku.

Tablica 16. Stanovi i kuće prema načinu korištenja

Ukupno		Stanovi za stalno stanovanje				Stanovi za povremeno korištenje		Stanovi za obavljanje djelatnosti	
		Ukupno	Nastanjeni	Privremeno nenastanjeni	Napušteni	Za odmor i rekreaciju	U vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi	Iznajmljivanje turistima	Ostale djelatnosti
2011.									
Vrgorac	3.518	2.171	1.934	216	21	1.330	16	-	1
m²	248.672	169.350	153.923	14.157	1.270	79.662	580	-	80
2001.									
Vrgorac	2.951	2.307	1.996	216	95	540	101	-	3
m²	191.977	158.738	141.731	13.365	3.642	28.125	5.001	-	113

Izvor: Državni zavod za statistiku; Popis 2001.; Popis 2011.

Iz prethodne tablice vidljivo je da se stambeni fond u desetogodišnjom razdoblju povećao za 567 stambenih jedinica (19 %). Porast je najviše vidljiv u kategoriji stanova za rekreaciju i odmor, gdje je zabilježen porast od 790 stambenih jedinica ili 146 %. Najveći pad zabilježen je u kategoriji stanova korištenih za vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi i to za 85 % te napuštenih stanova za 77 %, dok se broj nastanjenih stanova smanjio za 3,1 %. Iz prethodne tablice vidljivo je da na području Grada ne postoje stanovi u svrhu iznajmljivanja turistima.

➤ **Stanovništvo prema obrazovanju**

U sljedećoj tablici moguće je vidjeti stanje Grada Vrgorca prema kriteriju osnovnoškolskog, srednjoškolskog i visokog obrazovanja u promatranom razdoblju od popisa 1961. do zadnjeg popisa 2011. godine. Iz priloženog je moguće vidjeti da se segmenti srednjoškolskog i visokog obrazovanja kroz promatrana desetljeća progresivno povećavaju te u posljednjem popisu, 2011., možemo uočiti ukupno 52,6 % stanovnika koji su završili srednju školu, od čega veći dio otpada na muški dio populacije, a 16,4 % stanovnika Grada završilo je visoki stupanj obrazovanja, od čega neznatno veći dio otpada na ženski dio populacije.

Slika 7. Stanovništvo Grada Vrgorca prema kriteriju obrazovanja u razdoblju od 1961. do 2011.

	Osnovno obrazovanje ili manje, %			Srednjoškolsko obrazovanje, %			Visoko obrazovanje, %		
	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene
1961.	85,6	77,8	92,4	12,6	19,4	6,8	1,8	2,8	0,8
1971.	75,9	66,6	84,3	20,5	28,4	13,4	3,6	5,0	2,3
1981.	65,1	55,5	73,8	28,5	36,4	21,3	6,4	8,1	4,9
1991.	54,0	45,5	61,7	36,5	43,4	30,3	9,5	11,1	8,0
2001.	40,6	32,2	48,3	47,4	55,0	40,5	12,0	12,8	11,2
2011. ¹⁾	30,8	23,8	37,2	52,6	60,0	45,9	16,4	16,0	16,7

Izvor: Državni zavod za statistiku

2.3.2. SWOT analiza demografskih karakteristika Grada

U nastavku su prikazane snage i slabosti te prilike i prijetnje demografskih karakteristika Grada Vrgorca.

Tablica 17. SWOT analiza demografskih karakteristika Grada

SNAGE	SLABOSTI
DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE	
✓ Relativno povoljnija dobna i obrazovna struktura ✓ Poticaji za mlade (stambeno zbrinjavanje)	– Depopulacija i negativan prirodni priraštaj – Relativno veliki pad broja stanovnika zabilježen u zadnjem međupopisnom razdoblju (viši nego na razini Županije) – Negativna migracijska kretanja – Nedovoljna informacijska pismenost (starijeg) stanovništva – Niska razina plaća – Odlazak visokoobrazovanog stanovništva – Značajan postotak stanovništva s niskom razinom obrazovanja – Relativno niski udio radno sposobnog stanovništva
PRILIKE	PRIJETNJE
DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE	
✓ Poticanje nataliteta ✓ Mogućnost financiranja razvojnih projekata iz fondova nacionalnih, EU i drugih fondova (raspoloživost EU fondova namijenjenih financiranju različitih mjera usmjerenih na pitanja demografske politike koja je u posljednje vrijeme prepoznata na nacionalnoj razini)	– Trend pada udjela mladog stanovništva u budućnosti (loš odraz na demografsku infrastrukturu i razvojne potencijale Grada) – Trend depopulacije i deruralizacije (odljev visokoobrazovanog stanovništva)

2.4. Gospodarstvo

Gospodarstvo Grada Vrgorca organizira se i realizira kroz osnovne djelatnosti: poljoprivredu, industriju i obrt. U nastavku je vidljiv detaljni pregled gospodarskih karakteristika i uporabe poljoprivrednog zemljišta na njegovu području te pregled broja gospodarskih subjekata u ostalim djelatnostima zastupljenim na području Vrgorca.

➤ (Ne)zaposlenost na području Grada Vrgorca

Tablica 18. Nezaposlene osobe po ispostavama Splitsko-dalmatinske županije, prosinac 2017. i 2018.

Ispostava	Prosinac 2017.		Prosinac 2018.		Indeks 2018./2017.
	Broj	Udjel	Broj	Udjel	
Vrgorac	545	1,8 %	422	1,6 %	77,4

Izvor: Financijski rezultati poslovanja poduzetnika SDŽ u 2018. i ostali pokazatelji stanja gospodarstva

Koncem 2018. u ispostavi Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Grada Vrgorca zabilježen je najveći stupanj smanjenja nezaposlenosti za čak 22,6 % (422 evidentiranih nezaposlenih ljudi).

➤ Broj poduzetnika na području Splitsko-dalmatinske županije i Grada Vrgorca

U narednoj tablici prikazani su preliminarni podaci o broju poduzetnika na području Splitsko-dalmatinske županije u 2019. godini (15.142 poduzetnika), podaci o ukupno ostvarenom prihodu, dobiti i gubitku razdoblja u tisućama kuna.

Tablica 19. Rang lista županija prema NETO DOBITI poduzetnika u 2019.; preliminarni podaci* – broj poduzetnika, ukupan prihod, dobit i gubitak razdoblja (iznosi u tisućama kn)

žup.	Naziv županije	Broj poduzetnika	Rang	Ukupni prihodi	Rang	Dobit razdoblja	Rang	Gubitak razdoblja	Rang	Dobit/gubitak razdoblja 2019.	Rang 2018.	Rang 2019.	Razl.	Indeks 2019./18.
17	Splitsko-dalmatinska	15.142	2	54.164.926	3	3.563.947	2	2.649.289	2	914.659	2	6	↓	45,3

Izvor: Financijska agencija, info.BIZ servis, *Stanje obrade godišnjih financijskih izvještaja od 9. srpnja 2020.

Tablica 20. daje usporedbu prikaza osnovnih financijskih rezultata poslovanja poduzetnika Grada Vrgorca, Splitsko-dalmatinske županije i Republike Hrvatske tijekom 2017. godine. Udio poduzetnika Grada Vrgorca u ukupnom broju poduzetnika Županije čini 0,61 %, odnosno 3,22 % ukupno ostvarenog prihoda poslovanja poduzetnika.

Tablica 20. Osnovni financijski rezultati poslovanja poduzetnika u RH, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Gradu Vrgorcu u 2017.

Naziv Županije /Grada	Broj poduzetnika		Broj zaposlenih		Ukupni prihod		Dobit razdoblja		Gubitak razdoblja		Neto dobit	
	Broj	Rang	Broj	Rang	Broj	Rang	Broj	Rang	Broj	Rang	Broj	Rang
RH	120.081	0	882.884	0	678.395.213	0	41.397.246	0	19.511.749	0	21.885.497	0
SDŽ	13.211	2	76.885	2	45.990.133	3	2.967.045	2	1.286.117	4	1.680.928	3
Grad Vrgorac	80	174	1.809	60	1.481.774	46	33.244	101	6.349	144	26.895	80

Izvor: Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika RH u 2017. godini po gradovima, FINA

Tablica 21. Broj poduzetnika, broj zaposlenih, prosječna mjesečna plaća i financijski podaci dvadeset osam gradova s manje od stotinu poduzetnika (iznosi u tisućama kuna); Grad Vrgorac

Naziv grada	Broj poduzetnika	Broj dobitaša	Broj gubitaša	Udio gubitaša u uk. broju	Broj zaposlenih	Pros. mj. neto plaća	Ukupan prihod	Neto dobit/gubitak
Vrgorac	80	65	15	18,8	1.809	4.498	1.481.774	26.895

Izvor: Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika RH u 2017. po gradovima, FINA

Daljnjom analizom može se uočiti da se poduzetnici Grada Vrgorca, osim po visini ostvarenog prihoda, izdvajaju i po broju zaposlenih. Kod osamdeset poduzetnika sa sjedištem u gradu Vrgorcu, u 2017. bilo je 1.809 zaposlenih ili 10,4 % od ukupnog broja zaposlenih u gradovima s manje od stotinu poduzetnika, od čega je njih 1.111 ili 61,4 % zaposleno kod velikog poduzetnika mesna industrija Braća Pivac d.o.o.

2.4.1. Gospodarska zona

Namjera osnivanja Gospodarske zone jest poticanje razvoja poduzetništva kao pokretačke snage lokalnog održivog gospodarskog razvoja s ciljem povećanja broja gospodarskih subjekata na području Grada Vrgorca i poboljšanja njihovih poslovnih rezultata, povećanje konkurentnosti poduzetnika, porast zaposlenosti te povećanje udjela proizvodnje u ukupnom gospodarstvu Grada Vrgorca.

Gospodarska zona Ravča smještena je sjeverno i južno od državne ceste D62, dionice Zagvozd – Vrgorac, neposredno uz čvor „Ravča“ na autocesti A1 između Splita i Dubrovnika (dionica Ravča – Ploče).

Gospodarska zona Ravča nalazi se na idealnom geografskom položaju s odličnom prometnom povezanošću. Omogućuje brz protok robe, proizvoda i sirovina. Od GZ Ravča, buduća trajektna luka u Drveniku udaljena je svega 10 km a bit će spojene planiranom cestom DV8 (Drvenik) – Autocesta A1 (čvor Ravča), teretna luka Ploče 25 km, zračna luka Split 115 km te državna granica s Bosnom i Hercegovinom 10 km, što je dodatna prednost za poduzetnike čija se djelatnost temelji na prekograničnoj suradnji.

Upravo zbog činjenice da je Gospodarska zona Ravča smještena tek 200 m od ulaza na autocestu A1, čini je privlačnom za potencijalne investitore. Ukupna površina obuhvaća Gospodarske zone Ravča iznosi 68 ha, a Urbanističkim planom utvrđeno je da će namjena površina u sklopu gospodarske zone biti: proizvodna (pretežno obrtnička) te poslovna (uslužna i trgovačka). Urbanistički plan dopušta naknadno cijepanje parcela, kao i spajanje više parcela u jednu veću, a također je dopušteno i kombiniranje djelatnosti (proizvodno-poslovne kombinacije) na jednoj parceli.

Zbog veličine zahvata u financijskom smislu, radovi na izgradnji Zone podijeljeni su na četiri faze te je Grad Vrgorac početkom 2013. započeo s infrastrukturnim radovima izgradnje I. faze, koja je danas u potpunosti infrastrukturno opremljena i spremna za prihvrat svim zainteresiranim investitorima, odnosno izgrađene su prometnice, vodoopskrba, oborinska i fekalna odvodnja s biopročistačem, DTK mreža te električna mreža.

Prva faza Gospodarske zone ima deset investitora. Neki od projekata dovedeni su do visokog stupnja realizacije. Ulaganja u Gospodarsku zonu od strane investitora iznose preko dvjesto milijuna kuna, a očekuje se otvaranje preko stotinu radnih mjesta.

Iskorištenost I. faze Gospodarske zone Ravča iznosi 100 %, a u nastavku se daje uvid u popis ugovornih korisnika zone.

Tablica 22. Popis ugovornih korisnika Gospodarske zone Ravča

Redni broj	Korisnik prostora GZ Ravča
1.	ARHIVOLT d.o.o. Vrgorac
2.	BLOOM d.o.o. Tučepi
3.	BUCIN Automehaničarski obrt, Vrgorac
4.	Elektro Milas d.o.o Ljubuški
5.	JUR PROM d.o.o . Ljubuški
6.	MESNA INDUSTRIJA BRAĆA PIVAC d.o.o. Vrgorac
7.	MODING JUNIOR d.o.o. Pula
8.	PRŠUTANA ARIJA d.o.o., Vrgorac
9.	SONNEN KLAR d.o.o. Gradac
10.	PROMET MAKARSKA d.o.o.

Izvor: Poduzetnički centar Vrgorac d.o.o.

2.4.2. Poduzetnički centar Vrgorac d.o.o.

Poduzetnički centar Vrgorac d.o.o. osnovan je 8. veljače 2017. s ciljem pružanja usluga inkubacije te savjetovanja u vezi s poslovanjem i ostalim upravljanjem. Centar raspolaže s ukupno šest raspoloživih radnih jedinica koje su smještene u tri ureda. Zaposlena su tri djelatnika (jedna osoba u računovodstvu i dvije koje apliciraju i provode EU, nacionalne i županijske projekte). Ukupna ugovorena financijska sredstva iznose četrdeset jedan milijun kuna.

U nastavku se daje uvid u tri kategorije projekata Poduzetničkog centra Vrgorac d.o.o., a odnose se na projekte u provedbi, projekte u evaluaciji i projekte u pripremi.

Aktualni projekti u provedbi:

- ✓ Zaželi, faza II – osnaživanje radnog potencijala teže zapošljivih žena koja skrbe o starijim i nemoćnim osobama,
- ✓ Unaprjeđenje usluga u sustavu ranog i predškolskog odgoja (produljenje radnoga vremena dječjeg vrtića koje doprinosi usklađenju poslovnog i obiteljskog života),
- ✓ Stotinu projekata iz tipa operacije Mjera 6.3.1. Razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava (15.000,00 EUR za kupnju poljoprivredne mehanizacije),
- ✓ Rekonstrukcija vodospreme Butina (7.2.1.),
- ✓ Rekonstrukcija unutrašnjosti Dječjeg vrtića „Pčelica“ (7.4.1.),
- ✓ Opremanje kuhinje Dječjeg vrtića Vrgorac (7.4.1).

Projekti u evaluaciji:

- ✓ Rekonstrukcija sportsko-rekreacijske staze Put Pakline, I. faza,
- ✓ Razvoj platforme Pametni Vrgorac,
- ✓ Izgradnja igrališta DV „Pčelica“ u Dusini,
- ✓ Rekonstrukcija ulice A. G. Matoša,
- ✓ Rekonstrukcija ulice Hrvatskih velikana – faza II.

Projekti u pripremi:

- ✓ Rekonstrukcija sportske dvorane,
- ✓ Prenamjena postojeće građevine u gradskom parku u dječji vrtić,
- ✓ Financiranje poduzetnika početnika,
- ✓ Mjera 6.3. – Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava.

2.4.3. Turizam

Svojim zemljopisnim položajem, klimatskim uvjetima, prirodnim ljepotama i kulturno-povijesnom baštinom, Vrgorac sve više postaje i turistička destinacija.

Svoje turističke potencijale i njihovo iskorištavanje usmjerava na unaprjeđivanje postojećeg turističkog proizvoda destinacije, vizualnog i prepoznatljivog identiteta zasnovanog na najvećoj poljoprivrednoj proizvodnji u ovom dijelu Dalmacije, najvećem vinogorju RH i najvećoj proizvodnji pršuta u Jugoistočnoj Europi, etno selima, prirodnim ljepotama, mogućnostima planinarenja, bogatoj i specifičnoj povijesno-kulturnoj baštini, kao i blizini afirmiranih turističkih destinacija u okruženju, posebno blizini Makarskog primorja kao jedne od najznačajnijih turističkih destinacija Dalmacije.

Cilj Grada Vrgorca je postati prepoznatljiva destinacija ruralnog turizma unutrašnjosti Dalmacije, s posebnim naglaskom na turističko valoriziranje domaće proizvodnje i stvaranje dodatnog sadržaja sve većem broju gostiju s obližnjeg područja Makarskog primorja, u čijoj se neposrednoj blizini nalazi, brendirajući Vrgorac kao kraj s najvećom poljoprivrednom proizvodnjom i prehrambenom industrijom Dalmacije, posebno poznatom po vrgorskom polju Jezero – najvećem hrvatskom vinogorju, kao i najvećoj proizvodnji pršuta u Jugoistočnoj Europi, a sve to kroz strateški projekt „Vrgorac, grad dalmatinskog pršuta i vina“.

Nadalje, jedan od glavnih projekata kojim Vrgorac planira unaprjeđivati svoje turističke potencijale je i razvoj vrgorskog polja (Jezero) u mikro destinaciju Polje Jezero – najveće vinogorje RH uz projektno povezivanje s TZG Vrgorac i TZG Ploče. Kroz outdoor aktivnosti, prvenstveno cikloturizam, cilj je prvenstveno povezati snažnu poljoprivredu, kao glavnu gospodarsku granu ovoga područja, s jednom od najvažnijih turističkih regija u državi – Makarskim primorjem. Upravo je ono, kao obližnja i iznimno važna turistička destinacija, sve više u potrazi za dodatnim sadržajima koje može ponuditi svojim gostima.

Vrgorsko polje (Jezero) jedna je od najobrađenijih i najplodnijih površina Dalmacije. Ova zelena oaza dalmatinskog krša, kroz koju vijuga rječica Matica, nekad je bilo pravo jezero, a danas je najveće vinogorje Republike Hrvatske s čak preko deset milijuna čokota vinove loze i dom je jedinstvenim vinskim sortama, poput zlatarice vrgorske, medne, trnka i plavke. U tom pitomom zagrljaju čistih izvora, boja i mirisa u kojem caruju nepregledni vinogradi i voćnjaci, očuvana je sva tradicija i bogatstvo domaćih proizvoda. Grad Vrgorac, Grad Ploče te Općina Pojezerje administrativno dijele ovo iznimno vrijedno poljoprivredno područje i najveće hrvatsko vinogorje. Očuvani krajolici i staze, bogata povijest, nepregledni vinogradi i voćnjaci, brojni izvori čiste vode, plodovi rada težačkih ruku i osmijeh dobrodošlice domaćina, sve to čini ovu mikro destinaciju jedinstvenom.

Ovim projektnim povezivanjem Vrgorac, Ploče i Pojezerje žele nadići administrativne granice između dviju županija te gradova i općina na biokovsko-neretvanskom području, a koje sve više postaju prepreka, umjesto most suradnje između stanovništva koje međusobno gravitira. Sporazumom koji su Grad Vrgorac, Grad Ploče i Općina Pojezerje potpisale u ožujku 2020. i službeno je pokrenut zajednički projekt razvoja lokaliteta vrgorskog polja u održivu mikro-cikloturističku destinaciju pod nazivom Polje Jezero.

Turistička valorizacija ovog vrijednog poljoprivrednog područja moguća je isključivo kroz održive oblike turizma, a cikloturizam spada u potpuno održive segmente turističke industrije jer cikloturisti upravo traže očuvane prostore i autentične lokalne kulture, kao što je Polje Jezero, čiji razvoj je posebno pogodan za stvaranje dodane vrijednosti ruralnim krajevima. Pejzažne i klimatološke osobine ovog lokaliteta posebno su pogodne za razvoj trekking, odnosno gravel biciklizma. Područje je iznimno povoljno kao odredište tzv. agencijskog cikloturizma, odnosno kao jedno od odredišta cikloturista iz drugih obližnjih destinacija (Makarska rivijera, Dalmatinska zagora te Dolina Neretve).

Projekt će rezultirati osmišljavanjem, trasiranjem i označavanjem trekking (gravel) cikloturističkih ruta na postojećim lokalnim putovima i nerazvrstanim makadamskim cestama Vrgorskog polja te brendiranjem cikloturističke ponude Polje Jezero, kao i trasiranjem prve tematske riječne rute rječicom Maticom uz osmišljavanje plana marketinga i promocije te razvojem usluga i popratne ponude za potrebe cikloturista. Obzirom na činjenicu da cikloturisti u većoj mjeri od ostalih turista koriste lokalnu trgovačku i ugostiteljsku ponudu, često putuju u grupama ili cijele obitelji, a bitne su im kulturne i prirodne atrakcije i tematske manifestacije kojim destinacija raspolaže, ovaj zajednički projekt triju susjednih jedinica lokalne samouprave samo je logičan refleks na zahtjeve i potrebe turističkog brendiranja ovog kraja.

Ovim projektom jedinstveni lokalitet vrgorskog polja infrastrukturno i promocijski razvit će se u novu, suvremenu i inovativno osmišljenu cikloturističku izletničku destinaciju spremnu za tržišnu valorizaciju.

Također, u vrijeme pandemije virusa Covid-19 povećala se potražnja za mirnijim destinacijama u prirodi, izvan zona masovnog turizma. U današnjim turističkim kretanjima u svijetu, prednost Vrgorca je upravo to što nije destinacija masovnog turizma te što je lokano stanovništvo sačuvalo svoju autentičnost i izvornost.

Naime, potencijal vrgorskog turizma najvećim dijelom leži u poludnevnim i dnevnim izletima, posebno onima s obližnjeg primorja, za koje turističke agencije pokazuju sve veći interes, prvenstveno s ciljem obogaćivanja svoje ponude koja se u malim primorskim mjestima temelji samo na suncu i moru.

Tijekom sezone 2020. turistička ponuda vrgorskog kraja krenula je s najvećim smještajnim kapacitetom dosad koji u najvećem udjelu čine kvalitetno opremljene i uređene kuće, apartmani i vile za odmor s bazenima.

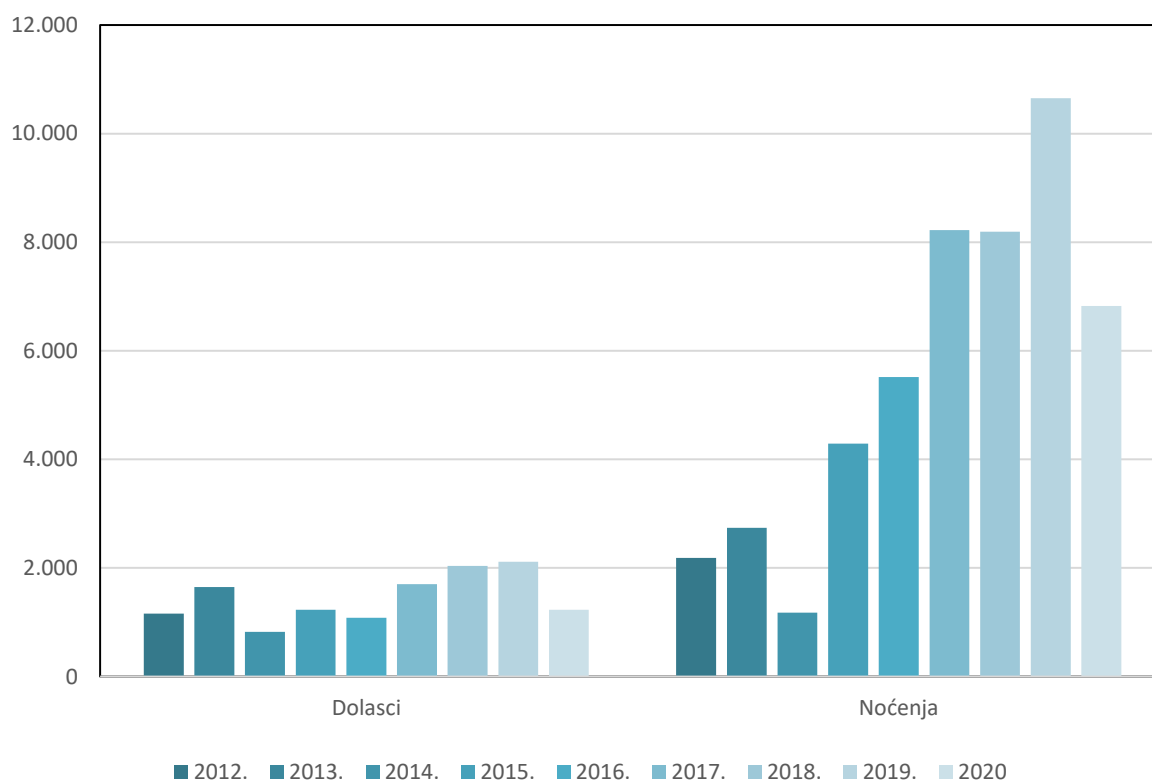
U narednoj tablici prikazan je trend povećanja broja ležajeva u razdoblju od 2011. do konca 2020. godine.

Tablica 23. Broj ležajeva u razdoblju od 2011. do 2020.

Godina	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj ležajeva	44	44	46	78	94	145	173	194	204	218

Izvor: Izvještaj o događanjima i realiziranim aktivnostima od 1. siječnja 2019. do 31. prosinca 2019.; Podaci TZ Vrgorac za 2020.

Grafikon 2. Grafički prikaz broja ležajeva od 2011. do 2020. u Gradu Vrgorcu

Izvor: Izvještaj o događanjima i realiziranim aktivnostima od 1. siječnja 2019. do 31. prosinca 2019.; Podaci TZ Vrgorac za 2020.

Tijekom posljednjih desetljeća pa sve do konca 2013. u Gradu Vrgorcu bila su registrirana tek četrdeset četiri hotelska ležaja, da bi se od 2013. do danas taj broj povećao na dvjesto osamnaest, s daljnjom tendencijom rasta.

Slika 8. Registrirani smještajni objekti na području Grada Vrgorca

Naziv objekta	Kategorija objekta	Naselje objekta	Broj kreveta
Apartman 1	3 zvjezdice	Rašćane	2
Apartman 1	3 zvjezdice	Rašćane	2
APARTMAN 1	2 zvjezdice	Zavojane	2
Apartman 2	3 zvjezdice	Rašćane	4
Apartman br.1.	3 zvjezdice	Veliki Prolog	2
ARIA	3 zvjezdice	Vrgorac	4
BOROVAC	2 sunca	Vrgorac	2
Branimir Bobanac	3 zvjezdice	Kljenak	6
DINKINA KUĆA	3 zvjezdice	Kokorići	3
GAŠPAR	3 zvjezdice	Umčani	15
JURIN DOM	4 zvjezdice	Rašćane	2
MARINOVA KUĆA	3 zvjezdice	Kokorići	3
MIRO	2 zvjezdice	Rašćane	2
Mladen Jović	4 zvjezdice	Duge Njive	6
NIKOLINA KUĆA	3 zvjezdice	Kokorići	4
OAZA MIRA	3 zvjezdice	Vrgorac, Orah	4
PRANIĆ	3 zvjezdice	Ravča	7
PROLOGOS	3 zvjezdice	Veliki Prolog	6
PRVAN	3 zvjezdice	Vrgorac	44
RUSTICA	3 zvjezdice	Duge Njive	4
Studio apartman 2	3 zvjezdice	Rašćane	2
Vila Majić	3 zvjezdice	Zavojane	8
VILA VELE	3 zvjezdice	Dusina	8
VILLA ANA	3 zvjezdice	Rašćane	6
VILLA ANTONIJA	3 zvjezdice	Zavojane	8
VILLA KIKIŽA	5 zvjezdica	Dusina	12
VILLA KRČEVINA	3 zvjezdice	Kotezi	2
VILLA NIKA	3 zvjezdice	Vrgorac	8
VILLA RADALJ	3 zvjezdice	Duge Njive	4
VILLA TONE	3 zvjezdice	Višnjica	4
VILLA ŽARKA	4 zvjezdice	Zavojane	8

Izvor: Izvještaj o događanjima i realiziranim aktivnostima od 1. siječnja 2019. do 31. prosinca 2019.; Podaci TZ Vrgorac

Tablica 24. Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista u proteklom razdoblju od 2012. do 2020.

Godina	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Dolasci	1.158	1.648	824	1.231	1.080	1.703	2.040	2.116	1.232
Noćenja	2.188	2.741	1.177	4.290	5.516	8.224	8.196	10.650	6.825

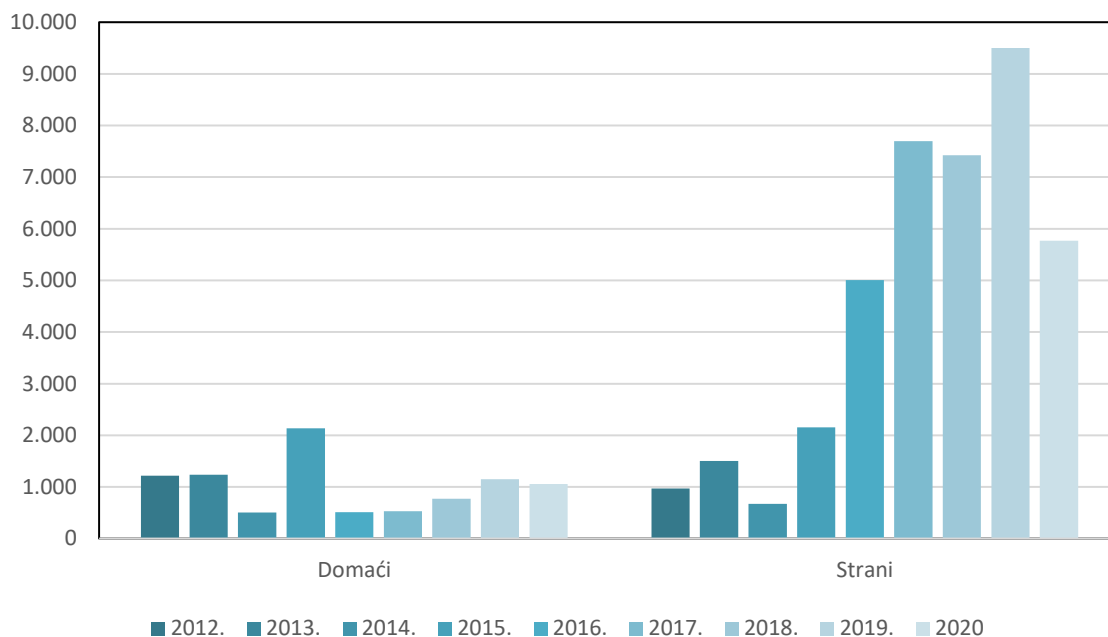
Izvor: Izvještaj o događanjima i realiziranim aktivnostima od 1. siječnja 2019. do 31. prosinca 2019.; Podaci TZ Vrgorac za 2020. godinu

Kada govorimo o turističkom prometu na području TZ Grada Vrgorca, u 2020., a s obzirom na pandemiju virusa Covid-19 te lockdown koji je uslijedio, uz zatvorene granice i nemogućnost putovanja većeg dijela godine, vidljiv je očekivan pad broja dolazaka i noćenja i to od 33,86 % u odnosu na isto razdoblje prošle, rekordne 2019.

godine. Međutim, unatoč ovakvim nepovoljnim prilikama i okolnostima koje su zadesile cijelo gospodarstvo, a najviše turistički sektor, čak i ova 2020., sa svojim rezultatima turističkog prometa, čini jednu od boljih godina vrgorskog turizma.

Također, treba uzeti u obzir sve veći interes gospodarstvenika i poljoprivrednika za uključivanje u osmišljavanje turističke ponude na području Grada Vrgorca koje svake godine rezultira sve većim brojkama dolazaka stranih gostiju (najviše je izleta s područja Makarske rivijere). Navedeni podaci grafički su prikazani u nastavku.

Grafikon 3. Dolasci i noćenja turista u razdoblju od 2012. do 2020.

Izvor: Izvještaj o događanjima i realiziranim aktivnostima od 1. siječnja 2019. do 31. prosinca 2019.; Podaci TZ Vrgorac za 2020.

Otvaranjem prvih smještaja za odmor, a potom i njihovim pozitivnim rezultatima, u Vrgorcu se stvara zadovoljavajuća turistička klima, novi se smještajni kapaciteti otvaraju diljem Vrgorske krajine te se ostvaruju izvrsni rezultati. Povećanje broja smještajnih kapaciteta i sve veći interes javnosti za uključivanje u osmišljavanje turističke ponude na području Grada Vrgorca svake godine rezultiraju porastom u turističkom prometu, a to se posebice odnosi na goste iz stranih zemalja.

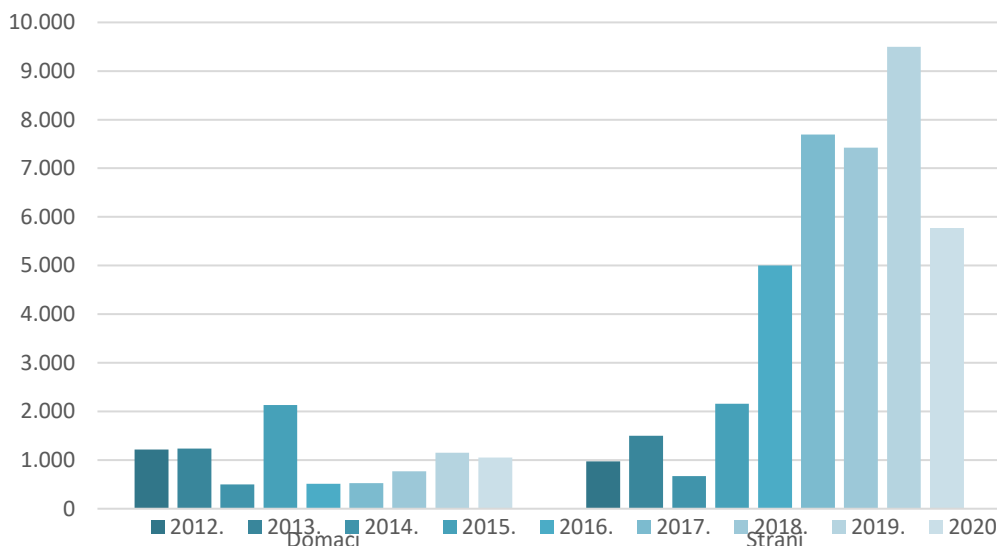
Do 2013. Grad Vrgorac bio je mjesto završetka trase autoceste A1 Zagreb – Ravča te su putnici češće prolazili kroz Grad i zaustavljali se ili prenoćili u Vrgorcu. S druge strane, nastavak gradnje autoceste utjecao je na značajni pad dolazaka i noćenja, što znači da je Vrgorac do tada bio značajna tranzitna destinacija.

Tablica 25. Noćenja domaćih i stranih turista u razdoblju od 2012. do 2020.

Godina	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Domaći	1.215	1.238	503	2.134	512	529	770	1.151	1.054
Strani	973	1.503	674	2.156	5.004	7.695	7.426	9.499	5.771

Izvor: Izvještaj o događanjima i realiziranim aktivnostima od 1. siječnja 2019. do 31. prosinca 2019.; Podaci TZ Vrgorac za 2020.

Grafikon 4. Noćenja domaćih i stranih turista u razdoblju od 2012. do 2020.

Izvor: Izvještaj o događanjima i realiziranim aktivnostima od 1. siječnja 2019. do 31. prosinca 2019.; Podaci TZ Vrgorac za 2020.

Tijekom 2017. Grad Vrgorac počeo je bilježiti osjetan porast dolazaka stranih turista, s ukupno ostvarenih 7.695 noćenja, što je za 53,78 % više nego u prethodnoj godini. U istoj godini udio dolazaka stranih turista iznosio je 82,38 %, dok je udio dolazaka domaćih turista bio znatno manji i iznosio je 17,62 %. U pogledu ostvarenih noćenja, strani turisti ostvarili su 93,57 %, za razliku od domaćih, koji su ostvarili samo 6,43 % noćenja.

Tijekom 2019. nastavio se trend rasta noćenja turista na području grada Vrgorca, a najveći udio noćenja, ujedno i rekordni, čine strani gosti. Od stranih gostiju, u 2019. na vrgorskom području najviše noćenja već tradicionalno ostvarili su njemački državljani (39,69 %), koji na vrgorskom području prosječno borave 8,83 dana, zatim Poljaci (11,05 %), čiji se prosjek boravka povećao s 5 dana u 2018. na 6,86 dana, a zadnjih godina i britanski državljani činili su 4,68 % udjela noćenja te su na vrgorskom području boravili u prosjeku 8,40 dana.

Vidljiv je i porast noćenja domaćih gostiju koji su ostvarili 1.151 noćenje, što je 49,48 % više u odnosu na 2018., dok su strani gosti ostvarili rekordnih 9.499 noćenja, što čini rast od 33,98 % u odnosu na 2018. godinu. Tijekom 2020. brojke noćenja stranih turista znatno su manje, čak 39 %, dok se brojka domaćih turista samo neznatno smanjila. Lošiji brojčani podaci za 2020. mogu se pripisati posljedicama pandemije virusa Covid-19.

Grad Vrgorac, kao što je utvrđeno, ima veliki turistički potencijal, posebno kroz spregu domaće poljoprivredne proizvodnje i prehrambene industrije, kao jedan od važnih dionika gospodarskog razvoja vrgorskog područja. Nadalje, investicijskim projektima u smjeru razvoja ruralnog, etno i kulturnog turizma Grad Vrgorac stvorit će inkluzivnu infrastrukturu te vizualno atraktivni identitet gradskog područja ulaganjem u prostor središnjeg dijela grada, koja uključuju izgradnju interpretacijskog centra „Tin Ujević“, rekonstrukciju i obnovu gradskog parka u Vrgorcu, izgradnju Kuće dalmatinskog pršuta i vina, revitalizaciju „Gradine“, premještanje Gradske knjižnice u primjereniji prostor i još mnoge druge.

2.4.3.1. Turistička zajednica Grada Vrgorca

Turistička zajednica Grada Vrgorca neprofitna je organizacija koja se nalazi u sustavu turističkih zajednica i hijerarhijski na državnoj razini.

Sva proračunska sredstva koriste se za funkcioniranje ureda, razne programske aktivnosti, manifestacije, edukacije, tiskane materijale, obilježavanje staza, znamenitosti i ostalo. Jedini zaposlenik ureda je direktorica TZ Grada Vrgorca, ali ponekad imaju i mlade polaznike zainteresirane za stručno usavršavanje.

TZ Grada Vrgorca, osim osmišljavanja i realiziranja manifestacija, zbog kojih posjetitelji često i dolaze u vrgorski kraj, izvršava i druge zadaće, sukladno programu i svojim mogućnostima.

Ured TZ Grada Vrgorca ujedno je i info centar koji svojim klijentima stoji na usluzi u ulozi informatora, a obavljaju i redoviti uredski posao, rade prijave na natječaje, izvještaje, edukacije za iznajmljivače, radionice, obilježavaju znamenitosti info pločama, aktivno podupiru sva ostala događanja, potiču na akcije čišćenja i očuvanja znamenitosti, a redovito su i prvi kontakt u Gradu za sve vrste informacija.

2.4.3.1.1. Manifestacije u organizaciji i (su)organizaciji TZ Grada Vrgorca

TZ Grada Vrgorca kroz svoje djelovanje snažna je potpora u organiziranju afirmiranih i osmišljavanju novih manifestacija i aktivnosti važnih za vrgorski kraj. To se prvenstveno odnosi na one manifestacije kojima se obogaćuje sadržaj turističke ponude Grada Vrgorca, što u konačnici treba rezultirati i povećanjem broja turista. Također, (su)organizira i njeguje atraktivne manifestacije prema godišnjem kalendaru događanja Grada Vrgorca, stvarajući uvjete za održavanje sajмова lokalnih proizvoda malih obrtnika, udruga i grupa građana u interesu čuvanja običaja i stvaranja bogatstva sajamske ponude i podizanja zanimljivosti manifestacija.

Najbolji primjer je trodnevna manifestacija "Dani dalmatinskog pršuta i vina" koja se održava u gradskom parku u organizaciji TZ Grada Vrgorca. Tisuće turista na toj manifestaciji, koja je u kategoriji "Ruralno-turističke manifestacije" na dodjeli nagrada "Suncokret ruralnog turizma" dobila posebno priznanje, potvrđuju da se zajedničkim

radom TZ i Grada Vrgorca realiziraju vrhunski projekti koji su već sada nadrasli lokalne okvire.

Iznimno je važno napomenuti da je tijekom 2019. ostvarena suradnja s organizatorima jednoga od najpoznatijih svjetskih festivala pršuta Festival del prosciutto di Parma, talijanskim gradom Langhiranom i proizvođačima pršuta iz Parme. Na tom festivalu po prvi put gostovala je delegacija koju su činili TZ Grada Vrgorca, Grad Vrgorac, kao i predstavnici proizvođača certificiranog dalmatinskog pršuta te je u Italiji iznimno uspješno predstavljen Vrgorac, vrgorska proizvodnja i najpoznatija fešta Dani dalmatinskog pršuta i vina. Također, ostvarena je i suradnja s Općinom Tinjan – Općinom istarskog pršuta, kao i s portugalskim gradom Ourique, organizatorima Feira do Porco Alentejano, najveće fešte zaštićenoga portugalskog pršuta. TZ Grada Vrgorca nastaviti će i dalje razvijati suradnju s najpoznatijim svjetskim pršutarskim gradovima i festivalima i tako promovirati domaću proizvodnju i vrgorski kraj.

U nastavku su prikazane brojne manifestacije i aktivnosti organizirane uz potporu TZ Grada Vrgorca.

Tablica 26. Manifestacije i aktivnosti organizirane uz potporu TZ Grada Vrgorca

Manifestacije u organizaciji TZG Vrgorca	
Naziv manifestacije	Uskrs u parku
Cilj manifestacije	Kroz igru i smijeh upoznati mališane s ljepotama stoljetnog austrougarskog parka u Vrgorcu koji slovi za jedinstveni i najljepši park u unutrašnjosti Dalmacije.
Kratki opis	Turistička zajednica Grada Vrgorca na Uskrsni ponedjeljak 2018. i 2019. godine, uzastopno uspješno organizira uskrsnu zabavu za najmlađe „Uskrs u parku“, koju je obje godine posjetio veliki broj djece svih uzrasta te se pokazala kao iznimno uspješna. Manifestacija je zaživjela i postaje tradicionalna, a na jedan zabavan način mališane uči da upoznaju prirodno bogatstvo i baštinu koja će im biti ostavljena u naslijeđe.
Nositelji aktivnosti	TZ Grada Vrgorca
Partneri	Dječji vrtić “Pčelica” Vrgorac
Naziv manifestacije	Dani dalmatinskog pršuta i vina
Cilj manifestacije	Graditi prepoznatljivost Vrgorca kao najpršutarskijeg grada Hrvatske te Vrgorskog polja kao najvećeg hrvatskog vinogorja.
Kratki opis	„Dani Dalmatinskog pršuta i vina“ glavna je manifestacija strateškog turističkog projekta Turističke zajednice Grada Vrgorca pod nazivom „Vrgorac, grad dalmatinskog pršuta i vina“ kojim se od 2016. Vrgorac pozicionira kao destinacija prvenstveno prepoznatljiva po najvećoj proizvodnji certificiranoga dalmatinskoga pršuta, dok je Vrgorsko polje najveće vinogorje Republike Hrvatske, te se na tim temeljima gradi prepoznatljivost kroz domaće fešte, autohtonu eno-gastronomiju, aktivni turizam i tradiciju. Naime, vrgorski se kraj primarno bavi poljoprivredom i prehrambenom industrijom. TZ grada Vrgorca, zajedno s Gradom Vrgorcem i ostalim ključnim dionicima, ima za cilj izgraditi turističku ponudu vrgorskog kraja na temeljima poljoprivrede i prehrambene industrije, s naglaskom na tradicionalnu proizvodnju dalmatinskog pršuta i autohtonih sorti vina.
Nositelji aktivnosti	TZG Vrgorac, Grad Vrgorac
Partneri	Grupa Pivac, Klaster hrvatskog pršuta, Udruga vinara i vinogradara Grada

	Vrgorca
Naziv manifestacije	Bicikljada u sklopu Dana dalmatinskog pršuta i vina
Cilj manifestacije	Po uzoru na vrlo popularne biciklijade u sklopu poznatih europskih eno-gastro festivala, TZ grada Vrgorca, kao dio programa Dana Dalmatinskog pršuta i vina, namjerava organizirati bicikljadu i tako promovirati svoje biciklističke staze, obilazeći prekrasne krajolike vrgorskih polja, brda, ali i promovirati bogatu ponudu etno sela, OPG-ova, izletišta, seoskih domaćinstava i kušaonica.
Kratki opis	
Nositelji aktivnosti	TZG Vrgorac
Partneri	-
Naziv manifestacije	Dani bikle i biklijada u Vrgorcu
Cilj manifestacije	Cilj ove tradicionalne fešte je njegovati i oživljavati izvorno te svojom ponudom večernjega sajma domaćih proizvoda i rukotvorina, folklornim i zabavnim programom učiniti vrgorski kraj bogatijim, sadržajnijim i atraktivnijim za domaće stanovništvo, kao i za sve brojnije goste koji su u potrazi za živim i autentičnim događajima, posebno u vremenu postsezone.
Kratki opis	Vrhunac turističke jeseni u vrgorskom kraju rezerviran je za zadnji vikend u rujnu, kada se u srcu Vrgorca održava pučka fešta Biklijada. Iako se u vrgorskim konobama biklilo od davnina, tek se od svojih službenih početaka organizacije pučke fešte od strane TZ grada Vrgorca 1999. afirmirala u prepoznatljivu turističku manifestaciju koja njeguje izvorne običaje vezane uz vinogradarstvo. Puna ritma i sadržaja, ova pučka fešta prepoznatljiva je po ružičastoj boji, večernjem sajmu, folkloru i klapskoj pjesmi, uz degustaciju bikle i domaćih vina, raznovrsnoj gastronomskoj ponudi, promociji i prodaji domaćih proizvoda, suvenira i rukotvorina. Iz godine u godinu, Biklijada je uspjela postati najveća fešta u okolici u vremenu posezone koja je na izvrstan način spojila tradiciju, njegovanje baštine i vrhunsku zabavu, a zanimljiva je, kako lokalcima, tako i svim posjetiteljima kojih je iz godine u godinu sve više. Također, TZ grada Vrgorca jedna je od nositelja zaštite ćuptera, a, uz Društvo prijatelja vrgorske starine, i jedan od pokretača zaštite bikle kao nematerijalne baštine Republike Hrvatske.
Nositelji aktivnosti	TZG Vrgorac, Grad Vrgorac
Partneri	-
Naziv manifestacije	Božićni sajam
Cilj manifestacije	U ozračju hladnog prosinca, u večernjim satima, predstaviti rukotvorine udruga, okupiti posjetitelje na Božićnom sajmu, ugrijati ih dobrom atmosferom i druženjem dok zajedno iščekuju blagdan.
Kratki opis	Tijekom mjeseca prosinca u Vrgorcu se održava već tradicionalno božićno druženje u organizaciji TZ grada Vrgorca na kojem udruge postavljaju svoje štandove sa suvenirima i prikladnim darovima ili pripremaju ukusnu gastro ponudu za goste i posjetitelje. Božićni sajam u 2021. planira se organizirati u okićenom prostoru gradske fontane uz obilje rukotvorinama učenika OŠ Vrgorac, polaznika DV „Pčelica“, Udruge Mladih Mali zeleni i ostalih, dok će udruga djece s posebnim potrebama „Osmijeh“ iz Vrgorca prirediti svoju tradicionalnu humanitarnu prodaju kobasica, kuhanoga vina, suvenira, božićnih ukrasa i toplih fritula. U sklopu Božićnog sajma priređuje se i zabavni program s raznim izvođačima, predstavama za najmlađe i dijeljenjem prigodnih poklona uoči Božića.
Nositelji aktivnosti	TZ grada Vrgorca, Grad Vrgorac
Partneri	-
Manifestacije organizirane uz potporu TZ grada Vrgorca	

Naziv manifestacije	Festival pustolova „Mate svjetski“
Cilj manifestacije	Tema putopisa i putovanja, uz zanimljiv program i projekcije i promocije knjiga, obogaćuje dvije ljetne večeri, od kojih se jedna redovito održava u vrgorskom gradskom parku, a druga u Matinom rodnom selu Stilja pokraj Vrgorca.
Kratki opis	Festival pustolova „Mate Svjetski“, godišnji susret putopisaca, avanturista i globtrotera, po prvi put održao se 2015. u Vrgorcu, na inicijativu i u organizaciji Turističke zajednice grada Vrgorca, i pokazao kao iznimno uspješan pustolovni događaj koji je pobudio veliki interes kako publike tako i medija. U suradnji s dvojicom Vrgorčana, Stipom Božićem, poznatim hrvatskim alpinistom i Dragom Glamuzinom, glavnim urednikom izdavačke kuće V.B.Z., odnosno dvojcem zaslužnim za tiskanje i izdavanje knjige „Ja, Mate Svjetski“, Vrgorac je postao mjesto susreta putnika svjetskih razmjera, putopisaca, pustolova, avanturista i svih zaljubljenika u putovanja, zahvaljujuću upravo ovom festivalu. TZ grada Vrgorca prepustila je ovaj gotovi festivalski proizvod na organizaciju Centru za kulturu i baštinu Grada Vrgorca u svrhu daljnjeg razvijanja, osmišljavanja i nadogradnje. U sklopu festivala, i u 2021. planira se održati raznolik program koji uključuje prezentacije, putopise, promocije knjiga, izložbe fotografija, kao i zabavni program za posjetitelje.
Nositelji aktivnosti	CKB Vrgorac i Grad Vrgorac
Partner i promotor	TZ grada Vrgorca
Naziv manifestacije	Tragom tradicije i pučke arhitekture
Cilj manifestacije	Očuvanje tradicijskih običaja.
Kratki opis	Jednodnevna manifestacija tradicionalnih običaja u Velikom Godinju, Rašćane. „Dan tradicije i kulturne baštine“ organizira se prve ili druge subote mjeseca kolovoza u slikovitom ambijentu Velikog Godinja, selu koje ima svojstvo kulturnog dobra, te je upisano u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske.
Nositelji aktivnosti	JU Park Prirode Biokovo
Partneri	CKB Vrgorac
Promotor	TZ grada Vrgorca
Naziv manifestacije	Književno-literarni natječaj „Tin i ja“
Cilj manifestacije	Promoviranje domaćih književnih uradaka.
Kratki opis	Književno-literarni natječaj „Tin i ja“ organizira OŠ Vrgorac na razini Republike Hrvatske, uz pokroviteljstvo resornog ministarstva i Grada Vrgorca. U suradnji s Osnovnom školom Vrgorac i TZ Grada Vrgorca priključila se nagradom i za likovni uradak koji promovira Vrgorac.
Nositelji aktivnosti	OŠ Vrgorac
Promotor	TZ grada Vrgorca
Naziv manifestacije	Velika Gospa u Velikom Prologu
Cilj manifestacije	Promocija i očuvanje vjerskih vrijednosti.
Kratki opis	Tradicionalna vjerska svetkovina i pučki sajam u Velikom Prologu održava se na blagdan Velike Gospe, zaštitnice Velikog Prologa. Svečana misa, procesija i sajam, okupljanje obitelji iz cijelog svijeta govori o cijelom kraju i važnosti ovog velikog blagdana. Rukotvorine starih zanata, domaći proizvodi, šarenilo starog i novog upotpunjavaju druženje uz piće i nezaobilaznu pečenu janjetinu i pjesmu.
Nositelji aktivnosti	MO Veliki Prolog
Promotor	TZ grada Vrgorca
Naziv manifestacije	Mala Gospa u Zavojanima

Cilj manifestacije	Promocija i očuvanje vjerskih vrijednosti.
Kratki opis	Blagdan Male Gospe, zaštitnice sela Zavojane, slavi se svečanom misom, procesijom i sajmom. Dvodnevni tradicionalni vjerski sajam jedan je od najvećih i najpoznatijih u Vrgorskoj krajini. Rukotvorine starih zanata, domaći proizvodi, šarenilo starog i novog, druženje uz piće i pečenu janjetinu s šijanjem i pjesmom na kraju.
Nositelji aktivnosti	MO Zavojane
Promotor	TZ grada Vrgorca
Naziv manifestacije	Sveta Katarina Aleksandrijska – Dan oslobođenja Vrgorca
Cilj manifestacije	Promocija i očuvanje vjerskih vrijednosti.
Kratki opis	Na svetkovinu svete Katarine Aleksandrijske, u narodu poznate kao sveta Kata, 25. studenoga 1690. Vrgorac je oslobođen od dvjestogodišnje turske vlasti. Tim događajem Vrgorčani su svetu Katu prepoznali i prihvatili kao svoju zaštitnicu, utjecali joj se u svojim poteškoćama, potrebama i zahvalama, a predaja govori da su mještani Vrgorca utjecanjem ovoj svetici u dva navrata bili zaštićeni od pošasti kuge. Kip svete Kate, koji se nalazi u župnoj crkvi Navještenja Blažene Djevice Marije u Vrgorcu, osobno je blagoslovio Sveti Otac Franjo 20. travnja 2016. na audijenciji u Vatikanu. TZ grada Vrgorca podržat će svaku inicijativu da se ovaj datum, važan za vrgorsku povijest, ponovno počne obilježavati kao Dan grada Vrgorca.
Nositelji aktivnosti	Društvo prijatelja vrgorske starine
Promotor	TZ grada Vrgorca
Naziv manifestacije	Vincekovo u Milošićima
Cilj manifestacije	Sukladno strateškom projektu „Vrgorac – grad dalmatinskog pršuta i vina“ te razvoju destinacije „Polje Jezero – najveće hrvatsko vinogorje“ cilj je podupirati i promicati manifestacije i svetkovine koje se vežu za vrgorsku vinogradarsku tradiciju. Sredstva se osiguravaju iz Proračuna Grada Vrgorca.
Kratki opis	Vincekovo je prvi vinogradarski blagdan u godini koje se u Milošićima već tradicionalno slavi i obilježava svečanim blagoslovom vinograda, kojim se označuje početak radova, te pučkom feštom, zakuskom i druženjem uz večer otvorenih konoba u Milošićima.
Nositelji aktivnosti	Mo Milošići i Udruga vinara Grada Vrgorca
Promotor	TZ grada Vrgorca
Naziv manifestacije	Sv. Martin u Draževitićima
Cilj manifestacije	Sukladno strateškom projektu „Vrgorac – grad dalmatinskog pršuta i vina“ te razvoju destinacije „Polje Jezero – najveće hrvatsko vinogorje“ cilj je podupirati i promicati manifestacije i svetkovine koji se vežu za vrgorsku vinogradarsku tradiciju. Sredstva se osiguravaju iz Proračuna Grada Vrgorca.
Kratki opis	Procesija, vjerska svetkovina i pučka fešta uz degustaciju i kušanje mladoga vina te ostalih tradicionalnih gastronomskih proizvoda. Obnova starih običaja blagoslivljanja vinograda i pučka fešta koja se temelji na običajima vinarstva i vinogradarstva vrgorskog kraja koji su značajni za strateški projekt Vrgorac – grad dalmatinskog pršuta i vina.
Nositelji aktivnosti	Mo Milošići i Udruga vinara Grada Vrgorca
Promotor	TZ grada Vrgorca
OSTALE AKTIVNOSTI U PROVEDBI TZG VRGORCA	
Područje provedbe	Podrška turističkoj industriji
Naziv aktivnosti	Dani Cikloturizma 2021.
Cilj aktivnosti	Cikloturistička valorizacija Polja Jezero kao vrijednog poljoprivrednog područja moguća je isključivo kroz održive oblike turizma. Cikloturizam spada u potpuno održive segmente turističke industrije jer cikloturisti, za

	koje se zbirno, na najvećim europskih emitivnim tržištima, procjenjuje da ih ima oko sedamdeset pet milijuna, traže očuvane prostore, autentične lokalne kulture, a njegov je razvoj posebno pogodan za stvaranje dodane vrijednosti ruralnim krajevima. Cikloturizam pomaže ekološkom i kulturnom očuvanju destinacija jer njegov razvoj ne zahtijeva invazivne infrastrukturne investicije, stvara značajnu dodanu vrijednost i prihod u područja gdje nije moguć masovni turizam, pomaže u očuvanju kulturne i povijesne baštine te potiče lokalno gospodarstvo temeljeno na poljoprivredi i proizvodnji autentične, zdrave hrane kroz razvoj usluga za cikloturiste. Pejzažne i klimatološke osobine Polja Jezero pogodne su, prije svega, za razvoj trekking, odnosno gravel biciklizma, a kako se geografski radi o lokalitetu koje spaja druge cikloturističke destinacije u razvoju (Makarsku rivijeru, Dalmatinsku Zagoru te Dolinu Neretve) primarni proizvod područja je izletnički ili „agencijski“ cikloturizam, odnosno razvoj u jedno od odredišta jednodnevnih izleta cikloturista iz drugih destinacija. Potpora se odnosi na organizaciju boravka sudionika Dana cikloturizma 2021. na vrgorskom području.
Kratki opis	Dani cikloturizma specijalizirani je skup svih subjekata i dionika zainteresiranih za razvoj ove brzo rastuće grane turizma, a održani su na Makarskom primorju i to u Podgori krajem travnja 2021. godine. Također, dodana vrijednost održavanju Dana cikloturizma u Podgori bilo bi i njihovo vezanje na komplementarnu sportsko-rekreativnu manifestaciju Outdoor Podgora, koja se prema predloženom planu i programu održala prvog svibanjskog vikenda. U sklopu Programa za Dane cikloturizma 2021. planiran je dolazak sudionika na vožnju kroz obližnje Vrgorsko polje (Polje Jezero).
Nositelji aktivnosti	Trail – Full Cycling Experience; TZ općine Podgora
Područje provedbe	Komunikacija i oglašavanje
	Destinacijski menadžment
	Članstvo u strukovnim organizacijama

2.4.3.2. SWOT analiza turizma Grada Vrgorca

U nastavku su prikazane snage i slabosti te prilike i prijetnje razvoja vrgorskog turizma uočene prilikom izrade analize stanja.

Tablica 27. SWOT analiza vrgorskog turizma

SNAGE	SLABOSTI
TURIZAM	
✓ Deklaracija kojom se Vrgorac proglašava Gradom Dalmatinskog pršuta i vina ○ Usvojena na sjednici Gradskoga vijeća 2016., temelj je kreiranja turističkih sadržaja koji se temelje na proizvodnji domaćih proizvoda, s naglaskom na dalmatinski pršut i vrgorska vina. Usvajanjem te deklaracije započela je organizacija manifestacije Dani dalmatinskog pršuta i vina koja je u svega nekoliko godina postala turistički iznimno atraktivna, posebno domaćim gostima i turistima s makarskog područja. (Organizatori, suorganizatori i partneri: Grad Vrgorac, TZG Vrgorac, Grupa Pivac, Udruga Dalmatinski pršut, Klaster Hrvatski pršut, Udruga vinara i vinogradara grada Vrgorca) ✓ Blizina i naslonjenost Vrgorske krajine na cijelo Makarsko primorje, vrlo važnu turističku destinaciju s kojim je izvrsno cestovno povezana ○ (Vrgorac – Podgora – Tučepi – Makarska, Vrgorac – Ploče – Gradac te Vrgorac – tunel Sv. Ilija – Baška Voda.) Prometne udaljenosti od obližnjih turističkih mjesta: Vrgorac – Makarska 38 km (D512), Vrgorac – Podgora 34 km, Vrgorac – Tučepi 40 km, Vrgorac – Ploče 24 km, Vrgorac – Gradac 34 km ✓ Stalnost povećanja broja smještajnih kapaciteta ✓ Sve veći broj vinara koji rade turističke sadržaje ✓ Dva projekta ciklo turizma koji se realiziraju na području Vrgorca ✓ Ciklodestinacija Makarsko primorje, Biokovo I Zabiokovlje: TZ grada Makarske, TZ grada Vrgorca, TZ Imota, TZ općine Brela, TZ općine Tučepi, TZ općine Podgora, TZ mjesta Igrane, TZ mjesta Živogošće, TZ mjesta Drvenik, TZ općine Gradac ✓ Ciklodestinacija Polje Jezero: Grad Vrgorac, Grad Ploče, Općina Pojezerje ✓ Netaknuta priroda i prirodne ljepote Vrgorca (tri planine sa sveukupno četiri vrha preko 1000 m/nv, špilje, pećine, plodna obrađena polja, rijeka Matica, čisti izvori) ✓ 13 % Parka prirode Biokovo nalazi se na	– Neuređena kulturna baština (Kula Tina Ujevića, Tvrđava Gradina, Gradski park, vrgorske kule, Paklina sl.) – neatraktivno za posjetitelje – Nepostojanje kvalitetne turističke infrastrukture (neuređene staze prema kulturnim objektima, npr. Gradina, plato Pakline, neuređene šetnice, tematske staze, neuređenost stare jezgre grada) – Nedostatak dodatnih sadržaja – Nedefinirana ponuda – Neiskustvo stanovništva u ugostiteljstvu i ruralnom turizmu – Nepostojanje sustava standarda kvalitete – Brojne birokratske prepreke (posebno vezano za otvaranje ugostiteljskih, turističkih ili smještajnih sadržaja na OPG-u) – Nesređene zemljišne knjige i vlasnički odnosi – Manjkavost ponude smještajnih kapaciteta – Nedovoljna razina stručnosti i iskustva iznajmljivača potrebna za prijave na fondove (EU, Ministarstva, Županija, JLS) – Nepostojanje adekvatnog turističkog info ureda – Nedovoljan broj specijaliziranih udruga koje su svojim aktivnostima u cijelosti ili dijelom naslonjene na turizam, vodiča i sl.

području Grada Vrgorca, a Grad Vrgorac ima vlastiti ulaz u PP Biokovo (Saranač) koji je, prema Prostornom planu JU PP Biokovo, predviđen kao ulaz za bicikliste s prikladnom posjetiteljskom infrastrukturom ✓ Etno selo Kokorići, obnovljena ruralna cjelina u privatnom vlasništvu Hotela „Prvan“, u potpunosti namijenjena turističkoj i ugostiteljskoj djelatnosti ✓ Hotel „Prvan“ – obiteljski hotel u centru Vrgorca s kapacitetom od dvadeset soba i četrdeset četiri ležaja. U sklopu hotela nalazi se turistička agencija Fortis i Rent-a-bike ✓ Bogata materijalna i nematerijalna kulturna baština ✓ Tvrđava Gradina, osmanlijske kule, gradski park s Režijom, etno selo Kokorići, Veliki Godinj i slična stara sela Vrgorske krajine (Katići, Mihaljevići), stećci, arheološka nalazišta, rudnik asfalta Paklina, Tin Ujević, Mate Svjetski, povijesna staza Alberta Fortisa, Put Pakline i sl.) ✓ Rodna kula Tina Ujevića – kulturni brend RH ✓ Gostoljubivi i vrijedni ljudi ✓ Eno-gastro i kulturne manifestacije u Vrgorcu s turističkim potencijalom (Dani dalmatinskog pršuta i vina, Biklijada, Dodjela Tinove nagrade) ✓ Izvrsna prometna povezanost Vrgorca s okolnim gradovima ✓ Prva moderna cesta, znamenita Napoleonova cesta, prošla je kroz Vrgorsku krajinu početkom 19. stoljeća. Godine 1878. Vrgorac je s primorjem povezan Rodićevom cestom. Nakon 1945. Vrgorac je dobio moderne ceste koje ga spajaju s okolnim gradovima – Ploče, Ljubuški i Makarska. U novije vrijeme, kroz Vrgorsku krajinu prošla je trasa autoceste Zagreb – Ploče (A1), a osim gradova Zagreb i Zadar, Vrgorac je jedini na tom pravcu koji u svojoj neposrednoj blizini ima čak dva ulaza/izlaza na tu autocestu, od kojih se izlaz Vrgorac nalazi neposredno u samom mjestu, dok je izlaz Ravča udaljen svega 7 km. ✓ Izvrsno obilježene planinarske staze te vrlo aktivno planinarsko društvo HPD Vrgorac koje uređuje planinarski dom na planini Mihovil ✓ Ispostava HGSS Stanice Makarska u Vrgorcu ✓ Aktivne lovačke udruge koje najčešće održavaju brojne planinarske staze ✓ Aktualna rekonstrukcija ceste D512 Vrgorac – Makarska čime će se skratiti vrijeme vožnje na navedenoj relaciji	
PRILIKE	PRIJETNJE
TURIZAM	
✓ U izgradnji je druga zgrada u sklopu novog pogona Grupe Pivac u sklopu koje će se nalaziti prezentacijski centar za posjetitelje gdje će se moći upoznavati s tradicijskim procesima	– Pandemija virusa Covid-19 velika je prijetnja svim gospodarskim granama, a posebno osjetljivom turističkom sektoru – Iseljavanje (depopulacija), posebno u obližnje

proizvodnje, procesima soljenja, dimljenja i sušenja na dalmatinskoj buri uz samu degustaciju ✓ Tri hotela i jedan hostelu vlasništvu su tvrtke SOL Tourism d.o.o. sa sjedištem u Vrgorcu (dva hotela u Makarskoj, jedan hotel i jedan hostel u Dubrovniku). Prilika za povezivanje, prezentaciju Vrgorca i organizirane izlete na vrgorsko područje ✓ U izgradnji je Kuća Dalmatinskog pršuta i vina (u Elezovim kućama u Vrgorcu) ✓ Projekt vezan za pršutarstvo, vinarstvo i manifestaciju Dana dalmatinskog pršuta i vina u kojem će se posjetitelji upoznati s tradicijom vinarstva i pršutarstva vrgorskog kraja. ✓ „Vrgorka“ – nekadašnja državna vinarija koja je privatizirana, a potom završila u stečaju, ponovno je otkupljena te su u najavi sadržaji s turističkom infrastrukturom s naglaskom na prezentaciju vinarstva i vinogradarstva ✓ U planu je uređivanje centra za medare (Udruga medara Vrisak i Grad Vrgorac) s prezentacijskim centrom ✓ U procesu obnove je rodna kuća Tina Ujevića s izrađenim idejnim rješenjem ✓ U vrijeme pandemije virusa Covid-19 povećala se potražnja za mirnijim destinacijama u prirodi, izvan zona masovnog turizma ✓ Makarsko primorje, obližnja važna turistička destinacija, sve je više u potrazi za dodatnim obližnjim sadržajima koje može ponuditi svojim gostima ✓ Nastavlja se trend rasta i razvoja ruralnog turizma u Dalmaciji ✓ Povećanje interesa gostiju za domaću eno gastronomiju i neposredan personaliziran pristup, gosti žele neposrednim doživljajem života lokalaca upoznati se s procesima proizvodnje i kušati domaće proizvode ✓ Povećanje interesa turističkih agencija za vrgorsko područje (cikloturizam, kajak na rječici Matici, planinarenje, uz mogućnost kušanja pršuta, vina i ostalih proizvoda na OPG-ovima) ✓ Infrastrukturni projekt tunel i brza cesta Ravča – Drvenik ✓ Povezivanje Vrgorca s trajektnom lukom u Drveniku, čime bi otoci Hvar, Vis i Korčula dobili brži i kvalitetniji spoj s kopnom i autocestom A1, a Vrgorac bi postao još značajnije prometno čvorište ✓ Zelene akcije „Za moje čisto polje“ ✓ Akcije čišćenja polja od poljoprivrednog otpada započele su u proljeće 2020. u organizaciji Grada Vrgorca, Gradske čistoće i TZ grada Vrgorca u suradnji s okolnim mjesnim odborima	centre Makarska, Split, ali i Zagreb – Birokratska krutost viših tijela Uprave po pitanju projektnog povezivanja s Makarskim primorjem, područjem kojem je Vrgorac najbliži te kojem prirodno gravitira – Nedostatak kontinuiteta i nestalnost u određivanju strateških turističkih projekata – Povezivanje Vrgorca u klastere s kojima nije geografski, povijesno ni infrastrukturno povezan – Manjkava eno-gastro ponuda (manjak tradicije i kontinuiteta restorana, za razliku od npr. obližnje Hercegovine) – Stanovništvo, koje je primarno zaposleno u gospodarskom/realnom ili javnom sektoru, u slobodno vrijeme bavi se poljoprivredom kako bi osiguralo dodatni izvor prihoda. Sezone berbe (jagode, breskve, šljive, grožđe i sl.) te njihova prodaja na obližnjem makarskom primorju ili veletržnicama u Splitu ključni su izvori dodatnih prihoda za ovdašnja kućanstva, stoga tako zaposleni ljudi nemaju motivaciju niti dodatnog vremena za bavljenje turizmom
---	---

2.4.4. Poljoprivreda

Grad Vrgorac u svom imovinskom portfelju raspolaže s iznimno vrijednim poljoprivrednim zemljištem koje, prema podacima iz 2020., obuhvaća 2.950 ha obradivih površina, od čega se između 350 i 400 ha može samo privremeno obrađivati ili se uopće ne obrađuje. Glavni uzrok tome učestale su poplave koje pogađaju ovo područje, a tu je dakako i problem napuštanja obradivih površina zbog starosti članova – korisnika OPG-ova, dok je manji postotak (5 %) onih kojima je obrada tla neisplativa.

Može se zaključiti da je obrada poljoprivrednog zemljišta pomalo poražavajuća, budući da se obrađuje tek manje od 50 % ukupnog poljoprivrednog zemljišta. Kapaciteti polja Bunina (210 ha), Rastok (850 ha) i Jezero (970 ha) nisu ni približno dovoljno iskorišteni, pri čemu se polje Bunina manje obrađuje zbog nedostatka sustava navodnjavanja. Sjeverni i zapadni dio Grada Vrgorca (120 ha) brdsko-planinskog je tipa te je tamo obradiva poljoprivredna površina zastupljena samo u vidu vrtača i dolaca.

Područje Grada Vrgorca ekološki je očuvano i iznimno pogodno za razvoj vinogradarstva, voćarstva i povrćarstva.

Tablica 28. Poljoprivredni kapaciteti Grada Vrgorca

Poljoprivredni kapaciteti Grada Vrgorca			
Ukupan broj obradivih poljoprivrednih površina	2.950 ha		
Ukupan broj PG-ova	630		
Ukupan broj poljoprivrednih obrta	5		
Ukupan broj trgovačkih društava i zadruga	TD	Zadruga	
	1	2 braniteljsko-poljoprivredne zadruge	
Skladišni kapaciteti	1.500 t		
Kapaciteti rashladnog prostora	350 t		
Pokrivenost sustava navodnjavanja poljoprivrednih površina	25 % površina		
Prosjek posjeda poljoprivrednog zemljišta po kućanstvu	1,8 ha		
Vodeća obradiva poljoprivredna zemljišta	Oranice	Vinogradi	Voćnjaci
	25 %	40 %	35 %
Najzastupljenije kulture na oranicama	Češnjak, crveni luk, rajčica, paprika, krastavac, lubenica, krumpir		
Najzastupljenija kultura povrćarstva	Krumpir i češnjak		
Najzastupljenija grana stočarstva	Uzgoj koza/25 gospodarstava		

Najvažnije grane poljoprivredne proizvodnje Grada Vrgorca svode se na sljedeće:

Tablica 29. Karakteristike poljoprivredne proizvodnje Grada Vrgorca

VINOGRADARSTVO	✓ Najrazvijenija grana poljoprivrede ✓ 4.500.000 mil. čokota vinove loze ✓ Uzgoj stolnog grožđa 30 % (kardinal i viktorija) ✓ 70 % vinogradarstva – crne sorte (trnjak, merlot, vranac i plavka); bijele sorte (rukatac, zlatarica, medna, pošip i kuč)
VINARSTVO	Vinarstvo Grada Vrgorca kreće se u smjeru poboljšanja kvalitete i prepoznatljivosti na tržištu, Vrgorac Quality. Od 2015. – 2020. godine na tržištu nastupa šest vinara. Svake godine na tržište plasiraju vrhunska vina koja su većim dijelom i prepoznatljiva zahvaljujući svojoj kvaliteti i autohtonosti. Kvaliteta vina raste iz godine u godinu.
VOĆARSTVO	30 % voćarske proizvodnje čini domaća „Vrgoračka jagoda“ 60 % voćarske proizvodnje čine jabuke, breskve, nektarine, šljive i smokve 10 % voćarske proizvodnje čine orah, maslina, kruška, šipak, trešnja i višnja
RATARSTVO	✓ Intenzivnog karaktera ✓ Razvijena površina 350 ha ✓ Značajne ratarske kulture su krumpir, lubenica, rajčica i paprika
PČELARSTVO	✓ Brdsko-planinski dio Grada Vrgorca ✓ Medonosno bilje (vrijes, smilje i kadulja) ✓ Broj košnica 2.100 s tendencijom rasta

Dobar geografski položaj, umjerena klima, mogućnost navodnjavanja u sušnom razdoblju, dobar bonitet tla, adekvatna povezanost s većim centrima, a time i efikasniji plasman poljoprivrednih proizvoda na tržište, izrazito su važni čimbenici poljoprivrednog aspekta Grada Vrgorca, koji nosi veliki razvojni potencijal da postane osnovnom djelatnošću. Međutim, kako bi se to realiziralo, potrebno je riješiti glavne uzroke njezina sporog razvoja, a koji se ogledaju u problemima uzastopnih godišnjih poplava, kasnih proljetnih mrazova, usitnjenosti poljoprivrednih površina i navodnjavanja istih. Najveći problem su usitnjene površine na kojima se ne može proizvoditi konkurentna roba na tržištu zbog velikih troškova proizvodnje i udaljenosti između malih parcela. Poljoprivreda Vrgorca ograničena je na određeni broj hektara i ne postoji mogućnost povećanja proizvodnje, ali se mogu okrupniti određena poljoprivredna gospodarstva.

U smjeru rješavanja navedenih uzroka, koji koče razvoj poljoprivrede Grada Vrgorca, presudan je tehnološki napredak. Agroturizam, korištenje izvora pitke vode u razne svrhe i energija sunca za proizvodnju električne energije (fotonaponske elektrane) moguća su rješenja ovog problema. U proizvodnju se polako uvode i nove sorte i vrste kultivara te je evidentno bolja organizacija proizvođača poljoprivrednih proizvoda, kroz udruge i zadrugu. No, ovi uzroci neće se u potpunosti eliminirati dok se ne izvrši prijeko potrebna melioracija poljoprivrednog zemljišta.

Budući razvojni smjer poljoprivrede Grada Vrgorca ovisi i o brzini primjene rješenja otklona navedenih nedostataka, no ogleda se i u potrebnoj orijentaciji na

prerađu poljoprivrednih proizvoda. Dakle, potencijal leži u tome da se što veći postotak proizvoda prerađuje, a samo manji dio plasira u svježem stanju na tržište.

➤ **Mesna industrija**

Stočarstvo iz kojeg je proizašla proizvodnja mesa za potrebe tržišta, mijenja svoje ruho i prelazi u ozbiljne okvire koje od 1952. vodi obitelj Pivac, tada na čelu s Miljenkom Pivcem.

Povijest jedne od najvećih domaćih prehrambenih tvrtki Mesne industrije Braća Pivac seže u pedesete godine prošlog stoljeća, još dok se djed Ante bavio prodajom mesa. Kompanija je službeno započela s poslovanjem 1952. kad je Antin sin Miljenko otvorio mesarski obrt i prvu mesnicu u Vrgorcu. Braća Pivac – Neven, Ivica i pokojni Tonći – od djetinjstva su uključeni u poslovanje. Posao je procvao početkom osamdesetih godina kada su mesnicu u Vrgorcu otkrili makarski ugostitelji i hotelijeri, da bi potom nastavili s otvaranjem novih mesnica te dočekali devedesete i dolazak tržišnog gospodarstva.

Grupa Pivac danas je jedna od najvećih i najrespektabilnijih mesnih industrija u ovom dijelu Europe, a obuhvaća tri mesoprerađivačke tvrtke: Mesnu industriju Braća Pivac, PPK karlovačku mesnu industriju i Mesnu industriju Vajda iz Čakovca.

Tablica 30. Kapaciteti Mesne industrije Braća Pivac

Broj proizvodnih pogona		Lokacija pogona				
6		Težačka 13, 21276 Vrgorac				
1		Gospodarska 3, 21276 Vrgorac				
1		Hrvatskih velikana 4, 21276 Vrgorac				
1		Zavojane 103, 21275 Dragljane				
Proizvodi MIB Pivac						
Najpoznatiji proizvodi		Dalmatinska panceta, Dalmatinski pršut, Dalmatinska pečenica i Buđola				
Ostali proizvodi	Trajni suhomesnati proizvodi:	✓ Pršut ✓ Suha slanina ✓ Dalmatinska suha šunka ✓ Biokovska kobasica				
	Polutrajne kobasice:	✓ Kranjska ✓ Domaća ✓ Seljačka ✓ Roštilj ✓ Pizza šunka ✓ Šunka za pizzu				
	Polutrajni suhomesnati proizvodi:	✓ Dimljeni vrat ✓ Dimljeni vrat u ovitku ✓ Dimljena pečenica ✓ Dimljena pečenica u ovitku ✓ Rolana lopatica s kožom/bez kože ✓ Karlovačka šunka ✓ Hamburger ✓ Dimljene svinjske kosti/glave/kračice/koljenice/špic rebra/rebra/nogice				
Ostvarena godišnja proizvodnja pršuta:						
		2016.	2017.	2018.	2019.	2020.

UKUPNA KOLIČINA PROIZVEDENIH PRŠUTA	38.000	68.000	83.000	71.000	96.000
OD TOGA CERTIFICIRANI DALMATINSKI PRŠUTI	24.298*	46.945*	45.459*	52.798*	55.242*
*Navedene količine su u komadima certificirani dalmatinski pršuti (1 kom cca 7 Kg)					

Izvor: Mesna industrija Braća Pivac

Najveći naglasak stavljaju na revitalizaciju stočarstva u Hrvatskoj i ostvarenje samodostatnosti u domaćem uzgoju. Zapošljavaju više od dvije tisuće radnika i ostvaruju godišnji prihod od oko 2,5 milijarde kuna. Proizvode plasiraju na brojna tržišta EU i trećih zemalja, a diljem Hrvatske imaju i više od 250 vlastitih mesnica i maloprodajnih trgovina. Vlasnici su i turističke tvrtke SOL TOURISM koja u svom posjedu ima dva hotela u Makarskoj te jedan hotel i jedan hostel u Dubrovniku.

Jedan od proizvoda kojim se Mesna industrija Braća Pivac proslavila je Dalmatinski pršut koji je poznat po svom laganom i aromatičnom okusu i stoga zaslužen drži mjesto najpoznatijeg proizvoda u kategoriji tradicionalno sušenih suhomesnatih proizvoda. Uz njega, u ponudi imaju još dva proizvoda po kojima su se proslavili, a to su Kraški vrat i Dalmatinska panceta.

Od najranijih početaka, Mesna industrija Braća Pivac svakim novim razvojnim projektom doprinosi i razvoju grada Vrgorca. U vrijeme najvećih poslovnih izazova uzrokovanih pandemijom virusa Covid-19 u Gospodarskoj zoni Ravča kod Vrgorca otvorena je najveća i najmodernija pršutana u ovom dijelu Europe, površine 10.500 m² i ukupnog kapaciteta 4.500 t. Više od 120 milijuna kuna vrijednom investicijom Mesna industrija Braća Pivac udvostručila je proizvodne kapacitete i učvrstila lidersku poziciju u proizvodnji pršuta na hrvatskom tržištu. Kapacitet objekta premašuje 350.000 komada pršuta, od čega je više od 150.000 zemljopisno zaštićenih Dalmatinskih pršuta. Uz samu pršutanu, započela je i druga faza investicije vrijedna gotovo 150 milijuna kuna, koja obuhvaća izgradnju dodatnih pogona i upravne zgrade.

Svako proširenje poslovanja i napredak Mesne industrije Braća Pivac paralelno dovodi i do otvaranja novih radnih mjesta, kao i novih mogućnosti za Vrgorac i njegove građane, a samim time i do poboljšanja cjelokupne gospodarske slike grada Vrgorca.

Mesna industrija Braća Pivac neprestano ulaže u suradnju s lokalnom zajednicom kroz projekte i lokalne inicijative razvojnog, ekološkog, društvenog i sportskog značaja. Jedan od najznačajnijih načina na koji iskazuju brigu o lokalnoj zajednici je i njihov program donacija i sponzorstva preko kojeg svake godine upućuju jedan dio financijskih sredstava upravo onim najpotrebitijima.

Pored mesne industrije Braća Pivac, koji su na promatranom području trenutno jedini certificirani proizvođač pršuta, tu se nalaze još i vrgorski pršuti te manji proizvođači dalmatinskog pršuta, i to OPG Majić te Globus d.o.o. koji svoje proizvode posljednjih godina promoviraju na lokalnim manifestacijama posvećenim domaćoj proizvodnji, kao što su Dani dalmatinskog pršuta i vina te GAST.

2.4.5. SWOT analiza gospodarstva

U nastavku su prikazane snage i slabosti te prilike i prijetnje razvoja gospodarskog aspekta Grada Vrgorca.

Tablica 31. SWOT analiza gospodarstva

SNAGE	SLABOSTI
GOSPODARSTVO	
✓ Postojanje i funkcionalnost Gospodarske zone ✓ Osnovan Poduzetnički centar Vrgorac (2017.) ✓ Ostvarenja prekograničnih poduzetničkih suradnji (blizina državne granice s BiH – 7 km) ✓ Kraška polja – vrijedno poljoprivredno zemljište (plodna, intenzivno obrađena poljoprivredna površina) ✓ Pogodnost razvoja vinogradarstva, voćarstva i povrćarstva ✓ Vinogradarstvo – najrazvijenija grana poljoprivrede ✓ Najveće vinogorje RH s preko deset milijuna čokota vinove loze (Vrgorsko polje, zvano Jezero, Vrgorac dijeli s Gradom Ploče i Općinom Pojezerje) ✓ Autohtonost izvornih sorti vina (trnak, zlatarica, rukatac, plavka) ✓ 30 % uspješne voćarske proizvodnje je uzgoj vrgoračke jagode ✓ Mesna industrija Braća Pivac otvorila je najveću pršutanu u ovom dijelu Europe u Gospodarskoj zoni Ravča. U izgradnji je još jedan pogon i upravna zgrada, za što će zajedno s pršutanom biti utrošeno 35 milijuna eura ✓ Vrgorac je najpršutarski grad Hrvatske s najvećom pršutanom u Jugoistočnoj Europi otvorenoj 2020. godine. Radi se o 120 milijuna kuna vrijednoj sušari Grupe Pivac koja se prostire na 10.500 m² i u kojoj se godišnje proizvodi tristo tisuća komada certificiranog Dalmatinskog pršuta, delikatese zaštićene oznakom EU zemljopisnoga porijekla te 2.500 tona Dalmatinske pancete i buđole. ✓ Najveća poljoprivredna proizvodnja u SDŽ, jedna od većih u cijeloj Dalmaciji. Preko 450 aktivnih OPG-ova vrgorskog kraja godišnje proizvede: ○ 550 tona jagoda ○ 900 tona breskve i nektarine ○ 450 tona šljiva ○ 150 tona kruške ○ 1200 tona jabuke ○ 1300 tona stolnoga grožđa (80 % hrvatske proizvodnje) ○ 150 tona bijelog luka ○ 200 tona krumpira ✓ Preseljenje uprave Grupe Pivac u Gospodarsku zonu Ravča ✓ Razvijena djelatnost OPG-ova ✓ Program poticaja razvoja gospodarstva	– Usitnjenost poljoprivrednog zemljišta – Zastarjela poljoprivredna oprema – Nepostojanje infrastrukture za skladištenje, obradu i trgovinu poljoprivrednim proizvodima – Nesređene zemljišne knjige i vlasnički odnosi – Nepostojanje infrastrukture za preradu primarnih poljoprivrednih proizvoda

✓ Povoljno kretanje većeg broja finansijskih i nefinansijskih pokazatelja uspješnosti gospodarstva promatranog područja ✓ Provedbe projekata sufinanciranih od strane nacionalnih, EU i ostalih programa	
PRILIKE	PRIJETNJE
GOSPODARSTVO	
✓ Potencijal Gospodarske zone Ravča (postojeća infrastrukturna opremljenost i riješeni dio privatnog vlasništva parcela) ✓ U izgradnji je druga zgrada u sklopu novog pogona Grupe Pivac u sklopu koje će se nalaziti prezentacijski centar za posjetitelje gdje će se moći upoznavati s tradicijskim procesima proizvodnje, procesima soljenja, dimljenja i sušenja na dalmatinskoj buri uz samu degustaciju ✓ Tri hotela i jedan hostel u vlasništvu su tvrtke SOL Tourism d.o.o. sa sjedištem u Vrgorcu (dva hotela u Makarskoj, jedan hotel i jedan hostel u Dubrovniku). Prilika je to za povezivanje i predstavljanje Vrgorca i za organizirane izlete na vrgorsko područje ✓ U izgradnji je Kuća dalmatinskog pršuta i vina (u Elezovim kućama u Vrgorcu) ✓ Projekt vezan za pršutarstvo, vinarstvo i za manifestaciju Dana dalmatinskog pršuta i vina u kojem će se posjetitelji upoznati s tradicijom vinarstva i pršutarstva vrgorskog kraja. ✓ „Vrgorka“ – nekadašnja državna vinarija koja je privatizirana, a potom završila u stečaju, ponovno je otkupljena te su u najavi sadržaji s turističkom infrastrukturom s naglaskom na prezentaciju vinarstva i vinogradarstva ✓ U planu je uređivanje centra za medare (Udruga medara Vrisak i Grad Vrgorac) s prezentacijskim centrom ✓ Povećanje interesa turističkih agencija za vrgorsko područje (cikloturizam, kajak na rječici Matici, planinarenje, uz mogućnost kušanja pršuta, vina i ostalih proizvoda lokalnih OPG-ova) ✓ Investicijske aktivnosti u GZ Ravča omogućit će otvaranje novih radnih mjesta ✓ Razvoj suvremene i konkurentne poljoprivredne proizvodnje ✓ Poticanje umrežavanja poljoprivrednika ✓ Rastuća globalna potražnja za ekološkim (zdravim) i tradicionalnim proizvodima ✓ Potencijal za daljnji razvoj poljoprivrede kroz izgradnju Agrocentra (znanstveni, edukacijski i poduzetnički segment) ✓ Trend razvoja ruralnog turizma i porast dolazaka i noćenja turista na području dalmatinske unutrašnjosti ✓ Razvoj održivog turizma kroz gospodarska domaćinstva i razvoj etno-sela ✓ Potencijal za poboljšanje kvalitete i tržišne prepoznatljivosti vrgorskih vina	– Nepovoljni institucionalni okvir – Izražena sezonalnost gospodarskih aktivnosti – Nedostatak specijaliziranih usluga – Daljnji utjecaj globalne gospodarske krize – Odljev mozgova – Iseljavanje (depopulacija), posebno u obližnje centre Makarska, Split, ali i u Zagreb – Nedostatak kontinuiteta i nestalnost i u određivanju strateških turističkih projekata – Povezivanje Vrgorca u klastere s kojima nije geografski, povijesno ni infrastrukturno povezan – Manjkava eno-gastro ponuda (manjak tradicije i kontinuiteta restorana, za razliku od npr. obližnje Hercegovine)

✓ Potencijal za razvoj poduzetništva u sektoru turizma i ugostiteljstva (gostoljubivost domaćina) ✓ Potencijal za razvoj gastronomske ponude destinacije ✓ Novi moderniji načini brendiranja i promocije gospodarskih proizvoda i turističkih potencijala ✓ Tendencija daljnjeg rasta razvoja pčelarstva ✓ Razvoj ruralnog turizma u sklopu poljoprivrednih gospodarstava ✓ Značajan postotak stanovništva Vrgorca kao dodatnom djelatnošću bavi se poljoprivrednom	
--	--

2.5. Infrastrukturalna obilježja

Infrastruktura predstavlja skup izgrađenih objekata i opreme koja osigurava socijalno, političko, ekonomsko i komunikacijsko funkcioniranje društva u cjelini. Njezina osnovna funkcija ogleda se u olakšavanju proizvodnje dobara i pružanja usluga te distribucije gotovih proizvoda.

2.5.1. Prometna infrastruktura

Grad Vrgorac od prometne infrastrukture ima cestovnu mrežu i element infrastrukture zračnog prijevoza (heliiodrom). Željeznička infrastruktura na području Grada Vrgorca nije realizirana, no njena izgradnja predviđena je Prostornim planom SDŽ. Radi se o izgradnji Jadranske željezničke pruge koja će biti i sastavnim dijelom prometne infrastrukture Grada Vrgorca.

➤ Cestovni promet

Cestovnu infrastrukturu Grada Vrgorca čine autocesta A1, tri državne ceste, sedam županijskih, trinaest lokalnih i sto trinaest nerazvrstanih cesta. U tablici u nastavku vidljiv je detaljni pregled cestovne povezanosti Grada.

Tablica 32. Pregled cestovne infrastrukture Grada Vrgorca

Cestovna infrastruktura Grada Vrgorca				
Vrsta ceste	Naziv	Opis ceste	Duljina/km	
			Ukupno	Grad Vrgorac
Autocesta	A1	Zagreb (čvorište Lučko (A3) – Karlovac – Bosiljevo – Split – Ploče – Opuzen – granica Republike Bosne i Hercegovine te granica Republike Bosne i Hercegovine – Dubrovnik	550,00	30,88
Državna cesta	D512	Makarska (D8) – Ravča (D62)	30,60	9,48
	D535	Drvenik (D8) – Ravča (D62)	12,10	0,46
	D62	Šestanovac (D39) – Zagvozd – Vrgorac – Kula Norinska – Metković (D9)	89,50	30,64
Županijske ceste	ŽC6199	Gr. BiH – Slivno – Raščani Gornji – Raščani Donji – Gornje Igrane (D512)	30,10	10,97

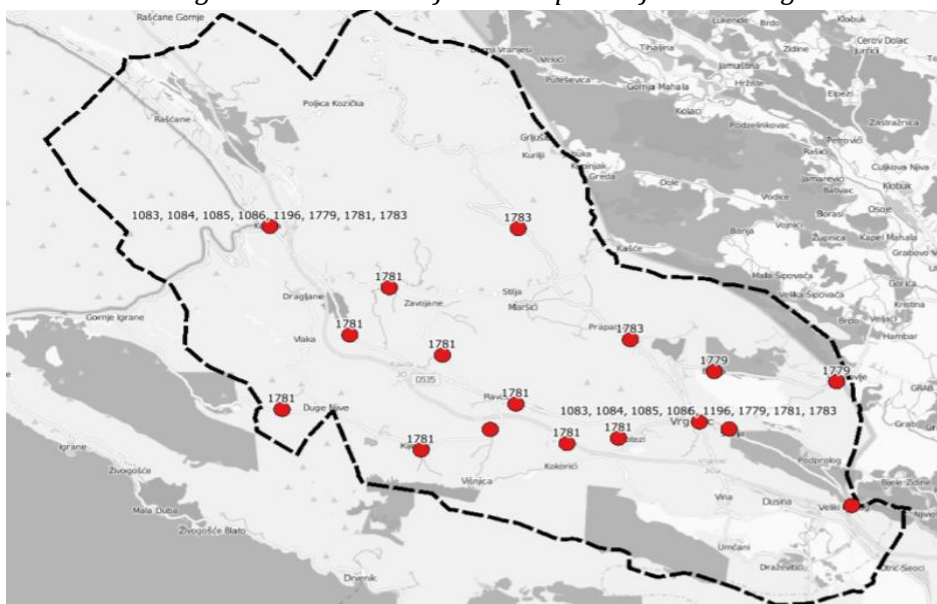
	ŽC6201	Poljica Kozička (L67186) – Stilja – Prapatnice – Vrgorac (D62)	20,70	20,70
	ŽC6207	Kotezi (L67202) – Vrgorac (Ž6208)	2,70	2,70
	ŽC6208	Vrgorac (D62) – Staševica – Ž6276	19,60	11,15
	ŽC6209	Ž6201 – Banja – Orah – G.P. Orah (gr. BiH)	7,30	7,30
	ŽC6210	Podprolog (L67208) – Veliki Prolog (D62)	1,60	1,60
	ŽC6211	Ž6208 – Dusina – Otrić Seoci – Ž6276	9,70	5,94
Lokalne ceste	L 67182	Slivno (Ž6199) – Mijaca – Ž6201	15,70	11,05
	L 67183	D62 – Poljica Kozička (Ž6201)	11,20	11,20
	L 67186	L67182 – Poljica Kozička (Ž6201)	3,60	3,60
	L 67199	Duge Njive (D512) – Vlaka – Ravča (D62)	14,40	14,40
	L 67200	L67199 – Zavojane – Turići – gr. BiH	8,30	8,30
	L 67201	D512 – Višnjica	2,30	2,30
	L 67202	Kokorići – Kotezi (Ž6207)	1,90	1,90
	L 67203	Kotezi (L67202) – Dusina (Ž6211)	8,20	8,20
	L 67206	Gornji Orah – Orah (Ž6209)	4,70	4,70
	L 67207	Vrgorac (L67208) – Orah (Ž6209)	2,40	2,40
	L 67208	Vrgorac (D62) – Podprolog (Ž6210)	3,90	3,90
	L 67209	Veliki Prolog (D62) – Draževitići (Ž6208)	4,90	4,90
	L 67231	Ž6199 – Pavići (D62)	5,30	5,00
Nerazvrstane ceste	Ulice, planinski, poljski, protupožarni i gospodarski putovi te druge nerazvrstane prometne površine na kojima se odvija promet.			

Izvor: Odluka o razvrstavanju javnih cesta NN 66/15, Strategija razvoja Grada Vrgorca 2016.- 2020.

Ukupna duljina javnih cesta na području Grada Vrgorca iznosi 213,57 km, od čega na autoceste otpada 30,88 km ili 14 %, na državne ceste 40,58 km ili 19 %, na županijske 60,36 km ili 28 % i na lokalne ceste 81,75 km ili 38 %.

Grad Vrgorac ima sedamnaest autobusnih stajališta i osam autobusnih linija.

Slika 9. Pregled autobusnih stajališta na području Grada Vrgorca

Izvor: Strategija razvoja Grada Vrgorca 2016.-2020.

Od 2013. na području Grada Vrgorca nalazi se i granični prijelaz za međunarodni cestovni promet putnika, Orah – Orahovlje, te stalni granični prijelaz za pogranični promet, Podprolog – Prolog.

2.5.2. Telekomunikacijska infrastruktura

Područje Grada Vrgorca pokriveno je s četiri poštanska ureda, od kojih dva imaju svoje vlastite poštanske brojeve (21275 Dragljane; 21276 Vrgorac). Dostupnost poštanske mreže na području Grada zadovoljavajuća je te osigurava adekvatno ispunjavanje potreba korisnika.

Grad Vrgorac obuhvaćen je pristupnom telekomunikacijskom mrežom Splitsko-dalmatinske županije. Nepokretna komunikacijska mreža sačinjena je od dva magistralna voda međunarodnog značaja. Jedan se pruža iz smjera Imotskog prema Vrgorcu, a drugi iz smjera Zagvozda prema Vrgorcu, a nakon Vrgorca kreću se kao jedan u smjeru Općine Pojezerje.

Najveća gustoća komunikacijske mreže zabilježena je na lokacijama s najviše stanovnika (južni i jugoistočni dio Grada), pri čemu je za razgranatost strukture mreže zaslužno i trinaest komutacijskih čvorišta/područnih centrala. Radio i TV sustav veza sačinjeni su od dva TV odašiljača na području brda Gradina te ostalih TV odašiljača, TV pretvarača i FM odašiljača u Draževitićima, Dragljanima i na Velikom brdu u naselju Kljenak.

[illegible]

64

Poduzetnički centar Vrgorac uspješno je aplicirao na projekt WiFi4EU u okviru kojeg je dobio vaučer u iznosu od 15.000 €, sa svrhom implementiranja opreme za pružanje besplatnog pristupa internetu na javnim prostorima Grada. Realizacijom navedenog projekta Grad Vrgorac uključuje svoje stanovnike u digitalno tržište i djeluje u smjeru povećanja digitalne pismenosti i dopune javnih usluga koje se nude u tim prostorima.

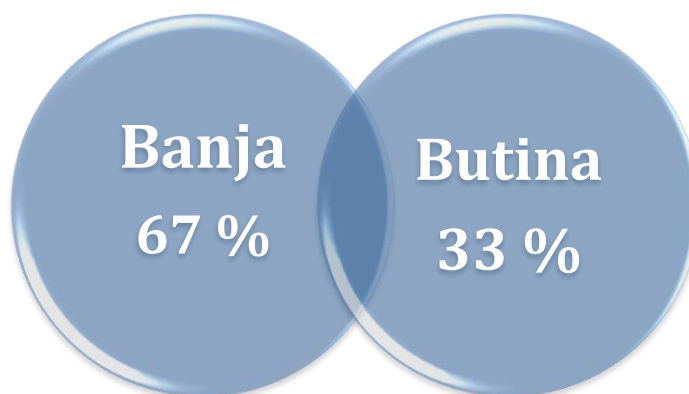
Pristupne lokacije:

- Zgrada gradske uprave grada Vrgorca – Tina Ujevića 8,
- Trg hrvatskih branitelja,
- Autobusni kolodvor,
- Gradski korzo (u procesu instalacije),
- Sportska dvorana “Davor Jović – junak Domovinskog rata”,
- Park 4. gardijske brigade - pauci,
- Dom zdravlja.

2.5.3. Vodoopskrba i odvodnja

Vodoopskrbni sustav Grada Vrgorca funkcionira kao zasebna cjelina u okviru vodoopskrbnog sustava Splitsko-dalmatinske županije. Predmetni vodoopskrbni sustav sastoji se od dva podsustava čiji je kapacitet opskrbe vidljiv na narednoj slici.

Slika 11. Podsustavi vodoopskrbnog sustava Grada Vrgorca tijekom 2020.

Izvor: PPU Grada Vrgorca

Tablica 33. Vodoopskrbni sustav Grada Vrgorca tijekom 2020.

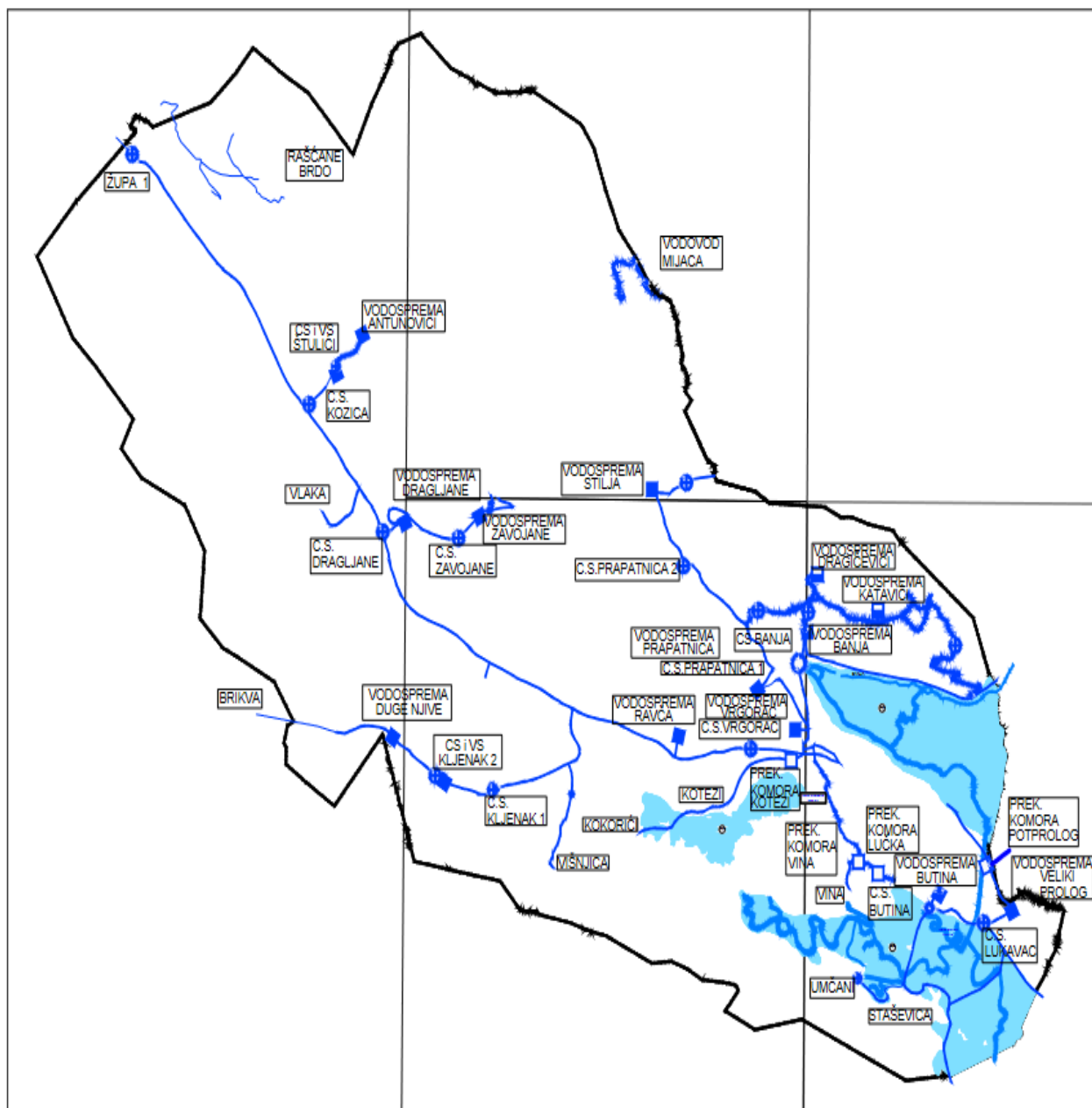
Vodoopskrbni sustav Grada Vrgorca	
Vodoopskrbni sustav grada Vrgorca	Cjelina u sklopu vodoopskrbnog sustava SDŽ
Isporučitelj vodne usluge	Komunalno d.o.o. Vrgorac
Broj podsustava	2
Podsustav Banja	
Lokacija	Krajnji sjeverozapad Rastok polja
Napajanje	Izvorište Banja
Lokacija otvora	Kota od 75 m.n.m.
Minimalna izdašnost i instalirani kapacitet	50 l/s

Ukupni volumen vodosprema	4.120 m ³
Ukupna dužina	78,2 km
Prostorni pravci	Banja – Orah (dio naselja) Vrgorac – Prapatnice – Stilja Vrgorac – Kotezi – Kokorići Vrgorac – Vina Vrgorac – Ravča – Dragljane – Kozica – Raščane – Župa (na području općine Zagvozd) Vrgorac – Ravča – Dragljane – Zavojane Vrgorac – Ravča – Kljenak – Duge Njive (Brikva – na području općine Podgora)
Vrsta nadzora nad podsustavom	Daljinski nadzor
Upravljanje podsustavom	Analogna i digitalna frekvencija
Podsustav Butina	
Lokacija	Sjeverni rub vrgorskog polja
Napajanje	Izvorište Butina
Lokacija otvora	Kota od oko 27 m.n.m.
Minimalna izdašnost	1.360 l/s
Instalirani kapacitet	35 l/s
Ukupno instalirani kapaciteti	1.120 m ³
Ukupna dužina	46,9
Prostorni pravci	Butina – Veliki Prolog – Otrić – Seoci – Kobiljača Butina – Veliki Prolog – Mali Prolog – Pozla Gora – granični prijelaz Nova sela Butina – Šubir – Granični prijelaz Mali Prolog Butina – Veliki Prolog – Mali Prolog – Trklje Butina – Umčani Butina – Draževitići – Staševica – Spilice – Crpala
Vrsta nadzora nad podsustavom	Veliki dio nije pokriven sustavom daljinskog nadzora i upravljanja
Upravljanje podsustavom	
Vrste cijevi	Duktilne cijevi

Izvor: PPU Grada Vrgorca; Strategija Grada Vrgorca 2016.-2020.; Partnersko vijeće za izradu PUR-a

U vodoopskrbnom sustavu Grada Vrgorca javljaju se veliki gubici vode (cca 80 %) zbog problema duktilnosti cjevovoda koji često puca zbog razlike tlakova na vodovodnom području iznad 300 m nadmorske visine, što zahtijeva djelovanje u smjeru sanacije postojećeg vodovoda na najsloženijim dionicama.

Slika 12. Plan izgradnje vodoopskrbnog sustava u narednom razdoblju trajanja PUR-a

Izvor: Partnersko vijeće za izradu PUR-a

Trenutno je u fazi izrada konceptijskog rješenja vodoopskrbnog sustava Vrgorac s izradom hidrauličkog i matematičkog modela sadašnjeg i budućeg stanja te studija izvodljivosti kako bi se u što većoj mjeri smanjili gubici vode, poboljšalo operativno vođenje (optimiziranjem tlakova) i smanjili operativni troškovi (repromaterijal, električna energija, troškovi intervencija i sl.). Kroz provedbu navedenog projekta izvršit će se sljedeće radnje:

1. Analiza postojećeg stanja s izradom katastra vodova cjelovitog vodoopskrbnog sustava,
2. Analize potreba za razdoblje 2018. – 2048.,
3. Preliminarni matematički model postojećeg stanja sa svim elementima sustava,
4. Podjela cjelovitog sustava u DMA zone te izrada Plana i programa provođenja mjerenja protoka i tlaka, kao i analiza rezidualnog klora,
5. Mjerenja protoka i tlaka na većem broju lokacija unutar predmetnog vodoopskrbnog sustava s ciljem utvrđivanja postojećeg stanja u sustavu po pitanju gubitaka vode u većim cjelinama te za potrebe kalibriranja matematičkog modela, sukladno prethodno usvojenom Planu i programu provođenja,
6. Kalibracija matematičkog modela postojećeg stanja u odnosu na rezultate provedenih mjerenja, s ciljem utvrđivanja mjerodavnih hidrauličkih karakteristika cjevovodne mreže i pratećih objekata, utvrđivanja realnih hidrauličkih i pogonskih stanja unutar postojećeg sustava uz utvrđivanje realne prostorne i količinske raspodjele potrošnje vode i vodnih gubitaka, utvrđivanje satnih neravnomjernosti potrošnje vode u pojedinim dijelovima sustava, uočavanja bilo kakvih nepravilnosti u radu postojećeg sustava (prisutnost određenih elemenata koji prethodno nisu evidentirani, provjera funkcioniranja određenih elemenata sustava, prisutnost i intenzitet hidrauličkih udara i dr.),
7. Analiza rezultata simulacijom kalibriranog matematičkog modela postojećeg stanja, uz zasebno isticanje svih nepravilnosti i problema u radu cjelovitog vodoopskrbnog sustava, s kritičkim osvrtom na rad crpnih stanica, upravljanje punjenjem i pražnjenjem vodosprema, regulacijske opreme, starost vode, koncentracije rezidualnog klora i dr.,
8. Proširene bilance vode te proračun temeljnih indikatora za cijeli sustav kao i pojedine zone, prema IWA metodologiji (ILI indikator, curenja/jedinica duljine mreže/dan, curenja/priključak/dan, curenja/jedinica duljine mreže/dan/mVS, curenja/priključak/dan/mVS, HRK/godina i dr.) i to prema „Top-down“ i „Bottom-up“ metodama,
9. Analiza osnovnih pokazatelja kvalitete vode (starost vode i rezidualni klor),
10. Analiza utroška energije u postojećem stanju za sve crpne stanice, uz prijedlog optimizacije rada crpnih stanica u postojećem stanju i izračun dobavne cijene vode po pojedinim opskrbnim područjima,
11. Prijedlog tehničkih rješenja unaprjeđenja i nadogradnje sustava potrebno je definirati na razini predstudije izvodljivosti, usporedbom većeg broja varijanti, koje je potrebno definirati u koordinaciji s Projektnim timom i recenzentom, pri čemu maksimalni broj varijanti nije ograničen i pri čemu je svako varijantno rješenje u obliku zasebnog scenarija potrebno ispitati i potvrditi njegovu korektnost na matematičkom modelu,

12. Cjeloviti matematički model budućeg stanja s usvojenim (od strane Projektnog tima i recenzenta) mjerama unaprjeđenja sustava u uvjetima postojeće potrošnje vode,
13. Matematički model budućeg, odnosno konačnog stanja izgrađenosti sustava za razdoblje od trideset godina (u uvjetima planirane potrošnje vode sukladno Analizi potreba, do 2048. godine), s usvojenim (od strane Projektnog tima i recenzenta) mjerama unaprjeđenja sustava,
14. Prijedlog žurnih/prioritetnih mjera i aktivnosti izgradnje, sanacije i optimalizacije sadašnjeg i budućeg stanja vodoopskrbnog sustava,
15. Konceptijsko rješenja DMA zona (zone kontrole mjerenja – engl. District Measuring Area),
16. Konceptijsko rješenje regulacije tlaka u sustavu i/ili pojedinim zonama,
17. Konceptijsko rješenje kontrole stvarnih i prividnih gubitaka vode u sustavu i njihovog smanjenja,
18. Konceptijsko rješenje nadzorno-upravljačkog sustava, izrada aproksimativnog troškovnika svih mjera sanacije/rekonstrukcije/izgradnje te unaprjeđenja konačnog stanja sustava,
19. Izračun razdoblja povrata investicija i koristi za predložene mjere unaprjeđenja sustava s projekcijom u razdoblju od trideset godina.

Završetkom izrade konceptijskog rješenja definirat će se kritični dijelovi sustava te započeti proces saniranja gubitaka kroz različite projekte. Proces saniranja gubitaka započinje izradom projektne dokumentacije, ishodenjem potrebnih dozvola za gradnju, građenjem, sanacijom te nabavom potrebne opreme za lociranje propuštanja.

Predviđaju se radovi zamjene dijela cjevovoda, sanacije točkastih propuštanja, izrada premosnica cjevovoda, izmjena i/ili ugradnja opreme za praćenje razine, tlaka i protoka, zamjena postojećih dotrajalih pumpi novima s mogućnošću regulacije, ugradnja opreme za uspostavu DMA zona, nabava opreme za traženje, odnosno koreliranje mjesta propuštanja.

Također, s ciljem lakšeg povezivanja, servisiranja sustava, kao i same kontrole rada svih objekata, potreban je prelazak na jedinstveni nadzorno upravljački sustav (NUS). Potrebno je integrirati postojeća tri nadzorno upravljačka sustava (od kojih jedan služi za nadzor i upravljanje UPOV-om, a preostala dva svaki za jedan dio vodoopskrbnog sustava) u jedinstveni NUS, uz integraciju dodatnih poboljšanja propisanih u idejnom rješenju NUS-a koje je u izradi u sklopu izrade Konceptijskog rješenja vodoopskrbnog sustava Vrgorac s izradom hidrauličkog i matematičkog modela sadašnjeg i budućeg stanja te studija izvodljivosti.

S obzirom na razinu gubitaka od 80 % zahvaćene vode radovi su nužni i hitni.

Zbog poskupljenja cijene električne energije i sve manjeg broja potrošača na području kojim upravlja, Komunalno d.o.o., kao javni isporučitelj vodnih usluga, nailazi na sve veće probleme u financiranju svojih redovnih radnih aktivnosti. Star i dotrajao cjevovod uzrokuje goleme gubitke koji za sobom povlače povećanu potrošnju električne

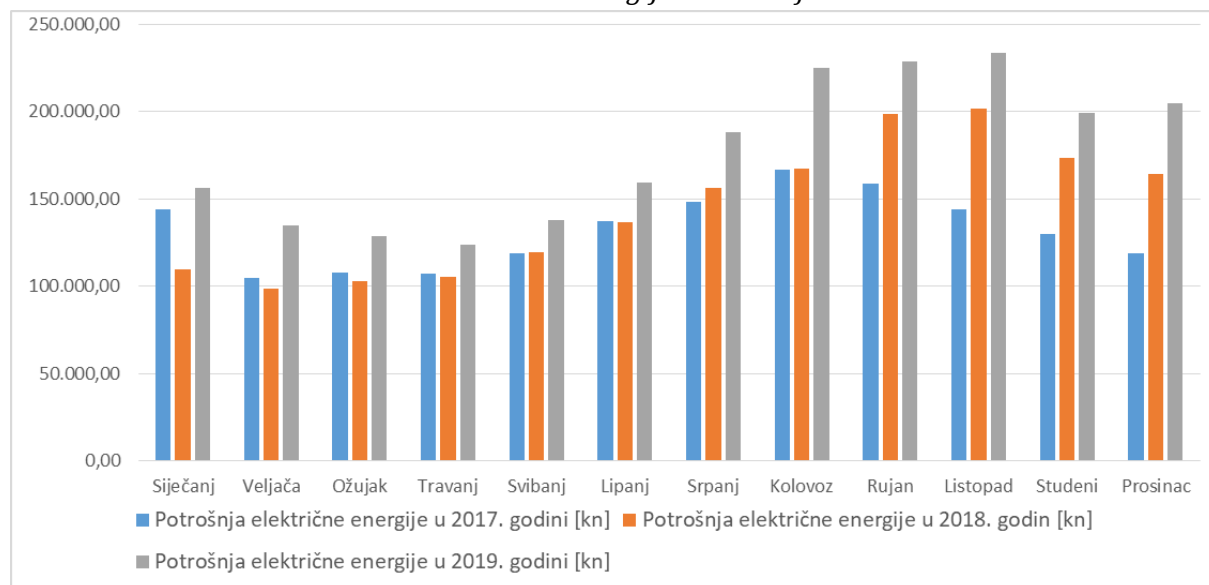
energije, kao i velike napore radnika da isti saniraju kako bi preostalo stanovništvo imalo urednu uslugu isporuke vode.

Kako bi zadržali status povlaštenog kupca električne energije, svake godine u lipnju provode postupak javne nabave te najčešće početkom kolovoza potpisuju ugovor o opskrbi električnom energijom. Usprkos provođenju postupka javne nabave, u rujnu 2018. cijena električne energije značajno je porasla u odnosu na prethodno razdoblje i to za čak 31 %, dok se u rujnu 2019. dogodilo novo poskupljenje od 14 %.

Kumulativno, ovo znači poskupljenje cijene električne energije od gotovo 50 % u razdoblju od samo dvije godine. U istom razdoblju potrošnja vode smanjila se sa 387.682 m³ na 354.328 m³, dakle za gotovo 9 %.

Na slici 13. prikazani su troškovi električne energije za razdoblje od 2017. – 2019. godine, gdje je vidljiv značajan rast iz godine u godinu, poglavito u rujnu svake godine kada su nastupala navedena poskupljenja.

Slika 13. Troškovi za električnu energiju u razdoblju od 2017. do 2019.

Izvor: Partnersko vijeće za izradu PUR-a

Ukupni trošak električne energije u 2019. iznosio je 2.119.007,06 kn, dok su ukupni prihodi od fakturirane vode na kraju 2019. iznosili 3.295.568,19 kn. Udio troška električne energije u ukupnom prihodu od fakturirane vode iznosi 64,13 %, čime je posebno naglašeno teško stanje u kojem se trenutno nalazi Komunalno d.o.o. Vrgorac.

S ciljem pronalaska načina uštede nastao je projekt „Solar City“ koji uštedu planira postići u okviru implementacije solarnih rješenja u sustavu vodoopskrbe. U lipnju 2019. izrađena je Studija isplativosti ugradnje fotonaponskih sustava za napajanje vodoopskrbnih postrojenja/objekata te je izvršena prijava međunarodnog projekta „Re-Water – Renewable Energy & Efficiency in Public Water Utilities“ na Interreg IPA-CBC program međugranične suradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014. – 2020., u kojem, osim društva Komunalno d.o.o. Vrgorac, sudjeluje i Javna ustanova

RERA SD za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije, kao i partnerska poduzeća iz FBiH i Crne Gore.

Projekt obuhvaća izgradnju solarnih kolektora i prelazak na napajanje crpki u crpnim stanicama preko fotonaponskih panela. Ovakvo predloženo rješenje je prvo takve vrste za pogon objekata u vodoopskrbi na području tri države koje sudjeluju u projektu. Osnovna ideja i funkcija sustava je da u najvećoj mogućoj mjeri eliminira trošenje električne energije za pogon crpki u razdoblju kada je to najpotrebnije – tijekom dana – i da se koristi energija iz obnovljivih izvora energije. Ukupna vrijednost prijavljenog projekta je 1.341.368,88 EUR. Budući da kroz prethodno navedeni projekt nisu osigurana sredstva, trenutno su u izradi Idejni projekti sunčanih elektrana za pojedinačne objekte vodoopskrbnog sustava kako bi se projekti mogli prijaviti na javni poziv za sufinanciranje korištenja Enu i OIE u industrijskim sustavima, obrtničkim manufakturama te OPG-ovima, objavljen od strane Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

➤ *Odvodnja otpadnih voda*

Tijekom 2018. u rad je pušten uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Vrgorac koji pruža drugi stupanj pročišćavanja, a namijenjen je širem području Grada.

Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Grada Vrgorca smješten je na južnoj strani područja Grada. Uređaj je dimenzioniran i izgrađen za opterećenje od 5.000 ES, što predstavlja I. fazu izgradnje. Projektom je predviđena mogućnost dogradnje uređaja na kapacitet od 9.950 ES (II. faza izgradnje). UPOV Vrgorac predstavlja jedan kompleks koji se sastoji od sljedećih tehnoloških cjelina:

- Zgrada rešetke – ulazna građevina: ispred zgrade nalazi se gruba rešetka dimenzija otvora 40 mm za izdvajanje velikih nečistoća (otpada) iz otpadne vode. Gruba rešetka je manualnog tipa gdje se nagomilani krupni otpad pomoću grablje ručno izvlači i smješta u kontejner za prihvrat otpada s grube rešetke. Otpadna voda, nakon prolaska kroz grubu rešetku, kanalima ulazi u zgradu gdje se nalazi fina rešetka
- Sitima se iz otpadnih voda uklanjaju plutajuće tvari i raspršene čestice manjih veličina. Automatsko fino sito na UPOV-u Vrgorac služi za odvajanje manjih krutih nečistoća (otpada) iz otpadne vode koje gruba rešetka ne može odvojiti. Sito je rotirajućeg tipa sa svijetlim otvorom rešetki (lamela) 5,0 mm i ugrađenim pužnim transporterom. Kad se prikupljene nečistoće i otpad podignu do visine ispuštanja, ispuštaju se mehaničkim putom u kontejner za prihvrat otpada s fine rešetke.
- Pjeskolov-mastolov. Pjeskolovima se iz otpadnih voda uklanjaju pijesak, šljunak i druge rutine (anorganske tvari) koje imaju veću brzinu taloženja i nisu biorazgradive. Mastolovi (flotatori) su uređaji u kojima se odvija isplivavanje, tj. proces uzlaznog kretanja čestica raspršenih u vodi kojima je gustoća manja od

gustoće vode, kao što su ulja, masti i druge plivajuće nečistoće uglavnom organskog podrijetla. U aeriranom pjeskolovu/mastolovu koji se nalazi na UPOV-u Vrgorac dolazi do odvajanja pijeska koji tone na dno bazena, a mast isplivava na površinu vode. Aeriranjem vode, tj. upuhivanjem zraka kroz aeratorske cijevi u vodu, pospješuje se opisani proces, a ujedno se otpadna voda miješa. Za zgrtanje pijeska i masti koriste se donji i gornji zgrtači smješteni na pokretni most pjeskolova-mastolova. Taloživi otpad skupljen donjim zgrtačima u dnu pjeskolova pomoću mamut crpki transportira se u separator pijeska (klasirer) gdje se istaložena tvar cijedi i transportira u zaseban kontejner za otpad iz pjeskolova. Mamut crpke sastoje se od usisne košare s priključcima za komprimirani zrak i dovod čiste vode, spojne cijevi za podizanje smjese i odzračne posude s odvodnom cijevi. Uvođenjem mjehurića zraka u vodu stvara se smjesa zraka i vode, koja je lakša nego sama tekućina pa se tako podiže razina smjese u vertikalnoj cijevi. Komprimirani zrak dobiva se pomoću niskotlačnih puhalo koji su smješteni u zasebnoj kompresorskoj stanici. Zgrtač masti, koji je sastavni dio pokretnog mosta pjeskolova-mastolova, zgrće mast i ostale plivajuće tvari u korito s lančanim transporterom masti koji materijal transportira u spremnik za mast.

- Linija vode. Nakon protočnog pjeskolova-mastolova otpadne vode odvede se u bazen za biološku oksidaciju i simultanu stabilizaciju mulja. Biološki bazen je projektiran kao podužni bazen s kružnim tokom i potpunim miješanjem. Bazen je podijeljen po dužini zidom za usmjeravanje toka vode, dok je preliv bez podešavanja položen tako da povratni mulj ima najdužu moguću putanju prije dolaska do točke prelijevanja. Za potrebe aeracije koriste se pridnjeni finomjehurićasti aeratori koje napajaju dva puhalo smještena u kompresorskoj stanici. U biološkom bazenu postavljena je on-line sonda za mjerenje kisika te se na osnovu očitanih podataka vrši kontrola rada aeratora, odnosno puhalo koji napajaju navedene aeratore. Iz biološkog bazena otpadne se vode preko preljeva odvede do naknadnog taložnika u kojem se vrši taloženje flokula mulja na dnu bazena, kao i izdvajanje flotata na površini istog. Zgrtanje mulja provodi se jednostranim zgrtačem po dnu dok se plivajuće tvari, koje se izdvajaju na površini, vode u taložnik te se kontinuirano odvede u usisni bazen crpki za povrat i višak mulja. Pročišćena voda preko nazubljene trake odvodi se u kanal kojim se transportira do upojnog bunara. Na izlaznom kanalu instaliran je mjerač protoka i automatski uzrokivač vode.
- Linija mulja. Za potrebe recirkulacije i izdvajanja mulja izrađena je crpna stanica za povrat i višak mulja. Unutar navedene crpne stanice nalaze se centrifugalne crpke za:
 - povrat mulja,
 - višak mulja,
 - procjedne vode i
 - plivajuće tvari iz naknadnog taložnika.

Kako bi se izbjeglo nagomilavanje mulja u naknadnom taložniku, vrši se proces povrata mulja u biološki bazen na najudaljeniju točku od mjesta preljeva. U cilju postizanja optimalnog rada pročištača povremeno se vrši evakuacija viška mulja. Višak mulja crpi se u spremnik mulja, koji ujedno predstavlja i primarni ugušćivač mulja, gdje se nakon određenog vremena pojavi relativno bistra voda koja se može dekantirati. Ostatak mulja iz primarnog ugušćivača odvodi se u stanicu za ugušćivanje, dehidraciju i higijenizaciju mulja. Dodatkom polielektrolita vrši se proces flokulacije i koagulacije mulja te pomoću vijčane prese razdvajanje vode od mulja. Nastali dehidrirani mulj, pomoću pužnog transportera, odvodi se na higijenizaciju pomoću vapna i potom u prihvatni kontejner, a dekantat na početak procesa pročišćavanja (gruba rešetka).

- Kompresorska stanica. U objektu kompresorske stanice smještena su dva puhala koja zrakom opskrbljuju aeratore biološkog bazena, dva puhala koja zrakom opskrbljuju pjeskolov te jedno puhalo za potrebe rada mamut crpke.
- Tretman zraka. U cilju kontrole neugodnih mirisa s grube rešetke, zgrade rešetke i objekta dehidracije mulja, instaliran je suhi kemijski pročištač zraka. Pročišćavanje zraka predstavlja proces kemisorpcije gdje se plinski kontaminanti kemijski pretvaraju u bezopasne soli.
- Stanica za prihvrat septičkih jama. Za potrebe prihvata sadržaja iz septičkih jama, izgrađena je stanica za pražnjenje septika s rešetkom, mjeračem protoka, ulaznim zasunom i bazenom za prihvrat septika s odgovarajućim mješačem i crpkama. Pročišćavanje otpadnih voda iz bazena za prihvrat septika vrši se postupnim doziranjem na početak procesa pročišćavanja (gruba rešetka).
- Agregatsko postrojenje. Kako bi se osiguralo rezervno napajanje svih potrošača na UPOV-u Vrgorac, u slučaju nestanka električne energije iz elektrodistributivne mreže instalirano je agregatsko postrojenje.
- Upravna zgrada. U sklopu upravne zgrade nalazi se računalni sustav za nadzor, mjerenje i upravljanje cjelokupnim sustavom (SCADA - Supervisory Control And Data Acquisition) te ispitni laboratorij za kontrolu rada samog UPOV-a Vrgorac.

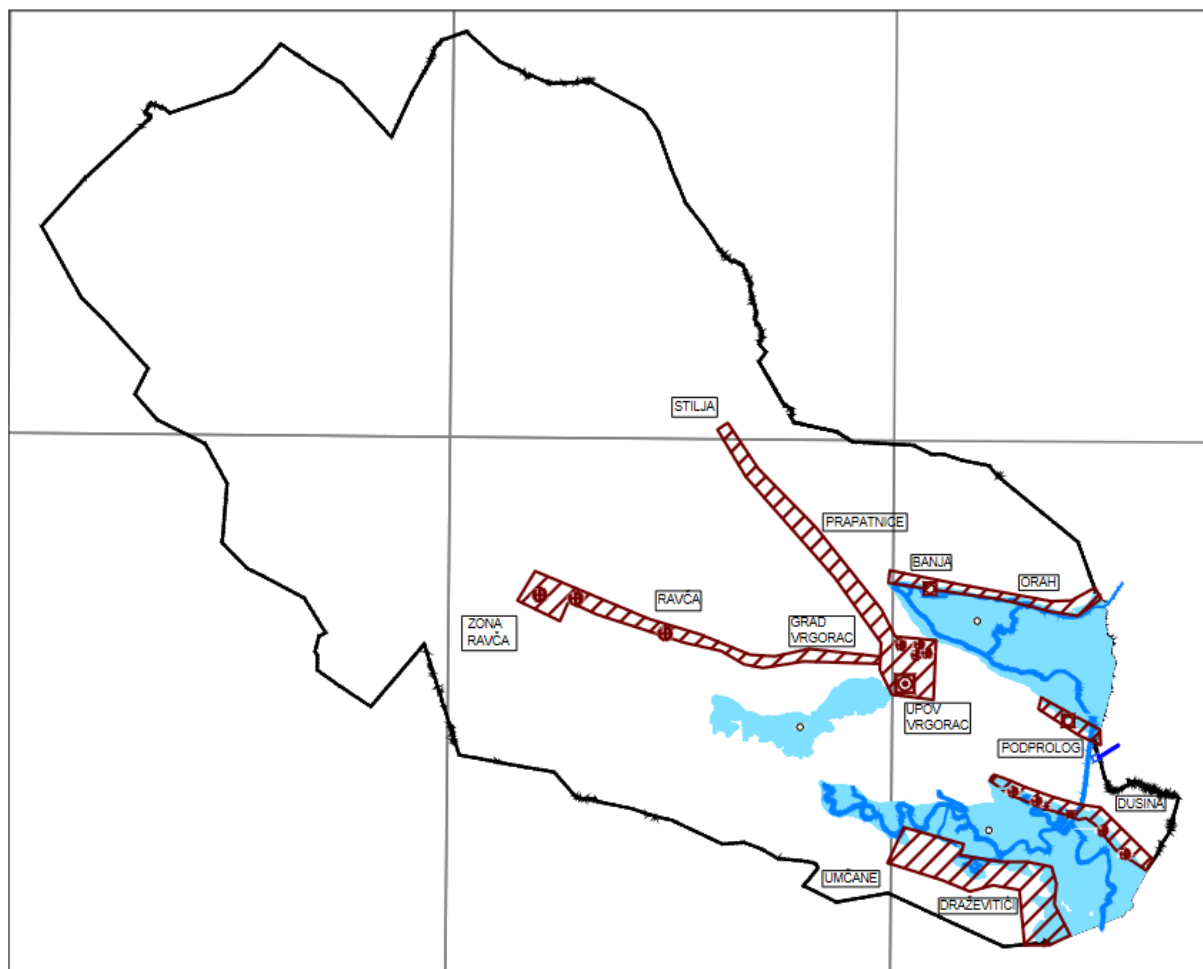
Trenutno je na kanalizacijski sustav grada Vrgorca, koji je povezan na uređaj za pročišćavanje otpadnih voda grada, priključeno tristo pedeset domaćinstava i pedeset privrednih subjekata. Najveći i najznačajniji doprinos dotoku otpadne vode na UPOV Vrgorac predstavlja otpadna voda iz proizvodnih pogona Mesne industrije Braća Pivac koja predstavlja gotovo 40 % ukupnog dotoka na UPOV Vrgorac.

Područje grada Vrgorca nalazi se u zoni sanitarne zaštite izvorišta, stoga je nužno organizirati propisano prikupljanje, odvodnju, pročišćavanje i dispoziciju sanitarnih otpadnih voda Vrgorca, s ciljem adekvatne zaštite izvorišta.

Procesom sanacije i rekonstrukcije, uređaj je spreman za prihvrat gradske kanalizacije i viška fekalija iz septičkih jama, što će Gradu Vrgorcu pružiti rješenje problema koji postoji već nekoliko desetljeća.

Izgradnjom sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, Grad Vrgorac djeluje u smjeru očuvanja okoliša i podzemnih zaliha pitke vode.

Slika 14. Plan izgradnje sustava odvodnje u narednom razdoblju trajanja PUR-a

Izvor: Partnersko vijeće za izradu PUR-a

2.5.4. Energetski sustav

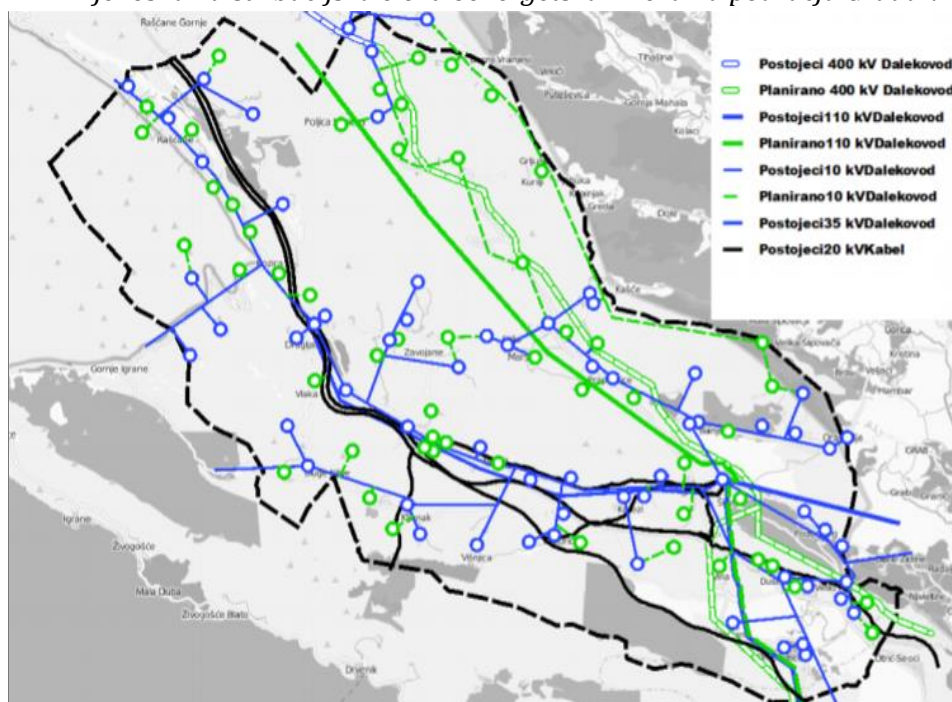
Pokrivenost Grada Vrgorca sustavom električne energije adekvatna je i zadovoljava potrebe napajanja potrošača na tome području. Detaljno prikazan energetski sustav Grada Vrgorca vidljiv je u narednoj tablici.

Tablica 34. Energetski sustav Grada Vrgorca

Energetski sustav Grada Vrgorca			
Distribucijsko područje	Split/pogon Vrgorac		
Opskrba energijom transformatorskim stanicama (TS)/ Instalirana snaga TS	TS		Snaga TS
	TS 110/20(10) kV Vrgorac	110 kV dalekovoda spaja TS Vrgorac i TS Ljubuški	2x20 MVA
	TS 110/35/10 kV Ljubuški		
	TS 110/20(10) kV Ploče	110 kV dalekovoda spaja TS Vrgorac i TS Ploče	
	TS 10/0,4 kV	108 TS	23.590 kVA
	TS za potrebe napajanja objekata na autocesti	2 TS	630-1.000 kVA
Elektroopskrba Grada Vrgorca	TS 110/20(10) kV Vrgorac		
Elementi TS 110/20(10) kV Vrgorac	Zračni i podzemni distributivni vodovi		
Opterećenje TS 110/20(10) kV Vrgorac	Ljeto		Zima
	20 %		25 %
Potrošnja električne energije			
Kategorije potrošača od najvećeg prema najmanjem	Poduzetništvo (niski napon)		
	Poduzetništvo (visoki i srednji napon)		
	Kućanstva		
	Javna rasvjeta		
Veliki potrošači neovisno o kategoriji	Mesna industrija Braća Pivac d.o.o., Komunalno d.o.o., Krah d.o.o., Grad Vrgorac, Građevno d.d. i Hrvatske autoceste d.o.o.		

Izvor: PPU Grada Vrgorca; Strategija Grada Vrgorca 2016.-2020.

Slika 15. Prijenosna i distribucijska elektroenergetska mreža na području Grada Vrgorca

Izvor: PPU Grada Vrgorca; Strategija Grada Vrgorca 2016.-2020.

Grad Vrgorac aktivno promovira i potiče korištenje obnovljivih izvora energije, što je vidljivo i na primjeru testiranja mogućnosti proizvodnje električne energije pomoću vjetro na lokaciji brda Gradine, odnosno planiranje zone vjetroelektrane.

Gubici u prijenosu električne energije postoje i ostvareni su većinom zračnim vodovima u odnosu na podzemne, odnosno kabelske. Ovom problemu doskočilo bi se prelaskom s naponske razine 10 kV na 20 kV, čime bi se smanjili gubici prijenosa električne energije.

Prelazak Pogona Vrgorac na 20 kV napon planiran je u više faza, zajedno s pogonima Metković i Ploče. Planirana je, dakle, rekonstrukcija trafostanica, mreže i ostale opreme koja nije prilagođena za pogon na 20 kV. Potpuni prelazak navedena tri pogona planiran je do 2021., čime bi Grad Vrgorac bio prvi pogon na području Elektrodalmacije koji je prešao na 20 kV naponsku razinu.

2.5.5. Opskrba plinom

Na području Grada Vrgorca još uvijek nema plinskog distribucijskog sustava, iako je implementacija istog planirana u sklopu visokotlačnog plinovoda MRS Zagvozd – RS Šestanovac – RS Imotski – RS Vrgorac maksimalnog radnog tlaka 12 bar predtlaka.

Koncesionar za izgradnju plinske distribucijske mreže na području Splitsko-dalmatinske županije je tvrtka EVN Croatia Plin d.o.o., a predviđeno vrijeme izgradnje navedenog visokotlačnog plinovoda bilo je između 2017. i 2019. godine, no izgradnja još uvijek nije finalizirana.

U sklopu lokalnog distribucijskog plinskog sustava planirane su redukcijske stanice Vrgorac na području mjesnih odbora Ravča i Kozica.

Slika 16. Planirani sustav opskrbe plinom na području Grada Vrgorca

Izvor: PPU Splitsko-dalmatinske županije

2.5.6. Gospodarenje otpadom

Grad Vrgorac uspostavio je adekvatan organizirani sustav gospodarenja komunalnim otpadom te je predmetno područje gospodarenja komunalnim otpadom uredio sljedećim propisima: Odluka o komunalnom doprinosu („Vjesnik“ – službeno glasilo Grada Vrgorca, broj 26/18) i Odluka o komunalnoj naknadi („Vjesnik“ – službeno glasilo Grada Vrgorca, broj 26/18, 28/18, 08/20 i 32/20).

Prikupljanje, odvoz i zbrinjavanje komunalnog otpada, glomaznog otpada i odvojeno sakupljenog otpada na području Grada Vrgorca vrši trgovačko društvo Gradska čistoća i usluge d.o.o. Detaljno prikazan sustav gospodarenja otpadom Grada Vrgorca vidljiv je u narednoj tablici.

Tablica 35. Sustav gospodarenja otpadom Grada Vrgorca

Sustav gospodarenja otpadom Grada Vrgorca			
Broj kućanstava obuhvaćen odvozom otpada	2.314		2020. godina
Broj gospodarstava obuhvaćen odvozom otpada	141		
Količina prikupljenog komunalnog otpada	2.526 t		
Broj naselja obuhvaćen odvozom otpada	24 naselja		
Ukupan broj spremnika za prikupljanje miješanog komunalnog otpada u dvadeset četiri naselja	1.384		
Kapacitet spremnika za prikupljanje miješanog komunalnog otpada	1.100 L, 120 L, 240 L		
Broj zelenih otoka/prikupljanje i odvoz korisnog otpada	Osamdeset jedan zeleni otok		
	Zeleni otok s tri spremnika od 2 m ³	Zeleni otok s tri spremnika od 1.100 L	Spremnik za tekstil od 2 m ³
	0	81	2
Vrste otpada za odlaganje na zelenim otocima	Papir, plastika, staklo i tekstil		
Pravo na odvoz glomaznog otpada po korisniku bez naknade	1x godišnje u količinama do 2 m ³		
Reciklažno dvorište	Mobilno reciklažno dvorište		
Divlja odlagališta otpada	25		
Trgovačko društvo za odvoz komunalnog, glomaznog i odvojeno sakupljenog otpada	Gradska čistoća i usluge d.o.o.		
Kapaciteti Gradska čistoća i usluge d.o.o. (vozila i strojevi)	Tip vozila	Kapacitet	Broj vozila
	Specijalna vozila namijenjenih prijevozu miješanog komunalnog otpada	12 m ³	2
	Specijalna vozila namijenjena prijevozu glomaznog komunalnog otpada	1,5 m ³	1
Sakupljač plastične ambalaže	Unija Nova d.o.o.		
Sakupljač metalne i staklene ambalaže	Unija Nova d.o.o./Respekt d.o.o.		

Izvor: Plan gospodarenja otpadom Grada Vrgorca za razdoblje 2017.-2022.

Na području Grada Vrgorca postoji mobilno reciklažno dvorište koje je smješteno u dvorištu firme Gradska čistoća i usluge d.o.o., na adresi Težačka 8, Vrgorac, dok reciklažno dvorište ne postoji, no njegova izgradnja predviđena je u ulici Fra Ivana Rožića, Vrgorac.

Koncem 2020. na području Grada Vrgorca prikupljene su, pomoću spremnika i zelenih otoka na javnim površinama, sljedeće količine odvojenog otpada koje su skladištene i spremne za predaju na uporabu ovlaštenim oporabiteljima:

- ✓ 1.950 kg papira i kartona,
- ✓ 1.600 kg plastike.

Najveća količina odvojeno prikupljenog otpada zabilježena je 2015. kada je prikupljeno 13,2 t otpada, pri čemu najveći udio zauzima staklena ambalaža. Cjelokupni odvojeno prikupljeni otpad predaje se na uporabu ovlaštenim oporabiteljima. Za

metalnu ambalažu to je tvrtka Odlagalište sirovina d.o.o. iz Zadra, za plastičnu ambalažu Drava Internacional d.o.o. iz Osijeka, a za staklenu ambalažu Unija Nova d.o.o.

➤ **Biorazgradivi komunalni otpad**

Biootpad je vrsta otpada nastalog u kućanstvu i otpada koji po prirodi i sastavu slični otpadu iz kućanstva, izuzev proizvodnog i otpada iz poljoprivrede i šumarstva koji u svom sastavu sadrže biološki razgradiv otpad. Količina proizvedenog biorazgradivog otpada zabilježena u 2020. iznosila je 1.641,90 t.

Tablica 36. Količina proizvedenog biorazgradivog otpada u 2020.

Naziv otpada	Proizvedeni komunalni otpad (t)	Koeficijent izračuna biorazgradive komponente	Proizvedeni biorazgradivi komunalni otpad (t)
Miješani komunalni otpad	2.526,0	0,65	1.641,90

Izvor: Plan gospodarenja otpadom Grada Vrgorca za razdoblje 2017.-2022.

Prethodno opisani način postupanja s komunalnim otpadom u Gradu Vrgorcu još uvijek nije u potpunosti usklađen s odredbama ZOGO pa je budući cilj Grada povećati učinkovitost gospodarenja otpadom, a aktivnosti koje se planiraju u tu svrhu, sukladno Planu gospodarenja otpadom Grada Vrgorca za razdoblje 2017. – 2022., jesu:

- ✓ smanjenje mase proizvedenog komunalnog otpada za 5 % u odnosu na 2015., povećanje ukupne mase odvojeno prikupljenog otpadnog papira, stakla, plastike, metala iz komunalnog otpada u minimalnom udjelu od 50 % mase tog otpada u proizvedenom komunalnom otpadu do 1. siječnja 2020.;
- ✓ nabavka dva specijalizirana vozila za odvojeno sakupljanje otpada;
- ✓ uspostavljanje sustava elektronske evidencije prikupljanja otpada te obračun po volumenu;
- ✓ izgradnja i uspostava reciklažnog dvorišta;
- ✓ povećanje odvojenog prikupljanja (prvenstveno otpadnog papira, stakla, plastike, metala, biootpada i dr.) na 60 % mase proizvedenog komunalnog otpada proizvedenog u 2022. u odnosu na 2015.;
- ✓ povećanje odvojenog prikupljanja biootpada na 40 % mase proizvedenog biootpada u komunalnom otpadu proizvedenom u 2022. u odnosu na 2015. godinu;
- ✓ odložiti na odlagališta manje od 25 % mase proizvedenog komunalnog otpada.

U nastavku je tablicom prikazan srednjoročni razvojni projekt za unaprjeđenje aspekta gospodarenja otpadom, koji obuhvaća nabavu nove opreme, odnosno komunalnog vozila za odvojeno prikupljanje otpada. Ukupna vrijednost projekta je 1.571.833,00 kn, a isti je financiran iz Kohezijskog fonda. Predviđeno razdoblje provedbe projekta je tri godine.

Tablica 37. Planirani dugoročni (kapitalni) projekti s ciljem adekvatnog gospodarenja otpadom

Planirani dugoročni (kapitalni) projekti				
Naziv projekta	Nositelj projekta	Vrijednost projekta u kn	Izvori (su)financiranja	Razdoblje provedbe
Nabava komunalnih vozila za odvojeno prikupljanje otpada Vrgorac	Gradska čistoća i usluge d.o.o.	1.571.833,00	Kohezijski fond (KF)	Tri godine

Izvor: Plan gospodarenja otpadom Grada Vrgorca za razdoblje 2017.-2022.

2.5.7. Prirodni resursi i Ekološka mreža (Natura 2000)

Na području Grada Vrgorca nalaze se zaštićena prirodna područja od lokalnog i državnog značaja, a očuvanje i zaštita ovih područja jedan je od temeljnih strateških ciljeva Grada Vrgorca. U nastavku se daje pregled prirodnih karakteristika Grada Vrgorca i smjernica za njihovo očuvanje.

➤ **Park prirode Biokovo**

Park prirode Biokovo nalazi se na području Grada Vrgorca. Granica Parka proteže se kroz Vrgorac, Brela, Bašku Vodu, Makarsku, Tučepe, Podgoru, Zagvozd, Zadvarje i Šestanovac. Ukupna površina parka iznosi 19.330.54 ha, od čega je na području Grada Vrgorca 2.426,96 ha, a granice parka utvrđene su državnom cestom D62, županijskom cestom ŽC6199 te lokalnom cestom L67231.

Tablica 38. Posebno vrijedna područja parka prirode Biokovo

Glavna obilježja	Geomorfološki fenomeni – vrtače, škrape, kamenice, jame (do sada najdublja jama Mokre noge – 832 m), ledenice, spilje, krški izvori, > 40 endemičnih biljnih vrsta (biokovsko zvonice – <i>Edraianthus pumilio</i>), važna paleontološka nalazišta; prekrasni krajobrazi i vidikovci.	
Posebno vrijedna područja	Vrijedno područje	Opis
	Šumska vegetacija	Autohtona šuma dalmatinskog crnog bora junipero - Pinetum dalmaticae Domac u predjelu Borovik, Šibenik – Borovac i Bukovac i Pakline – Krajev gaj šuma primorske bukove Fagetum croaticum seslerietosum Ht. na primorskoj padini pod Vošcem na visini 1.350 m šume bukve i jele s kontinentalne strane Parka na sjevernim ekspozicijama Kaoci, Ozrivača i Kimet – Sutvid u blizini vrha Sv. Jure.
	Botanička područja	Sv. Ilija – Šibenik – Štropac (ovaj važni botanički lokalitet obuhvaća padine Sv. Ilije preko Šibenika do Štropca), Troglav – Sv. Jure, najviši vrh Biokova s kojim čini cjelinu

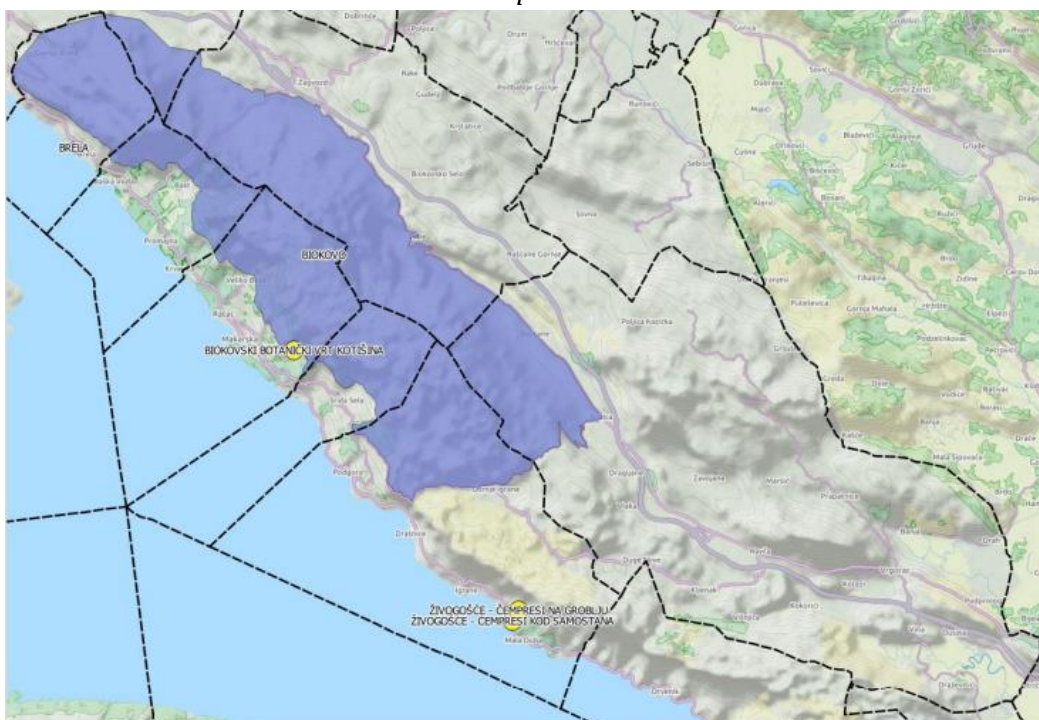
	Geomorfološka područja	Nevistina stina – Ovčje polje, Sv. Ilija – Kuranik – Šibenik – Štropac – Vošac i Vršni plato Sv. Jure – Troglav
	Zoološki značajna područja	Šumsko zoološki značajno područje za krupnu divljač (Kaoci – Dobri dol), botaničko zoološki značajno područje (Sv. Jure – Troglav – Kadulja), botaničko zoološki značajno područje (Sv. Ilija – Stupica) i zoološki značajno područje za sitnu divljač (Lađana)

Izvor: Park prirode Biokovo

Park prirode Biokovo značajan je, dakle, po velikoj raznolikosti živoga svijeta i obilju geomorfoloških oblika i pojava (špilje, škrape, vrtače, kamenice, jame...). Područje Parka pokriveno je vegetacijom koja se kreće od mediteranske do planinske, što je u konačnici uvjetovano klimatskim tipom i visinskim položajem.

Park broji oko 1.500 različitih vrsta biljaka, među kojima je veliki broj endemičnih i reliktnih vrsta (biokovsko zvonce, uskolisna zečina i dr.), uz prisutnost stare šume bukve, jele i crnog bora. Park prirode bogat je i faunom kralješnjaka, među kojima se ističu brojni gmazovi i ptice, a prisutno je čak i tridesetak vrsta sisavaca, među kojima se ističu puhovi, šišmiši, divlje svinje, divokoze, mufloni i vukovi.

Slika 17. Park prirode Biokovo

Izvor: Strategija razvoja Grada Vrgorca 2016.-2020.

➤ *Ekološka mreža*

Ekološku mrežu RH (mrežu Natura 2000) čine: područja očuvanja značajna za ptice – POP (područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za Europsku uniju, kao i njihovih staništa, te područja važna za očuvanje migratornih vrsta ptica, a osobito močvarna područja od međunarodne važnosti) te područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove – POVS (područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa, kao i prirodnih stanišnih tipova od interesa za Europsku uniju).

Ekološka mreža Republike Hrvatske obuhvaća 36,67 % kopnenog teritorija i 16,39 % obalnog mora, a sastoji se od 571 poligonskog Područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove (POVS), točkastih Područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove (najvećim dijelom špiljski objekti) (POVS) te 38 poligonskih Područja očuvanja značajnih za ptice (POP).³

Na području Grada Vrgorca registrirano je jedno područje očuvanja koje je važno za ptice te nekoliko područja od velikih važnosti za vrste i stanišne tipove. Pregled i opis navedenih područja vidljiv je u narednoj tablici.

Tablica 39. Ekološka mreža Grada Vrgorca

Područja očuvanja značajna za ptice (POP)	Opis
HR1000030 Biokovo i Rilić	Cilj – očuvanje ptica na površini od 37.433,4731 ha, od čega se procjenjuje da je na području Grada Vrgorca 8.831,4173 ha. Lokacija – južno od državne ceste D62, pa sve do granica Grada. Vrste ptica – Jarebica kamenjarka, suri orao, sova ušara, planinski djetlić, crna žuna, sivi sokol i siva žuna (stalno prisutne). Primorska trepteljka, širokljunka, orao zmijar, vrtna strnadica, rusi svračak i ševa krunica ovo područje koristi za razmnožavanje, dok ždral i škanjac osaš ovo područje koriste za okupljanje, noćenje ili za zaustavljanje tijekom migracije ili za mitarenje izvan područja parenja, ali ne za prezimljavanje. Tek eja strnjarica ovo područje koristi za prezimljavanje. Negativne aktivnosti utjecaja – napuštanje pastoralnih sustava i nedostatak ispaše, dok s druge strane nizak utjecaj ostvaruju sport, zabava i rekreacija na otvorenom.
Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (POVS)	Opis
HR2000007 Betina Velika jama	Cilj – očuvanje staništa, konkretnije jame čija je dubina veća od 60 m, s vrlo dubokim podzemnim jezerima, iz kojih se koristi voda za navodnjavanje u poljoprivredi. Lokacija – naselje Kokorići, Betina, veličine je 0.7833 ha, a nalazi se u potpunosti na području Grada Vrgorca. Namjena – Jama je pogodno stanište za špiljskog veslonožca petkovskog (<i>Stygodiaptomus petkovski</i>), dinarsku endemsku vrstu. Za ovo područje ne postoji plan upravljanja, a negativne učinke ostvaruju

³ Uredba o ekološkoj mreži NN 124/13; <http://natura-jadera.com/ekoloska-mreza/ekoloska-mreza.html>;

	napuštanje pastoralnih sustava i nedostatak ispaše te apstrakcija podzemnih voda za poljoprivredu.
HR2000179 Velika špilja kod Antunovića	Cilj – očuvanje jame. Veličina – 0.7833 ha. Lokacija – zaseok Gornji Antunovići na području Grada Vrgorca. Namjena – ovakva vrsta špilja karakteristična je za Pretnerov hidrobid (Paladilhiosis pretneri) iz porodice puževa. Područje nema plan upravljanja, a negativni učinci su zadiranje ljudi te odlaganje smeća i krupnog otpada.
HR2001046 Matica-Vrgorsko polje (Jezero)	Cilj – očuvanje kako stanišnih tipova, tako i određene vrste iz skupina vodozemaca, riba, beskrležaka i gmazova. Veličina – 292.7817 ha, od čega je veliki dio na području Grada Vrgorca. Lokacija – Područje obuhvaća lokaciju na vrgorskom polju Jezero te prati tok rijeke Matice do ponora Crni vir. Jugoistočno od mjesnog odbora Draževitići napušta područje Grada Vrgorca. Vrste tipova – ovo područje sastoji se od amfibijskih staništa Isoëto-Nanojuncetea koje pokriva i najveći dio ovog područja, zatim tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae) te vodnog toka s vegetacijom Ranunculion fluitantis i Callitricho-Batrachion. Važnost zaštite – posebno je bitno za dinarskog špiljskog školjkaša, koji, kao jedini školjkaš na svijetu, živi u podzemlju. Vrsta je pronađena na tri lokacije, i to: ponor Crni Vir, jedina lokacije gdje su pronađeni živi primjerci, te dvije lokacije gdje su pronađeni samo oklopi. Nadalje, područje je iznimno važno za očuvanje čovječe ribice na području Dalmacije, važno je za crvenkrpicu, jedno je od dva važna staništa za primorsku paklaru i makla, jedno je od tri važna područja za cetinskog vijuna te za vrgorsku gobicu, koja čini 45 % – 60 % populacije na području RH. Također, područje je važno za gaovicu.
HR2001315 Rastočko polje	Cilj – očuvanje crvenkrpice i vrgorske gobice na području koje je omeđeno županijskom cestom ŽC6209 na sjeveru i djelomično zapadu, zatim državnom granicom s BiH na istoku te na jugu lokalnom cestom L67208 (nakon križanja s lokalnom cestom L67207 koja se pruža preko cijelog Polja). Lokacija – jugozapadni dio Grada Vrgorca. Posebnost Rastočkog polja – veliki broj ponora kroz koje nestaje rijeka Matica. Negativne aktivnosti utjecaja – intenziviranje poljoprivrednih aktivnosti, koji se pojavljuje i kao vanjski i kao unutarnji čimbenik te kanalizacija i smanjenje kvalitete voda, kao unutarnji čimbenik.
HR2001321 Jasena ponor	Lokacija – naselje Ravča, na južnom dijelu Majića polja. Veličina – 8.3747 ha. Posebnosti – Majića polje plodno je i kultivirano, a suočava se s problemom plavljenja tokom pojačanih oborina. Voda se u najvećoj mjeri isušuje u Jasena Ponor, ispod kojeg se na dubini od 180 m nalazi podvodno jezero.
HR2001449 Izvor Dropulića vrilo	Cilj – zaštita čovječe ribice. Lokacija – jugoistočno od Velikog prologa. Veličina – 61.5638 ha. Negativni utjecaji – oni koji nastaju ljudskim djelovanjem, odnosno

	stanovanjem te zagađanjem podzemnih voda ocjenjeni su srednjim intenzitetom.
HR5000030 Biokovo	Park prirode obuhvaća veći dio istoimene planine koja se proteže između rijeke Cetine na sjeveru i rijeke Neretve, odnosno njenog ušća na jugu. Posebnosti – iznimno lijep krajolik, izrazito velika biološka raznovrsnost i raznolikost geomorfoloških fenomena (špilje, škrape, vrtače i zavale, od kojih su poneke i po nekoliko stotina metara duboke); veliki broj špilja otvorenih za javnost; četiristo speleoloških objekata. Negativni utjecaji – kultiviranje i povećanje poljoprivrednih površina; ispaša; napuštanje pastoralnih sustava i nedostatak ispaše; napuštanje usjeva; ceste, putovi i željezničke pruge i dr.
Ostala značajna POVS	
HR2000927 - Polje Jezero	
HR2000002 - Baba špiljalja	
HR2000127 - Štinjevac izvor	
HR2000737 - Bara kod Vrgorca	
HR2000746 - Izvor Butina	

Izvor: Ekološka mreža Natura 2000; Strategija razvoja Grada Vrgorca 2016.-2020.

2.5.8. Prostorno-planski dokumenti

Sukladno odredbama Zakona o prostornom uređenju, primarno mjesto daje se prostornom planu županije kojim se razvijaju načela prostornog uređenja i definiraju prostorno-razvojni ciljevi te organizacija, zaštita, uporaba i namjena prostora. Prostorni plan županije daje pregled prostorne i gospodarske strukture županije, sustava središnjih naselja regionalnog značenja, sustava razvojne regionalne infrastrukture, temelj za uređenje i zaštitu prostora, mjerila i smjernice za gospodarski napredak, očuvanje i unaprjeđenje prirodnih, kulturno-povijesnih i krajobraznih vrijednosti, unaprjeđenje i zaštitu okoliša te druge segmente od važnosti za županiju.

2.5.8.1. Prostorni plan Splitsko-dalmatinske županije

Prostorni plan Splitsko-dalmatinske županije donesen je 24. listopada 2002. i objavljen u "Službenom vjesniku Splitsko-dalmatinske županije" broj 01/03, te je narednih godina mijenjan i dopunjavan. Izmjene i dopune Prostornog plana Splitsko-dalmatinske županije („Službeni glasnik Splitsko-dalmatinske županije“, broj 01/03, 08/04, 05/05, 05/06, 13/07, 09/13 i 147/15)).

Kroz aktivnosti poticanja napretka, temeljenog na principima održivog razvoja te cjelovitog iskorištavanja svih dostupnih resursa, Prostornim planom Splitsko-dalmatinske županije utjecat će se i na uspostavu razvojne ravnoteže svih područja Županije pa tako i Grada Vrgorca.

Temeljni ciljevi koji se planiraju ostvariti Prostornim planom SDŽ, a koji se izravno tiču Grada Vrgorca su:

- ✓ Zaštita prirodnih cjelina (Ekološka mreža Natura 2000);

- ✓ Sprječavanje nepovoljnih utjecaja na okoliš;
- ✓ Postupanje s otpadom;
- ✓ Zaštita kulturne baštine;
- ✓ Razvoj prometne i ostale infrastrukture;
- ✓ Racionalno korištenje i zaštita prostora.

2.5.8.2. Prostorni plan Grada Vrgorca

Prostorni plan uređenja Grada Vrgorca donesen je na 16. sjednici Gradskog vijeća Grada Vrgorca, održanoj 15. prosinca 2006. godine. Odluka o donošenju objavljena je u „Vjesniku – službenom glasilu Grada Vrgorca“, broj 09/06.

Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Vrgorca donesene su na 10. sjednici Gradskog vijeća Grada Vrgorca, održanoj 7. rujna 2010. godine. Odluka o donošenju Izmjena i dopuna objavljena je u „Vjesniku – službenom glasilu Grada Vrgorca“, broj 07/10. Nakon implementacije Plana u prostoru, dolazi do potrebe za izmjenama istog, a u skladu s Odlukom o izradi izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Grada Vrgorca („Vjesnik – službeno glasilo Grada Vrgorca“, broj 05/14).

Gradsko vijeće Grada Vrgorca na 27. sjednici, održanoj 11. prosinca 2019. godine, donijelo je Odluku o donošenju Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Grada Vrgorca („Vjesnik – službeno glasilo Grada Vrgorca“, broj 25/19).

Tijekom godina donošene su Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Vrgorca koje su objavljene u „Vjesniku – službenom glasilu Grada Vrgorca“ 02/07, 07/10, 01/11, 21/16, 26/16, 18/17. Zadnje Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Vrgorca donijelo je Gradsko vijeće Grada Vrgorca na 27. sjednici, održanoj 11. prosinca 2019. godine „Vjesnik – službeno glasilo Grada Vrgorca“, broj 25/19.

Područja uređenja koja se planiraju obuhvatiti novim izmjenama i dopunama, a koja će omogućiti daljnji razvojni potencijal Grada, uključujući pri tome prirodne i prostorne resurse područja, jesu: problematika racionalnog raspolaganja prostorom, unaprjeđenje infrastrukturnih sustava, gospodarenja otpadom, zaštite okoliša, prirode i kulturnih dobara. Aktivnosti provedbe u okviru Izmjena i dopuna PPU Grada Vrgorca biti će usmjerene na:

- ✓ Očuvanje javnih prostora i površina;
- ✓ Unaprjeđenje zaštite i uređenje zaštićenih dijelova prostora (spomenici kulture, prirodne vrijednosti i drugo);
- ✓ Preispitivanje cestovne i ulične mreže radi 'realnosti' njezine izvedbe;
- ✓ Usklađenje prostornog plana s novim Zakonom o prostornom uređenju;
- ✓ Usklađenje Prostornog plana s Prostornim planom Splitsko-dalmatinske županije;
- ✓ Ispravljanje dosadašnjih grešaka i neusklađenosti Prostornog plana;
- ✓ Omogućavanje realizacije novih zahvata u prostoru od interesa za Grad Vrgorac;
- ✓ Razmatranje optimalnog rješenja prometnih sustava i rješenja infrastrukture.

2.5.9. SWOT analiza infrastrukturnih obilježja

U nastavku su prikazane snage i slabosti te prilike i prijetnje razvoja infrastrukturnih obilježja Grada Vrgorca.

Tablica 40. SWOT analiza infrastrukturnih obilježja

SNAGE	SLABOSTI
INFRASTRUKTURA	
✓ Važno prometno i geostrateško čvorište ✓ Postojanje heliodroma kao elementa zračne prometne infrastrukture ✓ Visoka razina izgrađenosti i otpornosti vodoopskrbnog sustava ✓ Zadovoljavajuća infrastruktura elektroopskrbe ✓ Razvijen sustav gospodarenja otpadom ✓ Razvijena telekomunikacijska mreža ✓ Osiguran besplatni bežični internet za građane za naredne tri godine (Sporazumom o nepovratnim sredstvima, u okviru instrumenta za povezivanje Europe: Program WiFi4EU, Gradu Vrgorcu je dodijeljen vaučer od 15.000 eura) ✓ Izgrađena punionica za električna vozila	– Nedovoljno razvijen sustav javnog prijevoza – Neprimjeren prostor zgrade autobusnog kolodvora – Nedovoljno razvijena svijest o sigurnosnom aspektu u cestovnom prometu kod lokalnog stanovništva – Veliki gubici u vodoopskrbnom sustavu (crpne stanice u lošem stanju; dotrajali tlačni cjevovodi i stare crpke bez frekvencijskih pretvarača) – Neodgovarajući sustav odvodnje otpadnih voda – Neprimjeren sustav gospodarenja otpadom (nepostojanje mjesta za odlaganje otpada nastalog uslijed poljoprivredne djelatnosti) – Nepostojanje plinoopskrbnog sustava – Nepostojeća željeznička infrastruktura – Nedovoljna pokrivenost pokretnog širokopojsnog pristupa brzinama od 30 do 100 Mbit/s
PRILIKE	PRIJETNJE
INFRASTRUKTURA	
✓ Adekvatna cestovna povezanost longitudinalnog smjera na razini Grada Vrgorca ✓ Izgradnja nove zgrade autobusnog kolodvora ✓ Potencijal za smještaj turističkog informativnog centra u sklopu nove zgrade autobusnog kolodvora ✓ Postojanje prostorno planskih preduvjeta za izgradnju željezničke infrastrukture ✓ Infrastrukturni projekt tunel i brza cesta Ravča-Drvenik ✓ Povezivanje Vrgorca s trajektnom lukom u Drveniku, čime bi otoci (Hvar, Vis, Korčula) dobili brži i kvalitetniji spoj s kopnom i autocestom A1, a Vrgorac bi postao još važnije prometno čvorište ✓ Postojanje preduvjeta za izgradnju lokalnog sustava opskrbe plinom ✓ Unaprjeđenje i izgradnja vodoopskrbne infrastrukture (smanjenje gubitaka vode u vodoopskrbnoj mreži) ✓ Unaprjeđenje komunalne i cestovne infrastrukture ✓ Unaprjeđenje gospodarenja otpadom ✓ Unaprjeđenje mreže pokretnih komunikacija	– Umanjivanje relativne važnosti grada Vrgorca kao tranzitnog prometnog čvorišta (područja) – Nezadovoljavajuće riješen sustav melioracijskog navodnjavanja i odvodnje

2.6. Društvena obilježja

Gledano s aspekta ustanova važnih za društveni razvoj zajednice, u Gradu Vrgorcu prikazat će se dostupnost i kvaliteta pružanja usluga društvenih djelatnosti i kretanje broja korisnika dostupnih društvenih usluga.

2.6.1. Odgojno obrazovni kapaciteti

Odgojno-obrazovnu infrastrukturu na području Grada Vrgorca čine javni Dječji vrtić „Pčelica“ Vrgorac, Osnovna škola Vrgorac i Srednja škola „Tin Ujević“ Vrgorac.

➤ Dječji vrtić „Pčelica“ Vrgorac

Dječji vrtić „Pčelica“ Vrgorac s djelovanjem je započeo 24. rujna 1980. i bio je u sklopu Osnovne škole Vrgorac, ali u samostalnom objektu. Bila je to mješovita skupina djece od navršene treće godine do polaska u školu. Ukupan broj djece koja su pohađala vrtić u tom razdoblju bio je pedeset osmero, raspoređenih u dvije odgojno-obrazovne skupine. Godine 1981. otvorene su jaslice za djecu od navršenih dvanaest mjeseci do tri godine. Poslije se broj polaznika povećao, tako da danas vrtić pohađa oko stotinu devedesetero djece.

Vrtić je do 1990. bio u sastavu Osnovne škole u Vrgorcu. Primjenom novog Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju vrtići su se trebali odvojiti od škole te postati samostalne ustanove, a osnivači mogu biti Republika Hrvatska, jedinice lokalne uprave i samouprave, vjerske zajednice i druge domaće pravne i fizičke osobe (privatni).

Zbog velikog broja djece koju nije mogao primiti postojeći objekt, 2004. vrtić se dogradio pa je zbog njegova kapaciteta povećan za dvije odgojno-obrazovne skupine. Danas, osim središnjeg vrtića, postoji i jedan područni vrtić u Dusini.

U spomenutim objektima djeluje deset odgojnih skupina i devetnaest odgojitelja koji su u neposrednom radu s djecom. Osim redovnog programa, u vrtićima se provodi i program predškole. Nastoje se obilježavati svi važni datumi i sudjeluju na svečanostima, posjetima i izletima izvan vrtića. Iz godine u godinu, DV „Pčelica“ Vrgorac sve više napreduje: broj djece se povećava, prostorno se širi te se svakodnevno radi na kvaliteti odgojno-obrazovnog rada ove ustanove.

Vrtić danas pruža mogućnost pohađanja desetosatnog i šestosatnog programa te šestosatnog programa s ranim učenjem engleskog jezika. Organizacija se svodi na devet odgojno-obrazovnih skupina u središnjem vrtiću i jednu odgojno-obrazovnu skupinu u PV Dusina. Dječji vrtić u narednom razdoblju planira uvesti dodatne kraće programe, plesni, dramsko-scenski i sportski program te za to osposobiti odgojiteljice. Za engleski program također se planiraju osposobiti dodatne odgojiteljice. Plan je uvesti u rad s djecom i STEM, kao inovativni način rada, te i dalje unaprjeđivati i jačati partnerske odnose s roditeljima. Kapaciteti današnjeg vrtića vidljivi su u narednoj tablici.

Tablica 41. Kapaciteti Dječjeg vrtića „Pčelica“ Vrgorac za 2020. godinu

Ukupan broj odgojitelja		Zvanje svakog pojedinog odgojitelja		Stupanj stručne Spreme		Radno mjesto		Mentor-savjetnik	
20		Odgojiteljice predškolske djece		VŠS i VSS		Odgojiteljica		-	
Ukupan broj ostalih radnika		Zvanje svakog pojedinog radnika		Stupanj stručne Spreme		Radno mjesto			
11		Odgojitelj predškolske djece		VŠS		Ravnateljica			
		Magistra pedagogije		VSS		Pedagoginja			
		Magistra logopedije		VSS		Logopedinja			
		Prvostupnica sestrinstva		VŠS		Zdravstvena voditeljica			
		Kuhar		SSS		Glavni kuhar			
		Kuhar		SSS		Pomoćni kuhar			
		Trgovac		SSS		Pomoćni kuhar - ekonom			
		Ekonomist		SSS		Spremačica			
		Gimnazija		SSS		Spremačica			
				OŠ		Spremačica			
				OŠ		Spremačica			
Organizacija cjelovitog programa rada vrtića 2019.-2020.									
Redni Broj	Program		Početak radne godine		Završetak radne godine		Ukupan broj radnih dana planirano		
1.	10 – Satni 6 – satni		01.09.2019.		31.08.2020.		249		
Organizacija programa predškole 2019.-2020.									
Redni broj	Program		Početak rada	Završetak rada	Ukupan broj sati	Dani u tjednu	Vrijeme trajanja	Broj skupina	
1.	Predškola		03.02.2020. 01.06.2020.	13.03.2020. 09.07.2020	171	57	3 sata	1	
Vrtići, broj upisane djece po dobnim skupinama, djelatnici, početak pedagoških godina									
Godine		Broj vrtića	Ukupan broj upisane djece	Broj upisane djece po dobnim skupinama			Odgajatelji		
				0-3	3-5	5 i više			
2016./2017.		2	168	24	106	38	19		
2017./2018.		2	177	24	103	50	19		
2018./2019.		2	181	27	97	57	20		
2019./2020.		2	194	38	111	45	20		

Izvor: Dječji vrtić „Pčelica“ Vrgorac

➤ *Osnovna škola Vrgorac*

Osnovna škola Vrgorac organizira odgojno-obrazovni rad na cijelom administrativnom području Grada Vrgorca u sedam područnih škola (svih sedam četverorazrednih) i u matičnoj školi. Učenici od 1. do 4. razreda imaju u pravilu organiziranu nastavu u svom mjesnom odboru, izuzev Dragljanima, Dugim Njivama, Zavojanima i Orahu gdje su škole privremeno zatvorene zbog malog broja učenika te Vlake, Draževitića i Višnjice, gdje osnovne škole nisu ni postojale.

Osnovni problem u organizaciji rada jest raspršenost naselja i loša prometna povezanost, što će biti i osnovni čimbenik u sprječavanju donošenja racionalnije mreže škola. Udaljenost područnih škola od središnje kreće se od 5 do 14 km, a učenici do škole putuju (autobusom) i više od 20 km. Matična škola u Vrgorcu radi u jednoj smjeni, tako da svi učenici od 1. do 8. razreda polaze u školu u 8:00 sati. Školski sat traje 45 minuta. Veliki odmor za predmetnu nastavu održava se nakon trećeg sata, a za razrednu nakon drugog sata. Zbog epidemioloških razloga izlasci učenika u školsko dvorište kontrolirani su i predviđeni u određeno vrijeme.

Sve područne škole imaju prostorne mogućnosti za rad u jednoj smjeni te je nastava tako i organizirana, s početkom u 8:00, osim u PŠ Ravča, gdje zbog prijevoza nastava počinje u 7:30.

Rano učenje stranog jezika (prvi, drugi, treći i četvrti razred) nastavlja se i ove godine, s tim da učenici područnih škola ne dolaze u Vrgorac, već učiteljice engleskog jezika putuju u područne škole i održavaju nastavu.

Cjelodnevni i produženi boravak nije organiziran. Učenička kuhinja organizirana je u Vrgorcu za učenike od 1. do 8. razreda. Prijevoz učenika organiziran je i obavlja se iz devet smjerova. Dežurstvo nastavnika organizirano je u Vrgorcu, a raspored istaknut u zbornicama, dok su u područnim školama odgovorni učitelji razredne nastave.

Kapaciteti Osnovne škole Vrgorac vidljivi su u narednoj tablici.

Tablica 42. Kapaciteti Osnovne škole Vrgorac za školsku godinu 2020./2021.

Kapaciteti Osnovne škole „Vrgorac“ za školsku godinu 2020. – 2021.	
Broj učenika	521
Broj učenika u razrednoj nastavi	228
Broj učenika u predmetnoj nastavi	293
Broj učenika s teškoćama u razvoju	22
Broj učenika putnika	186
Ukupan broj razrednih odjela	34
Broj odjela u matičnoj školi	23
Broj odjela u područnim školama	11
Posebni odjel	2
Broj razrednih odjela RN-a	19
Broj razrednih odjela PN-a	15
Broj radnika	90
Broj učitelja predmetne nastave	39
Broj učitelja PN na print listi	43
Broj učitelja razredne nastave	19
Broj učitelja RN na print listi	19
Broj stručnih suradnika	4
Pomoćnici u nastavi	5
Broj ostalih radnika	16

Izvor: Godišnji plan i program OŠ Vrgorac, listopad 2020.

➤ **Srednja škola Tina Ujevića Vrgorac**

Srednja škola Tina Ujevića u Vrgorcu osnovana je školske godine 1963./1964. pod nazivom Gimnazija „Tin Ujević“ Vrgorac. Školske godine 1972./1973. škola mijenja ime u Srednjoškolski centar „Tin Ujević“ Vrgorac, koji, osim gimnazijalaca, obrazuje i osposobljava kadrove potrebne privredi Vrgorca i šire društvene zajednice, a to su: krojači, galanteristi i staklobrusači.

Reformom školstva iz 1974. Srednjoškolski centar „Tin Ujević“ Vrgorac obrazuje učenike u tzv. pripremnom stupnju u trajanju od dvije godine, u završnom stupnju za zanimanje krojača, galanterista, staklobrusača, autolimara, automehaničara, bravara, strojobravara, tesara i mesara, u četverogodišnjem obrazovanju za tehničara vinara – vočara – vinogradara, suradnika u nastavi, ekonomista te pruža gimnazijsko obrazovanje. Pod nazivom Srednjoškolski centar „Tin Ujević“ škola djeluje sve do 1994., a onda mijenja ime u Srednja škola „Tin Ujević“. Od 2014. škola je registrirana kod trgovačkog suda i djeluje pod nazivom Srednja škola Tina Ujevića, Vrgorac.

Škola je, od osnivanja do danas, pored redovnog obrazovanja, po potrebi, izvanredno obrazovala učenike i provodila dokvalifikaciju i prekvalifikaciju pojedinih zanimanja. U godinama nesebičnog rada prosvjetara ove škole, unatoč brojnim poteškoćama, zrcali se opravdanost njezina postojanja na korist mladim naraštajima i u ostvarivanju kulturnog, političkog, znanstvenog, gospodarskog i svakog drugog oblika hrvatskog identiteta.

Trenutno škola upisuje dvjesto pedeset učenika u četrnaest razrednih odjela. U školi se izvodi nastavni plan i program opće gimnazije te nastavni plan i program za zanimanja automehaničar, konobar, kuhar i ekonomist. Pored redovne nastave, namjera je veći broj učenika uključiti u programe izborne nastave te izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti. Tim aktivnostima učenici bi stekli veće znanje i vještine koje bi se vrednovala prilikom polaganja državne mature, zapošljavanja te raznih smotri i natjecanja. Također, veći broj učenika nastoji se uključiti u sportski i kulturno-zabavni život škole i Grada.

Dovršena je i dogradnja aneksa škole. Opremanjem učionica i nastavničkih kabineta stvoreni su novi i kvalitetniji uvjeti za rad učenika i nastavnika. Škola je uključena i u e-Twinning, zajednicu škola u Europi. Radi se o platformi stvorenoj s ciljem komunikacije, suradnje, razvijanja projekata i razmjene znanja i iskustava između odgojno-obrazovnih djelatnika. Kapaciteti Srednje škole Tina Ujevića Vrgorac vidljivi su u narednoj tablici.

Tablica 43. Kapaciteti Srednje škole Tina Ujevića Vrgorac za razdoblje od 2016. do 2021.

Srednja škola Tina Ujevića Vrgorac	Godine									
	2016./2017.		2017./2018.		2018./2019.		2019./2020.		2020./2021	
Učenici										
Ukupan broj učenika	316		299		265		250		250	
Ukupan broj odjela	14		13		13		13		14	
Opća gimnazija – broj učenika prema odjelima	I (A)	24	I (A)	22	I (A)	21	I (A)	15	I (A)	20
	II (A)	27	II (A)	24	II (A)	21	II (A)	21	II (A)	15
	III (A)	28	III (A)	26	III (A)	22	III (A)	20	III (A)	21
	IV (A)	27	IV (A)	29	IV (A)	26	IV (A)	22	IV (A)	20
Ekonomist – broj učenika prema odjelima	I (B)	24	I (B)	23	I (B)	22	I (B)	22	I (B)	20
	II (B)	26	II (B)	24	II (B)	23	II (B)	22	II (B)	21
	III (B)	26	III (B)	25	III (B)	24	III (B)	23	III (B)	22
	IV (B)	26	IV (B)	26	IV (B)	24	IV (B)	24	IV (B)	22
Kuhar – broj učenika prema odjelima	I (C)	22	I (C)	18	I (C)	20	I (C)	16	I (C)	20
	II (C)	24	II (C)	21	II (C)	17	II (C)	20	II (C)	17
	III (C)	19	III (C)	24	III (C)	19	III (C)	17	III (C)	20
Konobar – broj učenika prema odjelima	I (D)	5	-	-	I (D)	5	I (C)	7	I (D)	7
	II (D)	10	II (D)	5	II (D)	-	II (D)	5	II (C)	8
	III (D)	3	III (D)	10	III (D)	4	-	-	III (D)	4
Mesar – broj učenika prema odjelima	II (D)	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	III (D)	3	III (D)	5	-	-	-	-	-	-
Pomoćni kuhar i slastičar - TES – broj učenika prema odjelima	I (D)	-	I (D)		-	-	I (D)	4	II (D)	4
Automehaničar – broj učenika prema odjelima	I (D)	5	I (C)	4	I (D)	7	-	-	I (D)	2
	II(D)	7	II(D)	5	II (D)	5	II(D)	7	-	-
	III(D)	5	III(D)	7	III (D)	5	III(C)	5	III(D)	7
Djelatnici škole										
Ukupan broj djelatnika	45		47		44		42		43	

Nastavnici	37	38	35	33	34
Ravnatelj	1	1	1	1	1
Stručni suradnici	2	2	2	2	2
Administrativno – tehnološko osoblje	2	2	2	2	2
Pomoćno osoblje	4	4	4	4	4

Izvor: Godišnji planovi i programi Srednje škole Tina Ujevića Vrgorac

2.6.2. Zdravstvena skrb

Na području Grada Vrgorca zdravstvena zaštita pruža se na primarnoj i sekundarnoj razini. U narednoj tablici vidljivi su detaljni podaci vezani za pružanje zdravstvenih usluga na području Grada.

Tablica 44. Zdravstvena i socijalna skrb na području Grada Vrgorca

Zdravstvena skrb na području Grada Vrgorca		
Mjesto pružanja zdravstvene skrbi	Ispostava doma zdravlja SDŽ	
	Zavod za hitnu medicinu SDŽ	
	Nastavni zavod za javno zdravstvo	
Broj osiguranika/pacijenata	7.832	
Kategorije zdravstvene zaštite		
	Broj liječničkih timova	Broj pacijenata/osiguranika
Opća medicina	5	8.119
	Broj ugovornih liječnika	Broj pacijenata/osiguranika
Dentalna medicina	4	7.740
	Broj liječničkih timova	Broj pacijenata/osiguranika
Zdravstvena zaštita žena	1 tim bez nositelja	2.630
Pedijatrijska zaštita	1	1.969

Izvor: Grad Vrgorac; HZZO

Sve navedene kategorije zdravstvene zaštite dostupne su stanovnicima na području Vrgorca, ali i šire (koriste je i stanovnici Makarske, Metkovića i Ploča).

Zdravstvena skrb grada Vrgorca osim navedenog u tablici, uključuje i jedan tim hitne pomoći, jedan laboratorijski tim, rendgen, ljekarnu, sanitet, dvije patronažne sestre, jednu privatnu polikliniku te jednu privatnu dentalnu medicinu.

Od pet liječnika u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, tri su specijalista, a od njih i jedan doktor znanosti, što sugerira trenutnu visoku kvalitetu zdravstvene skrbi.

Međutim, prosjek starosti liječnika primarne zdravstvene zaštite je pedeset pet godina te se u narednih sedam godina očekuje umirovljenje četvero od sadašnjih petero liječnika primarne zdravstvene zaštite. To će neizbježno smanjiti kvalitetu primarne zdravstvene zaštite, budući da Vrgorac nema dovoljno vlastitog kadra, a liječnici koji dolaze iz drugih sredina vrlo brzo odlaze.

➤ *Objekti i oprema*

Zgrada Doma zdravlja SDŽ izgrađena je 1965., prema tadašnjim standardima i potrebama stanovništva, a sada više ne ispunjava uvjete. Najveći problemi su stari krov, koji prokišnjava, neprimjerene električne instalacije i loše stare instalacije centralnog grijanja. Zgrada je u početku bila osmišljena na način da se u njoj nalazila samo jedna ordinacija opće medicine i jedna stomatološka ordinacija te dijagnostički dio u prizemlju, a na katu su se nalazili rodilište i stacionar. Izvršen je niz preinaka i renoviranja te je 1980. dograđen još jedan blok u kojem su smješteni ljekarna i laboratorij u prizemlju te stomatološke ordinacije na katu.

U novije vrijeme, unazad pet godina, renovirani su: laboratorij, stomatološke ordinacije, dio prostorija Nastavnog zavoda za javno zdravstvo, pedijatrijska i ginekološka ordinacija. Tehnička opremljenost ordinacija opće medicine i pedijatrije nije zadovoljavajuća, ali je u tijeku EU projekt „Poboljšanje pristupa primarnoj zdravstvenoj zaštiti s naglaskom na udaljena i deprivirana područja kroz ulaganja u potrebe pružatelja usluga zdravstvene zaštite na primarnoj razini“ kojim će se dio ordinacija opremiti suvremenom medicinskom opremom. U zadnjem desetljeću izvršena je informatizacija primarne zdravstvene zaštite.

2.6.3. Socijalna skrb

U sklopu Centra za socijalnu skrb Makarska djeluje i Podružnica Vrgorac, na lokaciji Antuna Gustava Matoša 1, Vrgorac. Podružnica vrši djelatnost i posluje u pravnom prometu pod nazivom: Centar za socijalnu skrb Makarska, Podružnica Vrgorac, a djelokrug rada Podružnice je područje grada Vrgorca s pripadajućim naseljima.

Podružnicu Centra za socijalnu skrb Makarska vodi predstojnica koja ima ovlasti u skladu s njezinim djelatnostima, koja je definirana rješenjem o osnivanju i statutom Centra. Stručne poslove u Podružnici obavljaju pravnica i dvije socijalne radnice te socijalna radnica koja je ujedno i predstojnica. U sklopu Podružnice obavljaju se i administrativni poslovi te obračun i isplata novčanih pomoći za korisnike područja grada Vrgorca s pripadajućim naseljima.

Grad Vrgorac i podružnica Centra za socijalnu skrb Vrgorac kroz svoje programe neprestano financijski pomažu socijalno ugrožene skupine Grada Vrgorca, no javlja se sve veća potreba za značajnijim intervencijama u tom smjeru. Očito je da se brojka socijalno ugroženih svaki dan povećava i da je nužno zajedničkim snagama dodatno se pokrenuti u cilju pružanja pomoći.

Zaključeno je da će se u konkretnim slučajevima u narednom razdoblju pružiti određena vrsta pomoći, kao što je sanacija životnog prostora, gdje je uvelike ugroženo zdravlje tih osoba, a traži se i rješenje koje bi unaprijedilo ili bar djelomično ublažilo socijalnu sliku Grada koja trenutno u pojedinim slučajevima treba hitnu intervenciju.

Skrb o starijim i nemoćnim osobama u Gradu Vrgorcu pružaju još i Hrvatski crveni križ, Gradsko društvo crvenog križa, Vrgorac te Družba sestara SMI, Vrgorac.

Na području Grada Vrgorca trenutno djeluje samo jedna Udruga socijalnog karaktera s ciljem okupljanja djece, mladih i obitelji u vidu socijalne zaštite i njege, a to je Udruga roditelja djece s posebnim potrebama „Osmijeh“.

➤ *Terapijska zajednica „Pape Ivana XXIII.“*

S druge strane, u okviru socijalnog aspekta Grada Vrgorca djeluje i Terapijska zajednica „Pape Ivana XXIII.“ koja je na teritoriju Vrgorca prisutna od 1997., a usluge koje Zajednica pruža su savjetodavni rad – stručno savjetovanje i resocijalizacija.

U Republici Hrvatskoj djeluje na području Splitsko-dalmatinske županije s tri terapijske kuće (Veliki Prolog, Gornji Orah i Zasiok) i jednim prihvatnim centrom (Borovci) te tri savjetovališta (Metković, Split i Zadar). Sjedište zajednice je na Velikom Prologu.

To je prije svega privremena zajednica života i rada terapeuta i korisnika, ali i metoda rada. U terapijskoj zajednici pružaju se usluge smještaja, psihosocijalne rehabilitacije, radne okupacije i društvenog uključivanja radi osnaživanja ovisnika o opojnim sredstvima i stvaranja pretpostavki za njihovu samostalnu brigu o sebi i drugima. Terapijska zajednica ima definiran i strukturiran terapijski program zasnovan na načelima hijerarhije, povlastica i ograničenja te aktivnog sudjelovanja korisnika u terapijskom programu (metoda samopomoći). U terapijskoj zajednici, osim o ovisnicima, skrbi se i o ovisnicima s dvojnim dijagnozama (poremećaj sna, depresija, opozicijski provokacijski poremećaj, poremećaj ličnosti antisocijalnog tipa...). Volonteri zajednice vrše i usluge dostave namirnica u terapijsku zajednicu, kao i pomoć osobama u okruženju kojima je potrebna bilo kakva vrsta pomoći.

Ljudski resursi Zajednice obuhvaćaju jednog psihijatra (suradnja sa Zavodom za javno zdravstvo Split), jednog psihologa (puno radno vrijeme), četiri socijalna radnika (puno radno vrijeme), devet radnih instruktora – volontera, psihijatara i psihologa (internog, iz Italije).

Financijsku potporu Zajednici pružaju Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ured za borbu protiv zlouporabe droga Splitsko-dalmatinske županije, Poglavarstvo Grada Splita, Grad Sinj, Grad Vrgorac, Grad Metković, Dubrovačko-neretvanska županija i dr.

➤ *Gradsko društvo Crvenog križa Vrgorac*

Gradsko društvo Crvenog križa Vrgorac humanitarna je i dobrovoljna zajednica koja djeluje na području Grada Vrgorca s ciljem promicanja humanitarnih ciljeva u sklopu sustava zaštite i spašavanja, a na osnovi misije i načela Međunarodnog pokreta Crvenog križa.

Društvo Crvenog križa Splitsko-dalmatinske županije djeluje nepristrano i bez diskriminacije radi promicanja i ostvarivanja humanitarnih ciljeva i programa od opće koristi, a djeluje na osnovi misije i načela Međunarodnog pokreta Crvenog križa i Crvenog polumjeseca.

Gradsko društvo Crvenog križa Vrgorac u sklopu svog djelovanja provodi sljedeće akcije:

- ✓ Organizira i provodi akcije davanja krvi, okuplja davatelje i vodi evidenciju davatelja te izdaje potvrde i dodjeljuje priznanja davateljima;
- ✓ Provodi socijalne programe (Solidarnost na djelu);
- ✓ Služba traženja – izvješćivanje o žrtvama oružanih sukoba ili prirodnih katastrofa i provođenje postupaka traženja nestalih osoba te omogućavanje uspostavljanja što bržeg kontakta među razdvojenim članovima obitelji;
- ✓ Zdravstvene djelatnosti – provodi nekoliko programa i aktivnosti za zaštitu zdravlja, a posebno potiče prevenciju bolesti;
- ✓ Programe Prve pomoći – osposobljavanje što većeg broja osoba za pružanje prve pomoći u neželjenim situacijama ozljeda i bolesti u svakodnevnom životu te u slučaju katastrofa, kao i ciljanih skupina koje su to zakonski obvezne učiniti;
- ✓ Rad s mladima – zadaća je uključiti što veći broj mladih u različite aktivnosti i programe Crvenog križa kako bi im se omogućilo kvalitetnije provođenje slobodnog vremena, stjecanje novih znanja i vještina, međusobno povezivanje i pripremiti ih se za ulazak u svijet odraslih;
- ✓ Služba spašavanja života na vodi – program obuhvaća edukaciju novih spasilaca, obnovu licenci, procjenu opasnosti na plažama, nabavu adekvatne opreme, predavanja po školama o kodeksu sigurnosti, sudjelovanje na natjecanjima;
- ✓ Priprema i odgovor na katastrofe i krizne situacije;
- ✓ Promicanje međunarodnog humanitarnog prava.

Važno je napomenuti i hvale vrijednu akciju u vidu pružanja prehrambenih i higijenskih potrepština te stambenih kontejnera namijenjenih stanovnicima pogođenim potresom koju su zajednički organizirali Gradsko društvo Crvenog križa Grada Vrgorca i Mesna industrija Braća Pivac u siječnju 2021. godine.

2.6.4. Civilno društvo

Civilno društvo čini skupina građana dobrovoljno udruženih s ciljem zagovaranja zajedničkih interesa. Dva osnovna organizacijska oblika civilnog društva jesu zaklade i udruge, a u narednoj tablici dan je prikaz aktivnih udruga sa sjedištem u Gradu Vrgorcu.

Sukladno podacima iz Registra udruga u Gradu Vrgorcu, registrirano je ukupno šezdeset tri aktivne udruge, a najviše u području djelovanja sporta i kulture.

Bez obzira na svoj aktivni status u registru udruga, mnoge od navedenih u narednoj tablici, prema prikupljenim podacima u suradnji s Gradom, nisu dovoljno aktivne, odnosno ne poduzimaju dovoljno inicijativa za ostvarenje bitnijeg društvenog napretka.

Tablica 45. Popis aktivnih udruga koje djeluju na području Grada Vrgorca

Reg. broj.	Naziv	Sjedište	OIB	Status
17001471	Lovačka udruga "Rastok" Vrgorac	Vukovarska 1, Vrgorac	51375272644	Aktivna
17003627	Kulturno-umjetničko društvo "Vrgorska krajina"	Tina Ujevića 8, Vrgorac	64208928112	Aktivna
17003348	Udruga veterana 4. Gardijske brigade - podružnica Vrgorac	Tina Ujevića 14, Vrgorac	25767858920	Aktivna
17003164	Boćarski klub "Umčani" Umčani	Fra Ivana Rožića 7, Vrgorac	40468498921	Aktivna
17005946	Zavičajna udruga "Didovina"	Rašćane 115, Rašćane	30303560459	Aktivna
17006086	Udruga hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata Rašćane - Gornje Rašćane	Rašćane 66, Rašćane	88088535134	Aktivna
17000141	Lovačka udruga "Gradina"	Dragljane 39, Dragljane	81370868924	Aktivna
17002620	Moto klub "Dvi kule"	Fra Ivana Rožića 5, Vrgorac	97317095850	Aktivna
17002824	Kickboxing klub "Sv. Jure" Vrgorac	Matice hrvatske 11, Vrgorac	80502072374	Aktivna
17001476	Rukometni klub Vrgorac	Matice Hrvatske 11, Vrgorac	34522712260	Aktivna
17004647	"Hrvatska udruga mladih"	Vukovarska 9, Vrgorac	39151367401	Aktivna
17001473	Hrvatski crveni križ – Gradsko društvo Crvenog križa Vrgorac	Tina Ujevića 8, Vrgorac	12009124059	Aktivna
17006002	Klapa Bunina Vrgorac	Tina Ujevića 47, Vrgorac	59035333182	Aktivna
17004407	"Pučki pjevači župe Dusina"	Veliki Prolog 1, Veliki Prolog	04443912881	Aktivna
17006110	Udruga Veliki Prolog	Veliki Prolog 2, Veliki Prolog	28456371091	Aktivna
17004489	Lovačko društvo "Dusina" Dusina	Dusina 91, Dusina	03024122039	Aktivna
17002769	Lovačka udruga "Vidovica"	Duge Njive bb, Duge Njive	59091315939	Aktivna

17004301	Folklorni ansambl Matokit	Vukovarska 7, Vrgorac	45291326301	Aktivna
17000131	Gradska glazba "Ljudevit Bačić"	Hrvatskih velikana 13, Vrgorac	48153062623	Aktivna
17003347	Moto klub "Moćnici"	Fra Ivana Rožića 1, Vrgorac	31934555526	Aktivna
17005982	Športska zajednica Grada Vrgorca	Matice Hrvatske 11, Vrgorac	47087120284	Aktivna
17005667	Klub za obaranje ruke Muse	Kotezi 50, Kotezi	91621695287	Aktivna
17000135	Udruga hrvatskih vojnih invalida Domovinskog rata Vrgorac	Tina Ujevića 14, Vrgorac	04570410369	Aktivna
17005096	Streljačka udruga "Vrgorac"	Hercegovačka 3, Vrgorac	08210116035	Aktivna
17001965	Udruga roditelja djece s posebnim potrebama "Osmijeh" Vrgorac	Tina Ujevića 16, Vrgorac	51902904302	Aktivna
17003021	Klub liječenih alkoholičara Vrgorac	Tina Ujevića 14, Vrgorac	78188889458	Aktivna
17005902	"Dalmatinski kamen"	Tina Ujevića 8, Vrgorac	55041876742	Aktivna
17005844	Udruga veterana 1. dobrovoljačke pukovnije HV-a "Kralj Tomislav"	Trg Hrvatskih branitelja 3, Vrgorac	92030740557	Aktivna
17006000	Udruga voćara, povrćara, ratara i eko proizvođača Grada Vrgorca	Tina Ujevića 8, Vrgorac	22352588433	Aktivna
17006230	Udruga za očuvanje tradicije i kulturne baštine Potpolje	Zavojane 51, Zavojane	48307945663	Aktivna
17003043	Kulturno-umjetničko društvo Dusina	Dusina 25, Dusina	47556063192	Aktivna
17005581	Udruga Ravlića starog zavičaja Kozica	Kozica 1, Kozica	10671011711	Aktivna
17005863	Društvo prijatelja vrgorske starine	Tina Ujevića 7, Vrgorac	13667290549	Aktivna
17004909	Boćarski klub "Barbiri"	Draževitići 63, Veliki Prolog	80769861368	Aktivna
17005427	Hrvatsko planinarsko društvo "Čubrijan" Rašćane	Rašćane 115, Rašćane	47153119909	Aktivna
17004361	Udruga korisnika i zaštite voda za navodnjavanje "Betina"	Kokorići 18, Kokorići	20216521131	Aktivna
17005258	Udruga lađara "Vrgorac" Vrgorac	Kotezi 13, Kotezi	20494051949	Aktivna
17003191	Udruga "Vrgoračke novine"	Hrvatskih Velikana 46, Vrgorac	65333695833	Aktivna
17005872	Matica umirovljenika Vrgorac	Trg Hrvatskih branitelja 1, Vrgorac	77270644120	Aktivna
17002250	Lovačka udruga "Kamenjarka" Dusina	Dusina 25, Dusina	07238465679	Aktivna
17000487	Lovačka udruga "Kozica"	Kozica bb, Kozica	33249549811	Aktivna
17000133	Lovačka udruga "Zagora" za uzgoj, zaštitu i lov divljači	Kozička Poljica-Igrište (Lovački dom) 1, Poljica Kozička	-	Aktivna

17004146	Kulturna udruga Vječni dukati Žlibine	Poljica Kozička 148, Poljica Kozička	90242384711	Aktivna
17005119	Udruga "Mate svjetski"	Zagrebačka 31, Vrgorac	21260392202	Aktivna
17004571	Udruga mladih "Mali zeleni" Vrgorac	Tina Ujevića 14, Vrgorac	47897495424	Aktivna
17003954	Oldtimer klub "Lotus"	Fra Ivana Rožića 5, Vrgorac	09150408338	Aktivna
17003308	Udruga vinogradara i vinara Grada Vrgorca	Tina Ujevića 8, Vrgorac	09035420824	Aktivna
17000137	Hrvatski malonogometni klub "Vrgorac"	Matice hrvatske 11, Vrgorac	64630014785	Aktivna
17005397	Hrvatsko planinarsko društvo Vrgorac	Zagrebačka 31, Vrgorac	51157851175	Aktivna
17005772	Pikado klub Zeleni strijelac	Tina Ujevića 14, Vrgorac	38876166522	Aktivna
17003741	Boćarski klub "Banja-Prokos"	Banja 63A, Banja	36770373787	Aktivna
17002688	Lovačka udruga "Matokit"	Prapatnice 40, Prapatnice	86354275074	Aktivna
17003474	"Projekt Kotezi" Kotezi	Kotezi bb, Vrgorac	41847868153	Aktivna
17000140	Udruga antifašista Grada Vrgorca	Tina Ujevića 14, Vrgorac	45691982865	Aktivna
17003439	Udruga za umjetnost i kulturu "Lik"	Šetalište Mate Raosa 1, Vrgorac	55264713162	Aktivna
17003131	Pčelarska udruga "Vrisak" Vrgorac	Fra Ivana Rožića 20, Vrgorac	19426760326	Aktivna
17005384	Udruga studenata Grada Vrgorca	Vukovarska 7, Vrgorac	77000580281	Aktivna
17000134	Dobrovoljno vatrogasno društvo Grada Vrgorca	Tina Ujevića 4, Vrgorac	23440262743	Aktivna
17005976	Udruga vrgoračke jagode	Tina Ujevića 8, Vrgorac	90863708234	Aktivna
17005993	Likovna udruga Vrgorac "ARS"	A. G. Matoša 14, Vrgorac	43107205677	Aktivna
17001472	Udruga lađara Župa Dusina	Veliki Prolog 2, Veliki Prolog	04295070455	Aktivna
17002891	Zavičajno društvo "Veliki Godinij" Rašćane	Rašćane 149, Rašćane	84001339938	Aktivna
000012	Zajednica Pape Ivana XXIII.	Veliki Prolog 26, Veliki Prolog	22123929827	Aktivna
17006299	Udruga sindikat umirovljenika hrvatske podružnice Vrgorac	Trg hrvatskih branitelja 1, Vrgorac	73077851241	Aktivna
21013430	Udruga za edukaciju i unapređenje kvalitete življenja "Elixiria"	Splitska 1, Vrgorac	55830938593	Aktivna
17006352	Fitness udruga "Fit with Laf"	Tina Ujevića 15, Vrgorac	13055126242	Aktivna
17006344	Stolnoteniski klub "Vrgorac"	Lipanjskih žrtava 16, Vrgorac	84897649927	Aktivna
17006378	Airsoft klub patriot Vrgorac	Zagrebačka 11, Vrgorac	84421682768	Aktivna
17006273	Dija fitness	Borislava Vujčića 14, Vrgorac	17868254027	Aktivna

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske

2.6.5. Kulturna obilježja

Kulturno povijesna baština grada Vrgorca seže duboko u prošlost. O pretpovijesnom životu ovoga kraja i njegovim prastanovnicima Ilirima svjedoče mnogobrojne gradine, gomile i razni pronađeni predmeti, alati, oružja, novac i nakit, kao i tragovi najstarijih naselja. Vrgorac je srednjovjekovni grad.

Pisani dokumenti iz 1444. spominju Vrgorac kao jedno od važnijih mjesta Gorske župe kojom su gospodarili knezovi Radivojevići-Jurjevići. Srednjovjekovno kulturno nasljeđe vrgorskog kraja jesu gomile (tumule) i stećci. Unatoč značajnoj obrambenoj ulozi srednjovjekovne tvrđave Gradine, Vrgorac, zbog svog strateškog položaja, pada pod dvjestogodišnju osmanlijsku vlast koja spomenutu tvrđavu proširuje.

Danas se u Vrgorcu uočava veliki broj kula, kao rijetko gdje u Dalmaciji. Ima ih pet i nalaze se u naseljima, što je osobitost gradnje starog Vrgorca. U kulama, koje su imale i stambenu i obrambenu funkciju, živjeli su feudalci, turski begovi, mletački namještenici, serdari i kapetani. U jednoj od kula rodio se i živio bard hrvatske književnosti Augustin Tin Ujević.

Dok je bio pod Mletačkom upravom, u Vrgorcu je pronađen rudnik bituminozne tvari, nazvane paklina, po čemu rudnik i danas nosi ime, koja je služila za asfaltiranje cesta u Beču i drugim svjetskim metropolama. Mada je talijanski putopisac Albert Fortis u svom putopisu *Put po Dalmaciji* (Venecija, 1774.) pisao o tome da nepunu milju od Kokorića postoji rudnik smolastog asfalta u kojemu su „radili Turci, koliko se vidi, prije nego je mletačko oružje osvojilo ovaj kraj”. A poznato je da su Mlečani, uz pomoć lokalnog morlačkog stanovništva, osvojili Vrgorac 1690. godine. Tako da je moguće da je rudnik postojao i prije nego što su Mlečani osvojili vrgorski kraj.

Krajem 19. stoljeća, pod austro-ugarskom upravom, u Vrgorcu nastaje jedan od najljepših gradskih parkova Dalmacije. Svi navedeni građevinski ili prirodni resursi Vrgorca nose oznake kulturnog dobra. U narednoj tablici istaknuta su sva kulturna dobra Vrgorca i njegovih prigradskih naselja, odnosno mjesnih odbora u kategoriji *Zaštićena kulturna dobra*.

Tablica 46. Zaštićena kulturna dobra Grada Vrgorca

Oznaka dobra	Naziv	Adresa	Vrsta kulturnog dobra	Pravni status
Zaštićena kulturna dobra				
P-6021	Arheološko nalazište i kapela sv. Ante Pustinjaka	Kotezi	Arheologija	Preventivno zaštićeno dobro
Z-7313	Arheološko nalazište Opletje	Vrgorac	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
Z-4475	Gradski park	Vrgorac	Kulturno-povijesna cjelina	Zaštićeno kulturno dobro
Z-5360	Ruralna cjelina Vrgorca	Vrgorac	Kulturno-povijesna cjelina	Zaštićeno kulturno dobro
Z-3686	Crkva Navještenja Blažene Djevice Marije	Vrgorac, Hrvatskih velikana 74	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro

Z-5789	Rudnik Paklina	Vrgorac	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-3819	Rodna kuća Tina Ujevića	Vrgorac, Tina Ujevića 32	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-3820	Kula Bega Cukarinovića	Vrgorac, Splitska 23	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-3821	Muminova kula	Vrgorac, A. G. Matoša 9A	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-3822	Elezove i Serdarova kuća	Vrgorac	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-3823	Pakerova kula	Vrgorac, Tina Ujevića 38	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-3824	Utvrda "Gradina"	Vrgorac	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
P-5924	Rešetarova mlinica	Orah	Nepokretna pojedinačna	Preventivno zaštićeno dobro
P-5925	Slipčeva mlinica	Orah	Nepokretna pojedinačna	Preventivno zaštićeno dobro
Z-6716	Arheološko nalazište Gradina - Pavića gradina	Dragljane	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
Z-3842	Crkva sv. Ante Padovanskog	Dragljane	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-6580	Ruralna cjelina Mihaljevići	Dusina	Kulturno-povijesna cjelina	Zaštićeno kulturno dobro
Z-5487	Crkva sv. Petra	Dusina	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-2802	Crkva Svih Svetih i srednjovjekovno groblje sa stećcima	Kljenak, Kljenak 26	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-4006	Crkva sv. Jure	Kokorići, Kokorići 32	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-4088	Kulturno-povijesna seoska cjelina Katići	Kozica	Kulturno-povijesna cjelina	Zaštićeno kulturno dobro
Z-6082	Crkva sv. Ilije	Kozica, Kozica 102	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-6494	Srednjovjekovno groblje Velika njiva	Prapatnice	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
Z-6709	Srednjovjekovno groblje Grebine	Rašćane	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
Z-3687	Ruralna cjelina Godinj	Rašćane	Kulturno-povijesna cjelina	Zaštićeno kulturno dobro
Z-5533	Crkva sv. Stjepana i arheološko nalazište	Rašćane, Rašćane 76	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-7214	Crkva sv. Mihovila Arkandela i srednjovjekovno groblje sa stećcima	Rašćane, Rašćane 195	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-2803	Crkva sv. Ivana i srednjovjekovno groblje sa stećcima	Stilja, Stilja 10	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-6715	Arheološko nalazište Umčani	Umčani,	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
Z-5427	Crkva Velike Gospe	Veliki Prolog, Veliki Prolog 3	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Z-3998	Crkva Porođenja Blažene Djevice Marije	Zavojane	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro

Izvor: Ministarstvo kulture, Registar kulturnih dobara RH

Iz prethodne tablice vidljivo je da se na području Grada Vrgorca, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, nalazi trideset jedno nepokretno kulturno dobro.

2.6.5.1. Kulturne manifestacije

Godišnje manifestacije koje se održavaju u Gradu Vrgorcu ključni su dio njegova osobnog i povijesnog identiteta, a kroz kvalitetnu organizaciju i promociju pridonose i razvoju turizma.

U sljedećoj tablici izdvojene su redovne godišnje manifestacije, među kojima se kao najvažnija ističe „S Tinom u Vrgorcu“. Radi se, dakle, o književno-kulturnoj manifestaciji organiziranoj u čast poznatog hrvatskog pjesnika Tina Ujevića, čiji je rodni grad upravo Vrgorac. U sklopu ove manifestacije, poznate diljem RH, nastupaju brojni pjesnici, književnici, umjetnici i glazbenici te na taj način odaju počast Tinu Ujeviću. Aktivnosti koje se odvijaju u sklopu ove manifestacije vezane su tematski za lik i djelo Tina Ujevića pa se 5. srpnja dodjeljuje književna nagrada „Tin Ujević“, koju dodjeljuje Društvo hrvatskih književnika za najbolju zbirku pjesama izdanu u prošloj godini.

Kroz ostatak srpnja i kolovoza, nastavno na kulturno-književnu manifestaciju „S Tinom u Vrgorcu“, organizira se kulturna manifestacija „Tinovo kulturno ljeto“, koja je svojim programom prilagođena građanima svih dobnih skupina i različitih interesa, a aktivnosti koje se odvijaju u sklopu ove manifestacije su kazališne predstave, filmske projekcije, edukativne kulturne radionice, koncerti, izložbe, književni susreti i predavanja.

Tablica 47. Kulturne manifestacije na području Grada Vrgorca

Manifestacija	Vrijeme održavanja	Opis
Dani dalmatinskog pršuta i vina	svibanj - lipanj	Trodnevni eno-gastro festival
Sv. Petar i Pavao – Dan grada	29. lipnja	Tradicionalni sajam i prigodni večernji program
S Tinom u Vrgorcu	početak srpnja	Kulturno-književna manifestacija u čast Tina Ujevića
Večer pod Matokitom	srpanj	Folklorna večer i smotra folklora posvećena očuvanju tradicije, običaja, nošnji, plesova i napjeva
Dodjela nagrade „Tin Ujević“	5. srpnja	Društvo hrvatskih književnika
Tinovo kulturno ljeto	srpanj i kolovoz	Kulturna manifestacija
Velika Gospa – vjerski sajam	15. kolovoza	Vjerska manifestacija
Festival pustolova „Mate Svjetski“	predzadnji vikend u kolovozu	Godišnji susret putnika svjetskih razmjera, putopisaca, pustolova, avanturista
Tragom tradicije i pučke arhitekture	zadnja subota u kolovozu	Manifestacije pučke arhitekture
Mala Gospa – vjerski sajam	7. i 8. rujna	Vjerska manifestacija
Pučka fešta „Biklijada“	drugi vikend u listopadu	Turistička manifestacija u organizaciji TZ Vrgorac, središnja pučka fešta posvećena bikli, pjesmi i tradicionalnim običajima
Obilježavanje obljetnice smrti Tina Ujevića	12. studenoga	Književna manifestacija
Sv. Kata	25. studenoga	Svetkovina i procesija te prigodni program

Izvor: Centar za kulturu i baštinu Vrgorac

2.6.5.2. Kulturne ustanove

Na području Grada Vrgorca djeluju dvije važne kulturne ustanove koje svojim radom uvelike doprinose poticanju i razvoju kulturnog života stanovnika Grada, a opisane su u nastavku teksta.

➤ ***Centar za kulturu i baštinu Grada Vrgorca***

Tijekom 2018., Grad Vrgorac osnovao je ustanovu Centar za kulturu i baštinu Grada Vrgorca čija je svrha ciljanim programima i djelovanjem raditi na kulturnom i baštinskom radu, na edukaciji i istraživanjima, radu s djecom i mladima, odnosno s građanima svih dobnih i socijalnih skupina.

Centar je usmjeren na organiziranje i poticanje kulturnog života na području Vrgorca, a u cilju služenja boljoj obaviještenosti i zadovoljavanju kulturnih potreba građana i očuvanja baštinskog nasljeđa kroz koordinaciju projekata obnove kulturne i prirodne baštine Grada Vrgorca.

Centar obavlja djelatnosti kulture i kulturne baštine i to:

- ✓ koordinacija projekata obnove kulturne i prirodne baštine Grada Vrgorca,
- ✓ organiziranje i promicanje svih oblika kulturno-umjetničkog stvaralaštva,
- ✓ zaštita i očuvanje kulturne tradicije i baštine,
- ✓ poticanje i razvijanje kulturno-umjetničkog amaterizma,
- ✓ poticanje kazališnog amaterizma,
- ✓ izdavačka djelatnost,
- ✓ javno prikazivanje filmova,
- ✓ koordinacija ustanova i udruga te kulturnih manifestacija na području Grada Vrgorca,
- ✓ suradnja s drugim ustanovama iz područja kulture, obrazovanja i srodnim organizacijama radi unaprjeđenja svoje djelatnosti,
- ✓ organizacija kulturnih priredbi i manifestacija.

Pored djelatnosti iz prethodnog stavka, Centar može obavljati i druge djelatnosti utvrđene Statutom, a koje služe ili pogoduju obavljanju redovnih djelatnosti Centra upisanim u sudski registar, ako se te djelatnosti obavljaju u manjem opsegu ili je obavljanje tih djelatnosti uobičajeno uz redovne djelatnosti.

Centar za kulturu i baštinu Grada Vrgorca uspješan je organizator i provoditelj kulturnih manifestacija „S Tinom u Vrgorcu“, „Tinovo kulturno ljeto“, obilježavanja obljetnice smrti Tina Ujevića u Zagrebu, festivala pustolova „Mate Svjetski“, prigodnog programa u povodu obilježavanja Dana grada Vrgorca i Božićnih koncerata. Aktivan je u

provođenju programa očuvanja kulturne baštine kroz obnovu i revitalizaciju kulturnih građevina.

U suradnji s predškolskom ustanovom i osnovnom i srednjom školom, Centar provodi kulturne programe prilagođene dobi polaznika. Također, koordinira rad udruga u kulturi te im pruža pomoć u redovnom radu, kao i u provođenju njihovih aktivnosti. Centar i financira kulturne programe mjesnih odbora na području Grada Vrgorca. Što se izdavačke djelatnosti tiče, Centar je izdao svoju prvu knjigu *Augustin – zvjezdana prašina djetinjstva* autorice Jasne Sušac. Pojavljuje se i u ulozi koordinatora projekata obnove kulturne baštine u projektima Interpretacijski centar Tina Ujevića, Centar za posjetitelje “Kuća dalmatinskog pršuta i vina” te Projekt obnove gradskog parka u Vrgorcu.

➤ **Gradska knjižnica Grada Vrgorca**

Gradska knjižnica Vrgorac pripada krugu kulturno-obrazovnih ustanova s naglaskom na onom kulturnom. Temeljna djelatnost Gradske knjižnice jest nabavka knjižne i neknjižne građe i pružanje usluga korisnicima, koje se odnose na pružanje kvalitetnih informacija iz različitih područja i vrsta umjetnosti te različitih sfera ljudskog znanja, uključujući, naravno, i druga područja osim umjetnosti.

Gradska knjižnica Vrgorac djeluje kao samostalna javna ustanova tek od 2002. te od tada bilježi precizne podatke. Danas raspolaže s 16.800 naslova iz književnosti i ostalih područja. Veseli činjenica da ovu ustanovu u zadovoljavajućem broju posjećuju korisnici gotovo svih uzrasta, od predškolaca do umirovljenika, i svatko od njih može naći štivo za sebe. Za ovako sređeni rad Gradske knjižnice zaslužni su Ministarstvo kulture i osnivač, Grad Vrgorac, koji su prepoznali potrebu i važnost ovakvih institucija i u manjim sredinama kao što je Vrgorac.

2.6.6. SWOT analiza društvenih obilježja

U nastavku su prikazane snage i slabosti te prilike i prijetnje razvoja društvenih obilježja Grada Vrgorca.

Tablica 48. SWOT analiza društvenih obilježja

SNAGE	SLABOSTI
DRUŠTVENA OBILJEŽJA	
✓ Razvijen sustav obrazovanja (predškolsko, osnovnoškolsko i srednjoškolsko) ✓ Izdvajanje proračunskih sredstava za programe socijalne skrbi ✓ Bogata kulturno-povijesna baština ✓ Diversifikacija kulturne turističke ponude ✓ Veliki broj kulturnih dobara različite vrste i klasifikacije ✓ Očuvanost i njegovanje lokalne nematerijalne kulturne baštine (manifestacije, folklor, proslave, turniri, priredbe) ✓ Bogat program manifestacija ✓ Poticanje razvoja kulturno-umjetničkog i sportskog društva ✓ Važna uloga udruga u očuvanju kulturno-umjetničke baštine i tradicije ✓ Razvijen sustav primarne i dijagnostičke medicine pri ispostavi DZ SDŽ u Gradu Vrgorcu ✓ Relativno velik broj organizacija civilnog društva ✓ Program dostave hrane u organizaciji Gradskog društva Crvenog križa i Mesne industrije braće Pivac ✓ Kontinuirani rad na razvoju socijalnog poduzetništva	– Potrebna adaptacija zgrade DZ Vrgorac – Nedostatna ponuda infrastrukturnog sadržaja za kvalitetno pružanje sportskog odgoja djeci u sustavu osnovnoškolskog obrazovanja – Neprimjeren (nedovoljno razvijen) sustav hidrantske mreže – Neodgovarajuće stanje vatrogasnih putova – Neprimjereni prostori Vatrogasnog doma – Nedovoljna aktivnost civilnih udruga – Neuređena kulturna baština (Kula Tina Ujevića, Tvrđava Gradina, Park 4. gardijske brigade - Pauci, vrgorske kule, Paklina sl.) – neatraktivno za posjetitelje – Nepostojanje kvalitetne turističke infrastrukture (neuređene staze prema kulturnim objektima, npr. Gradina, plato Pakline, neuređene šetnice, tematske staze, neuređenost stare jezgre Grada) – Nedostatak dodatnih sadržaja – Nepostojanje gradske galerije – Nepostojanje gradskog muzeja ili srodne ustanove za istraživanje i znanstveno publiciranje povijesti, arheologije i geografije Vrgorske krajine i brigu za njezinu materijalnu i nematerijalnu baštinu
PRILIKE	PRIJETNJE
DRUŠTVENA OBILJEŽJA	
✓ Dostupnost financijskih sredstava za investiranje u fizičku i društvenu infrastrukturu iz različitih EU fondova ✓ Veliki kulturno-turistički potencijal Grada Vrgorca ✓ Premještaj Gradske knjižnice u prikladan prostor ✓ Smanjenje socijalne nejednakosti u Vrgorcu i okolici ✓ Potencijal za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma, tzv. aktivnog turizma (cikloturizam; uređenje adrenalinskog parka) ✓ Razvoj cikloturističke destinacije lokaliteta Polja Jezero ✓ Potencijal za razvoj junction ponude za trekking i gravel bicikliste ✓ Poticanje razvoja civilnog društva	– Rast potreba u području socijalne skrbi – Nezadovoljavajuća adaptacija nastavnih programa u srednjim školama potrebama okruženja kojem pripadaju – Nedovoljan interes i motivacija građana za uključivanje u projekte od javnog interesa

3. TOWS MATRICA

Na temelju rezultata provedene analize stanja te rezultata prikupljenih na radionicama ključnih dionika izrađena je SWOT analiza koja je prikazana nakon svake pojedine cjeline u analizi stanja.

„Kada su strateški čimbenici po SWOT-u prepoznati, razvijaju se strategije koje mogu biti izgrađene na snagama sposobnim eliminirati slabosti, iskoristiti prilike ili se pak suočiti s prijetnjama. Ipak, SWOT analiza ne pokazuje različite veze između vanjskih i unutarnjih čimbenika pa je zbog toga razvijena TOWS matrica (Weihrich, Kidington, UK, 1982.).

TOWS matrica predstavlja sredstvo za olakšavanje povezivanja vanjskog i unutarnjeg okruženja i formulaciju strategija. Ona pokazuje kako vanjske prilike i prijetnje s kojima se suočava određena organizacija mogu biti suprotstavljene unutarnjim snagama i slabostima da bi se kao rezultat dobilo četiri skupa alternativnih strategija.

TOWS matrica predstavlja varijaciju SWOT analize. U TOWS matrici identificiraju se različiti čimbenici koji se zatim udružuju, npr. prilike sa snagama, s namjerom poticanja nove strateške inicijative. Dakle, skup varijabli u matrici nije novost, već njihovo združivanje na sustavan način.“⁴

⁴ Gonan Božac, M. (2007). *Swot analiza i Tows matrica – sličnosti i razlike*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković“

Tablica 49. TOWS matrica

Unutarnje Vanjsko	SNAGE (S) S1 Povoljan geografski položaj S2 Važno pogranično područje S3 Park prirode Biokovo (planinarske staze, botanički vrt, šumska vegetacija) S4 Područje Ekološke mreže NATURA 2000 (očuvanje zaštićenih vrsta ptica) S5 Gospodarska zona „Ravča“ S6 Poduzetnički centar Vrgorac S7 Kraška polja – vrijedno poljoprivredno zemljište (plodna, intenzivno obrađena poljoprivredna površina) S8 Pogodnost razvoja vinogradarstva, voćarstva i povrćarstva S9 Prepoznatljivi brend „Vrgoračka jagoda“ S10 Bogata kulturno-povijesna baština (kulturno nasljeđe srednjega vijeka) i nematerijalna kulturna baština (manifestacije, folklor, proslave, turniri, priredbe)	SLABOSTI (W) W1 Smještaj Grada u zaobalnom dijelu W2 Nedovoljno iskorištene prirodne i klimatske prednosti područja i energetske potencijal W3 Neiskorišteni potencijal razvoja selektivnih vrsta turizma W4 Degradacija područja očuvanja ljudskim utjecajem W5 Veliki pad broja stanovnika W6 Niska stopa zaposlenosti (visok udio mladih u populaciji nezaposlenih) W7 Nedovoljna informacijska pismenost (starijeg stanovništva) W8 Pojedini nedovoljno razvijeni segmenti infrastrukture Grada (vodoopskrba, plinoopskrba, gospodarenje otpadom) W9 Nedovoljna aktiviranost organizacija civilnog društva
PRILIKE (O) 01 Iskorištenje prirodnih resursa u turističke svrhe 02 Rastuća globalna potražnja za ekološkim (zdravim) i tradicionalnim proizvodima 03 Razvoj suvremene i konkurentne poljoprivredne proizvodnje 04 Trend razvoja ruralnog turizma i porast dolazaka i noćenja turista na području Zabiokovlja 05 Novi moderniji načini brendiranja i promocije gospodarskih proizvoda i turističkih potencijala 06 Tendencija daljnjeg rasta i razvoja vinarstva i pčelarstva 07 Vrgorac quality 08 Razvoj poljoprivrednih proizvođačkih	S – O strategija: Maxi – Maxi S3 – 01 – 05 – 09 – 013 - Iskorištavanje geografskog položaja za razvoj adrenalinskog (aktivnog) turizma u prirodi, cikloturizma, trekkinga, planinarenja, lovstva, S10 – 05 – 010 – 011 – 013 - Razvoj kulturnog turizma (interpretacijski centar, izložbe, koncerti) S2 – S5 – S6 – S7 – 03 – 08 – 013 - Iskorištavanje geostrateškog položaja te potencijala GZ i Poduzetničkog centra s ciljem informiranja, povezivanja i umrežavanja poljoprivrednika i ostvarenja suradnji sa stranim investitorima S7 – S8 – 04 – 06 – 07 – 08 - Razvoj gastronomske ponude destinacije; gastro/etno manifestacije; ruralni turizam S8 – S9 – 02 – 05 – 07 – 013 - Iskoristiti promjene u potražnji zdravih proizvoda i nove komunikacijsko-informacijske tehnologije (promocija) i razviti	W – O strategija: Mini – Maxi W1 – W2 – W3 – 01 – 04 – 05 – 09 - osmisлити izvansezonske zabavne sadržaje pogodne za posjetitelje koji vole hladnije vrijeme; povećati broj smještajnih kapaciteta W4 – 05 - osmisлити kratke edukativne „kampanje“ za strane i domaće turiste o važnosti očuvanja okoliša (letci, katalozi, plakati, kratki filmovi) W5 – W6 – W7 – 03 – 04 – 05 – 07 – 08 - stvarati nova radna mjesta kroz ponude domaćih proizvoda turistima (pršut, vina, jagode, med i dr.); oglašivačkih i promotivnih aktivnosti proizvoda koristeći društvene mreže (Facebook, Instagram, YouTube) W8 – 013 - pomoću strateško-planskih dokumenata (PUR, Intervencijski plan i dr.) i kreativnih projekata, aplicirati na fondove EU i adaptirati postojeću infrastrukturu

organizacija 09 Razvoj planinskog i lovnog turizma 010 Veliki kulturno-turistički potencijal Grada Vrgorca 011 Smanjenje socijalne nejednakosti i kulturne isključenosti građana u Vrgorcu i njegovoj okolini 012 Potencijali lokaliteta Polja Jezero 013 Sredstva iz EU fondova	prepoznatljivi brend („Vrgorac quality“); postati vodeći proizvođač domaćih jagoda	
PRIJETNJE (T) T1 Sezonalnost rada T3 Elementarne nepogode T4 Epidemije (Covid-19) T5 Depopulacija i deruralizacija T6 Odljev mozgova T7 Nedovoljan interes i motivacija građana za uključivanje u projekte javnog interesa	S – T strategija: Maxi – Mini S2 – T4 – Pojačati granične kontrole te gradske patrole s ciljem prevencije S5 – S7 – S8 – TP – T6 – poljoprivrednim mjerama i edukacijama novih potencijalnih poduzetnika stvarati dodanu vrijednost i nova radna mjesta; startupovi, samozapošljavanje S5 – S6 – T7 – Organizirati motivacijske radionice za nezaposlene; besplatne edukacije vezane za EU projekte; edukacije o samozapošljavanju S10 – T1 – Produžiti trajanje sezone organiziranjem većeg broja ciljanih manifestacija, koncerata, gastro evenata.	W – T strategija: Mini – Mini W7 – T7 – simbolično plaćeno „volonterstvo“ na lokalnim projektima; osigurane besplatne informatičke radionice za nezaposlene i starije od pedeset godina W2 – W3 – W5 – W6 – T1 – T5 – T6 – otvaranje većih broja OPG-ova; osiguranje poticaja za nove poslovne subjekte; nagrađivanje najkreativnijih poslovnih ideja W1 – T4 – iskorištavanje položaja Grada za implementaciju diversificiranih mjera civilne zaštite

Izvor: Grad Vrgorac; Interpretacija izvoditelja radova

4. PEST(EL) ANALIZA

PEST(EL) predstavlja akronim za:

- **Politički** – ukazuje na to da politika (vladini propisi i pravna pitanja) utječe na poslovanje Grada;
- **Ekonomski** – analizira vanjske ekonomske probleme (kamatne stope, tečaj, inflaciju, nezaposlenost, bruto domaći proizvod) koji mogu igrati ulogu u poslovnom uspjehu Grada;
- **Socijalni** – analizira socioekonomsko okruženje (demografija, stopa rasta stanovništva, dobne skupine, stavovi prema poslu i trendovi na tržištu rada) kako bi se shvatile potrebe stanovnika Grada;
- **Tehnološki** – analizira kako uvođenje novih proizvoda, tehnologija i usluga, odnosno nedostatak istoga može dovesti do poteškoća u prilagodbi;
- **Ekološki** – analizira razvoj svijesti o zaštiti okoliša te propise koji prate ovu temu kako bi se utvrdio utjecaj koji oni mogu imati na poslovanje;
- **Legalni (pravni)** – analizira kako zakonske promjene i tumačenja mogu utjecati na Grad, izravno ili neizravno.

Radi se, dakle, o analizi koja pomaže definirati kako vanjske sile utječu na poslovanje Gradske uprave. Sa svrhom boljeg definiranja i razumijevanja brojčano ocijenjene vrijednosti iz PEST analize svakog promatranog segmenta, kratko će se objasniti sljedeći aspekti;

- **Snaga okoline** izražava se u brojčanim vrijednostima u granicama 1 – 5, pri čemu je najmanji utjecaj izražen brojem 1, a najveći brojem 5.
- **Čimbenik** koji djeluje kao prijetnja ima predznak minus (-), a ukoliko djeluje kao prilika ima predznak plus (+).
- **Značaj utjecaja okoline** izražen je u brojčanim vrijednostima u granicama 1 – 5.
- **Ukupna ocjena** pojedinih segmenata unutar navedenih okolina dobivena je umnoškom snage i važnosti utjecaja.
- **Podsume** su dobivene zbrojem ukupnih ocjena pojedinih čimbenika unutar određene okoline.
- **Maksimalno pozitívni učinak** segmenta okoline je +100, a maksimalno negativni učinak -100.
- **Pozitivan predznak** govori o poticajnim uvjetima okoline – što je veći rezultat, govori se o većoj povoljnosti, dok negativan rezultat govori o destimulirajućem utjecaju okoline.

Ocjenjivanje svakog segmenta okoline prikazano je u sljedećoj tablici.

Tablica 50. PEST(EL) ANALIZA

SEGMENT		UTJECAJ	ZNAČAJ	UKUPNA OCJENA
		-5, -4, -3, -2, -1, +1, +2, +3, +4, +5	1, 2, 3, 4, 5	
POLITIČKI	Priključivanje Europskoj Uniji	+4	5	+20
	Porezni sustav	-1	5	-5
	Smjer aktivnosti nacionalne vlade	+1	4	+4
	Stabilnost političkog sustava	-1	4	-4
Podsuma				15
EKONOMSKI	Utjecaj globalne krize	-3	5	-15
	Stopa nezaposlenosti	-1	5	-5
	Naklonost stranih investitora	+2	4	+8
	Visine kamatnih stopa	-1	3	-3
Podsuma				-15
SOCIJALNI	Depopulacija	-2	4	-8
	Obrazovna struktura	+1	5	+5
	Odlazak mlade radne snage	-2	5	-10
	Gostoljubivost stanovništva	+4	3	+12
Podsuma				-1
TEHNOLOŠKI	Novi oblici komunikacije	+3	4	+12
	Razina tehnološke svijesti u Gradu	+2	4	+8
	Standardi poslovanja	+3	4	+12
	Razina internetskih usluga	+3	5	+15
Podsuma				+47
EKOLOŠKI	Klimatske promjene	-1	5	-5
	Energetska učinkovitost	+2	5	+10
	Upravljanje prirodnim resursima	+2	5	+10
	Biološka raznolikost	+3	5	+15
Podsuma				+30
LEGALNI (PRAVNI)	Mehanizmi zakonskog okvira	-1	4	-4
	Zakon o radu	-1	4	-4
	Zakon o zaštiti okoliša	+1	4	+4
	Birokratske prepreke	-1	3	-3
Podsuma				-7
Suma				69

Izvor: Grad Vrgorac; Interpretacija izvoditelja radova

Trendovima iz okoline prikazanim u prethodnoj tablici vrlo je teško manipulirati i kontrolirati ih te je zato od iznimne važnosti znati njihov intenzitet i smjer utjecaja na poslovanje i daljnji razvoj Grada. PEST(EL) analizom prepoznati su ključni neizravni utjecaji (trendovi) iz okoline koji za Grad Vrgorac mogu predstavljati prijetnje ili prilike. Najveća korist PEST(EL) analize ogleda se u uspješnoj eliminaciji manje relevantnih trendova te u omogućavanju Gradskoj upravi da usmjeri svoj fokus na manji broj trendova s većim utjecajem na strategiju upravljanja razvojem Grada.

Ukupna ocjena proizašla iz PEST(EL) analize prikazuje područje Grada Vrgorca kao pozitivno djelujuću okolinu, bez obzira na destimulirajući ekonomski, socijalni i

legalni (pravni) aspekt. Pozitivne ocjene, odnosno snaga, dobivene su za političku, tehnološku i ekološku okolinu, dok su negativne ocjene, tj. prijetnje, izražene za ekonomsku, socijalnu i legalnu (pravnu) okolinu, koje se u ovom slučaju, kako je prethodno navedeno, smatraju destimulirajućom zbog nemogućnosti bitnijeg utjecaja Grada na navedene segmente.

Djelovanje destimulirajućih aspekata vidljivo je kroz nepovoljni utjecaj globalne gospodarske krize koja je prisutna i na području Grada Vrgorca te je osiguranje budućeg ekonomskog rasta postalo znatno teže. Kao posljedica ekonomske krize ističe se i velika stopa nezaposlenosti, posebno pripadnika muške populacije starijih od pedeset godina i ženske populacije sa završenom stručnom školom. Nadalje, kao dio negativno izražene okoline prepoznate su i kamatne stope kao bitan činitelj ekonomskog razvoja gospodarstva, koje su prvenstveno oblikovane tržištem – ponudom i potražnjom za financijskim sredstvima koje plasiraju kreditne institucije. Visoke kamatne stope uzrok su reduciranja potrošnje i potražnje te utječu na industrijsku proizvodnju i trgovinu. Prisutan je i interes države za umjerenom visinom kamatnih stopa, a manifestira se u okviru odredbi Zakona o obveznim odnosima, no problem se i dalje ogleda u nedovoljnim intervencijama države na tržištu.

Negativan utjecaj socijalne okoline izražava se kroz sveprisutan trend depopulacije uzrokovan iseljavanjem stanovništva zbog ekonomskih problema, prvenstveno nezaposlenosti. Veliki problem društvenog dijela infrastrukture i upravljanja razvojem Grada upravo je odlazak kvalificiranih mladih ljudi s visokim stupnjem obrazovanja („odljev mozgova“).

Posljednji negativno ocijenjeni čimbenik jest onaj legalni (pravni) koji najviše utječe kroz neprimjerene mehanizme i institucije zakonskog okvira, neefikasnost zakonskih odredbi i brojne birokratske prepreke. Konkretno, u slučaju Grada Vrgorca i javnih gradskih poduzeća, upitan je sustav plaća čija su temeljna pitanja uređena različitim zakonima na koje Grad nema utjecaja.

U okviru provedene PEST(EL) analize prepoznata su i pozitivno djelujuća područja za Grad Vrgorac koja se u najvećem omjeru manifestiraju u političkom segmentu kroz priključenje Republike Hrvatske Europskoj uniji. Ovaj aspekt od velike je važnosti za Grad Vrgorac, a njegov pozitivni utjecaj izražava se kroz mogućnost korištenja niza financijskih instrumenata i programa u svrhu financiranja kapitalnih dugogodišnjih razvojnih projekata.

Tehnološki i ekološki segmenti okoline također su pozitivno ocijenjeni za Grad Vrgorac, a u najvećoj mjeri iz razloga što Grad Vrgorac kontinuirano, kroz strateške programe i projekte, radi na uvođenju i poticanju korištenja novih tehnologija i informacijsko-komunikacijskih sustava, unaprjeđenju organizacije rada, povećanju broja novih poslovnih subjekata (startupova, ponovljenih, istovremenih poduzetnika), posebno inovativnih te s potencijalom rasta, a sve to s naglaskom na poštovanje kriterija zaštite okoliša.

Iz priložene PEST(EL) analize vidljivo je da na upravljanje razvojem Grada Vrgorca djeluje nekoliko negativnih čimbenika, no isto tako vidljiva je prisutnost znatno više pozitivno djelujućih, odnosno stimulirajućih činitelja razvoja. Unutar Grada Vrgorca prisutna su brojna područja na kojima je potrebno dodatno djelovati u svrhu što efikasnijeg utjecaja na stimulirajući dio eksterne okoline te više kapitalnih projekata usmjeriti u razvoj administrativnih kapaciteta Grada, stvaranje povoljnijih uvjeta u svrhu razvoja i financiranja poduzetništva te implementaciju suvremenih tehnologija.

5. SREDNJOROČNE RAZVOJNE POTREBE I RAZVOJNI POTENCIJALI GRADA VRGORCA

Iz rezultata prethodno provedenih analiza prepoznate su srednjoročne razvojne potrebe i ključni razvojni potencijali Grada Vrgorca. Unutar Grada prisutna su brojna područja na kojima je potrebno dodatno djelovati u svrhu što efikasnijeg utjecaja na stimulirajuće aspekte interne i eksterne okoline te više kapitalnih projekata usmjeriti u razvoj sljedećih područja:

➤ Unaprjeđenje rada Gradske uprave:

- ✓ Uspostava jasne vizije i plana razvoja Grada;
- ✓ Unaprjeđenje kadrovske stručnosti;
- ✓ Digitalizacija Gradske uprave (Smart City);
- ✓ Korištenje novih komunikacijsko-informacijskih tehnologija za promociju i prepoznatljivost Grada (Facebook, Instagram, You Tube i druge platforme);
- ✓ Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i sređivanje zemljišnih knjiga.

➤ Iskorištavanje poduzetničkih kapaciteta i mogućnosti:

- ✓ Organiziranje programa izobrazbe usklađenih sa strateškim ciljevima, mjerama i politikama;
- ✓ Prema sistematizaciji, osigurati nova radna mjesta, privlačeći veće obrte na osnovu dobre prometne povezanosti te nova radna mjesta na pozicijama privlačenja sredstava iz EU fondova;
- ✓ Provedba edukacija za građane o pripremi i provedbi projekata financiranih iz EU fondova;
- ✓ Uključivanje zaposlenih u javnoj upravi u iniciranje, pripremu i provedbu projekata financiranih iz EU fondova i ostalih izvanproračunskih fondova;
- ✓ Iskorištavanje kapaciteta postojeće poduzetničke zone;
- ✓ Unaprjeđenje sustava informiranja i educiranja poduzetnika (Poslovni inkubatori);
- ✓ Poticanje pokretanja samostalnog poslovanja i samozapošljavanja;
- ✓ Umrežavanje lokalnih poslovnih subjekata (horizontalno i vertikalno, sa svrhom transfera znanja);
- ✓ Edukacija stanovništva Grada u sektoru gospodarstva i poduzetništva i promoviranje poduzetništva i obrtništva;
- ✓ Pomoć malim OPG-ovima;
- ✓ Privlačenje interesa stranih investitora (povezivanje i umrežavanje).

➤ Revitalizacija poljoprivrede:

- ✓ Modernizacija i unaprjeđenje prerađivačkog i proizvodnog procesa;
- ✓ Rješavanje problema poplava i navodnjavanja poljoprivrednih površina;
- ✓ Umrežavanje poljoprivrednika u klastere.

➤ **Unaprjeđenje infrastrukturnog aspekta Grada:**

- ✓ Provedba infrastrukturnih projekata (čistoća Grada kao prioritet, estetsko uređenje Grada, izgradnja kanalizacije u okolnim mjestima, ulaganje u poljoprivrednu infrastrukturu, rekonstrukcija nogometnih igrališta, obnova kamenih kuća u turističke svrhe i dr.).

➤ **Razvoj turizma:**

- ✓ Razvoj turističkih potencijala (ruralni, kulturni, gastronomski, cikloturizam);
- ✓ Rad na povećanju interesa turista za domaćom gastronomijom.

➤ **Unaprjeđenje kvalitete života stanovnika:**

- ✓ Uvođenje zabavnih aktivnosti za najmlađe stanovnike (radionice za djecu);
- ✓ Uvođenje novih sadržaja za mlade;
- ✓ Aktivnosti i projekti civilnog društva.

6. STRATEŠKI CILJEVI

Strateške odrednice razvoja Grada Vrgorca utvrđene su sa svrhom usmjeravanja dugoročnog razvoja Grada prema održivom razvoju, zaštiti okoliša, racionalnom korištenju prirodnih resursa te učinkovitom gospodarenju u svim aspektima gospodarstva, javnih i osobnih potreba.

Na temelju provedene analize stanja Grada Vrgorca, omogućeno je odrediti jasan smjer kretanja i djelovanja u narednom razdoblju za koje se usvaja Plan ukupnog razvoja. Grad Vrgorac će, sukladno navedenom, kontinuirano provoditi mjere prema ostvarenju održivog razvoja, odnosno racionalno će upravljati raspoloživim resursima uz očuvanje prirodnih i kulturnih vrijednosti.

Temeljna načela razvoja Grada Vrgorca:

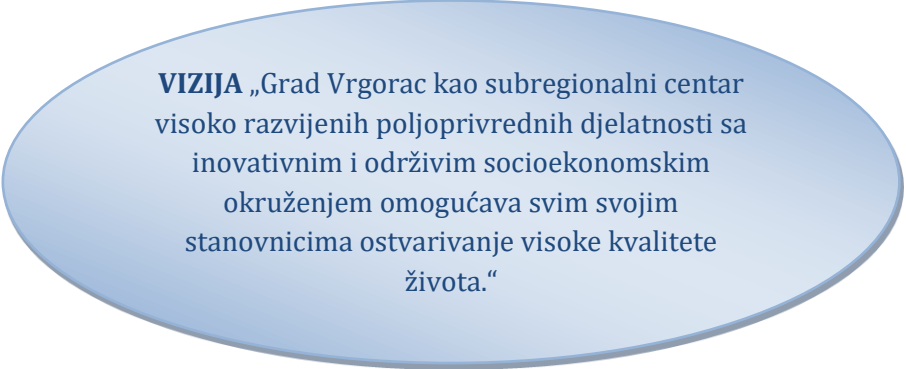
- ✓ **Načelo točnosti i cjelovitosti** – osigurava da se za pripremu, izradu, izvješćivanje te praćenje provedbe i učinaka akata strateškog planiranja moraju koristiti pouzdani, provjerljivi i usporedivi podaci.
- ✓ **Načelo učinkovitosti i djelotvornosti** – osigurava da se za sve razine postavljenih ciljeva moraju definirati odgovarajući pokazatelji.
- ✓ **Načelo odgovornosti i usmjerenosti na rezultat** – obvezuje tijela zadužena za izradu i provedbu akata strateškog planiranja na osiguravanje odgovarajućih uvjeta, resursa i političke podrške za postizanje željenih rezultata, ishoda i učinaka.
- ✓ **Načelo održivosti** – obvezuje tijelo zaduženo za izradu i provedbu akata strateškog planiranja da pripremu i provedbu novih akata strateškog planiranja temelji na rezultatima i iskustvima iz prethodnih procesa istoga.
- ✓ **Načelo partnerstva** – obvezuje tijelo zaduženo za izradu i provedbu samog strateškog planiranja da u procesima strateškog planiranja osigura partnerstvo s glavnim dionicima i nadležnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, uz uključivanje gospodarskih udruženja i socijalnih partnera, akademske i znanstvene zajednice, organizacija civilnoga društva te zainteresirane javnosti.
- ✓ **Načelo transparentnosti** – Problemi i izazovi koje javno tijelo nastoji riješiti kroz postupke strateškog planiranja i upravljanja razvojem moraju biti jasno obrazloženi i relevantni. Ciljevi postupaka strateškog planiranja moraju biti jasno definirani i mjerljivi uporabom relevantnih pokazatelja. U postupcima strateškog planiranja mora biti definirana odgovornost za provedbu i postizanje rezultata, ishoda i učinaka. Postupci strateškog planiranja i upravljanja razvojem su javni i, uz izvješća o provedbi i vrjednovanju, objavljuju se sukladno odredbama ovoga

Zakona.

Na temelju definiranih strateških odrednica Grad će, uz pomoć ključnih dionika i lokalnog stanovništva, izraditi odgovarajuće dokumente kako bi se pravovremeno pokrenuli svi procesi za stvaranje pretpostavki razvoja Grada.

6.1. Vizija

Vizija je nadahnujuća izjava koja pretpostavlja sliku idealne budućnosti Grada Vrgorca, odnosno definira njegov smjer kretanja za iduće dugoročno razdoblje od deset godina. Može je se promatrati i kao dugoročni željeni rezultat koji nastaje nakon što zaposlenici Grada utvrde i riješe zapreke koje stoje na putu do njezina ostvarenja.

VIZIJA „Grad Vrgorac kao subregionalni centar visoko razvijenih poljoprivrednih djelatnosti sa inovativnim i održivim socioekonomskim okruženjem omogućava svim svojim stanovnicima ostvarivanje visoke kvalitete života.“

6.2. Strateški ciljevi i prioriteti

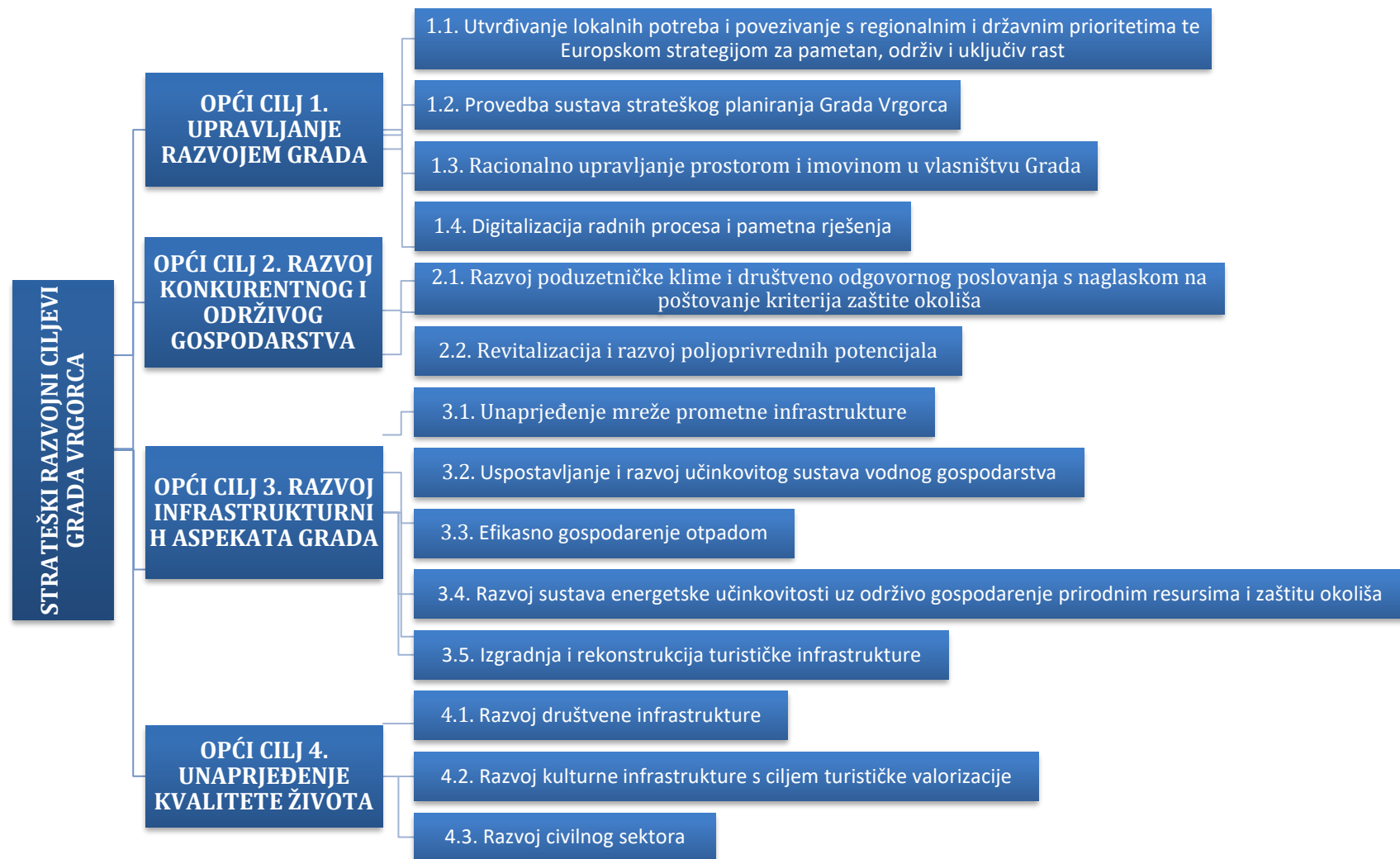
Na temelju provedene analize i utvrđivanja područja u koja je potrebno ulagati i uvoditi promjene, identificirana su četiri temeljna strateška cilja sa svrhom doprinosa ostvarenju definirane vizije Grada Vrgorca. Za svaki definirani strateški cilj utvrđeni su i prioriteti strateškog razvoja te odgovarajuće mjere za uspješnu realizaciju ciljeva.

Slika 18. Prikaz općih razvojnih ciljeva Plana ukupnog razvoja Grada Vrgorca

Izvor: Grad Vrgorac

Slika 19. Pregled temeljnih strateških ciljeva i prioriteta

Izvor: Grad Vrgorac

Prioritetna područja javnih politika

Utvrđivanje lokalnih potreba i povezivanje s regionalnim i državnim prioritetima te Europskom strategijom za pametan, održiv i uključiv rast	Projekti	Promocija rada Grada kroz provedbu kapitalnih razvojnih projekata i njihovo medijsko eksponiranje
Provedba sustava strateškog planiranja Grada Vrgorca Racionalno upravljanje prostorom i imovinom u vlasništvu Grada Digitalizacija radnih procesa i pametna rješenja	Projekti	Izrada i implementacija Plana ukupnog razvoja Grada Vrgorca
	Projekti	Revidiranje prostorno-planske dokumentacije
	Projekti	- Efikasno upravljanje i ažuriranje evidencije gradske imovine - Donošenje novih i revidiranje postojećih imovinskih akata - Ispravak i formiranje zemljišnih knjiga
	Projekti	Implementacija „Smart City“ tehnologija

OPĆI CILJ 1. UPRAVLJANJE RAZVOJEM GRADA

Pokazatelj učinkovitosti

Početna vrijednost

Ciljana vrijednost

<i>Provedba EU projekata jedinica lokalne samouprave kroz Fond za sufinanciranje provedbe EU projekata na lokalnoj razini</i>	<i>Započeti EU projekti i projekti u tijeku (dvadeset)</i>	<i>Povećanje provedbe projekata iz EU fondova za 20 %</i>

Tablica 51. Opći cilj 1. Upravljanje razvojem Grada

Naziv strateškog cilja		
OPĆI CILJ 1. UPRAVLJANJE RAZVOJEM GRADA		
Opis strateškog cilja		
Svrha i cilj upravljanja lokalnim razvojem jest poticati i stvarati uvjete općeg i ekonomskog napretka, odnosno stvoriti temelj za održivi gospodarski razvoj i socijalno blagostanje lokalnom stanovništvu. Radi se o kontinuiranom i pomno planiranom procesu u kojem, osim lokalnih vlasti, sudjeluju i drugi ključni dionici: poduzetnici i ostali pripadnici poslovnog sektora, nevladine organizacije i civilna društva. Pretpostavka učinkovitog korištenja lokalnih resursa i stvaranja konkurentne prednosti te prepoznatljivog „lokalnog brenda“ moguća je samo uz kontinuirano sudjelovanje svih prethodno navedenih dionika.		
Pokazatelji učinka/uspješnosti	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost
Provedba EU projekata jedinica lokalne samouprave kroz Fond za sufinanciranje provedbe EU projekata na lokalnoj razini.	Započeti EU projekti i projekti u tijeku (dvadeset)	Povećanje provedbe projekata iz EU fondova za 20 %
Prioritetno područje javnih politika		
Prioritetno područje	Utvrđivanje lokalnih potreba i povezivanje s regionalnim i državnim prioritetima te Europskom strategijom za pametan, održiv i uključiv rast.	
Opis	Tijekom razdoblja provedbe Plana ukupnog razvoja Grad Vrgorac neprestano će raditi na povećanju efikasnosti, transparentnosti i kvalitete izvršavanja funkcija i zadataka te će svoje napore usmjeriti prema potencijalu iskorištavanja sredstava iz fondova EU.	
Mjera	Poticanje i promocija aktivnosti, poslova i djelatnosti lokalnog značenja.	
Projekt		
Naziv projekta	Promocija rada Grada kroz provedbu kapitalnih razvojnih projekata i njihovo medijsko eksponiranje	
Opis projekta	Kroz pripremu i provedbu integriranih razvojnih projekata te njihovo medijsko eksponiranje, Grad će privlačiti nove investitore i ići u smjeru razvoja potencijalnih kapitalnih projekata s ciljem poboljšanja života svojih stanovnika.	
Status projekta	Projekt / projektna ideja /aktivnost	
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja	
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak	
Rezultati projekta	✓ Broj novih investitora/partnera na projektima ✓ Broj novih projekata	
Prioritetno područje javnih politika		
Prioritetno područje	Provedba sustava strateškog planiranja Grada Vrgorca.	
Opis	Sustav strateškog planiranja obuhvaća procese kojima se utvrđuju razvojni prioriteti, odnosno ono što se namjerava realizirati u budućnosti. Grad Vrgorac, kroz pripremu i realizaciju strateških razvojnih projekata, prepoznao je važnost strateškog planiranja te proaktivnog stava prema budućnosti.	
Mjera	Implementacija strateško-planskih dokumenata.	
Projekt		
Naziv projekta	Izrada i implementacija Plana ukupnog razvoja Grada Vrgorca	
Opis projekta	Plan ukupnog razvoja krovni je strateški dokument zasnovan na dugoročnoj razvojnoj viziji, relevantnoj analizi ključnih izazova i razvojnih potencijala, jasno definiranim strateškim ciljevima te akcijskim planom za koherentno djelovanje u etapama koji su ciljano usmjereni sa svrhom postizanja željenog učinka. Plan ukupnog razvoja u narednom provedbenom razdoblju 2021. – 2030. činit će podlogu za planiranje proračuna i programiranje sredstava iz fondova EU i drugih dostupnih izvora (su)financiranja.	
Status projekta	Projekt / projektna ideja /aktivnost	
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja	
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak	
Rezultati projekta	✓ Izrađen Plan ukupnog razvoja ✓ Izrađena Komunikacijska strategija	

	✓ <i>Izrađen Komunikacijski plan</i> ✓ <i>Izrađen Provedbeni program</i>
Prioritetno područje javnih politika	
Prioritetno područje	Racionalno upravljanje prostorom i imovinom u vlasništvu Grada.
Opis	Grad Vrgorac u predstojećem razdoblju veliku će pozornost posvetiti racionalnom i učinkovitom načinu upravljanja svojim prostornim cjelinama. Aktivnosti ovog prioritetnog područja obuhvaćaju rad na prostorno-planskoj dokumentaciji, upravljanju gradskom imovinom i rješavanju imovinsko-pravnih odnosa.
Mjera	Učinkovito gospodarenje gradskim prostorom i javnim površinama.
Projekt	
Naziv projekta	Revidiranje prostorno-planske dokumentacije
Opis projekta	Postupci pripreme, izmjene i usvajanja prostorno-planskih dokumenata pružaju horizontalnu i vertikalnu suradnju te pravovremenu procjenu posljedica razvojnih politika. Cilj ovog projekta je osigurati djelotvorna sustavna rješenja.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Izrađena prostorno-planska dokumentacija</i>
Mjera	Unaprjeđenje aspekta imovinsko-pravnih poslova.
Projekt	
Naziv projekta	Efikasno upravljanje i ažuriranje evidencije gradske imovine
Opis projekta	Upravljanje imovinom čine sve sustavne i koordinirane aktivnosti i prakse kojima organizacija optimalno i održivo upravlja svojom fizičkom imovinom i njihovom udruženom uspješnošću, rizicima i rashodima u tijeku njihova životnog ciklusa, u svrhu ostvarivanja svojega organizacijskog strateškog plana.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Sveobuhvatna i cjelovita, metodološki standardizirana i kontinuirano ažurirana evidencija gradske imovine</i>
Projekt	
Naziv projekta	Donošenje novih i revidiranje postojećih imovinskih akata
Opis projekta	Grad Vrgorac redovno revidira postojeće imovinske akte (Odluke o upravljanju stanovima, poslovnim prostorima, građevinskim zemljištima i dr.) te planira u narednom razdoblju predlagati i usvajati nove akte vezane za ovaj aspekt.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Učinkovito upravljanje gradskom imovinom</i>
Projekt	
Naziv projekta	Ispravak i formiranje zemljišnih knjiga
Opis projekta	Grad Vrgorac ispravljać će i formirati zemljišne knjige u cilju pojednostavljenja i ubrzanja postupka i jedinstvene primjene procesnog i materijalnog prava. Grad se u narednom razdoblju namjerava fokusirati na problem neriješenih imovinsko-pravnih odnosa kako bi predmetnu infrastrukturu mogao iskoristiti u novim razvojnim kapitalnim projektima s ciljem privlačenja novih ulaganja, kao i novih posjetitelja.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak

Rezultati projekta	✓ Točni podaci u zemljišnim knjigama i riješeni imovinsko-pravni odnosi
Prioritetno područje javnih politika	
Prioritetno područje	Digitalizacija radnih procesa i pametna rješenja.
Mjera	Implementacija „Smart city“ tehnologija.
Projekt	
Naziv projekta	Implementacija „Smart city“ tehnologija
Opis projekta	„Pametno planiranje“ ubraja se među najnovije i najvažnije suvremene trendove prema kojima su pametni gradovi oni koji pravovremeno implementiraju digitalne operabilne sustave u poslovanju, distribuciji i prodaji te se pomoću njih uspješno nose s izazovima 21. stoljeća. Grad Vrgorac 2018. dobio je nagradu za Pametni grad u kategoriji pametna digitalizacija, a tijekom 2020. pokrenuo je i projekt „Digitalna tržnica“, povezujući pri tome kupce s proizvođačima domaćih proizvoda. Grad Vrgorac planira nastaviti rad u smjeru digitalizacije, kako Gradske uprave i poslovanja, tako i novih inovativnih projekata za dobrobit svojih građana.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Broj implementiranih „Smart city“ projekata

Prioritetna područja javnih politika

Razvoj poduzetničke klime i društveno odgovornog poslovanja s naglaskom na poštovanje kriterija zaštite okoliša	Projekti	• Projekt izgradnje II. faze Gospodarske zone Ravča • Izgradnja Agrocentra • Izgradnja centra za vinarstvo • Izgradnja centra za pčelarstvo
Revitalizacija i razvoj poljoprivrednog aspekta	Projekti	• Subvencije poljoprivrednicima • Održivi razvoj OPG-ova • Revitalizacija autohtonih sorti vinove loze • Promocija vrgorskih poljoprivrednih proizvoda kroz medijsko eksponiranje • Subvencije i poticaji u skladu s programom razvoja poljoprivrede • Izgradnja operativnog otkupnog Centra za pakiranje i preradu voća i povrća

OPĆI CILJ 2. RAZVOJ KONKURENTNOG I ODRŽIVOG GOSPODARSTVA

Pokazatelj učinkovitosti	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost
Prepoznatljivi brand vrgorskih proizvoda „Vrgorac quality“	Stvoren brend „Vrgorac quality“	Agresivni marketing radi prepoznatljivosti brenda

Tablica 52. Opći cilj 2. Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva

Naziv strateškog cilja		
OPĆI CILJ 2. RAZVOJ KONKURENTNOG I ODRŽIVOG GOSPODARSTVA		
Opis strateškog cilja		
Ovaj cilj odnosi se na izradu kvalitetnog strateškog okvira za jačanje konkurentnosti vrgorskog gospodarstva koje će biti temeljeno na principima održivog razvoja. Održivi razvoj temelji se na efikasnom korištenju raspoloživih resursa, kružnom gospodarstvu i primjeni novih tehnologija.		
Pokazatelji učinka/uspješnosti	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost
Prepoznatljivi brend vrgorskih proizvoda „Vrgorac quality“.	Stvoren brend „Vrgorac quality“.	Agresivni marketing radi prepoznatljivosti brenda.
Prioritetno područje javnih politika		
Prioritetno područje	Razvoj poduzetničke klime i društveno odgovornog poslovanja s naglaskom na poštovanje kriterija zaštite okoliša.	
Opis	Stvoriti poduzetničku klimu za Grad Vrgorac znači pružiti uvjete poduzetnicima da u kratkom roku i pojednostavljenom procedurom dođu do faze realizacije svog projekta i svoje ideje.	
Mjera	Izgradnja poduzetničke infrastrukture.	
Projekt		
Naziv projekta	Projekt izgradnje II. faze Gospodarske zone Ravča	
Opis projekta	Uslugama koje će Gospodarska zona pružati, Grad Vrgorac planira stvarati bolju poduzetničku klimu i zadržavati mlade, odnosno spriječiti negativan trend iseljavanja zbog nedostatka posla.	
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost	
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja	
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak	
Rezultati projekta	✓ Broj novih proizvodnih sadržaja ✓ Broj novih uslužnih sadržaja ✓ Broj novih servisnih sadržaja ✓ Broj novih skladišnih sadržaja ✓ Broj novih radnih mjesta	
Projekt		
Naziv projekta	Izgradnja Agrocentra	
Opis projekta	Izgradnjom Agrocentra Grad Vrgorac planira pružiti daljnji poticaj razvoju poljoprivrede. Ovim projektom predviđena je prenamjena postojećeg prostora u vlasništvu Grada u svrhu olakšavanja proizvodnje i čuvanja gotovih proizvoda, dok će se kompleks postojeće zgrade prilagoditi u znanstvene, edukacijske i poduzetničke svrhe. U prizemlju je planiran i smještaj pet proizvodno-skladišnih prostora namijenjenih čuvanju poljoprivrednih proizvoda u kontroliranim uvjetima. Predviđen je i kemijski laboratorij i nastavna baza studenata i zaposlenika Agronomskog fakulteta. Projektom je predviđen i razvoj udruga vinara i vinogradara.	
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost	
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja	
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak	
Rezultati projekta	✓ Izgrađene građevine za čuvanje gotovih proizvoda ✓ Izgrađen centar za znanstvene, edukativne i poduzetničke svrhe ✓ Izgrađeni proizvodno-skladišni prostori namijenjeni čuvanju poljoprivrednih proizvoda	
Projekt		
Naziv projekta	Izgradnja centra za vinarstvo	
Opis projekta	Razvoj ovog projekta još je u idejnoj fazi. U planu je otvaranje Centra koji bi pružao usluge analize, usluge mehanizacije za vinograde i preradu mošta, zajednički plasman na tržištu i mnoge druge.	
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost	
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja	
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak	

Rezultati projekta	✓ <i>Izrađena projektna dokumentacija za izradu centra za vinarstvo</i>
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja centra za pčelarstvo
Opis projekta	Razvoj ovog projekta još je u idejnoj fazi. Udruga pčelara bavi se uređenjem prostora u vlasništvu Grada gdje se u narednom razdoblju planira smjestiti Centar za pčelarstvo.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Izrađena projektna dokumentacija za izradu centra za pčelarstvo</i>
Prioritetno područje javnih politika	
Prioritetno područje	Revitalizacija i razvoj poljoprivrednih potencijala
Opis	Grad Vrgorac fokusirat će na rješavanje glavnih uzroka sporog razvoja poljoprivrede kako bi napokon bila glavna grana gospodarstva u Gradu Vrgorcu, odnosno osnovna djelatnost, a ne „dopunska“ kao do sada.
Mjera	Pružanje financijske potpore radu poljoprivrednika.
Projekt	
Naziv projekta	Subvencije poljoprivrednicima
Opis projekta	Ovom se aktivnošću planira pružiti financijska potpora radu poljoprivrednika Grada Vrgorca.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Dodijeljene subvencije poljoprivrednicima sukladno programu potpora u poljoprivredi na području Grada Vrgorca</i>
Projekt	
Naziv projekta	Održivi razvoj OPG-ova
Opis projekta	Ovom mjerom žele se unaprijediti gospodarski rezultati OPG-ova i olakšati njihova restrukturiranja i modernizacije, s ciljem povećanja sudjelovanja na tržištu i tržišne usmjerenosti te poljoprivredne raznolikosti.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Dodijeljene subvencije poljoprivrednicima sukladno programu potpora u poljoprivredi na području Grada Vrgorca</i>
Mjera	Revitalizacija i razvoj vinogradarstva.
Projekt	
Naziv projekta	Revitalizacija autohtonih sorti vinove loze
Opis projekta	Gradsko vijeće Grada Vrgorca ovlastilo je Gradsku upravu za potpisivanje ugovora s Agronomskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu o evaluaciji autohtonih vinskih sorti zlatarica vrgorska i trnak radi njihove revitalizacije. Radi se o autohtonim sortama vinove loze koje se uzgajaju na području Vrgorske krajine, ali danas su ugroženije nego ikada zbog sadnje drugih neautohtonih sorti ili miješanja s njima. Gradska uprava je u suradnji s Agronomskim fakultetom iz Zagreba odlučila pomoći obnovu autohtonih sorti, čime bi ovdašnja vina bila prepoznatljivija na tržištu, a ovdašnji OPG-ovi opstali i unaprijedili proizvodnju i prodaju. Ovim znanstvenim projektom planira se provedba klonske selekcije sorti, što predstavlja najviši stupanj genetičkog i zdravstvenog odabira unutar populacije zlatarice i trnka. Projekt uključuje kvalitetnu produkciju ovih sorti kroz proizvodnju sadnog materijala te stjecanje spoznaja o njihovim vinogradarskim i enološkim karakteristikama, čime se želi zainteresirati lokalne proizvođače grožđa i vina za njihov uzgoj u većem obujmu. Proizvodnja kvalitetnog sadnog materijala ostvaruje se kroz izdvajanje klonskih kandidata s najkvalitetnijim genotipovima. Cilj je stvoriti uvjete za proizvodnju certificiranog sadnog materijala ovih sorti

	kako bi se izravno poboljšale sortne karakteristike, ponajprije u prinosu i kakvoći te najvažnijim proizvodnim značajkama. Postupak će se provoditi u dvije faze te će se prvo izdvajati najkvalitetniji zdravi genotipovi sorti trnka i zlatarice vrgorske, podignut će se matični nasad za proizvodnju certificiranog sadnog materijala ovih sorti u trajanju od pet godina. Slijedi nastavak individualne klonske selekcije i izdvajanje klonova te podizanje njihovih matičnjaka.
<i>Status projekta</i>	Projekt / projektna ideja / aktivnost
<i>Vrsta razvojnog projekta</i>	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
<i>Faza projekta</i>	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
<i>Rezultati projekta</i>	✓ <i>Proizvedene certificirane sadnice autohtone sorte vinove loze</i>
<i>Mjera</i>	Razvoj oznake „Vrgorac quality“.
Projekt	
<i>Naziv projekta</i>	Promocija vrgorskih poljoprivrednih proizvoda kroz medijsko eksponiranje
<i>Opis projekta</i>	Promocija proizvoda poput vrgoračkih jagoda, vrgorskog pršuta i vina pomoću modernih medijskih kanala (Instagram, Facebook, YouTube i sl.).
<i>Status projekta</i>	Projekt / projektna ideja / aktivnost
<i>Vrsta razvojnog projekta</i>	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
<i>Faza projekta</i>	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
<i>Rezultati projekta</i>	✓ <i>Stvoren prepoznatljiv brend vrgorskih proizvoda</i>
<i>Mjera</i>	Razvoj pčelarstva.
Projekt	
<i>Naziv projekta</i>	Subvencije i poticaji u skladu s programom razvoja poljoprivrede
<i>Opis projekta</i>	Svrha programa davanja potpora je brži, kvalitetniji i suvremeniji razvoj poljoprivrede na području Grada Vrgorca, odnosno pokušaj usmjeravanja u kvalitetniju poljoprivrednu proizvodnju i pružanje mogućnosti poljoprivrednicima za njihovo uključivanje u suvremene tokove poljoprivrede. Program je izrađen u svrhu davanja potpora čijim će se provođenjem nastojati utjecati na brži, kvalitetniji i suvremeniji razvoj poljoprivrede na području Grada Vrgorca, odnosno pokušati usmjeriti u kvalitetniju poljoprivrednu proizvodnju i pružiti mogućnost poljoprivrednicima za njihovo uključivanje u suvremene tokove poljoprivrede.
<i>Status projekta</i>	Projekt / projektna ideja / aktivnost
<i>Vrsta razvojnog projekta</i>	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
<i>Faza projekta</i>	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
<i>Rezultati projekta</i>	✓ <i>Dodijeljene subvencije poljoprivrednicima sukladno programu potpora u poljoprivredi na području Grada Vrgorca</i>
<i>Mjera</i>	Izgradnja poljoprivredne infrastrukture.
Projekt	
<i>Naziv projekta</i>	Izgradnja operativnog otkupnog Centra za pakiranje i preradu voća i povrća
<i>Opis projekta</i>	Grad Vrgorac, kao najveći proizvođački kraj Splitsko-dalmatinske županije, svjestan je da je poljoprivreda jedna od osnovnih grana opstanka stanovništva, stoga će u sljedećem razdoblju trajanja Plana ukupnog razvoja pružiti svu pomoć i potporu poljoprivrednicima svoga kraja, izgraditi operativni otkupni Centar za pakiranje i preradu voća i povrća.
<i>Status projekta</i>	Projekt / projektna ideja / aktivnost
<i>Vrsta razvojnog projekta</i>	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
<i>Faza projekta</i>	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
<i>Rezultati projekta</i>	✓ <i>Izrađena projektna dokumentacija za izradu operativnog otkupnog centra</i> ✓ <i>Izgrađen operativni otkupni Centar za pakiranje i preradu voća i povrća</i>

Prioritetna područja javnih politika

Unaprjeđenje mreže prometne infrastrukture	Projekti • Realizacija projekta nastavka gradnje Ulice kralja Tomislava te gradnje parkinga iznad Doma zdravlja (istočna zaobilaznica grada Vrgorca) • Sanacija cestovnih mostova u poljima • Uređenje ulica u centru Vrgorca • Sanacija poljskih putova • Rekonstrukcija i sanacija nerazvrstanih cesta • Izgradnja nogostupa u naseljima
Uspostavljanje i razvoj učinkovitog sustava vodnog gospodarstva	Projekti • Realizacija projekta povezivanja sustava otpadnih voda Gospodarske zone Ravča i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u Vrgorcu • Izgradnja sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda naselja Dusina, Veliki Prolog, Otrić-Seoci i Kobiljača • Izrada projekne dokumentacije i izgradnja spoja vodoopskrbnih sustava Banja i Butina • Izrada dokumentacije – konceptijsko rješenje vodoopskrbnog sustava Vrgorac s izradom hidrauličkog i matematičkog modela sadašnjeg i budućeg stanja te studija izvodljivosti Projekti • Rekonstrukcija crpnih stanica • Izgradnja vodoopskrbne mreže, pripadnih hidrostanica i vodosprema na području naselja
Razvoj sustava energetske učinkovitosti uz održivo gospodarenje prirodnim resursima i zaštitu okoliša	Projekti • Rekonstrukcija

Efikasno gospodarenje otpadom Izgradnja i rekonstrukcija turističke infrastrukture	vodospreme Butina • Istražni radovi vezano uz kvalitetu vode (s težištem na sulfatima) na izvorima Banja i Butina te izrada projektne dokumentacije i izgradnja sustava za obradu vode za ljudsku potrošnju • Izgradnja vodoopskrbne mreže, pripadnih hidrostanica i vodosprema na području naselja Gornji Orah • Izgradnja dijela solarnih kolektora na CS Banja i UPOV Vrgorac • Sanacija vodovodne mreže • Nabava uređaja za ispitivanje gubitaka i detekciju kvarova • Realizacija projekata proizšlih iz konceptijskog rješenja vodoopskrbnog sustava Vrgorac • Izgradnja sekundarne mreže odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda Grada Vrgorca • Vodoistražni radovi – Izdašnost izvora u Dragljanima i Kozici te trasiranje za zone sanitarne zaštite • Izrada projekta rekonstrukcije prihvatnog dijela UPOV-a – ugradnja automatske grube rešetke • Izrada idejnog projekta sustava odvodnje područja mjesnih odbora Banja i Orah • Izrada tehno-ekonomske analize za odvodnju područja mjesnih odbora Umčani, Draževitići, Staševica i Spilice-Crpala • Izgradnja sustava za odvodnju viška vode iz vrgorskih polja • Izgradnja sustava za navodnjavanje vrgorskih polja
--	---

		• Izgradnja reciklažnog dvorišta • Sanacija odlagališta otpada Ajdanovac • Izgradnja Centra za gospodarenje otpadom u Juriljima • Izgradnja Centra za ponovnu uporabu • Ugradnja fotonaponskih sustava za napajanje vodoopskrbnih postrojenja/objekata • Sufinanciranje projekata ugradnje fotonaponskih sustava za napajanje kućanstava
		• Izgradnja i rekonstrukcija poučnih staza • Izgradnja, obilježavanje i promocija vinskih puteva • Izgradnja i opremanje vidikovaca • Razvoj cikloturizma – obilježavanje i opremanje biciklističkih staza i odmorišta • Obilježavanje i uređivanje riječnih staza

OPĆI CILJ 3. RAZVOJ OSNOVNIH INFRASTRUKTURNIH ASPEKATA GRADA

Pokazatelj učinkovitosti	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost
<i>Realizacija projekata komunalne infrastrukture</i>	<i>Započeti projekti i projekti u tijeku</i>	<i>Povećanje projekata za 30 %</i>

Tablica 53. Opći cilj 3. Razvoj infrastrukturnih aspekata Grada

Naziv strateškog cilja		
OPĆI CILJ 3. RAZVOJ OSNOVNIH INFRASTRUKTURNIH ASPEKATA GRADA		
Opis strateškog cilja		
Ovaj cilj ostvaruje se kroz poboljšanje svih infrastrukturnih aspekata, s najvećim fokusom na prometnu i komunalnu infrastrukturu.		
Pokazatelji učinka/uspješnosti	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost
Realizacija projekata komunalne infrastrukture	Započeti projekti i projekti u tijeku	Povećanje projekata za 30 %
Prioritetno područje javnih politika		
Prioritetno područje	Unaprijeđenje mreže prometne infrastrukture.	
Opis	Ovim prioritetnim područjem nastoji se unaprijediti postojeća mreža prometne infrastrukture kako bi se poboljšala dostupnost Vrgorca u svom subregionalnom okruženju te se olakšala mobilnost stanovništva u okviru samih granica Grada. Realizacijom ove mjere podignut će se razina efikasnosti cestovne prometne infrastrukture Grada koju zahtijevaju budući gospodarski potezi.	
Mjera	Projekti izgradnje i uređenja cestovne infrastrukture.	
Projekt		
Naziv projekta	Realizacija projekta nastavka gradnje Ulice kralja Tomislava te gradnje parkinga iznad Doma zdravlja (istočna zaobilaznica Vrgorca)	
Opis projekta	Grad Vrgorac kroz navedeni projekt nastavlja građevne radove na lokaciji Ulice kralja Tomislava koja se spaja s navedenim parkingom Doma zdravlja. Ishodovana je lokacijska dozvola, a projekt je u fazi izrade parcelacijskog elaborata i građevinske dozvole.	
Status projekta	Projekt / projektna ideja /aktivnost	
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja	
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak	
Rezultati projekta	✓ Ishodovana građevinska dozvola ✓ Napravljena parcelizacija	
Projekt		
Naziv projekta	Sanacija cestovnih mostova u poljima	
Opis projekta	Ovaj projekt zasada je u idejnoj fazi. Infrastruktura mostova trenutno nije primjerena te će ovim razvojnim projektom uskoro biti izvršena njihova rekonstrukcija.	
Status projekta	Projekt / projektna ideja /aktivnost	
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja	
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak	
Rezultati projekta	✓ Izrađena projektna dokumentacija	
Projekt		
Naziv projekta	Uređenje ulica u centru Grada Vrgorca	
Opis projekta	Projekt uređenja ulice Hrvatskih velikana u centru Vrgorca (glavna ulica). Ishodovani su uvjeti za građenje.	
Status projekta	Projekt / projektna ideja /aktivnost	
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja	
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak	
Rezultati projekta	✓ Uređen centar Grada Vrgorca u svrhu javne i društvene namjene	
Projekt		
Naziv projekta	Sanacija poljskih putova	
Opis projekta	U Gradu Vrgorcu postoji mreža poljskih putova koji se koriste kao alternativni pravci povezivanja BiH s Hrvatskom, kao i Vrgorca sa susjednim gradovima i općinama. Mnogi od tih putova trebaju sanaciju, što će se ovim projektom i rješavati.	
Status projekta	Projekt / projektna ideja /aktivnost	
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja	
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak	
Rezultati projekta	✓ Izgrađena cestovna infrastruktura na poljskim putovima	

Projekt	
Naziv projekta	Rekonstrukcija i sanacija nerazvrstanih cesta
Opis projekta	Projekt sanacije i rekonstrukcije nerazvrstanih cesta na području Grada Vrgorca.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Kilometri izgrađenih cesta</i>
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja nogostupa u naseljima
Opis projekta	Za izgradnju nogostupa u Umčanima i Vukovarskoj ulici planirana su sredstva u gradskom proračunu.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Izgrađen nogostup</i>
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja ulice Borislava Vujčića
Opis projekta	Radi se o kapitalnom projektu koji je u provedbi od 2019., kada je riješena projektna dokumentacija za izgradnju ulice.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Izrađena projektna dokumentacija</i> ✓ <i>Izgrađena cestovna infrastruktura</i>
Prioritetno područje javnih politika	
Prioritetno područje	Uspostavljanje i razvoj učinkovitog sustava vodnog gospodarstva.
Opis	Cilj ovog područja je optimizacija i povećanje stupnja iskorištenosti vodnih resursa.
Mjera	Izgradnja i rekonstrukcija sustava vodoopskrbe i odvodnje.
Projekt	
Naziv projekta	Realizacija projekta povezivanja sustava otpadnih voda Gospodarske zone Ravča i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u Vrgorcu
Opis projekta	Projekt se odnosi na povezivanje sustava otpadnih voda GZ Ravča i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u Vrgorcu. Prethodno je potrebno osigurati odgovarajući tretman nastalih tehnoloških otpadnih voda u GZ Ravča. Potrebno je izgraditi spojni cjevovod i ishoditi uporabnu dozvolu. Realizacijom ovog projekta postojeći uređaj za pročišćavanje otpadnih voda, koji trenutno radi na donjoj granici opterećenja, dosegao bi gotovo 80 % projektiranog kapaciteta, što bi dovelo do njegove optimizacije i znatno većeg stupnja iskorištenja u odnosu na trenutno stanje.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Ishodovana projektna dokumentacija</i> ✓ <i>Izgrađena cestovna infrastruktura</i>
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda naselja Dusina, Veliki Prolog, Otrić-Seoci i Kobiljača
Opis projekta	Nositelj zahvata je javna tvrtka Komunalno d.o.o. Vrgorac iz Vrgorca. Cilj projekta je zaštita izvorišta Butina, koje se koristi u vodoopskrbi ovog područja, ali i zaštita površinskih i podzemnih vodnih tijela na području utjecaja zahvata. Polazišna točka projekta je rješavanje problema odvodnje sanitarnih otpadnih voda na gravitirajućem području naselja Dusina i Otrić-Seoci, koja su smještene u blizini samog izvorišta Butina te uz površinska (vodotok Matica) i podzemna (slivno područje Neretva) vodna tijela. Potrebno je konačno sagledati cijelo područje obuhvata i predložiti koncepciju sustava javne odvodnje i pročišćavanja kojom će se postići usklađenje sa zakonskom regulativom i udovoljiti osnovnim aspektima

	zaštite okoliša i ljudskog zdravlja.
Status projekta	Projekt / projektna ideja /aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Izrađena projektna dokumentacija</i>
Projekt	
Naziv projekta	Izrada projekne dokumentacije i izgradnja spoja vodoopskrbnih sustava Banja i Butina
Opis projekta	Cilj je povezivanje dvije glavne zone vodoopskrbe, Banja i Butina, za što je počela izrada projektne dokumentacije. Zamišljeno je da se pumpama, koje su instalirane kod obnove CS Butina za smjer Vrgorac, voda transportira do postojećeg cjevovoda DN 150 mm koji iz VS Vrgorac opskrbljuje PK Vina te tim cjevovodom reverzno do VS Vrgorac. Zone Banja i Butina trenutno su praktično spojene cjevovodima, ali voda se ne izmjenjuje. U tu svrhu potrebno je izgraditi cca. 2.300 m novog cjevovoda. Za potrebe modela, pretpostavljen je promjer DN 150 mm, koji će u donjem dijelu (uz vodospremu Butina) morati biti prikladan za visoke tlakove, s obzirom na geodetsku razliku visine i otpore strujanja.
Status projekta	Projekt / projektna ideja /aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Izrađena projektna dokumentacija</i>
Projekt	
Naziv projekta	Izrada dokumentacije – konceptijsko rješenje vodoopskrbnog sustava Vrgorac s izradom hidrauličkog i matematičkog modela sadašnjeg i budućeg stanja te studija izvodljivosti
Opis projekta	Svrha projekta „Konceptijsko rješenje vodoopskrbe na uslužnom području kojim upravlja Komunalno d.o.o. Vrgorac s izradom matematičkog modela sadašnjeg i budućeg stanja razvoja i predstudijom izvodljivosti“ jest izrada kvalitetne dokumentacije kao podloge za rješavanje zatečenih problema na vodoopskrbnom sustavu JIVU-a Komunalno d.o.o. Vrgorac, s ciljem smanjenja gubitaka, brže detekcije kvarova na mreži, optimizacije sustava kroz primjenu modernih tehnologija i prakse koja se provodi u najrazvijenijim zemljama svijeta. Osim projektne dokumentacije, u izradu je uključena i izrada hidrauličkih matematičkih modela.
Status projekta	Projekt / projektna ideja /aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Izrađena projektna dokumentacija</i>
Projekt	
Naziv projekta	Rekonstrukcija crpnih stanica
Opis projekta	Projekt se odnosi na rekonstrukciju postojećih objekata koji su u vrlo lošem stanju u građevinskom smislu – dotrajali tlačni cjevovodi i stare crpke bez frekvencijskih pretvarača. Ovaj projekt obuhvaća i povezivanje u nadzorno upravljački sustav – NUS.
Status projekta	Projekt / projektna ideja /aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Implementiran NUS</i>
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja vodoopskrbne mreže, pripadnih hidrostanica i vodosprema na području naselja Mijaca
Opis projekta	Ovim projektom izgradnje vodoopskrbne mreže, pripadnih hidrostanica i vodosprema osigurat će se dovoljne količine vode i tlaka za opskrbu stanovništva na području naselja Mijaca te će se zadovoljiti zahtjevi protupožarne zaštite.
Status projekta	Projekt / projektna ideja /aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i

	međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Veći postotak opskrbljenosti vodom naselja Mijaca
Projekt	
Naziv projekta	Rekonstrukcija vodospreme Butina
Opis projekta	Voda iz izvorišta Banja i Butina ne obrađuje se jer kvalitetom zadovoljava, već se samo vrši dezinfekcija plinovitim klorom. Iako su sustavi postavljeni relativno blizu, nisu međusobno povezani. Stoga je, s ciljem povezivanja prilikom rekonstrukcije CS Butina, predviđena grupa pumpi za transport vode prema sustavu Banja, kapaciteta pumpanja sve do VS Vrgorac.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Izrađena projektna dokumentacija ✓ Postavljene brojne pumpe ✓ Rekonstruiran vodospremni sustav
Projekt	
Naziv projekta	Istražni radovi vezani uz kvalitetu vode (s težištem na sulfatima) na izvorištima Banja i Butina te izrada projektne dokumentacije i izgradnja sustava za obradu vode za ljudsku potrošnju
Opis projekta	Provedba radova vezanih uz provjeru kvalitete vode na izvorištima Banja i Butina te uz izgradnju sustava obrade vode za ljudsku potrošnju.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Veći postotak opskrbljenosti vodom naselja Banja i Butina
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja vodoopskrbne mreže, pripadnih hidrostanica i vodosprema na području naselja Gornji Orah
Opis projekta	Ovim projektom izgradnje vodoopskrbne mreže, pripadnih hidrostanica i vodosprema osigurat će se dovoljne količine vode i tlaka za opskrbu stanovništva na području naselja Gornji Orah te će se zadovoljiti zahtjevi protupožarne zaštite.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Veći postotak opskrbljenosti vodom naselja Gornji Orah
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja dijela solarnih kolektora na CS Banja i UPOV Vrgorac
Opis projekta	Projekt izgradnje dijela solarnih kolektora na CS Banja i UPOV Vrgorac i prelazak na napajanje preko fotonaponskih panela.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Postavljeni solarni kolektori
Projekt	
Naziv projekta	Sanacija vodovodne mreže
Opis projekta	Projekt sanacije vodovodne mreže potreban je zbog gubitaka koji se javljaju u mreži. Ovim projektom postići će se strukturalna stabilnost i funkcionalnost postojećeg sustava vodoopskrbne mreže.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Smanjenje gubitaka vodnog sustava
Projekt	
Naziv projekta	Nabava uređaja za ispitivanje gubitaka i detekciju kvarova

Opis projekta	Svrha projekta je nabava uređaja koji će omogućiti preventivno otkrivanje potencijalnih kvarova i smanjiti gubitke u mreži.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Broj nabavljenih uređaja ✓ Smanjenje gubitaka vodnog sustava
Projekt	
Naziv projekta	Realizacija projekata proizišlih iz konceptijskog rješenja vodoopskrbnog sustava Vrgorac
Opis projekta	Osim projektne dokumentacije, u izradu je uključena i izrada hidrauličkih matematičkih modela.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Broj izrađenih hidrauličkih matematičkih modela ✓ Broj projekata proizišlih iz konceptijskog rješenja vodoopskrbnog sustava Vrgorac
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja sekundarne mreže odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda Grada Vrgorca
Opis projekta	Sekundarna odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda općenita su stavka koja obuhvaća izgradnju cjelokupne kanalizacije i sustava pročišćavanja odvodnje otpadnih voda u Gradu Vrgorcu.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Postotak izgrađenosti sekundarne mreže
Projekt	
Naziv projekta	Vodoistražni radovi – izdašnost izvora u Dragljanima i Kozici te trasiranje za zone sanitarne zaštite
Opis projekta	Provjera izdašnosti izvorišta koja nisu u sustavu te ih treba istražiti, prvenstveno ona koja se nalaze na velikim nadmorskim visinama.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Broj izvršenih radova
Projekt	
Naziv projekta	Izrada projekta rekonstrukcije prihvatnog dijela uređaja za pročišćavanje otpadnih voda
Opis projekta	Projekt rekonstrukcije prihvatnog dijela UPOV-a kroz koji će se vršiti radovi ugradnje automatske grube rešetke.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Ugrađena automatska gruba rešetka
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja VI. faze kanalizacijskog sustava grada Vrgorca
Opis projekta	Slijedi nastavak gradnje gradske kanalizacije, a po Ugovoru, radove će financirati Hrvatske vode u stopostotnom iznosu.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Broj izgrađenih objekata
Projekt	

Naziv projekta	Izrada idejnog projekta sustava odvodnje naselja Banja i Orah
Opis projekta	Projekt izgradnje odvodnog sustava za naselja Banja i Orah.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Izrada projektne dokumentacije ✓ Izgrađen sustav odvodnje
Projekt	
Naziv projekta	Izrada tehno-ekonomske analize za odvodnju naselja Umčani, Draževitići, Staševica i Spilice-Crpala
Opis projekta	Izrada elaborata tehno-ekonomske analize varijantnih rješenja odvodnje naselja Umčani, Draževitići, Staševica i Spilice-Crpala.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Izrađena tehno-ekonomska analiza
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja sustava za odvodnju viška vode iz Vrgorskih polja
Opis projekta	Planirane aktivnosti provedbe projekta: ✓ Povećati profil tunela "Krotuša" sa 13.42 m² na 25.08 m². ✓ Proširiti kanal kojim voda dotječe do ulaznog portala tunela "Krotuša". ✓ Izraditi betonsku preljevnu pregradu oko 80 m uzvodno od ulaznog portala tunela "Krotuša". Kota krune pregrade je na 18 m/n.v., a dužina pregrade iznosi 40 m. ✓ Proširiti ili nadvisiti odvodni kanal iz tunela "Krotuša" do ulijeva u Baćinska jezera. ✓ Proširiti tunel "Baćina" s 28.16 m² na 55.26 m². ✓ Rekonstruirati spojni kanal Baćinska jezera – more u dužini od 570 m. ✓ Proširiti korito Matice Vrgorske kroz Prigon. ✓ Izraditi obodni kanal u Vrgorskom polju kojim se prihvaćaju vode iz tunela "Rastok", kao i dio poplavnih voda samog Vrgorskog polja. Dužina kanala iznosi oko 9 600 m. ✓ Učvrstiti sva mjesta u Matici, kanalima i mjestima istjecanja u Baćinskim jezerima, u skladu s novim protokama i brzinama. Ciljevi provedbe projekta: ✓ Osigurati zaštitu stanovništva i prometnica od velikih voda stogodišnjeg povratnog razdoblja. ✓ Omogućiti rad tunela Rastok: - što prije omogućiti rad tunela, po mogućnosti u I. etapi izgradnje sustava, - omogućiti koristan rad tunela u svim razdobljima za odvodnju velikih voda i za dovod voda za navodnjavanje. ✓ Poboljšati zaštitu Vrgorskog polja od plavljenja za poplave kraćeg povratnog perioda od sto godina: - spriječiti poplave u razdoblju od 15. veljače do 15. studenoga, a po mogućnosti cijele godine, - ograničiti trajanje poplava, po mogućnosti najdulje na tri dana jer su tada štete od poplava najmanje. ✓ Osigurati da podzemne vode u području polja budu u cijelom vegetativnom razdoblju na optimalnoj razini u skladu sa zahtjevima pojedinih kultura: - omogućiti drenažu podzemnih voda u razdoblju velikih voda-oborina zadržavanjem podzemne vode na optimalnoj razini, u skladu s vrstom kulture koja se proizvodi (pašnjaci 30 cm, žitarice 100 cm, voćke 150 cm, itd.),

	- omogućiti zadržavanje vode u kanalima i matici radi potreba vlaženja tla i navodnjavanja u sušnom razdoblju godine. ✓ Poboljšati uvjete navodnjavanja: - boljim korištenjem raspoloživih lokalnih izvora, - dovodom vode tunelom Rastok. ✓ Umanjiti štetne ekološke utjecaje na eko-sustave u širem području od polja Rastok do mora i rijeke Neretve: - smanjiti eroziju u području polja, - smanjiti ispiranje nutrijenata i zaštitnih sredstava, - smanjiti transport nanosa, nutrijenata, zagađenja i pesticida u niža područja, posebno u Baćinska jezera i izvore koji se koriste za vodoopskrbu.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Proširenje kanala i tunela ✓ Izgradnja obodnog kanala ✓ Smanjenje razine poplavljenosti područja ✓ Smanjenje zagađenosti ✓ Niža razina pesticida ✓ Veća radna iskoristivost tunela Rastok
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja sustava za navodnjavanje Vrgorskih polja
Opis projekta	Izgradnja sustava navodnjavanja Bunina kod Vrgorca kojim će se osigurati navodnjavanje površine od oko 127 ha.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Izgrađen sustav za navodnjavanje
Prioritetno područje javnih politika	
Prioritetno područje	Efikasno gospodarenje otpadom
Opis	Gospodarenje otpadom iznimno je važno gospodarsko pitanje budući da se njime nekorisni otpad pretvara u korisni resurs. Grad Vrgorac vodi se principima održivog razvoja, a ovo je odličan primjer kad otpad jedne industrije postaje sirovina druge ili iste te se tada ostvaruje prelazak na kružno gospodarstvo.
Mjera	Realizacija projekata unaprjeđenja zaštite okoliša.
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja reciklažnog dvorišta
Opis projekta	Grad Vrgorac radio je izmjene Prostornog plana kako bi omogućio izgradnju reciklažnog dvorišta u samom Vrgorcu.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Izgrađena projektna dokumentacija ✓ Izgrađeno reciklažno dvorište
Projekt	
Naziv projekta	Sanacija odlagališta otpada Ajdanovac
Opis projekta	Izrađen je idejni projekt sanacije, geodetski snimak, elaborat zaštite okoliša za potrebe provedbe postupka ocjene o procjeni utjecaja zahvata na okoliš. U tijeku je ishođenje lokacijske dozvole i naručivanje glavnog projekta.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i

	međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Ishodovana lokacijska dozvola</i> ✓ <i>Izrađen glavni projekt</i>
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja Centra za gospodarenje otpadom u Juriljima
Opis projekta	Na području Grada Vrgorca predviđena je lokacija za izgradnju reciklažnog dvorišta za prikupljanje otpada u sklopu poslovne zone Jurilji u Zavojanima i Ravči. Osim reciklažnog dvorišta za komunalni i građevni otpad i reciklažnog dvorišta za posebne vrste otpada, u sklopu poslovne zone Jurilji planira se izgradnja i pretovarne stanice, kompostane, platoa za prihvati i predobradu glomaznog otpada pretežno metalnog sadržaja.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Ishodovana lokacijska dozvola</i> ✓ <i>Izgrađeno reciklažno dvorište</i>
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja Centra za ponovnu uporabu
Opis projekta	CPU je subjekt čija je aktivnost prikupljanje, obnova ili popravak i ponovna distribucija proizvoda koji bi u suprotnom postali otpad. Pod određenim uvjetima, CPU proizvode ili dijelove proizvoda koji su postali otpad postupkom uporabe, odnosno pripremom za ponovnu uporabu (provjera, čišćenje ili popravak) može pripremiti za ponovnu uporabu i uz ukidanje statusa otpada vratiti na tržište kao proizvod. U skladu s opisom aktivnosti djelatnosti, CPU predstavlja aktivnosti sprječavanja nastanka otpada, kad se radi o proizvodima, i aktivnostima pripreme za ponovnu uporabu, kad se radi o otpadu. Uspostavom CPU-a potiče se razmjena i ponovna uporaba isluženih proizvoda ili stvari i predmeta koje posjednik ne treba i ne želi, a još uvijek se mogu koristiti. Kroz CPU ponovno će se moći uporabiti tekstil (odjeća i obuća), namještaj, električni i elektronički uređaji te predmeti široke potrošnje, poput posuđa, knjiga, igračkica, sportske opreme, bicikala, dječje opreme i slično. Predviđeni rok za uspostavu Centra za ponovnu uporabu (mjera M1.1.2) je, prema PGO RH, 2022. godina.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Izgrađen Centar za ponovnu uporabu</i>
Prioritetno područje javnih politika	
Prioritetno područje	Razvoj sustava energetske učinkovitosti uz održivo gospodarenje prirodnim resursima i zaštitu okoliša
Opis	Grad Vrgorac prepoznao je mjere energetske učinkovitosti kao instrument za postizanje održive opskrbe energijom Grada, ali i za promicanje konkurentnosti gospodarstva. Stoga je energetska učinkovitost strateški prioritet Grada Vrgorca koji na prvom mjestu promiče načelo energetske učinkovitosti. Ovo prioritetno područje podrazumijeva učinkovitu uporabu energije u svim sektorima krajnje potrošnje energije: industriji, prometu, uslužnim djelatnostima, poljoprivredi i u kućanstvima.
Mjera	✓ <i>Implementacija projekta „Solar city“.</i>
Projekt	
Naziv projekta	Ugradnja fotonaponskih sustava za napajanje vodoopskrbnih postrojenja/objekata
Opis projekta	Opskrba vodom cjelokupnog područja Grada Vrgorca, koje se sastoji od preko pedeset električnih crpki različitih snaga, predstavlja astronomski visok trošak električne energije koji na godišnjoj razini iznosi više od 1.900.000,00 kn. Zbog trenda poskupljivanja električne energije koji ne posustaje, javni isporučitelj vodnih usluga na području Grada Vrgorca i okolnog područja Komunalno d.o.o. odlučio je potražiti nova rješenja s ciljem smanjenja ukupnog troška vodoopskrbnog sustava što bi dovelo i do smanjenja cijene vode za krajnje korisnike. Zbog navedenih razloga, izrađena je Studija isplativosti ugradnje fotonaponskih sustava za napajanje vodoopskrbnih postrojenja.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost

Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Izrađena studija isplativosti ✓ Izrađena projektna dokumentacija ✓ Ishodovana građevinska dozvola ✓ Broj ugrađenih fotonaponskih sustava
Projekt	
Naziv projekta	Sufinanciranje projekata ugradnje fotonaponskih sustava za napajanje kućanstava
Opis projekta	Na temelju Programa pomoći građanima, a u svrhu korištenja obnovljivih izvora energije za proizvodnju električne energije u kućanstvima, Grad Vrgorac je u siječnju 2021. raspisao javni poziv čiji je predmet dodjela namjenskih, bespovratnih novčanih sredstava iz Proračuna Grada Vrgorca fizičkim osobama koje imaju prebivalište na području Grada Vrgorca, vlasnicima postojećih obiteljskih kuća. Svrha projekta je sufinanciranje izrade projektne dokumentacije potrebne za postavljanje jedne nove fotonaponske elektrane za proizvodnju električne energije za vlastite potrebe, u samostalnom ili mrežnom radu za postojeće obiteljske kuće na području Grada Vrgorca.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Izrađena projektna dokumentacija ✓ Izgrađena fotonaponska elektrana ✓ Broj ugrađenih fotonaponskih sustava u kućanstvima
Prioritetno područje javnih politika	
Prioritetno područje	Izgradnja i rekonstrukcija turističke infrastrukture
Opis	Realizacija ovog prioritetnog područja postići će se kroz sljedeće aktivnosti: ✓ Promocija vinarstva (vinski turizam), vrgorskih jagoda i domaćeg pršuta, ✓ Povećanje smještajnih kapaciteta, ✓ Ulaganje u izgled Grada, ✓ Razvoj etno turizma, ✓ Razvoj gastronomske ponude.
Mjera	Izgradnja i rekonstrukcija poučnih staza.
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja i rekonstrukcija poučnih staza
Opis projekta	U sklopu ovog projekta, planira se uređenje vinskih putova, biciklističkih staza, vidikovaca i sportsko-rekreacijske staze Put Pakline.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Uređeni putovi i staze ✓ Broj novih turista ✓ Broj posjetitelja koji se bave rekreacijom
Mjera	Izgradnja, obilježavanje i promocija vinskih putova.
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja, obilježavanje i promocija vinskih putova
Opis projekta	Vinske ceste Vrgorca, za čiji je razvoj pokrenuta inicijativa, mogu se nakon određenog vremena razviti u smislen i profesionalno oblikovan turistički proizvod, a podrazumijevaju vinsko područje koje bi imalo točno određena mjesta za informiranje o cijelom itinereru. Detaljiziranim opisima vinskih putova promoviralo bi se vino pojedinog vinara, kao i vinarija sa svojom poviješću, što predstavlja važnu turističku promociju. Svaka vinarija trebala bi u svojim prostorima imati kušaonicu koja bi primala goste i imala prezentacijsku svrhu. Pored kušanja vina, omogućilo bi se i predstavljanje, odnosno kušanje delicija koje su proizvela druga obiteljska poljoprivredna gospodarstva.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja

Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Brojne promotivne aktivnosti ✓ Brojni posjetitelji
Mjera	Izgradnja i opremanje vidikovaca.
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja i opremanje vidikovaca
Opis projekta	Ovaj projekt odnosi se na uređenje i opremanje vidikovaca uz Vukovarsku ulicu u Vrgorcu, a u njegovoj provedbi planirane su sljedeće aktivnosti: ✓ Rekonstrukcija postojeće ulice: ○ Pripremni radovi, ○ Zemljani radovi, ○ Kolnička konstrukcija, ○ Šetnica i plato za odmor, ○ Potporni i obložni zidovi, ○ Odvodnja, ○ Betonski radovi. ✓ Oprema ceste: ○ Prometni znakovi (okomita signalizacija), ○ Oznake na kolniku (vodoravna signalizacija), ○ Zaštitne ograde, ○ Krajobrazno uređenje.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Broj uređenih i opremljenih vidikovaca ✓ Broj turista ✓ Broj lokalnih posjetitelja ✓ Broj postavljenih prometnih znakova
Mjera	Razvoj cikloturizma – obilježavanje i opremanje biciklističkih staza i odmorišta.
Projekt	
Naziv projekta	Razvoj cikloturizma – obilježavanje i opremanje biciklističkih staza i odmorišta
Opis projekta	Sporazumom između Grada Vrgorca, Grada Ploča i Općine Pojezerje pokrenut je zajednički projekt razvoja lokaliteta Vrgorskog polja (Polje Jezero) u održivu mikro-cikloturističku destinaciju pod nazivom Polje Jezero. Turistička valorizacija ovog iznimno vrijednog poljoprivrednog područja moguća je isključivo kroz održive oblike turizma, a cikloturizam spada u potpuno održive segmente turističke industrije, jer cikloturisti upravo traže očuvane prostore i autentične lokalne kulture, kao što je Polje Jezero, čiji je razvoj posebno pogodan za stvaranje dodane vrijednosti ruralnim krajevima. Pejzažne i klimatološke osobine ovog lokaliteta posebno su pogodne za razvoj trekkinga, odnosno gravel biciklizma. Područje je iznimno povoljno kao odredište tzv. agencijskog cikloturizma, odnosno kao jedno od odredišta cikloturista iz drugih obližnjih destinacija (Makarska rivijera, dalmatinska unutrašnjost te Dolina Neretve). Projekt će rezultirati osmišljavanjem, trasiranjem i označavanjem trekking (gravel) cikloturističkih ruta na postojećim lokalnim putovima i nerazvrstanim makadamskim cestama Vrgorskog polja te brendiranjem cikloturističke ponude Polje Jezero i kreiranjem plana marketinga i promocije, kao i razvojem usluga i popratne ponude za potrebe cikloturista.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Broj cikloturističkih ruta ✓ Broj turista ✓ Broj sadržaja/turističke ponude

Prioritetna područja javnih politika

Razvoj društvene infrastrukture	Projekti	• Izgradnja zgrade autobusnog kolodvora • Izgradnja sportskog centra Veliki prolog • Rekonstrukcija Sportske dvorane • Izgradnja lovačkog doma • Izgradnja staračkog doma • Izgradnja planinarskog doma • Izgradnja vatrogasnog doma • Izgradnja rekreativne streljane • Izgradnja zgrade za mlade obitelji – poticajna stanogradnja • Premještanje Gradske knjižnice Vrgorac • Izgradnja sportsko-rekreacijske staze „Put Paklina“ • Izrada i izvedba rješenja prilaza prema DV „Pčelica“
Razvoj kulturne infrastrukture s ciljem turističke valorizacije	Projekti	• Realizacija projekta Interpretacijskog centra i rekonstrukcija rodne kuće Tina Ujevića • Rekonstrukcija gradskog parka • Centar za posjetitelje „Kuća dalmatinskog pršuta i vina“ • Revitalizacija „Gradine“ • Centar za posjetitelje „Rudnik Paklina“ i adrenalinski park „Paklina“ • Muzej na otvorenom „Vrgorska Kolajna“
Razvoj civilnog sektora		• Izgradnja i opremanje Centra za mlade

Održavanje kulturnih i zabavnih manifestacija	• Provedba dodatnih obrazovnih aktivnosti srednjih i osnovnih škola u Gradu Vrgorcu • Sufinanciranje projekata udruga građana • Održavanje radionica i edukacija za razvoj aktivnog civilnog društva • Implementiranje načela povelje Grad za mlade • Poticanje diverzifikacije sportskih aktivnosti • Sufinanciranje školskih sportskih udruga • Sufinanciranje Tinovog kulturnog ljeta • Sufinanciranje Dana dalmatinskog pršuta i vina • Sufinanciranje festivala pustolova „Mate Svjetski“
---	--

OPĆI CILJ 4. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA

Pokazatelj učinkovitosti	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost
Dostupnost što većeg društvenog sadržaja na području Grada Vrgorca za pružanje aktivnog i kvalitetnog života građanima svih uzrasta.	Započeti projekti i projekti u tijeku (dvadesetak)	20 % povećanja izrade novih projekata društvenog sadržaja

Tablica 54. Opći cilj 4. Unaprjeđenje kvalitete života

Naziv strateškog cilja		
OPĆI CILJ 4. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA		
Opis strateškog cilja		
Unaprjeđenje kvalitete života jedan je od najvažnijih ciljeva Grada Vrgorca. Problemi poput negativnih demografskih trendova i infrastruktura neodgovarajuća za pružanje zdravstvene i socijalne skrbi znatno utječu na kvalitetu života stanovnika na području Grada. Potrebno je postaviti jasno definirane razvojne prioritete koji će potaknuti sinergijske učinke i svojom komplementarnošću doprinijeti ostvarenju ovog cilja.		
Pokazatelji učinka/uspješnosti	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost
Dostupnost što većeg društvenog sadržaja na području Grada Vrgorca za pružanje aktivnog i kvalitetnog života građanima svih uzrasta.	Započeti projekti i projekti u tijeku (dvadeset)	20 % povećanja izrade novih projekata društvenog sadržaja.
Prioritetno područje javnih politika		
Prioritetno područje	Razvoj društvene infrastrukture	
Opis	Društvena (javna) infrastruktura i usluge važne su komponente društvenog standarda zajednice koja osjetno utječe na podizanje obrazovnog, zdravstvenog i kulturnog standarda, a, uz dostupnost i kvalitetu stanovanja, bitno utječe i na ukupnu kvalitetu života svih društvenih skupina.	
Mjera	Izgradnja i rekonstrukcija društvene infrastrukture.	
Projekt		
Naziv projekta	Izgradnja zgrade autobusnog kolodvora	
Opis projekta	Postojeći prostori gradskog kolodvora nisu u skladu s trenutno važećim zakonima i propisima koji definiraju kolodvorske zgrade i sve prateće sadržaje. Nova Gradska uprava angažirala se u rješavanju ovog problema i početkom 2017. u rekordnom roku ishodovana je uporabna dozvola za gradski kolodvor, koji ima prometnu površinu od preko pet tisuća četvornih metara i u zadnjih dvadeset godina potpuno je neadekvatan. Nakon konačnog rješavanja imovinsko-pravnih odnosa na prostoru kolodvora i zaključenja svih drugih predradnji, Gradska uprava Vrgorca krenula je u milijun kuna vrijedan projekt njegove sanacije i uređenja, a uključuje i gradnju nove kolodvorske zgrade. Projekt će biti financiran izravno iz gradskog proračuna.	
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost	
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja	
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak	
Rezultati projekta	✓ Izrađen autobusni kolodvor javne i društvene namjene u skladu sa zakonskim propisima ✓ Izrađena projektna dokumentacija za izradu autobusnog kolodvora	
Projekt		
Naziv projekta	Izgradnja sportskog centra Veliki Prolog	
Opis projekta	Lokacija zahvata je u naselju Veliki Prolog na kat. čest. 18601/2 k.o. Dusina. Okolni teren čini zelena površina obrasla autohtonim mediteranskim biljem. Trebali bi se izgraditi: sportsko igralište za male sportove, dječje igralište, sportsko igralište za tenis, vježbalište, popratni sadržaji u prenosivim objektima (skladište, svlačionice, sanitarni čvor), pješačke pristupne staze i površine i parkiralište. Ukupna površina terena predviđena za uređenje iznosi cca 6.900 m². Od urbane opreme ugradit će se klupe za sjedenje, piknik stolovi i koševi za smeće. Ukupno se u zoni zahvata predviđa uređenje 1.100 m² zelenih površina. Ishodovana je građevinska dozvola.	
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost	
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja	
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak	
Rezultati projekta	✓ Izrađen sportski centar javne i društvene namjene sa svrhom obogaćivanja sportskih sadržaja	
Projekt		
Naziv projekta	Rekonstrukcija Sportske dvorane	
Opis projekta	U projekt su uključeni poslovni prostori, dvije male dvorane za vježbanje, četiri velike svlačionice po svim standardima, toalet i rampe za invalide, prostorija za suce, sedamsto šezdeset sjedećih mjesta, toalet za gledatelje, soba za doping	

	kontrolu. Rekonstrukcija uključuje novi krov, spuštanje stropa, novu fasadu, sustav grijanja i hlađenja, ventilaciju, novi parketni parter s opremom za futsal, košarku i tenis te LED rasvjetu. Osim same rekonstrukcije, u dvorani bi se stvorili reprezentativni prostori za sportske klubove. Ishodovana je građevinska dozvola.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Uređena sportska sa svim dodatnim sadržajima</i>
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja lovačkog doma
Opis projekta	Prema potrebama lovačkih udruga koje djeluju na području Grada Vrgorca, planira se izgradnja lovačkog doma, objekta društvene namjene – lovačke kuće s vidikovcem za aktivnosti navedenih Udruga.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Izrađena projektna dokumentacija za izradu lovačkog doma</i> ✓ <i>Izgrađen lovački dom društvene namjene sa svrhom obogaćivanja društvenog sadržaja</i>
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja staračkog doma
Opis projekta	U Vrgorcu od 2011. djeluje ustanova za starije i nemoćne "Dom Imakulate". Dom je građen prema standardima predviđenim za ustanove koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi, a raspolaže s dvadeset pet kreveta, od čega deset u jednokrevetnim sobama sa sanitarnim čvorom i četrnaest u dvokrevetnim sobama, također sa sanitarnim čvorom. Kako se pokazala potreba za dodatnim kapacitetima, planira se izgradnja staračkog doma. Planira se Dom za starije i nemoćne i centar za Alzheimer i druge demencije u Dragljanima u prostoru Područne škole Dragljane.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Proširenje kapaciteta staračkog doma</i> ✓ <i>izrađena projektna dokumentacija za izradu staračkog doma</i>
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja planinarskog doma
Opis projekta	S ciljem promicanja i podrške razvoja planinarenja na vrgorskom području, prošle godine pokrenuta je inicijativa prema Splitsko-dalmatinskoj županiji da Gradu Vrgorcu prepusti praznu školu u Rašćanima za potrebe planinarskog doma. Ova škola nalazi se u obuhvatu Parka Prirode Biokovo i može biti ishodište za mnoge planinarske rute sjevernom stranom Biokova. Škola je sagrađena 1880., a s radom je započela 1900. godine. Već petnaestak godina nema učenika. Iako je građevina stara, u odličnom je stanju, s jednim dijelom obnovljene unutrašnjosti za potrebe restorana prilikom gradnje autoceste. Školski odbor prihvatio je prijedlog revitalizacije ove građevine za potrebe planinarskog doma.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Izgrađen planinski dom društvene namjene, sa svrhom povećanja turističke ponude</i> ✓ <i>Izrađena projektna dokumentacija za izradu planinskog doma</i>
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja vatrogasnog doma
Opis projekta	Projekt obuhvaća izgradnju primjerenog prostora za Dobrovoljno vatrogasno društvo.

Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Izgrađen vatrogasni dom društvene namjene ✓ Izrađena projektna dokumentacija za izradu vatrogasnog doma
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja rekreativne streljane
Opis projekta	Na području Grada djeluju četiri lovačke udruge kojima je potrebna rekreativna streljana, stoga je pokrenut projekt izgradnje rekreativne streljane Grada Vrgorca.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Izgrađena rekreativna streljana društvene namjene sa svrhom dodatnih aktivnosti lovačkih društava ✓ Izrađena projektna dokumentacija za izradu rekreativne streljane
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja zgrade za mlade obitelji – poticajna stanogradnja
Opis projekta	U tijeku je idejni projekt za izgradnju zgrade za mlade obitelji koji se odnosi na projekt poticajne stanogradnje. Zemljište je ustupljeno te je prva zgrada planirana u sljedećih godinu dana.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Povećanje broja mladih obitelji
Prioritetno područje javnih politika	
Prioritetno područje	Razvoj kulturne infrastrukture s ciljem turističke valorizacije
Opis	Ovim prioritetnim područjem djeluje se u smjeru osnaženja kulturnih i turističkih prosperiteta Vrgorca te se potiče njegov razvoj i doprinosi kvaliteti života svih njegovih građana.
Mjera	Izgradnja i rekonstrukcija kulturne infrastrukture
Projekt	
Naziv projekta	Realizacija projekta Interpretacijskog centra i rekonstrukcija rodne kuće Tina Ujevića
Opis projekta	Izvana spomenik fortifikacijske arhitekture, iznutra prostor ulaska u svijet Ujevićeve književnosti, zadržava svoju vanjsku spomeničku pojavu u potpunosti, a unutrašnjost se oblikuje umetanjem čitavog prostora u spomenik, kao tijela koje ne zadije u strukturu kule, već s njom ulazi u suptilni aktivni dijalog. U organiziranju sadržaja i forme interpretacijskog centra, polazi se od brojnih Ujevićevih iskaza protiv (auto)biografizma u razumijevanju književnosti te se postavlja oblikuje njegovim djelima, sazdanim od riječi. Prostor suterena sadrži osnovne funkcionalne jedinice (sanitarije, nužna spremišta) i informativno-recepcijsku jedinicu koja služi kao početna točka adaptacije posjetitelja sadržaju i pristupu prezentaciji. Na prvom katu, kako bi se dobila jedinstvena prostorija za prikazivanje sadržaja Tina o samom sebi, uklanjaju se postojeći pregradbeni zidovi. Tema su autorstvo i prevoditeljski rad. Na drugom katu također se uklanjaju postojeći pregradbeni zidovi, gdje bi se u jedinstvenoj prostoriji prikazao odnos Tina prema rodnom gradu Vrgorcu, njegovo djetinjstvo i duhovnost. Sadržaj na trećem katu prikazao bi kulturu kavane i boema. U potkrovlju, kao i na prethodnoj etaži, ne mijenja se raspored prostorija, ali se ona interijerski pretvara u poetski auditorij, prostor za radionice i predavanja, dječje edukativne radionice itd.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ Rast broja posjetitelja
Projekt	

Naziv projekta	Rekonstrukcija Gradskog parka
Opis projekta	Park je 24. veljače 2010. upisan u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske kao kulturno dobro prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Prostorne međe kulturnog dobra obuhvaćaju k.č. 673 k.o. Vrgorac prema novoj katastarskoj izmjeni, odnosno na k.č. 409/4, 437/2, 438/2 i k.č. zgr 689 k.o. Vrgorac (zk. ul. 2422) prema staroj katastarskoj izmjeri. Gradski park karakterizira razvedenost terena, stijene između kojih se provlače staze sa stubama i gusta vegetacija. Projektom je planirano da se obnove svi elementi u parku, parkovna oprema te pročisti vegetacija i cijeli prostor parka. Obnovom parka osigurat će se veća preglednost i pročišćenost prostora, što će pridonijeti osjećaju sigurnosti prilikom boravka u njemu, otvorit će se nove te produbiti i proširiti postojeće vizure. Pobojšat će se sveukupni doživljaj cijelog parka, što će pozitivno utjecati i na njegove korisnike.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Obogaćivanje sadržaja javne i društvene namjene</i>
Projekt	
Naziv projekta	Centar za posjetitelje „Kuća dalmatinskog pršuta i vina“
Opis projekta	U mjesecu svibnju 2020. otvoren je postupak javne nabave za izradu projektno-tehničke dokumentacije i ishođenje građevinske dozvole za uređenje „Kuće dalmatinskog pršuta i vina“. Ovim Centrom upravljat će Centar za kulturu i baštinu Grada Vrgorca, a osnova ovog projekta je razvoj jedinstvene gastronomske ponude (vino, pršut, jagode...).
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Izrađena projektno-tehnička dokumentacija i ishodovane građevinske dozvole</i>
Projekt	
Naziv projekta	Revitalizacija „Gradine“
Opis projekta	Gradina, odnosno Vrgorska tvrđava, nalazi se na donjem dijelu strmog brda Matokita, sjeverno iznad Grada. Već sam njezin položaj na teško osvojivom brdu, na trgovačkom putu i uz plodno polje, govori o važnosti takvog položaja u hrvatskoj srednjovjekovnoj povijesti, osobito u doba hrvatskih kraljeva i kasnijih feudalaca. Tvrđava je branila važno strateško i prometno mjesto dalmatinske unutrašnjosti te neutvrđeno makarsko primorje pri turskom nadiranju i u kasnijim mletačko-turskim sukobima. Oko sto metara sjeveroistočno od tvrđave, na strmoj litici, nalazi se visoka okrugla kula, Avala, koja brani ulaz u tvrđavu i njezine istočne zidine. Revitalizacijom Gradine i pripadajuće kule Avale planira se obogatiti ponuda kulturnog turizma te na prirodnom lokalitetu prikazati srednjovjekovna povijest stvaranja i vladanja Gradinom.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Obogaćivanje društvenog i turističkog sadržaja</i>
Projekt	
Naziv projekta	Centar za posjetitelje „Rudnik Paklina“ i adrenalinski park „Paklina“
Opis projekta	Rudnik Paklina jedno je od najranijih nalazišta bitumena u Dalmaciji, a ujedno i najdugotrajniji aktivni rudnik. Upravo zbog dugotrajnog rudarenja, rudnik Paklina ostao je očuvan gotovo netaknut te, kao takav, predstavlja vrijedan primjer industrijske baštine vrgorskog kraja čijim su se asfaltom prekrivali i bazeni soli u Stonu 1886., zatim ulice Sarajeva, brojne ceste i mostovi na prostoru bivše Jugoslavije, ali i ceste Beča i drugih europskih metropola. Rudnik „Paklina“ danas je zaštićeno kulturno dobro pod brojem Z-5789 i samim time predstavlja svojevrsnu baštinu i dio povijesti samog Grada, koji se u skoroj budućnosti planira urediti kao turistička destinacija koja bi posjetiteljima omogućila doživljaj spuštanja u rudnike te posjet interpretacijskom centru o

	bituminoznoj tvari i njezin put od Vrgorca do Beča. U sklopu rudnika, točnije na platou do, bio bi smješten adrenalinski park.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Obogaćivanje društvenog i turističkog sadržaja</i>
Projekt	
Naziv projekta	Premještanje gradske knjižnice Vrgorac
Opis projekta	Projekt premještanja Gradske knjižnice Vrgorac iz trenutno neprimjerenog prostora u sklopu sportske dvorane u centar grada od velike je važnosti za razvoj kulture Vrgorca. Pristupačnost fonda, kao i programi prema korisnicima usluga knjižnice smještene uz gradski park, predstavljaju os znanja, obrazovanja i kulture Grada. Novi prostor, koji bi se građevinski uredio i opremio prema standardima knjižnica, nalazi se u zgradi u gradskom parku, točnije u prizemlju zgrade koje je u vlasništvu Grada.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Obogaćivanje društvenog sadržaja</i>
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja sportsko-rekreacijske staze „Put Paklina“
Opis projekta	Predmetna biciklistička staza ima primarnu funkciju sportsko-rekreacijskog turizma ovog dijela Grada, a ista se veže na postojeću županijsku prometnicu ŽC6208 (Vukovarska ulica) sa sjeverne strane, odnosno na lokalnu prometnicu (Ulica Put Plane) na kraju zahvata s jugozapadne strane nedaleko poznatog rudnika "Paklina". „Paklina“ spada u jedan od najstarijih dalmatinskih rudnika prirodnog bitumena, danas zaštićeno kulturno dobro pod brojem Z-5789, i samim time predstavlja svojevrsnu baštinu i dio povijesti samog Grada. U planu je da se u skoroj budućnosti uredi kao turistička destinacija, adrenalinski park. U tom smislu je i predmetni zahvat izgradnje i uređenja sportsko rekreacijske staze prvi korak u ostvarivanju tog cilja.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Obogaćivanje društvenog i turističkog sadržaja</i>
Projekt	
Naziv projekta	Muzej na otvorenom „Vrgorska Kolajna“
Opis projekta	Jedinstvenim projektom, muzejom na otvorenom „Vrgorska Kolajna“, Vrgorac želi napraviti preokret u svom razvoju, koji ima potencijal da postane jedan od vodećih turističkih gradova dalmatinske unutrašnjosti. Projekt je osmišljen na način da se naš grad, uvezivanjem svih znamenitosti i zaštićenih kulturnih dobara, pretvori u jedinstven eko muzej, „muzej na otvorenom“, gdje bi se na svakoj od točaka predstavio dio vrgorske kulturne baštine.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Obogaćivanje društvenog i turističkog sadržaja</i>
Prioritetno područje javnih politika	
Prioritetno područje	Razvoj civilnog sektora
Opis	Grad Vrgorac kontinuirano potiče razvoj civilnoga društva, odnosno suradnju s nevladinim udrugama te drugim oblicima slobodnog udruživanja građana.
Mjera	Unaprjeđenje rada udruga na području Grada Vrgorca.
Projekt	
Naziv projekta	Izgradnja i opremanje Centra za mlade
Opis projekta	Ovaj projekt u idejnoj je fazi, a obuhvaćat će aktivnosti izgradnje i tehničkog

	opremanja Centra koji će biti središte okupljanja mladih s područja Grada Vrgorca.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Izrađena projektna dokumentacija i ishodovane građevinske dozvole</i>
Projekt	
Naziv projekta	Provedba dodatnih obrazovnih aktivnosti osnovnih i srednjih škola u Gradu Vrgorcu
Opis projekta	Obrazovanje djece i mladih najisplativije je ulaganje, stoga Grad Vrgorac sufinancira obrazovanje kroz stipendiranje studenata, sufinanciranje programa osnovne i srednje škole i programa ERASMUS, najvećeg programa Europske unije za obrazovanje koji je usmjeren jačanju znanja i vještina europskih građana. Grad Vrgorac sufinancira programe osnovnih i srednjih škola na području Grada i, u sklopu ovog projekta, osigurao je i sredstva za nagrade za sudjelovanje na školskim natjecanjima i ostvarenom rezultatu te nagradu za izradu diplomskih/doktorskih radova na temu Grada Vrgorca.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Povećanje broja visokoobrazovanih građana</i>
Mjera	Održavanje kulturnih i zabavnih manifestacija.
Projekt	
Naziv projekta	Sufinanciranje Tinovog kulturnog ljeta
Opis projekta	Tinovo kulturno ljeto kulturna je manifestacija koja se tradicionalno održava svake godine u Vrgorcu, rodnom mjestu Tina Ujevića. Manifestacija uključuje niz zanimljivih aktivnosti, poput zabavnog dječjeg programa, večeri dalmatinske pjesme, istraživanje tradicije i pučke arhitekture i još mnoge druge.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Obogaćivanje društvenog i turističkog sadržaja</i>
Naziv projekta	Sufinanciranje Dana dalmatinskog pršuta i vina
Opis projekta	U autentičnom doživljaju gradskog parka u Vrgorcu, začinjani pršutom, vinom i ostalim domaćim proizvodima, puni ritma i sadržaja, Dani Dalmatinskog pršuta i vina uključuju raznoliku sajamsku ponudu i bogat zabavni i folklorni program. Održavaju se pod pokroviteljstvom Ministarstva poljoprivrede RH te Ministarstva gospodarstva RH. Aktivnosti ove manifestacije obuhvaćaju: • obilazak manifestacije, • degustaciju i prodaju pršuta, tradicionalnih suhomesnatih proizvoda i vina te ostalih domaćih proizvoda, • autohtona vrgorska vina i vrhunske gastro kreacije, • nagradne igre, • folklorni i zabavni program uz glazbu uživo.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i međunarodnog značaja
Faza projekta	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
Rezultati projekta	✓ <i>Obogaćivanje turističkog sadržaja i marketing autohtonih proizvoda</i>
Naziv projekta	Sufinanciranje festivala pustolova „Mate Svjetski“
Opis projekta	U čast pustolovina velikog hrvatskog globtrotera Mate Šimunovića, zvanog Svjetski, već šestu godinu za redom Vrgorac i Matina rodna Stilja ugošćuju brojne pustolove koji svojim pričama i pustolovinama građane odvođe u najudaljenije i najzuidljivije krajolike. Domaćini festivala su Centar za kulturu i baštinu Grada Vrgorca te poznati Vrgorčanin Stipe Božić.
Status projekta	Projekt / projektna ideja / aktivnost
Vrsta razvojnog projekta	Lokalnog značaja / županijskog / nacionalnog / regionalnog / europskog i

	međunarodnog značaja
<i>Faza projekta</i>	Faza planiranja / faza provedbe / završetak
<i>Rezultati projekta</i>	✓ Obogaćivanje društvenog i turističkog sadržaja

6.3. Projekti od strateške važnosti

Tablica 55. Prioriteti i mjere koji proizlaze iz strateških ciljeva

STRATEŠKI CILJ	PRIORITET	MJERA	PROJEKT
OPĆI CILJ 1. UPRAVLJANJE RAZVOJEM GRADA	P 1.1. Utvrđivanje lokalnih potreba i povezivanje s regionalnim i državnim prioritetima te Europskom strategijom za pametan, održiv i uključiv rast	M 1.1.1. Poticanje i promocija aktivnosti, poslova i djelatnosti lokalnog značenja	1.1.1.1. Promocija rada Grada kroz provedbu kapitalnih razvojnih projekata i njihovo medijsko eksponiranje
	P 1.2. Provedba sustava strateškog planiranja Grada Vrgorca	M 1.2.1. Implementacija strateško-planskih dokumenata	1.2.1.1. Izrada i implementacija Plana ukupnog razvoja Grada Vrgorca
	P 1.3. Racionalno upravljanje prostorom i imovinom u vlasništvu Grada	M 1.3.1. Učinkovito gospodarenje gradskim prostorom i javnim površinama	1.3.1.1. Revidiranje prostorno-planske dokumentacije
		M 1.3.2. Unaprjeđenje aspekta imovinsko-pravnih poslova	1.3.2.1. Efikasno upravljanje i ažuriranje evidencije gradske imovine
			1.3.2.2. Donošenje novih i revidiranje postojećih imovinskih akata
			1.3.2.3. Ispravak i formiranje zemljišnih knjiga
	P 1.4. Digitalizacija radnih procesa i pametna rješenja	M 1.4.1. Implementacija „Smart city“ tehnologija	1.4.1.1. Implementacija „Smart city“ tehnologija
OPĆI CILJ 2. RAZVOJ KONKURENTNOG I ODRŽIVOG GOSPODARSTVA	P 2.1. Razvoj poduzetničke klime i društveno odgovornog poslovanja s naglaskom na poštovanje kriterija zaštite okoliša	M 2.1.1. Izgradnja poduzetničke infrastrukture	2.1.1.1. Projekt izgradnje II. faze Gospodarske zone Ravča
			2.1.1.2. Izgradnja Agrocentra
			2.1.1.3. Izgradnja centra za vinarstvo
			2.1.1.4. Izgradnja centra za pčelarstvo
	P 2.2. Revitalizacija i razvoj poljoprivrednih potencijala	M 2.2.1. Pružanje financijske potpore radu poljoprivrednika	2.2.1.1. Subvencije poljoprivrednicima
		M 2.2.2. Revitalizacija i razvoj vinogradarstva	2.2.1.2. Održivi razvoj OPG-ova
		M 2.2.3. Razvoj oznake „Vrgorac quality“	2.2.2.1. Revitalizacija autohtonih sorti vinove loze
OPĆI CILJ 3. RAZVOJ OSNOVNIH INFRASTRUKTURNIH ASPEKATA GRADA	P 3.1. Unaprjeđenje mreže prometne infrastrukture	M 3.1.1. Projekti izgradnje i uređenja cestovne infrastrukture	2.2.3.1. Promocija vrgorskih poljoprivrednih proizvoda kroz medijsko eksponiranje
			2.2.4.1. Subvencije i poticaji u skladu s programom razvoja poljoprivrede
			2.2.5.1. Izgradnja operativnog otkupnog Centra za pakiranje i preradu voća i povrća
			3.1.1.1. Realizacija projekta nastavka gradnje Ulice kralja Tomislava te gradnje parkinga iznad Doma zdravlja (istočna zaobilaznica Grada Vrgorca)
			3.1.1.2. Sanacija cestovnih mostova u poljima

			3.1.1.3. Uređenje ulica u centru Vrgorca
			3.1.1.4. Sanacija poljskih putova
	P 3.2. Uspostavljanje i razvoj učinkovitog sustava vodnog gospodarstva	M 3.2.1. Izgradnja i rekonstrukcija sustava vodoopskrbe i odvodnje	3.1.1.5. Rekonstrukcija i sanacija nerazvrstanih cesta
			3.1.1.6. Izgradnja nogostupa u naseljima
			3.1.1.7. Izgradnja ulice Borislava Vujčića
			3.2.1.1. Realizacija projekta povezivanja sustava otpadnih voda Gospodarske zone Ravča i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u Vrgorcu
			3.2.1.2. Izgradnja sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda naselja Dusina, Veliki Prolog, Otrić-Seoci i Kobiljača
			3.2.1.3. Izrada projekne dokumentacije i izgradnja spoja vodoopskrbnih sustava Banja i Butina
			3.2.1.4. Izrada dokumentacije – konceptijsko rješenje vodoopskrbnog sustava Vrgorac s izradom hidrauličkog i matematičkog modela sadašnjeg i budućeg stanja te studija izvodljivosti
			3.2.1.5. Rekonstrukcija crpnih stanica
			3.2.1.6. Izgradnja vodoopskrbne mreže, pripadnih hidrostanica i vodosprema na području naselja Mijaca
			3.2.1.7. Rekonstrukcija vodospreme Butina
			3.2.1.8. Istražni radovi vezano uz kvalitetu vode (s težištem na sulfatima) na izvorištima Banja i Butina te izrada projektne dokumentacije i izgradnja sustava za obradu vode za ljudsku potrošnju
			3.2.1.9. Izgradnja vodoopskrbne mreže, pripadnih hidrostanica i vodosprema na području naselja Gornji Orah
			3.2.1.10. Izgradnja dijela solarnih kolektora na CS Banja i UPOV Vrgorac
			3.2.1.11. Sanacija vodovodne mreže
			3.2.1.12. Nabava uređaja za ispitivanje gubitaka i detekciju kvarova
			3.2.1.13. Realizacija projekata proizišlih iz

			konceptijskog rješenja vodoopskrbnog sustava Vrgorac
			3.2.1.14. Izgradnja sekundarne mreže odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda Grada Vrgorca
			3.2.1.15. Vodoistražni radovi – Izdašnost izvora u Dragljanima i Kozici i trasiranje za zone sanitarne zaštite
			3.2.1.16. Izrada projekta rekonstrukcije prihvatnog dijela UPOV-a – ugradnja automatske grube rešetke i ugradnja iste
			3.2.1.17. Izrada idejnog projekta sustava odvodnje naselja Banja i Orah
			3.2.1.18. Izrada tehno-ekonomske analize za odvodnju naselja Umčani, Draževitići, Staševica i Spilice-Crpala
			3.2.1.19. Izgradnja sustava za odvodnju viška vode iz vrgorskih polja
			3.2.1.20. Izgradnja sustava za navodnjavanje vrgorskih polja
	P 3.3. Efikasno gospodarenje otpadom	M 3.3.1. Realizacija projekata unaprjeđenja zaštite okoliša	3.3.1.1. Izgradnja reciklažnog dvorišta
	P 3.4. Razvoj sustava energetske učinkovitosti uz održivo gospodarenje prirodnim resursima i zaštitu okoliša	M 3.4.1. Implementacija projekta „Solar city“	3.3.1.2. Sanacija odlagališta otpada Ajdanovac
			3.3.1.3. Izgradnja Centra za gospodarenje otpadom u Juriljima
	P 3.5. Izgradnja i rekonstrukcija turističke infrastrukture	M 3.5.1. Izgradnja i rekonstrukcija poučnih staza	3.3.1.4. Izgradnja Centra za ponovnu uporabu
			3.4.1.1. Ugradnja fotonaponskih sustava za napajanje vodoopskrbnih postrojenja /objekata
			3.4.1.2. Sufinanciranje projekata ugradnje fotonaponskih sustava za napajanje kućanstava
			3.5.1.1. Izgradnja i rekonstrukcija poučnih staza
OPĆI CILJ 4. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA	P 4.1. Razvoj društvene infrastrukture	M 3.5.2. Izgradnja, obilježavanje i promocija vinskih putova	3.5.2.1. Izgradnja, obilježavanje i promocija vinskih putova
		M 3.5.3. Izgradnja i opremanje vidikovaca	3.5.3.1. Izgradnja i opremanje vidikovaca
		M 3.5.4. Razvoj cikloturizma – obilježavanje i opremanje biciklističkih staza i odmorišta	3.5.4.1. Razvoj cikloturizma – obilježavanje i opremanje biciklističkih staza i odmorišta
		M 4.1.1. Izgradnja i rekonstrukcija društvene infrastrukture	4.1.1.1. Izgradnja zgrade autobusnog kolodvora
			4.1.1.2. Izgradnja sportskog centra Veliki prolog
			4.1.1.3. Rekonstrukcija Sportske dvorane
			4.1.1.4. Izgradnja lovačkog doma

			4.1.1.5. Izgradnja staračkog doma
			4.1.1.6. Izgradnja planinarskog doma
			4.1.1.7. Izgradnja vatrogasnog doma
			4.1.1.8. Izgradnja rekreativne streljane
			4.1.1.8. Izgradnja zgrade za mlade obitelji – poticajna stanogradnja
	P 4.2. Razvoj kulturne infrastrukture s ciljem turističke valorizacije	M 4.2.1. Izgradnja i rekonstrukcija kulturne infrastrukture	4.2.1.1. Realizacija projekta Interpretacijskog centra i rekonstrukcija rodne kuće Tina Ujevića
			4.2.1.2. Rekonstrukcija Gradskog parka
			4.2.1.3. Centar za posjetitelje „Kuća dalmatinskog pršuta i vina“
			4.2.1.4. Revitalizacija „Gradine“
			4.2.1.5. Centar za posjetitelje „Rudnik Paklina“ i adrenalinski park „Paklina“
			4.2.1.6. Premještanje Gradske knjižnice Vrgorac
			4.2.1.7. Izgradnja sportsko-rekreacijske staze „Put Paklina“
			4.2.1.8. Muzej na otvorenom, „Vrgorska Kolajna“
	P 4.3. Razvoj civilnog sektora	M 4.3.1. Unaprjeđenje rada udruga na području Grada Vrgorca	4.3.1.1. Izgradnja i opremanje Centra za mlade
			4.3.1.2. Provedba dodatnih obrazovnih aktivnosti osnovnih i srednjih škola u Gradu Vrgorcu
		M 4.3.2. Održavanje kulturnih i zabavnih manifestacija	4.3.2.3. Sufinanciranje Tinovog kulturnog ljeta
			4.3.2.4. Sufinanciranje Dana dalmatinskog pršuta i vina
			4.3.2.5. Sufinanciranje festivala pustolova „Mate Svjetski“

6.4. Okvir za provedbu, praćenje i vrednovanje PUR-a

Sastavni dio ovog dokumenta je i način praćenja provedbe ciljeva Plana ukupnog razvoja, a pretpostavljena dinamika i metodologija u skladu su s formiranim strateškim smjernicama.

Sukladno članku 11. Uredbe o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“, broj 89/18), obvezni sadržaj srednjoročnih akata strateškog planiranja jest i okvir za praćenje i vrednovanje. Radi lakše provedbe praćenja i vrednovanja 18. siječnja 2019. donesen je Pravilnik o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“, broj 06/19) (dalje u tekstu Pravilnik).

Praćenje i izvještavanje o provedbi akata strateškog planiranja od značaja za jedinice lokalne samouprave dio je procesa strateškog planiranja. Praćenje provedbe akata strateškog planiranja proces je prikupljanja, analize i usporedbe pokazatelja kojima se sustavno prati uspješnost provedbe ciljeva i mjera akata strateškog planiranja. Izvještavanje o provedbi akata strateškog planiranja proces je pružanja pravovremenih i relevantnih informacija ključnim nositeljima strateškog planiranja na razini lokalne samouprave te široj javnosti o statusu provedbe akata strateškog planiranja.

Ciljevi praćenja i izvještavanja su:

- sustavno praćenje uspješnosti provedbe ciljeva i mjera akata strateškog planiranja,
- učinkovito upravljanje provedbom akata strateškog planiranja i kontinuirano unaprjeđivanje javne politike korištenjem rezultata praćenja i izvještavanja,
- pružanje pravovremenih i relevantnih osnova donositeljima odluka prilikom određivanja prioriteta razvojne politike, donošenja odluka na razini strateškog planiranja i revizija akata strateškog planiranja kroz analizu učinka, ishoda i rezultata provedenih ciljeva i mjera,
- utvrđivanje nenamjernih pozitivnih i negativnih posljedica provedbe planskih dokumenta,
- povezivanje politike, programa, prioriteta, mjera i razvojnih projekata,
- osiguranje transparentnosti i odgovornosti za korištenje javnih sredstava i izvještavanje javnosti o učincima potrošnje javnih sredstava.

Grad Vrgorac ima obvezu kontinuirano i dosljedno izvještavati Gradsko vijeće o fazama realizacije Plana ukupnog razvoja, a ujedno i sve ključne dionike te lokalno stanovništvo kroz mjere Komunikacijske strategije. Na kraju razdoblja za koje je izrađen Plan ukupnog razvoja, odnosno po završetku provedbe projekata koji iz nje proizlaze, objavljuju se konačni rezultati realizacije. Praćenje i izvještavanje kompleksan je proces pa je potrebno redovno motriti pokazatelje praćenja i indikatore koji su utvrđeni sukladno ciljevima, prioritetima i mjerama u Tablici 30. Plana ukupnog razvoja.

6.5. Terminski plan provedbe PUR-a s indikativnim financijskim planom

Plan ukupnog razvoja Grada Vrgorca realizirat će se provedbom niza definiranih mjera, odnosno konkretnih projekata koji će poduprijeti ostvarenje utvrđenih ciljeva i prioriteta u narednom razdoblju trajanja PUR-a.

Financijskim okvirom daje se sažet uvid u financijsku vrijednost i izvore financiranja ciljeva, prioriteta i mjera za realizaciju Plana ukupnog razvoja, a detaljna razrada financiranja u trogodišnjem razdoblju vidljiva je u narednoj tablici. Ukupna procijenjena vrijednost planiranih projekata u sklopu Plana ukupno iznosi 73.575.000,00 kuna.

Tablica 56. Terminski plan provedbe Plana ukupnog razvoja Grada Vrgorca s indikativnim financijskim planom

R.br.	Ciljevi; Prioriteti; Mjere;	Razdoblje provedbe										Procjena potrebnih sredstava u trogodišnjem razdoblju	Izvori financiranja		
		2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	2030.		Vlastiti izvori (Proračun)	EU pomoć	Ostali izvori
1.	UPRAVLJANJE RAZVOJEM GRADA											2.100.000,00			
1.1.	Utvrdjivanje lokalnih potreba i povezivanje s regionalnim i državnim prioritetima te Europskom strategijom za pametan, održiv i uključiv rast											500.000,00			
1.1.1.	Poticanje i promocija aktivnosti, poslova i djelatnosti lokalnog značenja	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	500.000,00	50 %	30 %	20 %
1.2.	Provedba sustava strateškog planiranja Grada Vrgorca											100.000,00			
1.2.1.	Implementacija strateško-planskih dokumenata	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	100.000,00	80 %		20%
1.3.	Racionalno upravljanje prostorom i imovinom u vlasništvu Grada											1.000.000,00			
1.3.1.	Učinkovito gospodarenje gradskim prostorom i javnim površinama	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	400.000,00	60 %	30 %	10 %
1.3.2.	Unaprjeđenje aspekta imovinsko-pravnih poslova	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	600.000,00	100 %		
1.4.	Digitalizacija radnih procesa i pametna rješenja											500.000,00			
1.4.1.	Implementacija „Smart city“ tehnologija	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	500.000,00	50 %	50 %	
2.	RAZVOJ KONKURENTNOG I ODRŽIVOG GOSPODARSTVA											11.200.000,00			
2.1.	Razvoj poduzetničke klime i društveno odgovornog poslovanja, s naglaskom na poštovanje kriterija zaštite okoliša											8.000.000,00			
2.1.1.	Izgradnja poduzetničke infrastrukture	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	8.000.000,00	50 %		50 %
2.2.	Revitalizacija i razvoj poljoprivrednih potencijala											3.200.000,00			

2.2.1.	Pružanje financijske potpore radu poljoprivrednika	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	1.500.000,00	90 %		10 %
2.2.2.	Revitalizacija i razvoj vinogradarstva	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	150.000,00	90 %		10 %
2.2.3.	Razvoj oznake „Vrgorac quality“	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	200.000,00	100 %		
2.2.4.	Razvoj pčelarstva	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	150.000,00	80 %	20 %	
2.2.5.	Izgradnja poljoprivredne infrastrukture	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	1.200.000,00	60 %	20 %	20 %
3.	RAZVOJ OSNOVNIH INFRASTRUKTURNIH ASPEKATA GRADA											20.775.000,00			
3.1.	Unaprjeđenje mreže prometne infrastrukture											5.000.000,00			
3.1.1.	Projekti izgradnje i uređenja cestovne infrastrukture	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	5.000.000,00	60 %	20 %	20 %
3.2.	Uspostavljanje i razvoj učinkovitog sustava vodnog gospodarstva											6.000.000,00			
3.2.1.	Izgradnja i rekonstrukcija sustava vodoopskrbe i odvodnje	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	6.000.000,00	60 %	10 %	30 %
3.3.	Efikasno gospodarenje otpadom											8.575.000,00			
3.3.1.	Realizacija projekata unaprjeđenja zaštite okoliša	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	8.575.000,00	40 %		60 %
3.4.	Razvoj sustava energetske učinkovitosti uz održivo gospodarenje prirodnim resursima i zaštitu okoliša											150.000,00			
3.4.1.	Implementacija projekta „Solar city“	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	150.000,00	100 %		
3.5.	Izgradnja i rekonstrukcija turističke infrastrukture											1.050.000,00			
3.5.1.	Izgradnja i rekonstrukcija poučnih staza	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	200.000,00	60 %		40 %
3.5.2.	Izgradnja, obilježavanje i promocija vinskih putova	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	100.000,00 kn	50 %		50 %
3.5.3.	Izgradnja i opremanje vidikovaca	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	250.000,00 kn	50 %		50 %
3.5.4.	Razvoj cikloturizma – obilježavanje i opremanje biciklističkih staza i odmorišta	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	500.000,00 kn	70 %		30 %
4.	UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA											39.500.000,00			
4.1.	Razvoj društvene infrastrukture											30.000.000,00			
4.1.1.	Izgradnja i rekonstrukcija društvene infrastrukture	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	30.000.000,00	30 %	50 %	20 %
4.2.	Razvoj kulturne infrastrukture s ciljem turističke valorizacije											6.000.000,00			
4.2.1.	Izgradnja i rekonstrukcija kulturne infrastrukture	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	6.000.000,00	30 %	10 %	60 %
4.3.	Razvoj civilnog sektora											3.500.000,00			
4.3.1.	Unaprjeđenje rada udruga na području Grada Vrgorca	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	2.000.000,00	100 %		

4.3.2.	Održavanje kulturnih i zabavnih manifestacija	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	1.500.000,00	80 %		20 %
--------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	--------------	------	--	------

6.6. Usklađenost Plana ukupnog razvoja s Nacionalnim i Europskim strateško-planskim dokumentima

Mjere za provedbu Plana ukupnog razvoja Grada Vrgorca dosljedno podupiru realizaciju ciljeva i mjera važećih nacionalnih strateško-planskih dokumenata koji predstavljaju polaznu točku za povlačenje sredstava iz europskih investicijskih fondova, a na taj se način potencijalnim korisnicima sredstava pružaju šire mogućnosti financiranja realizacije svih mjera te znatno raste vjerojatnost postizanja uspješnog ishoda postavljenih ciljeva.

Predviđene mjere Plana ukupnog razvoja formirane su prema općim razvojnim ciljevima, a podržavaju infrastrukturne investicije, jačanje upravljačkih kapaciteta, znanja i revitalizaciju aktivnih mjera zapošljavanja, održivosti gospodarstva i prelazak na kružni model gospodarstva te unaprjeđenje kvalitete života u Gradu. Mjere PUR-a usklađene su s brojnim relevantnim strateško-planskim dokumentima na razini EU, RH i regionalnoj razini, no važno je spomenuti da će dokumenti biti usklađeni i s Operativnim programom Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027., Operativnim programom Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027. i Programom ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2021. – 2027. koji su trenutno u fazi izrade.

Na razini Europske unije Plan ukupnog razvoja Grada Vrgorca usklađen je s:

- ✓ **Strategijom Europa 2030.** – temeljena je na konceptu održivog razvoja. U rujnu 2015. na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda zemlje diljem svijeta potpisale su Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030., s njegovih sedamnaest ciljeva održivog razvoja, te su usuglasile konkretan popis mjera za dobrobit čovječanstva i planeta. Svjetski čelnici obvezali su se da će iskorijeniti siromaštvo, zaštititi planet i osigurati mir i blagostanje svim ljudima. Ciljevi održivog razvoja, zajedno s Pariškim sporazumom o klimatskim promjenama, plan su za bolji svijet i globalni okvir za međunarodnu suradnju u području održivog razvoja i njegove gospodarske, društvene, ekološke i upravne dimenzije. EU je bio predvodnik u donošenju Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i u potpunosti je predan njegovoj provedbi.⁵
- ✓ **Europskim zelenim planom** – strategija za **postizanje održivosti gospodarstva EU-a**. To ćemo postići pretvaranjem klimatskih i ekoloških izazova u prilike u svim područjima politike i osiguravanjem pravedne i uključive tranzicije. Europski zeleni plan obuhvaća akcijski plan za:
 - unaprjeđenje učinkovitog iskorištavanja resursa prelaskom na čisto kružno gospodarstvo,
 - obnovu biološke raznolikosti i smanjenje onečišćenja.

⁵ Strategija Europa 2030.; Izvor:

https://ec.europa.eu/commission/sites/betapolitical/files/rp_sustainable_europe_hr_v2_web.pdf

Na razini RH Plan ukupnog razvoja Grada Vrgorca usklađen je s:

✓ **PLANOVIMA I PRAVILIMA ZA NOVO PROGRAMSKO RAZDOBLJE 2021. – 2027.:**

➤ **Višegodišnji financijski okvir 2021. – 2027. –** Prijedlog novog višegodišnjeg financijskog okvira sadrži sedam poglavlja:

1. Jedinstveno tržište, inovacije i digitalna pitanja
2. Kohezija i vrijednosti
3. Prirodni resursi i okoliš
4. Migracije i upravljanje granicama
5. Sigurnost i obrana
6. EU susjedstvo i svijet
7. Europska javna uprava

*Republici Hrvatskoj je za razdoblje 2021.–2027. za provođenje kohezijske politike dodijeljeno 9.8 milijardi eura. Izraženo u stalnim cijenama, to bi značilo da Republika Hrvatska za razdoblje 2021.–2027., u odnosu na trenutno razdoblje, ima alokaciju manju za 6 %.

➤ **Kohezijska politika 2021. – 2027. –** Ulaganja EU-a u razdoblju od 2021. do 2027. bit će usmjerena na pet glavnih ciljeva prikazanih sljedećom slikom:

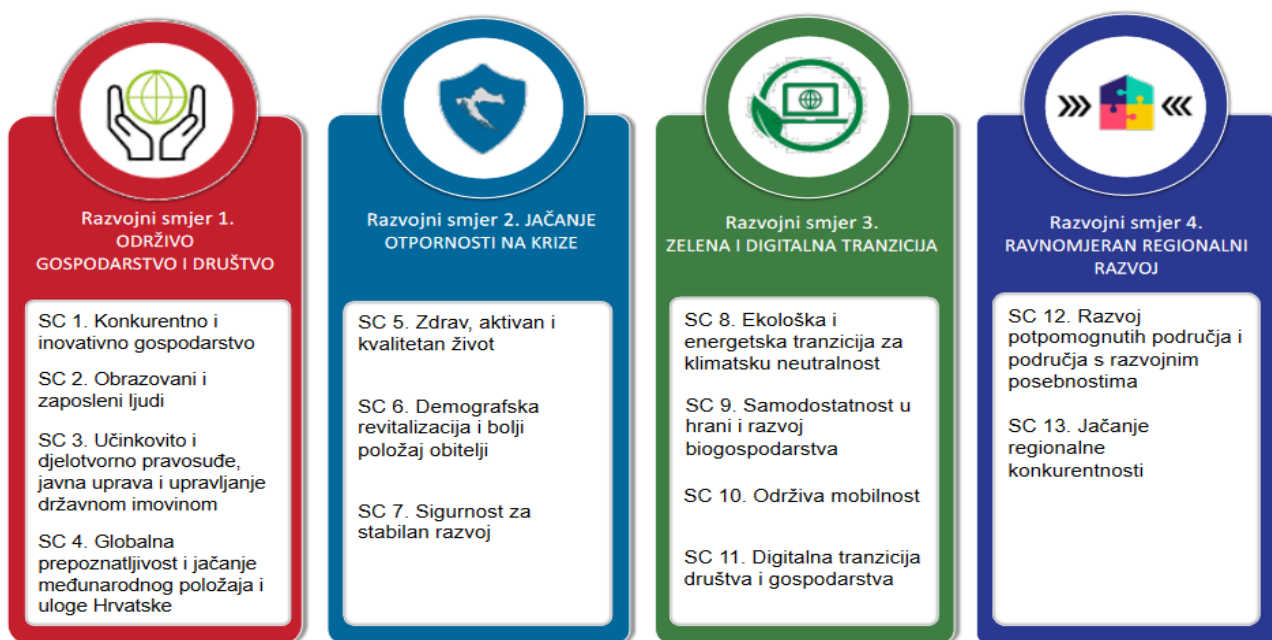
Slika 20. Ciljevi kohezijske politike 2021. – 2027.

Izvor: Planovi i pravila za novo programsko razdoblje 2021. – 2027.; MRRFEU

➤ **Nacionalna razvojna strategija RH do 2030. –** krovni dokument i sveobuhvatni akt strateškog planiranja kojim se dugoročno usmjerava razvoj društva i gospodarstva u svim važnim pitanjima za Hrvatsku, koja time, prvi put od stjecanja neovisnosti, dobiva okvir za razvoj u narednom desetljeću. Dokument se temelji na konkurentskim gospodarskim potencijalima Hrvatske te na prepoznatim razvojnim izazovima na regionalnoj, nacionalnoj, europskoj i globalnoj razini.

Slika 21. Prikaz razvojnih smjerova i strateških ciljeva NRS-a 2030.

Izvor: Nacrt prijedloga NRS RH do 2030. godine

- ✓ **Priručnik o pojednostavnjenju** – sadrži osamdeset mjera za pojednostavnjenje u području kohezijske politike za razdoblje 2021. – 2027
- ✓ **Provedbeni program Ministarstva poljoprivrede za razdoblje od 2021. – 2024. (PPMP)** – sadržava šezdeset devet mjera koje za cilj imaju pružanje odgovora na izazove i razvojne potrebe iz osam područja:
 - Poljoprivredno zemljište, biljna proizvodnja i tržište,
 - Potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju,
 - Stručna podrška razvoju poljoprivrede i ribarstva,
 - Veterinarstvo i sigurnost hrane,
 - Šumarstvo, lovstvo i drvna industrija,
 - Poljoprivredna politika, EU i međunarodna suradnja,
 - Ribarstvo,
 - Stočarstvo i kvaliteta hrane.
- ✓ **Strateški plan Ministarstva poljoprivrede za razdoblje 2020. – 2022. (SPMP)** – strateško-planski dokument s četiri temeljna cilja:
 - Podizanje razine konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog i ribarskog sektora na razini EU kako bi se smanjile razlike u negativnim pokazateljima proizvodnje u sektoru u odnosu na EU. Okrupnjavanje posjeda i uređenje poljoprivrednog zemljišta.
 - Zaštita zdravlja ljudi, životinja i bilja te zaštita interesa potrošača.
 - Osiguravanje doprinosa EPFRR-a i EFJP-a ruralnom razvoju Republike Hrvatske.
 - Održivi razvoj šumarstva, lovstva i drvne industrije.

- ✓ **Operativni program za nacionalne manjine za razdoblje 2020. – 2024.**
- ✓ **Nacionalni plan stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva 2021. – 2027.**
- ✓ **Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje 2021. – 2027.**
- ✓ **Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2017. – 2030.**
- ✓ **Strategija zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje 2017. – 2025.**
- ✓ **Šumskogospodarska osnova područja Republike Hrvatske za razdoblje 2016. – 2025.**
- ✓ **Vatrogasni plan Republike Hrvatske za razdoblje 2021. – 2030.**
- ✓ **Strategija razvoja održivog turizma do 2030.**

Na regionalnoj razini, Plan ukupnog razvoja Grada Vrgorca usklađen je s:

- ✓ **Županijskom razvojnom strategijom Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje do kraja 2020.** – temeljni je strateški planski dokument Splitsko-dalmatinske županije u kojem se određuju ciljevi i prioriteti razvoja za područje županije.
- ✓ **Prostornim planom Splitsko-dalmatinske županije** („Službeni glasnik Splitsko-dalmatinske županije“, broj 01/03, 08/04, 05/05, 05/06, 13/07, 9/13 i 147/15).
- ✓ **Glavnim planom razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije** od 2017. do 2027. godine.

7. ZAKLJUČAK

Uvodni dio Plana ukupnog razvoja Grada Vrgorca sadržava detaljnu analizu postojećeg stanja, a istom su analizirana sva područja koja izravno ili neizravno utječu na sadašnji i budući razvoj Grada, radilo se, dakle, o općem području (prostorne značajke i demografske karakteristike), gospodarstvu, infrastrukturi i društvenim obilježjima Grada Vrgorca.

Analiza postojećeg stanja rezultirala je SWOT analizom i TOWS matricom te PEST(EL) analizom. U okviru SWOT analize prepoznate su unutarnje snage i slabosti Grada te vanjske prilike i prijetnje, što je naposljetku omogućilo kreiranje TOWS matrice. Svrha TOWS matrice ogleda se u svrhovitom združivanju elemenata SWOT analize, odnosno združivanju snaga – prilika, snaga – prijetnji, slabosti – prilika, slabosti – prijetnji, te stvaranju velikog broja strateških kombinacija s ciljem maksimiziranja njihovih učinaka.

Pomoću PEST analize istražene su potencijalne prijetnje i prilike iz vanjskog okruženja na koje Grad ne može u potpunosti utjecati, no ustrajnim koracima prema održivom razvoju može ih svesti na optimalnu razinu njihova učinka. Za Grad Vrgorac prepoznata je pozitivna razvojna okolina te se upravo na tome i temelje kasnije formirani razvojni ciljevi za razdoblje trajanja PUR-a.

Definirana su četiri opća strateška razvojna cilja, a svaki od njih sadrži dva ili više prioriteta koji se potom granaju u mjere i razvojne projekte. Planom ukupnog razvoja predviđena su ukupno dvadeset tri prioritetna razvojna projekta ukupne vrijednosti do 73.575.000,00 kuna. Realizacija ovih projekata planirana je tijekom razdoblja trajanja PUR-a, od 2021. do 2030. godine.

8. LITERATURA

Pri izradi Plana ukupnog razvoja Grada Vrgorca za razdoblje 2021. – 2030. korišteni su sljedeći izvori:

Elektronski izvori:

- Zakon.hr - dostupno na <http://www.zakon.hr/>
- „Narodne novine“ - dostupno na <http://narodne-novine.nn.hr/>
- Službene stranice Grada Vrgorca - dostupno na <https://www.vrgorac.hr/>
- Službeni vjesnik Grada Vrgorca - dostupno na <https://www.vrgorac.hr/vjesnik/>
- Službene stranice Ministarstva vanjskih i europskih poslova – dostupno na <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/odrzivi-razvoj/>

Dokumenti:

- Planovi i pravila za novo programsko razdoblje 2021. – 2027.; Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije,
- Nacrt prijedloga Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine,
- Priručnik o pojednostavnjenju - 80 mjera za pojednostavnjenje u području kohezijske politike za razdoblje 2021. – 2027.,
- Provedbeni program Ministarstva poljoprivrede za razdoblje od 2021. – 2024. godine,
- Strateški plan Ministarstva poljoprivrede za razdoblje 2020. – 2022. godine,
- Operativni program za nacionalne manjine za razdoblje 2020.–2024. godine,
- Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2030. godine,
- Strategija zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine,
- Šumskogospodarska osnova područja Republike Hrvatske za razdoblje 2016. -2025.,
- Županijska razvojna strategija Splitsko – dalmatinske županije za razdoblje do 2020. godine,
- Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije od 2017. – 2027. godine,
- Prostorni plan Splitsko – dalmatinske županije („Službeni glasnik Splitsko-dalmatinske županije“, broj 01/03, 08/04, 05/05, 05/06, 13/07, 9/13 i 147/15)
- Strategija razvoja Grada Vrgorca 2016. – 2020. godine,
- Prostorni plan Grada Vrgorca („Vjesnik - službeno glasilo Grada Vrgorca“, broj 09/06)
- Plan gospodarenja otpadom Grada Vrgorca 2017. – 2022. godine,
- Drugi dokumenti ustupljeni od strane Grada Vrgorca.

9. PRILOZI

REZULTATI PROVEDENIH ANKETA

U izradi Analize stanja i formiranju strateških ciljeva Plana ukupnog razvoja Grada Vrgorca sudjelovali su svi članovi predstavničkog i izvršnog tijela Grada, članovi Partnerskog vijeća te stanovnici Grada Vrgorca. S ciljem dobivanja što točnijeg uvida u trenutno stanje, na području Grada provedena je anketa među ključnim dionicima iz tijela jedinica lokalne samouprave, a ista se provela kroz anketni upitnik, koji je obuhvatio sljedeća prioritetna područja razvoja Grada:

- ✓ **OPĆI ANKETNI UPITNIK** (prioritetni razvojni ciljevi; zadovoljstvo stanovnika Grada s pružanjem javnih usluga),
- ✓ **INFRASTRUKTURA,**
- ✓ **GOSPODARSTVO,**
- ✓ **POLJOPRIVREDA,**
- ✓ **TURIZAM,**
- ✓ **OBRAZOVANJE,**
- ✓ **ZDRAVSTVO I SOCIJALNA SKRB,**
- ✓ **KULTURA I SPORT,**
- ✓ **OPĆE INFORMACIJE O SUDIONICIMA** (spol; dob),
- ✓ **PRIJEDLOZI ZA RAZVOJ GRADA.**

Tijekom postupka anketiranja, prikupljen je relativno velik broj anketnih upitnika, što je provedenoj analizi i dobivenim rezultatima dalo veću težinu i relevantnost u pogledu temelja za izradu Plana ukupnog razvoja.

Cilj provođenja ankete bio je da se dobiju opći podaci o ispitanicima, uvid u njihovu percepciju stanja Grada, viziju i misiju te da se prikupe prijedlozi kojima bi se doprinijelo razvoju Grada.

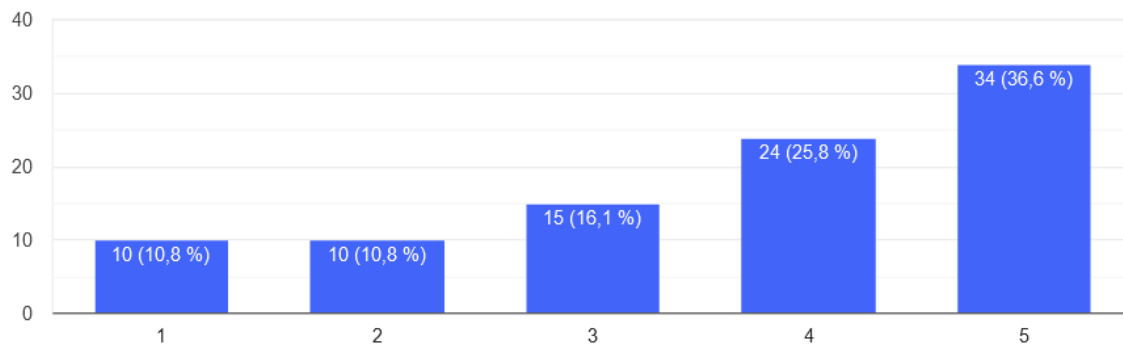
Ispunjena su devedeset četiri anketna upitnika na temelju kojih je napravljena analiza prikupljenih podataka te njihov grafički prikaz. U prikupljenim anketnim upitnicima pojedini podaci nisu bili do kraja ispunjeni ili nisu bili ispunjeni u skladu s uputama te su u obzir uzeti samo raspoloživi podaci.

Ispitanicima je pružena mogućnost ocjenjivanja prioritetnih područja Grada kroz raspon ocjena od 1 do 5, pri čemu ocjena 1 znači iznimno sam nezadovoljan/a, dok ocjena 5 znači iznimno sam zadovoljan/a. Za svaku pojedinu skupinu i podskupinu rezultati su prikazani grafički, a dostupni su na uvid prilogu ovog dokumenta.

Od navedenih prioritetnih ciljeva, koje smatrate bitnima za razvoj Grada:

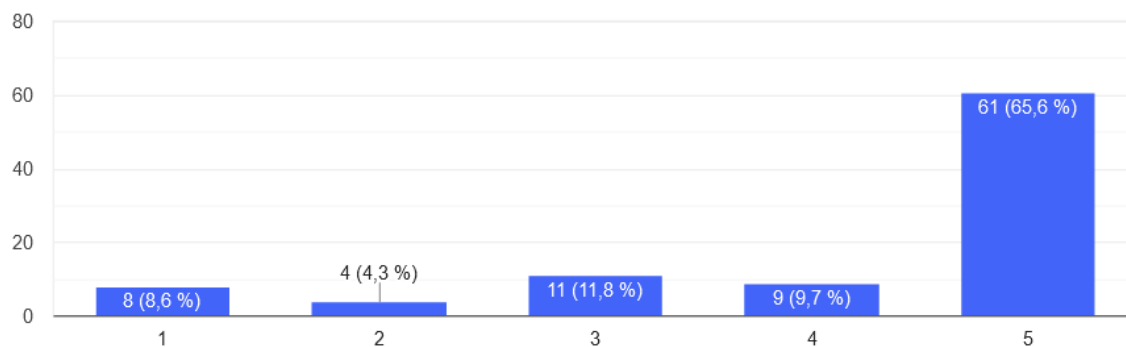
Prepoznatljiv Grad - stvaranje prepoznatljivog Grada temeljem tradicije, prirodnog i kulturnog nasljeđa

93 odgovora

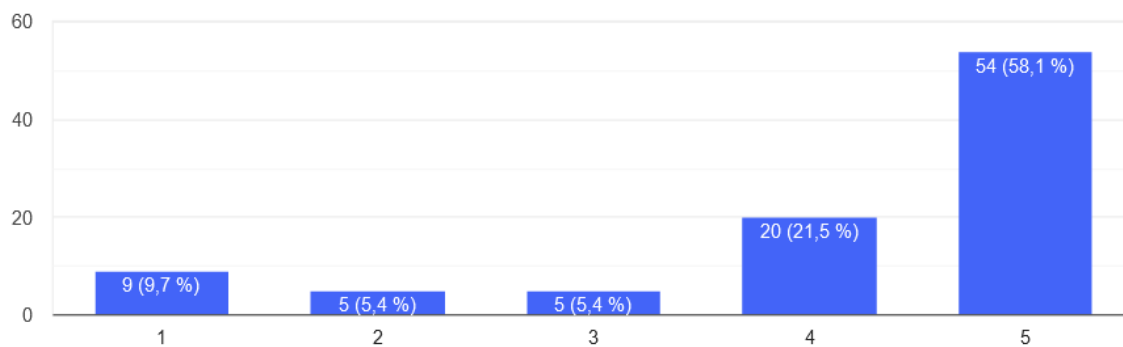
Ekonomski stabilan i učinkovit Grad

93 odgovora

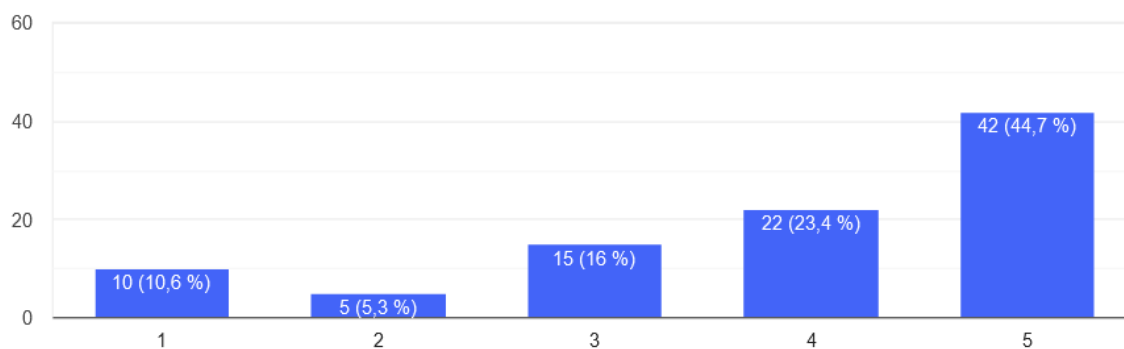
Konkurentan, poduzetan i inovativan Grad

93 odgovora

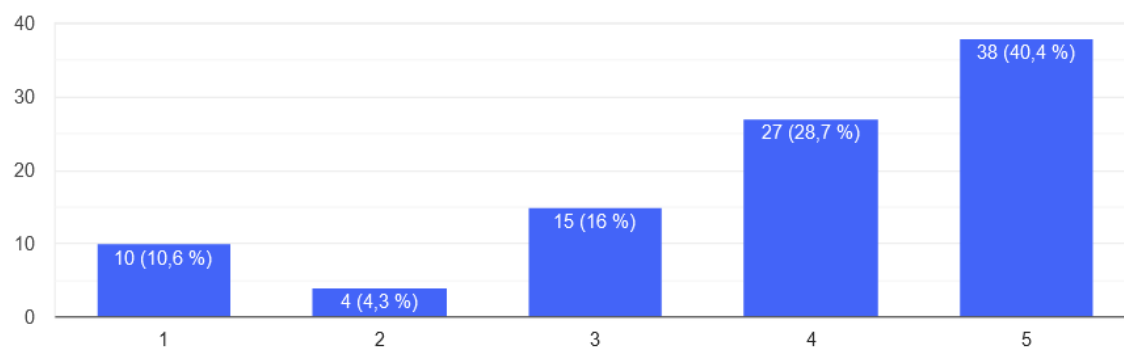
Povezan Grad - promicanje održivog prometa i poboljšanje mrežnih infrastruktura i pametnih prometnih sustava

94 odgovora

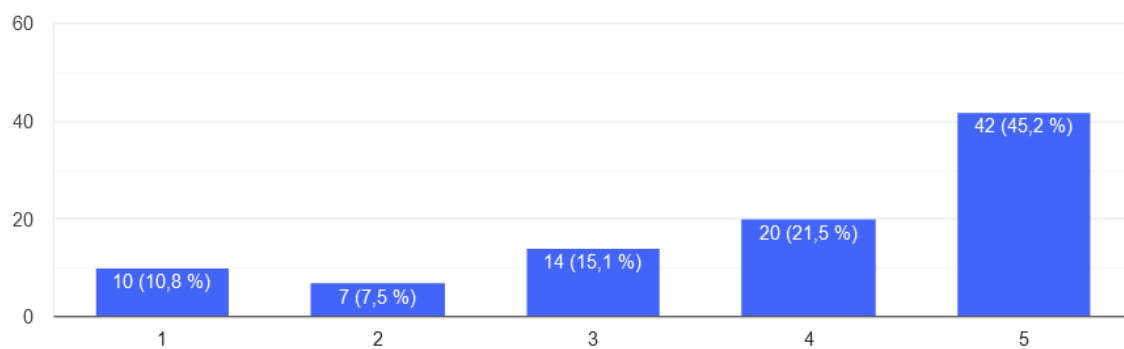
Zeleni Grad - poticanje prilagodbe na klimatske promjene, prevencije opasnosti i očuvanje okoliša

94 odgovora

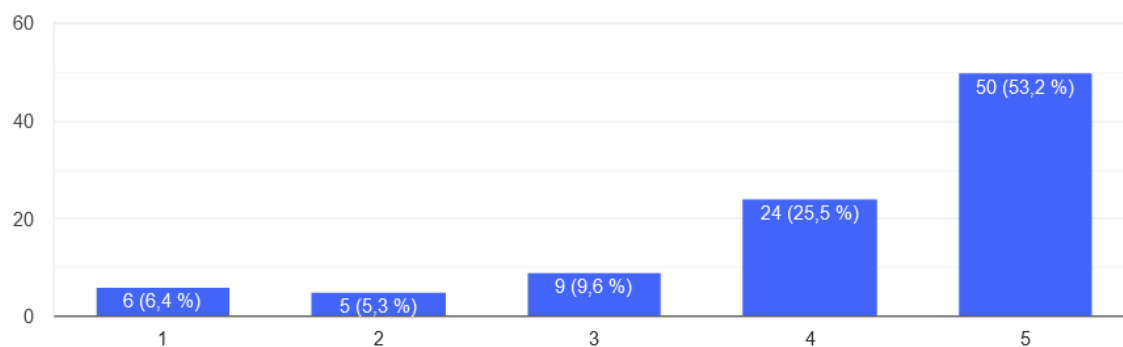
Siguran Grad - jačanje sigurnosti stanovnika Grada, sigurno okruženje, povećanje sposobnosti prevencija i reagiranja na sigurnosne prijetnje

93 odgovora

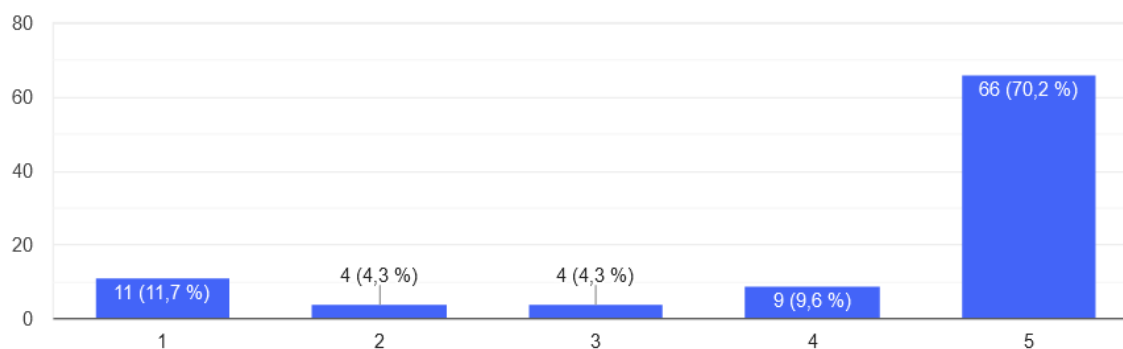
Uključiv Grad - pružanje jednakih mogućnosti u pristupanju odgoja, obrazovanja, osposobljavanju i cjeloživotnom obrazovanju

94 odgovora

Napredan Grad - rast Grada, podrška stvaranju novih radnih mjesta

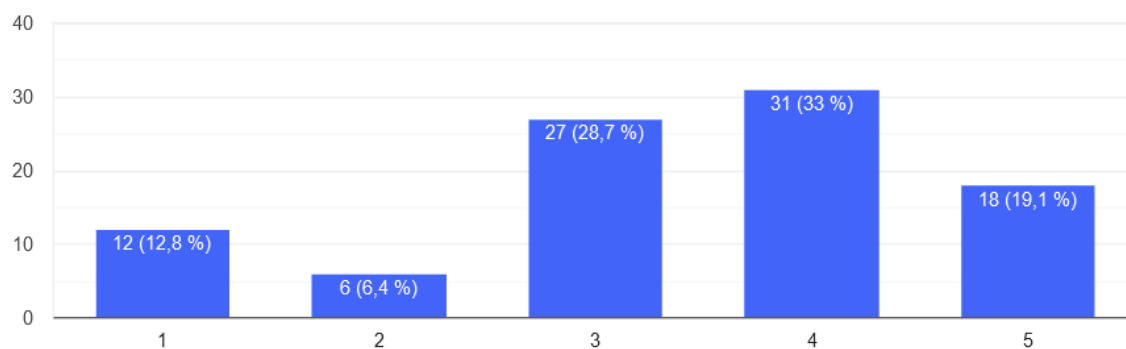
94 odgovora

Koliko ste zadovoljni sljedećim javnim uslugama na području Grada:

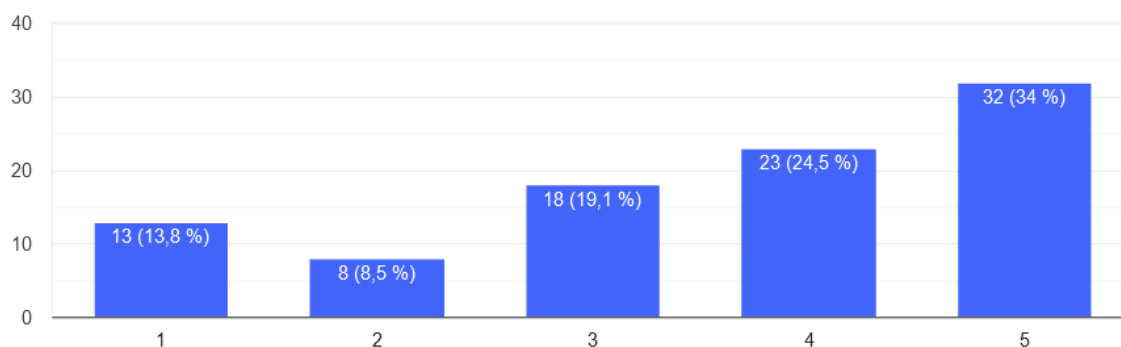
Pružanje usluga koje su pod nadležnošću Grada

94 odgovora

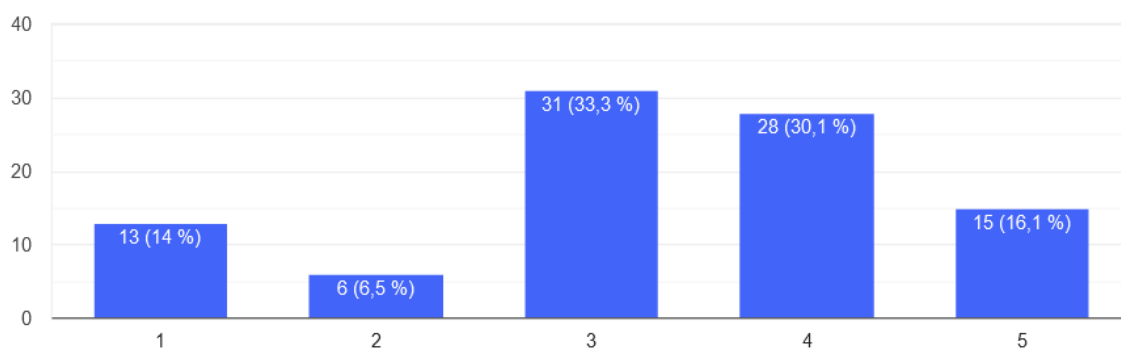
Informiranje građana o novostima

94 odgovora

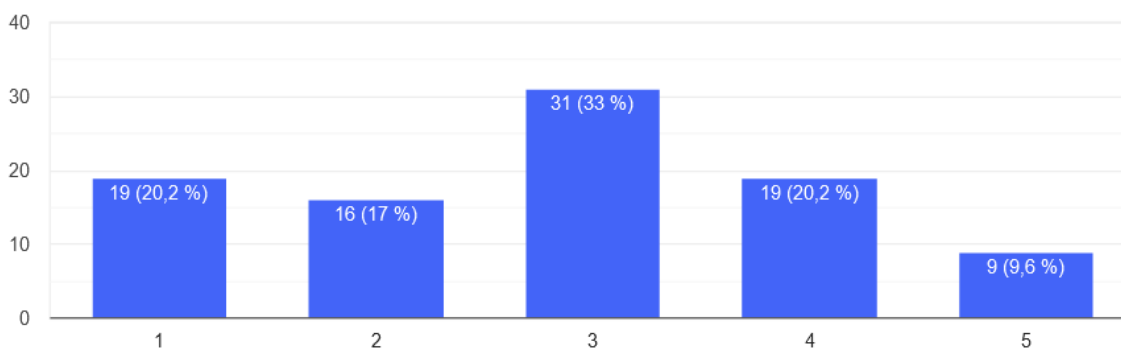
Održavanje komunalne infrastrukture

93 odgovora

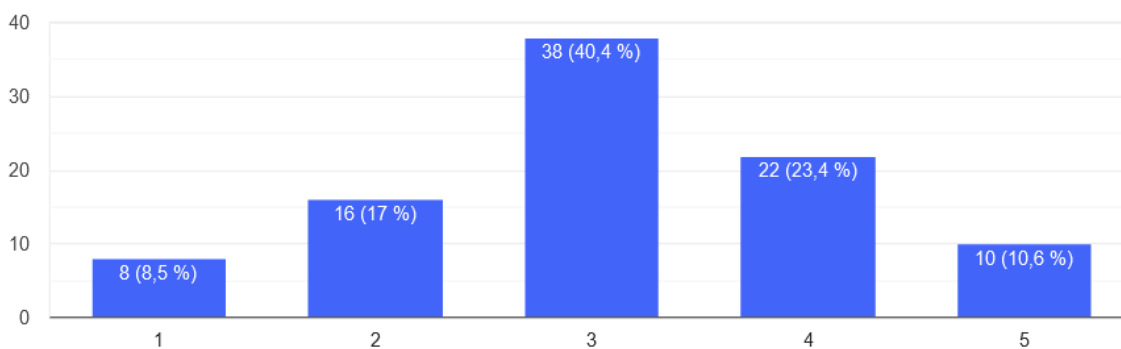
Prikupljanje i gospodarenje otpadom

94 odgovora

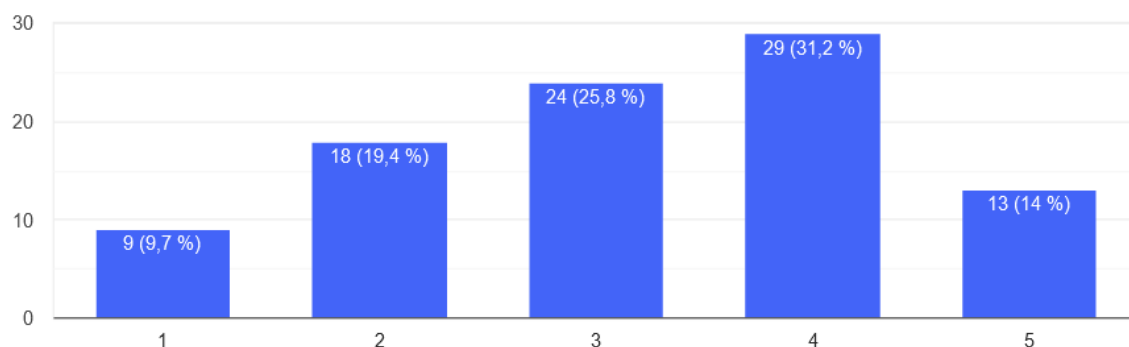
Pružanje zdravstvene skrbi

94 odgovora

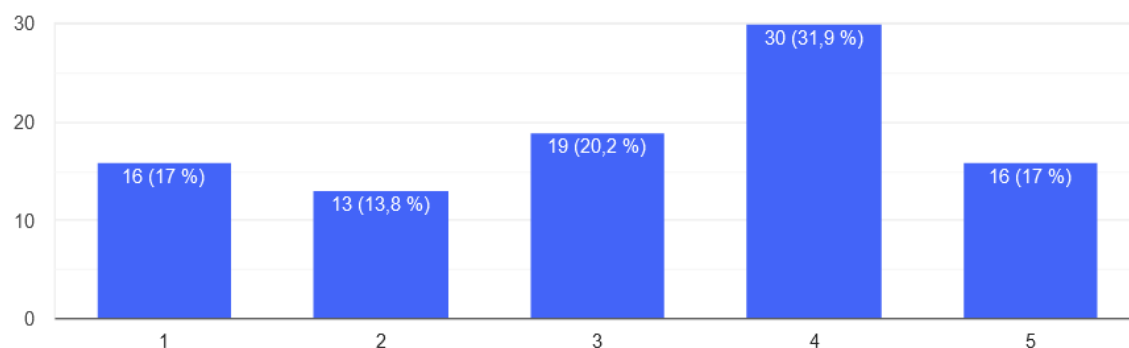
Pružanje socijalne skrbi

93 odgovora

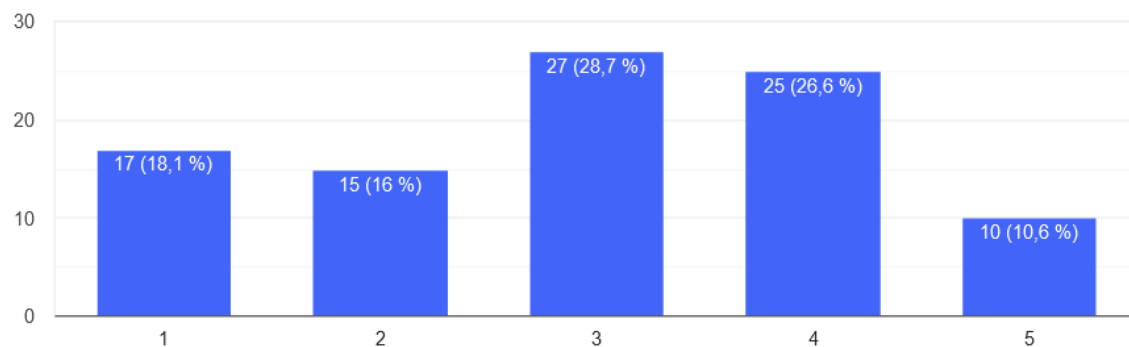
Pružanje zaštite od požara

94 odgovora

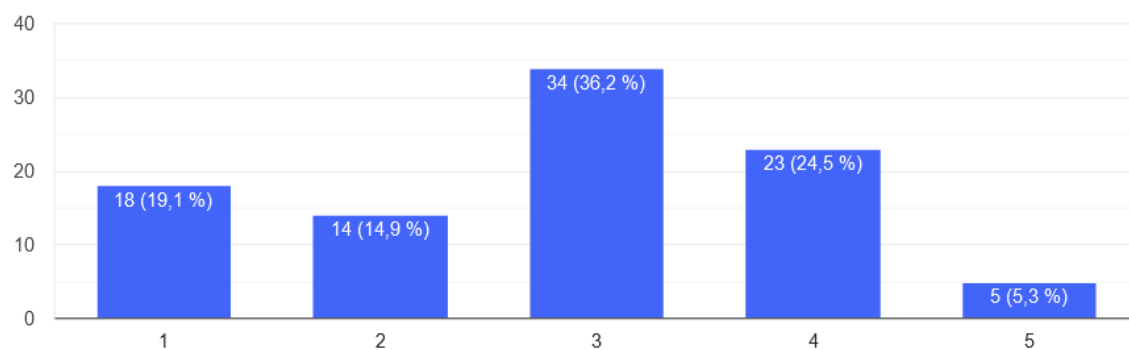
Kulturni i društveni razvoj

94 odgovora

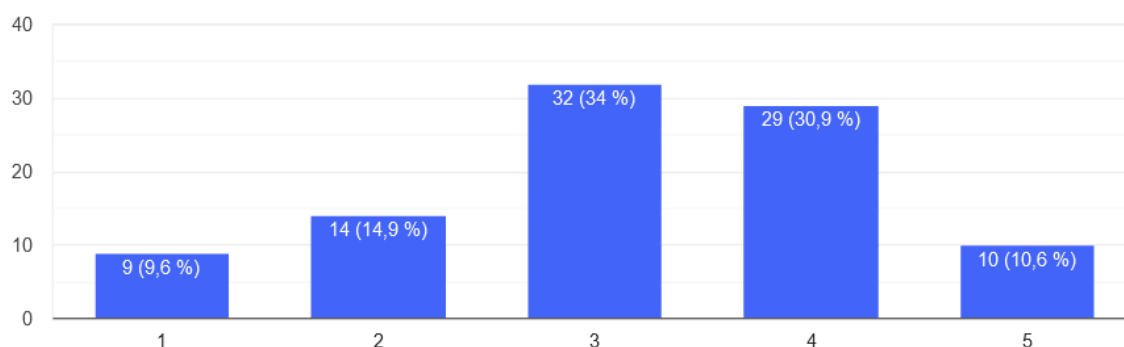
Održavanje cesta i poljskih puteva

94 odgovora

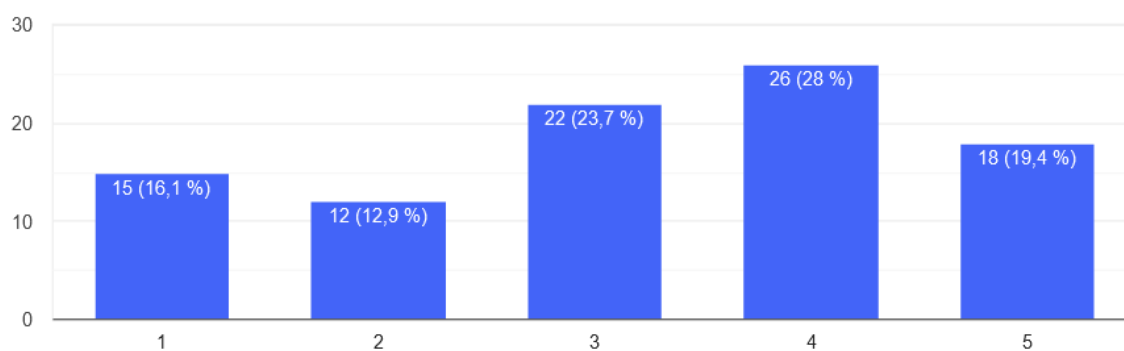
Održavanje javne infrastrukture

94 odgovora

Prostorno i urbanističko planiranje

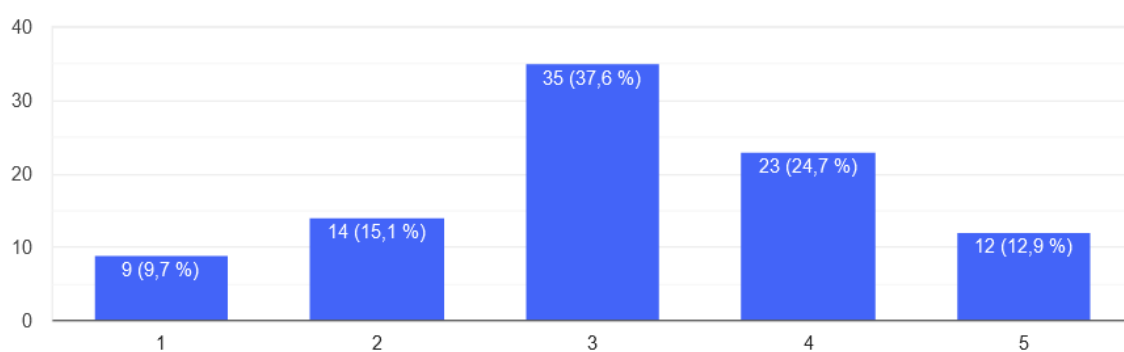
93 odgovora

INFRASTRUKTURA

Koliko ste zadovoljni trenutnim stanjem razvoja Grada Vrgorca?

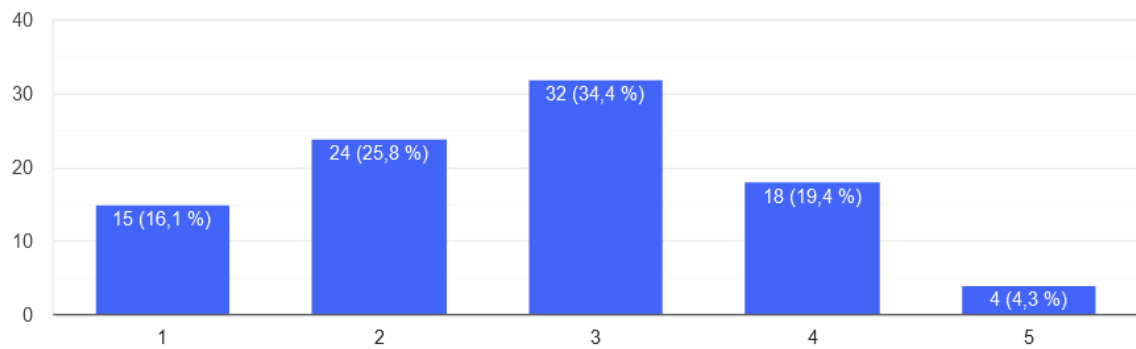
93 odgovora

Koliko ste zadovoljni trenutnim stanjem razvoja Grada Vrgorca:

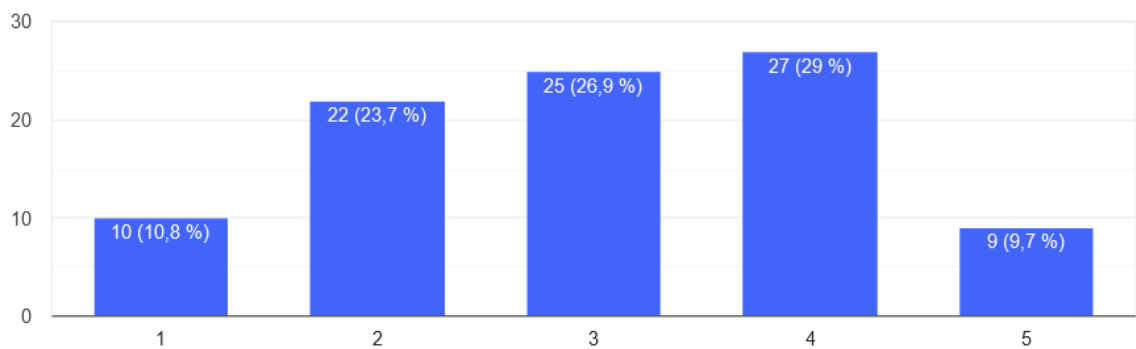
Kvaliteta nerazvrstanih cesta

93 odgovora

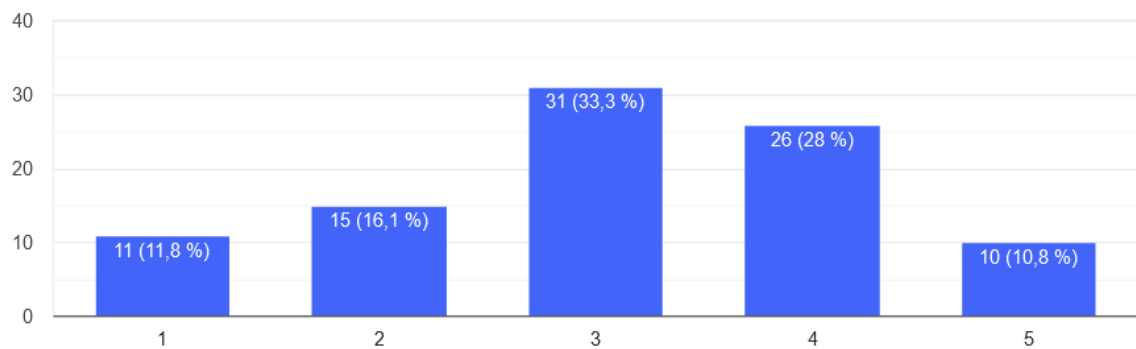
Telekomunikacijski sustav Grada

93 odgovora

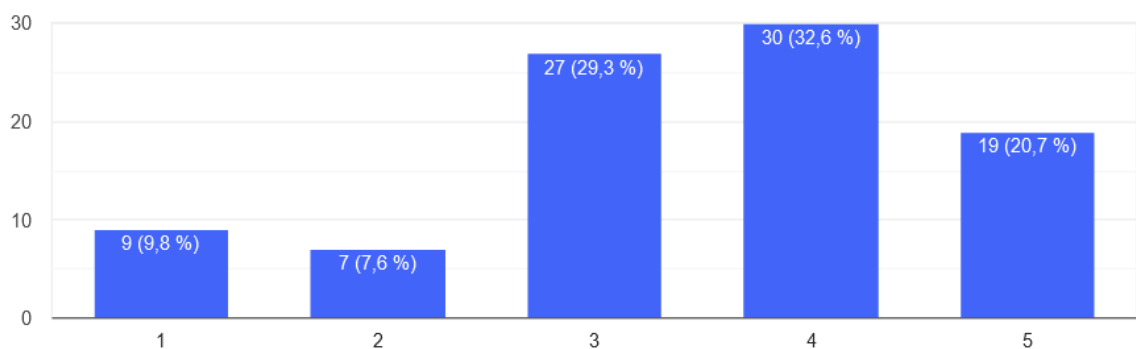
Dostupnost interneta

93 odgovora

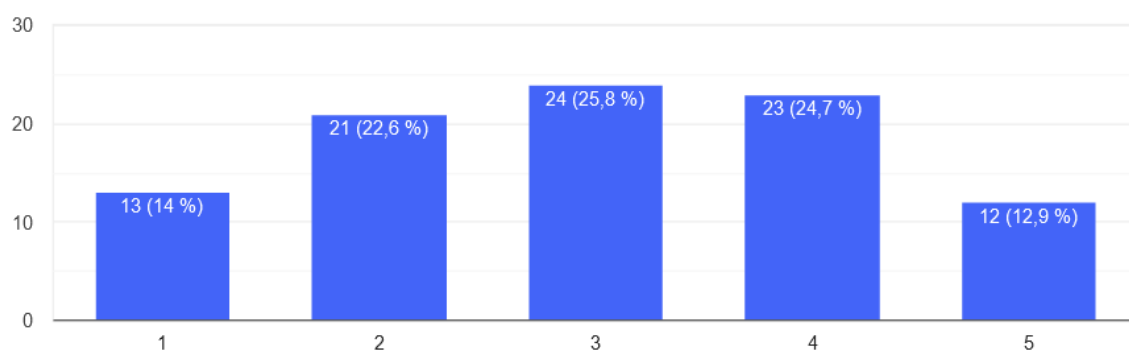
Dostupnost vode i kvaliteta vode

92 odgovora

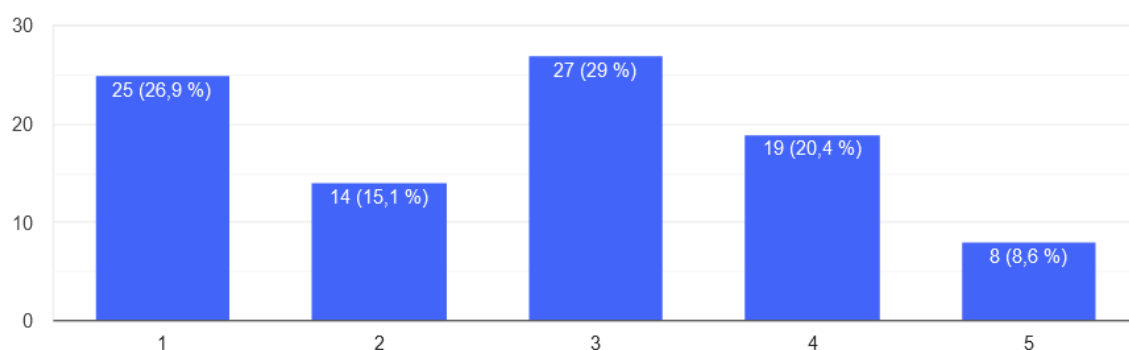
Kvaliteta mreže vodovoda

93 odgovora

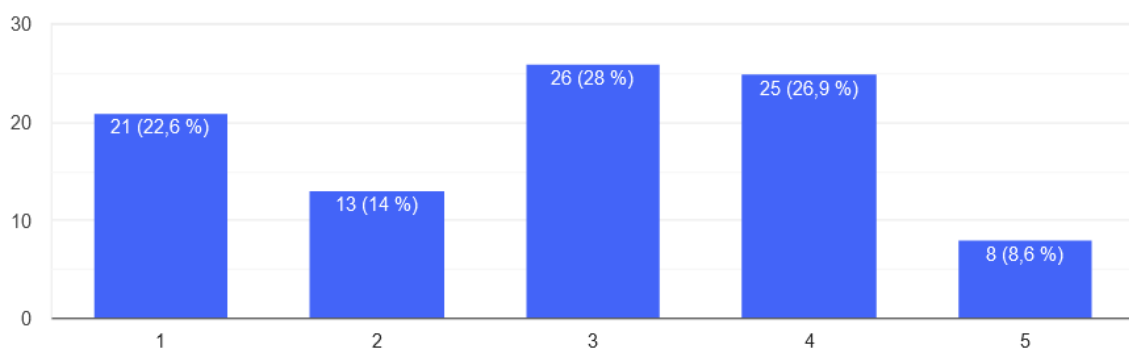
Postojeći sustav odvodnje i kanalizacije

93 odgovora

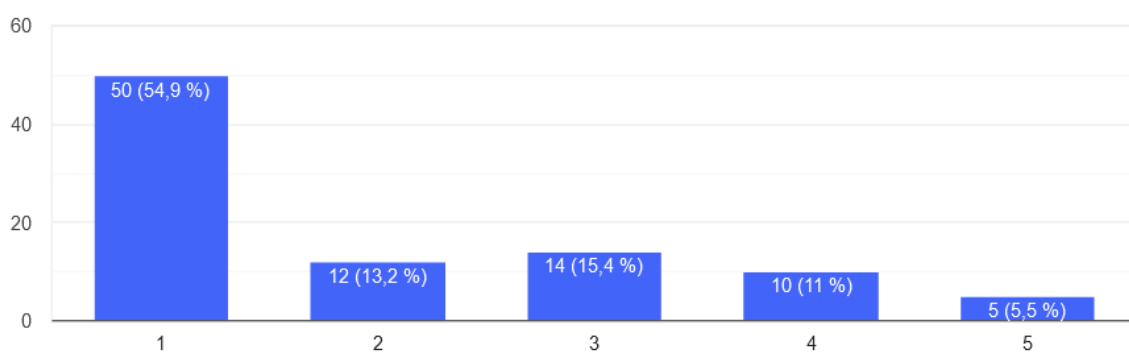
Sustav pročišćavanja otpadnih voda

93 odgovora

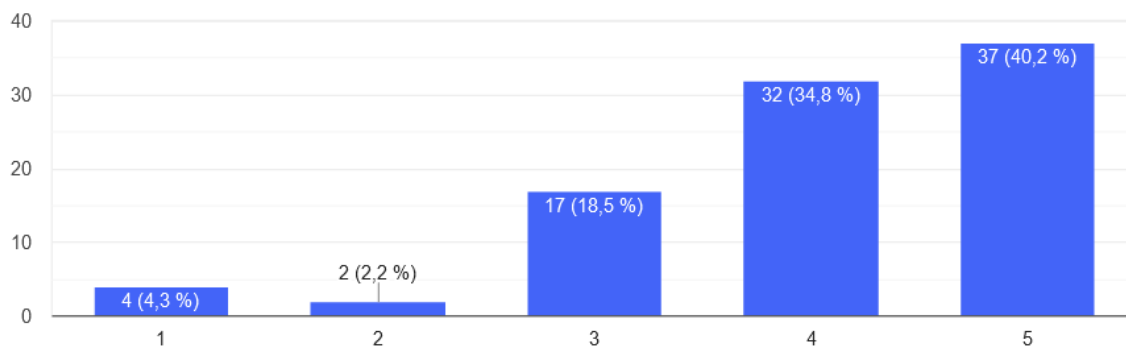
Dostupnost plina

91 odgovor

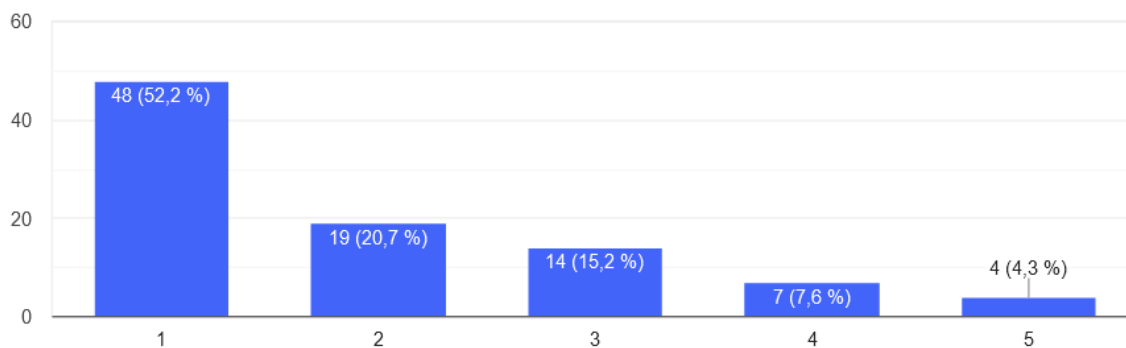
Pokrivenost Grada električnom mrežom

92 odgovora

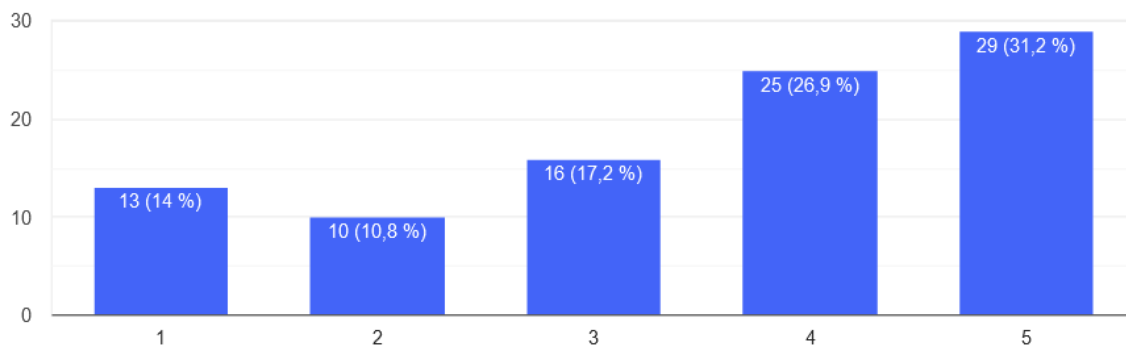
Postojanje divljih odlagališta otpada

92 odgovora

Korištenje EU fondova za financiranje infrastrukturnih projekata

93 odgovora

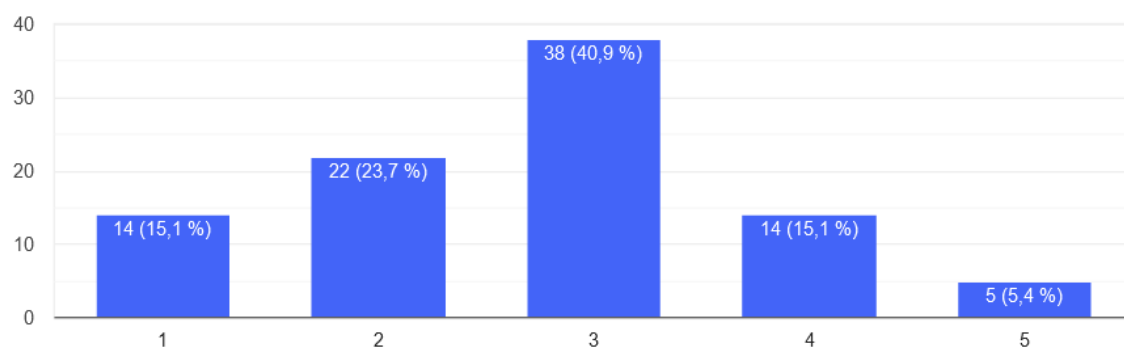

GOSPODARSTVO

Koliko ste zadovoljni sljedećim elementima na području Grada:

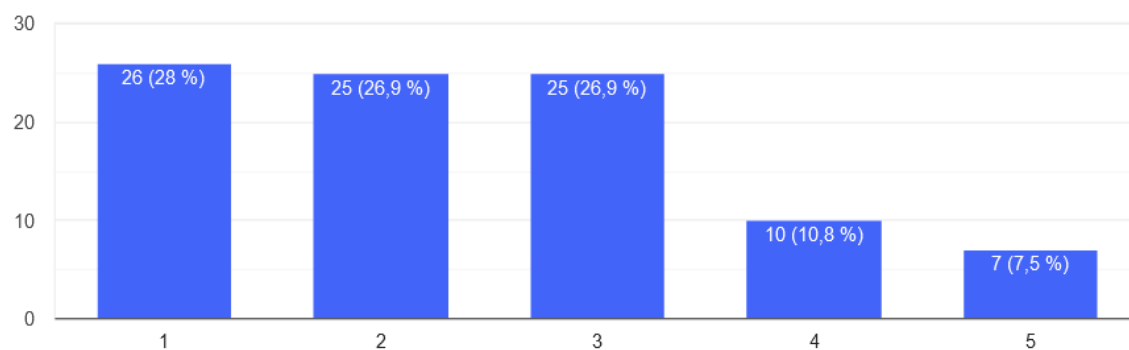
Razvijenost gospodarstva

93 odgovora

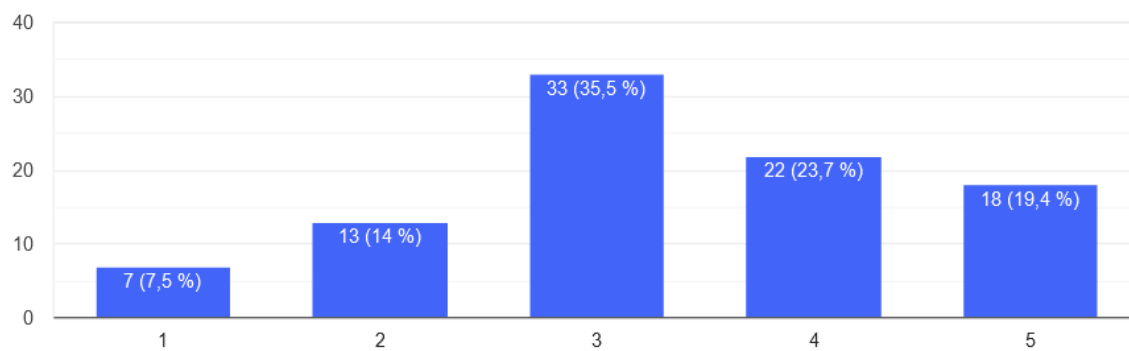
Privlačenje stranih ulaganja

93 odgovora

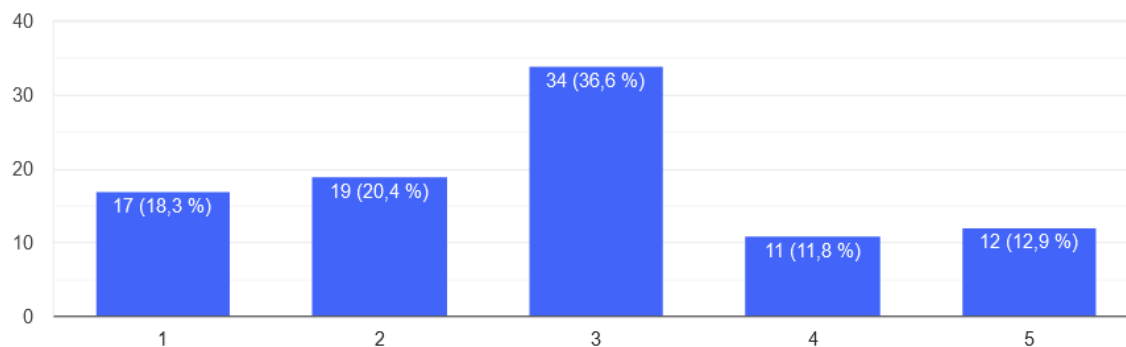
Razvijenost poduzetničke zone

93 odgovora

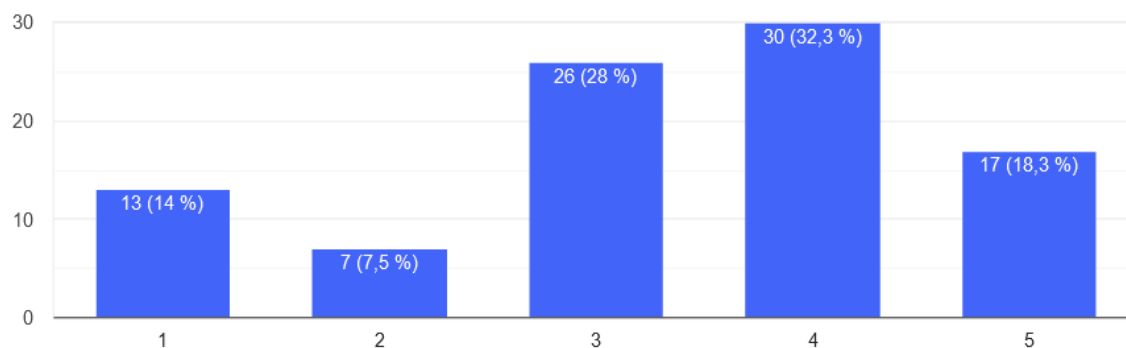
Pružanje potpore poduzetništvu od strane regionalne samouprave

93 odgovora

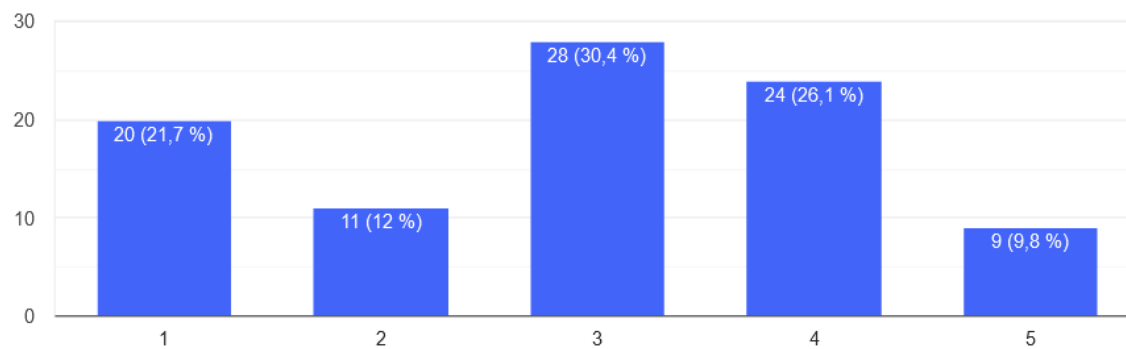
Pružanje potpore poduzetništvu od strane lokalne samouprave

93 odgovora

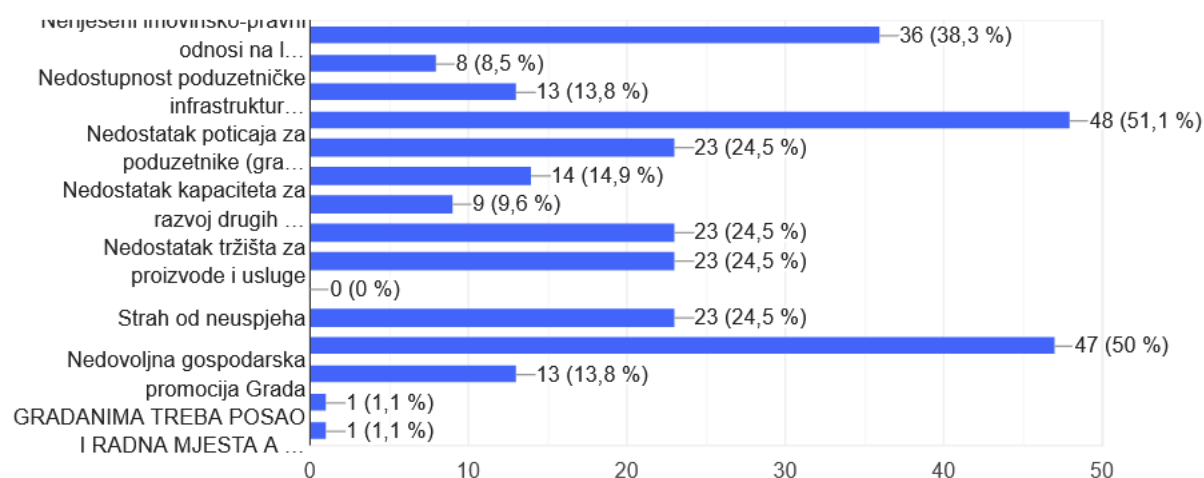
Infrastrukturna podrška razvoju gospodarstva (npr. postojanje poslovnih prostora za najam)

92 odgovora

Koje su najveće prepreke za razvoj gospodarstva na području Grada?

94 odgovora

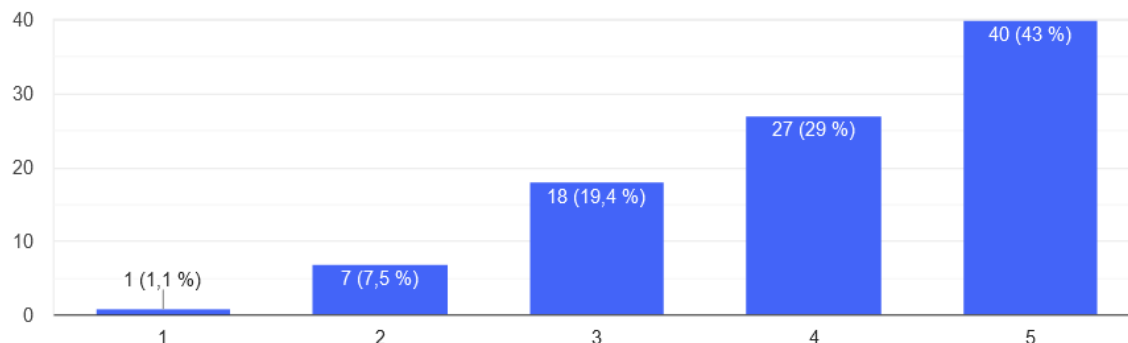
U razvoju Grada, koju granu gospodarstva smatrate ključnom za njegov razvoj?

POLJOPRIVREDA

Koliko ste zadovoljni sljedećim elementima na području Grada:

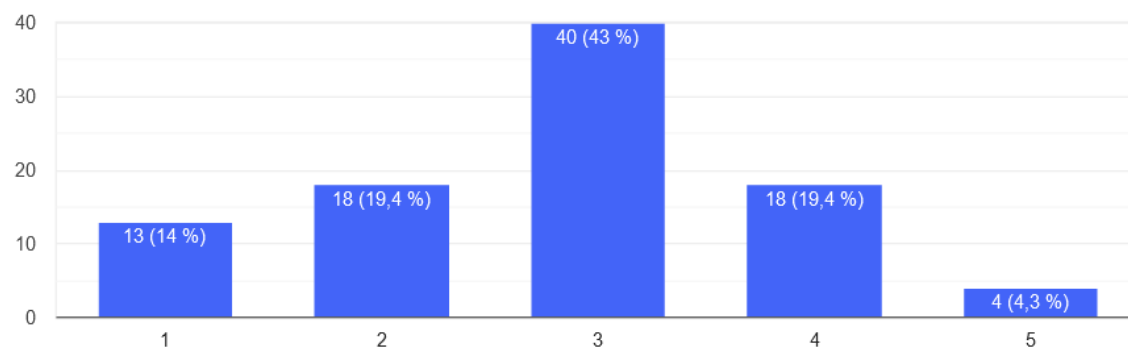
Prirodni potencijali za razvoj poljoprivrede

93 odgovora

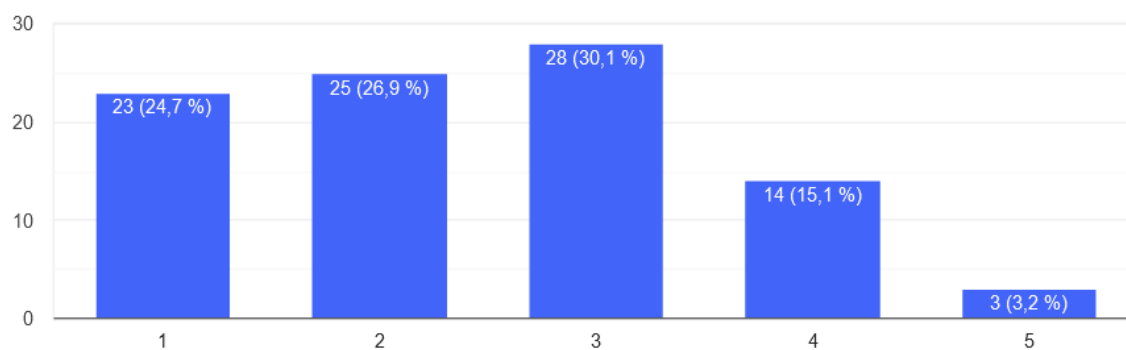
Uvjeti života stanovnika ruralnog područja

93 odgovora

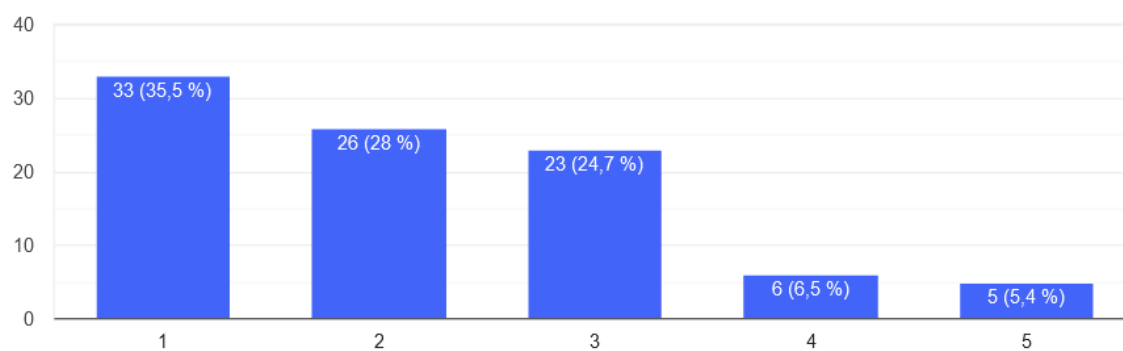
Razvijenost mreže otkupa poljoprivrednih proizvoda

93 odgovora

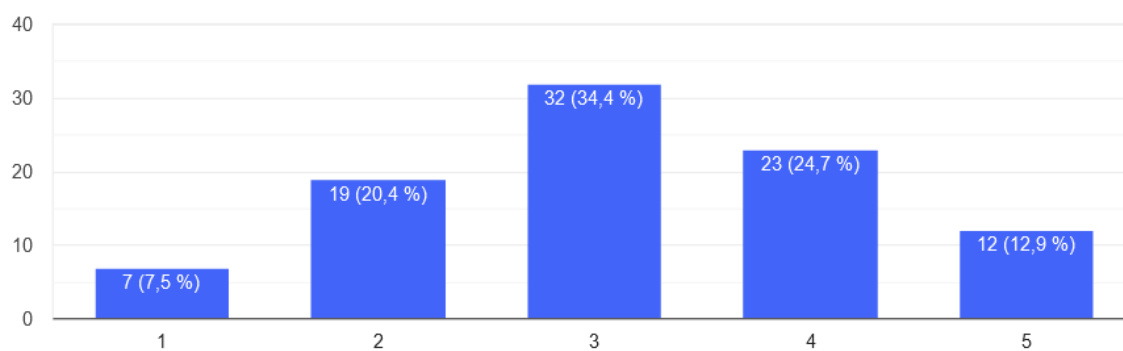
Izvoz poljoprivrednih proizvoda

93 odgovora

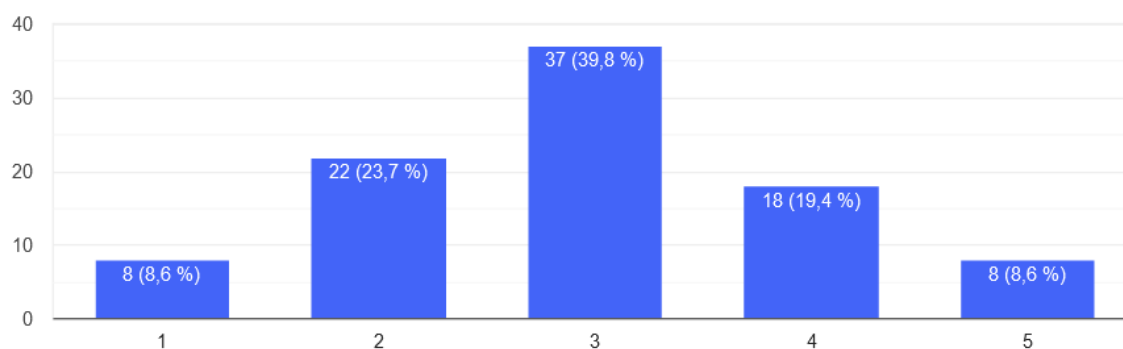
Povlačenje bespovratnih sredstava za OPG-ove

93 odgovora

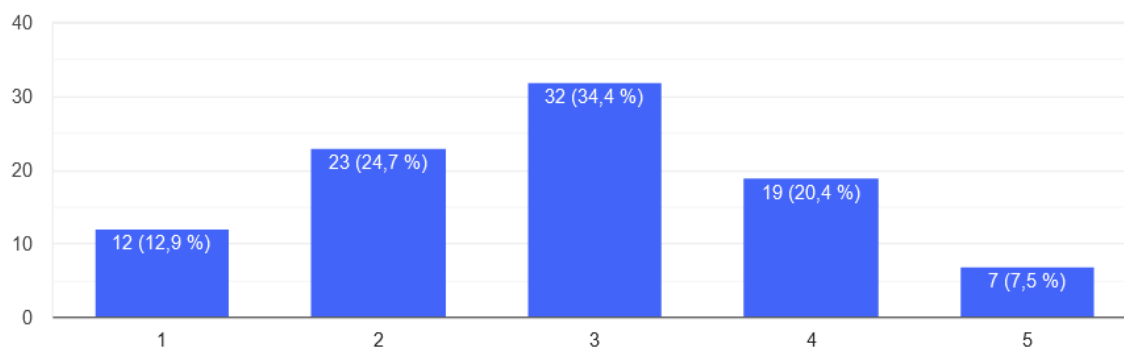
Stručnost i stručna osposobljenost poljoprivrednika

93 odgovora

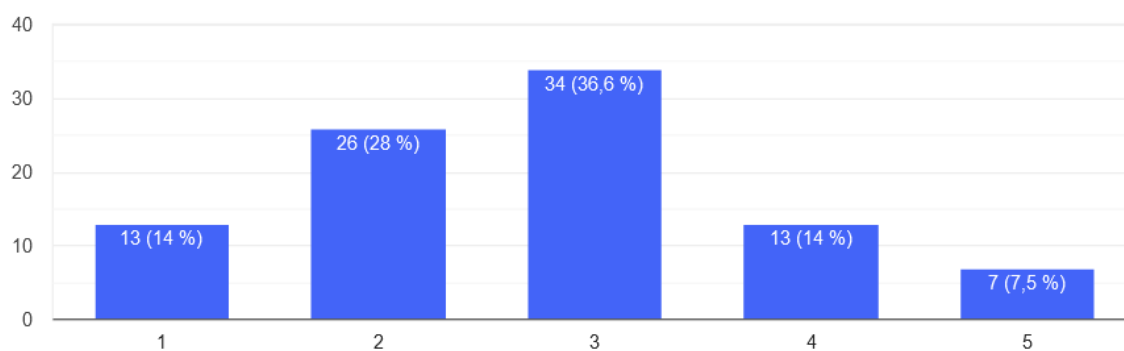
Dostupnost informacija o poljoprivredi (edukacije o natjecajima, o sprečavanju bolesti i nametnika, i slično)

93 odgovora

Iskorištenje poljoprivrednog zemljišta

93 odgovora

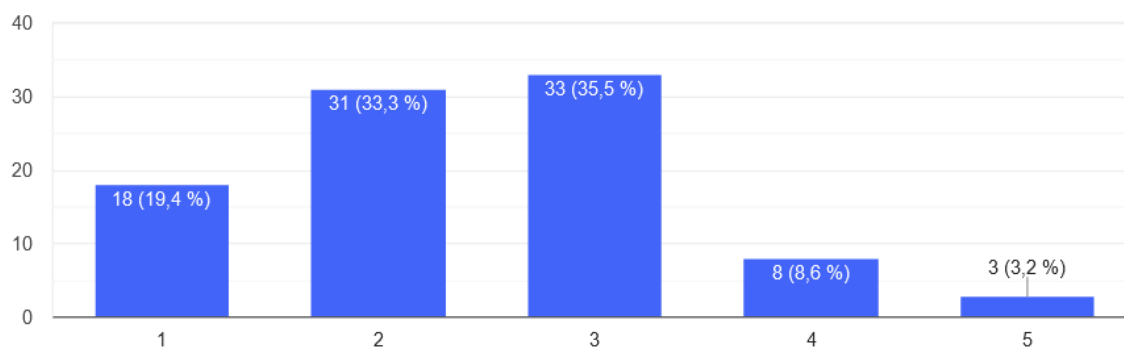

TURIZAM

Koliko ste zadovoljni sljedećim elementima na području Grada:

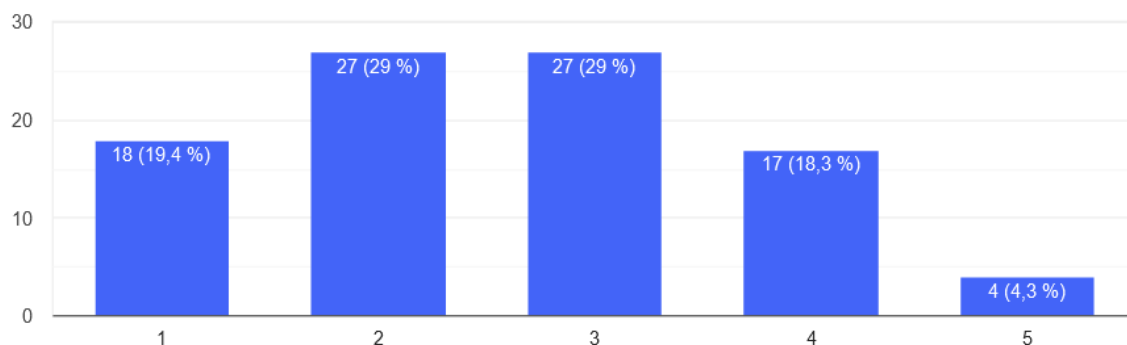
Razvijenost turizma na području Grada

93 odgovora

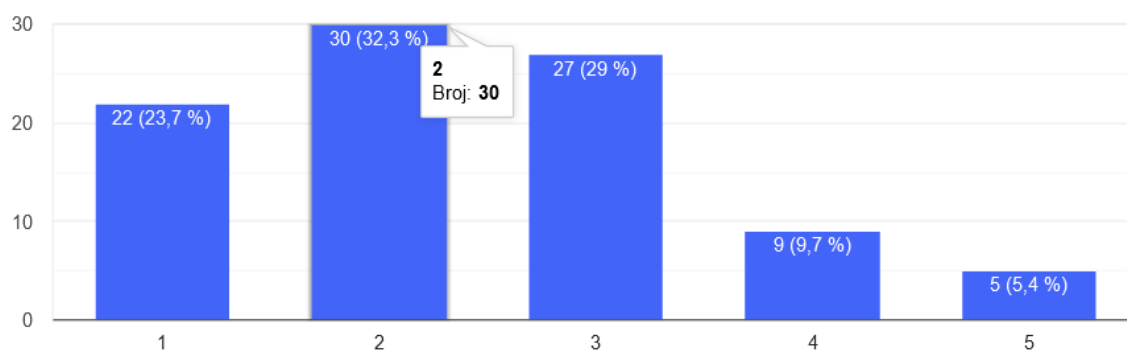
Razvijenost seoskog turizma

93 odgovora

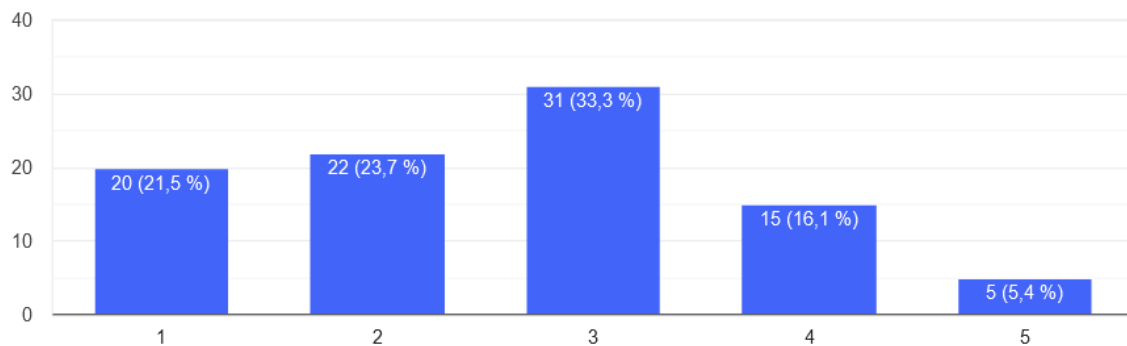
Sadržaji posebnih oblika turizma (seoski turizam, avanturizam, kulturni turizam...)

93 odgovora

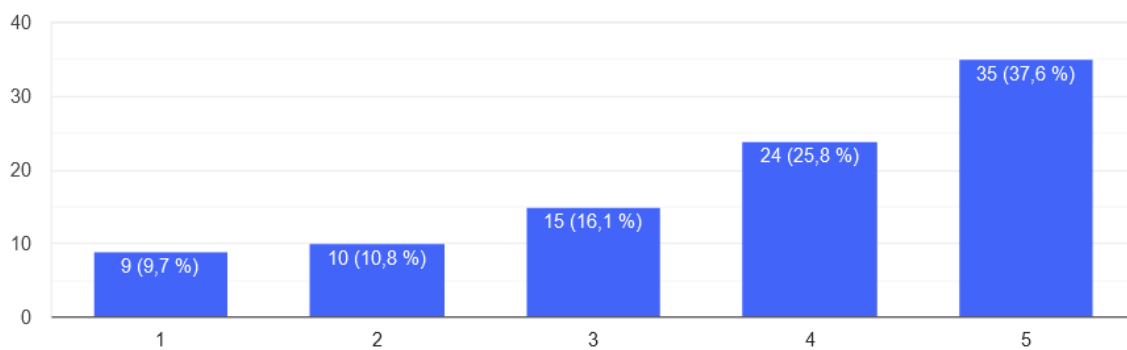
Korištenje kulturne baštine u turističke svrhe

93 odgovora

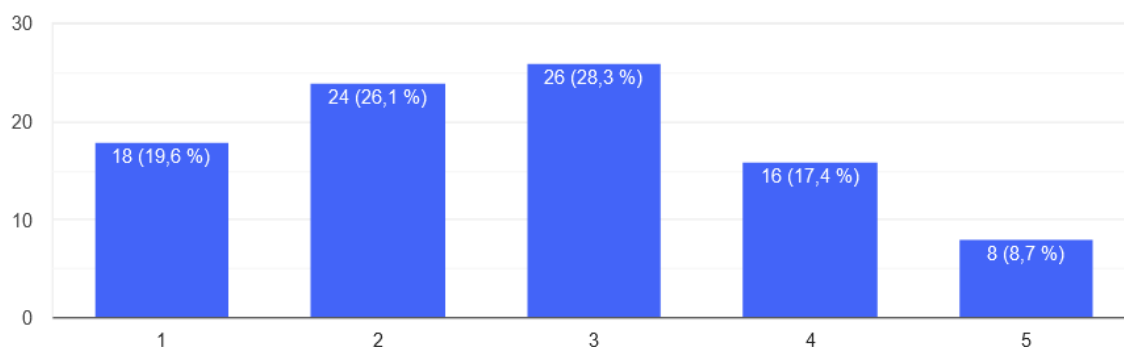
Potencijal Grada kao turističke destinacije

93 odgovora

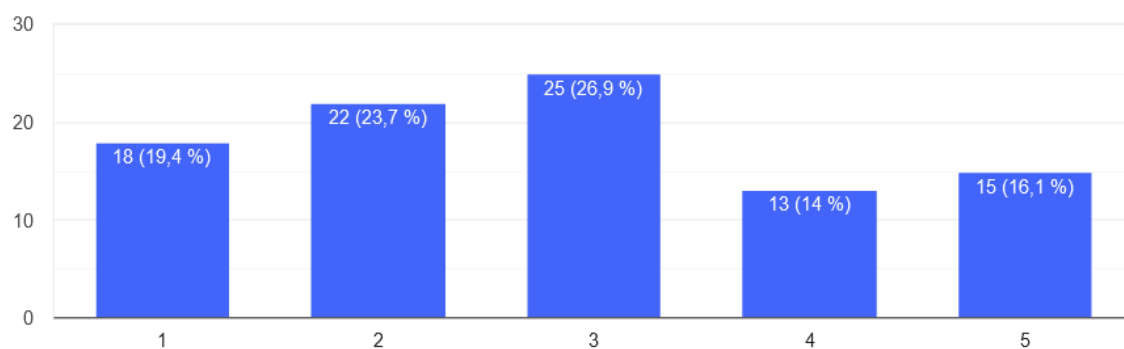
Lokalna gastro ponuda

92 odgovora

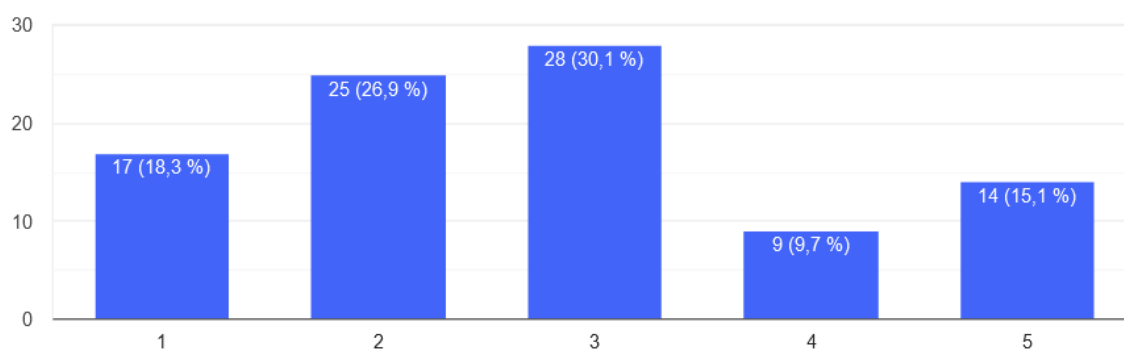
Otvaranje novih turističkih sadržaja- posebnih oblika turizma (seoski turizam, agroturizam, lovni turizam, pustolovni turizam, promatranje ptica...)

93 odgovora

Korištenje bespovratnih sredstava za financiranje razvoja posebnih oblika turizma

93 odgovora

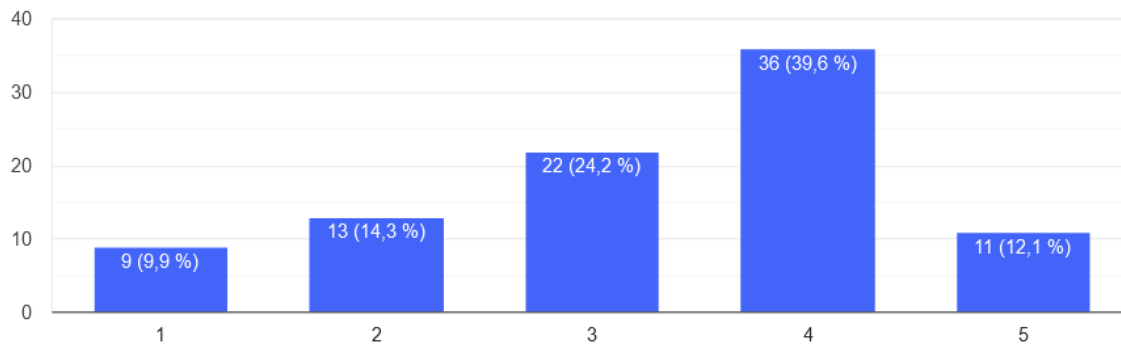

OBRAZOVANJE

Koliko ste zadovoljni sljedećim elementima na području Grada:

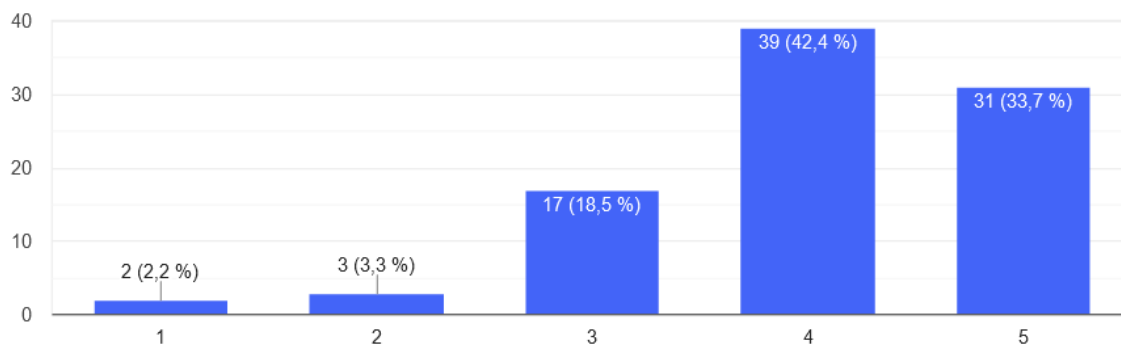
Opremljenost postojeće odgojno-obrazovne ustanove

91 odgovor

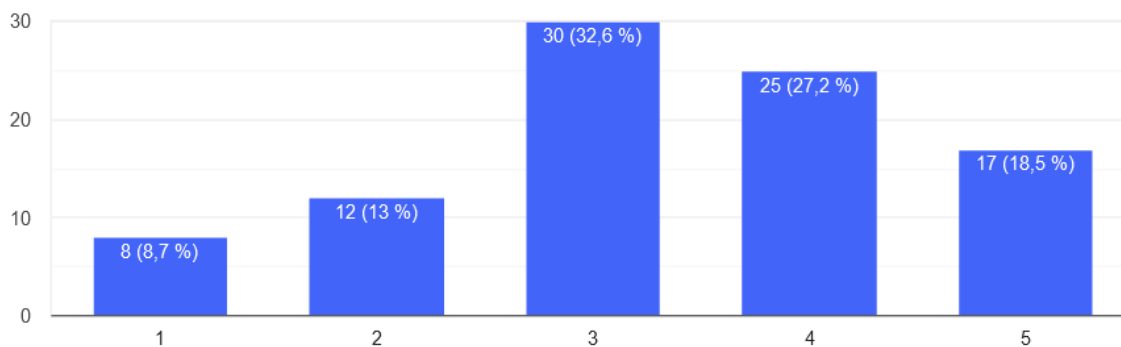
Pristupačnost osnovnog obrazovanja

92 odgovora

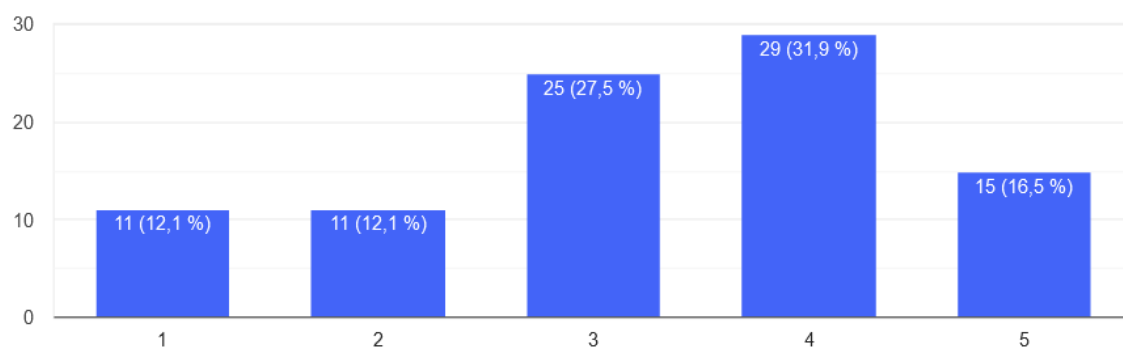
Pristupačnost srednjoškolskog obrazovanja

92 odgovora

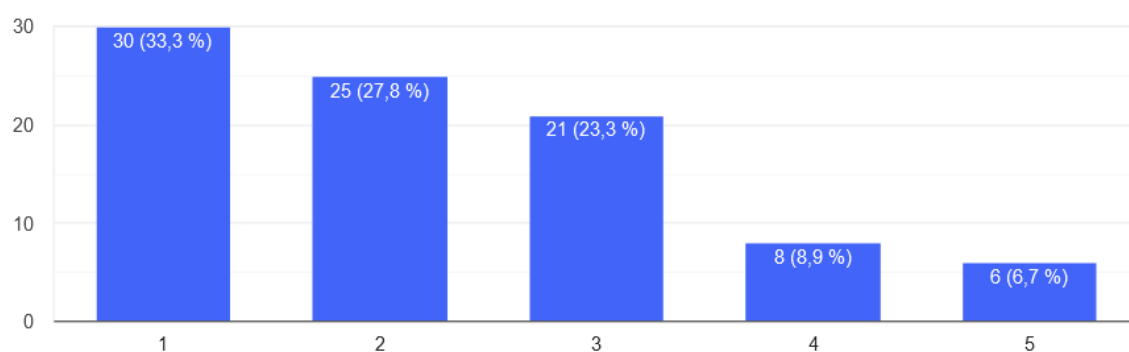
Ljudski kapaciteti postojeće odgojno-obrazovne infrastrukture

91 odgovor

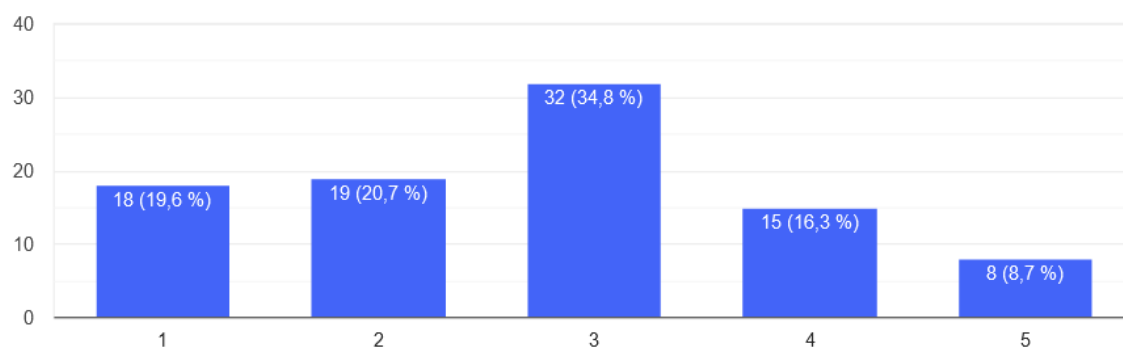
Ponuda različitih edukacija, radionica, prezentacija, usavršavanja na području Grada

90 odgovora

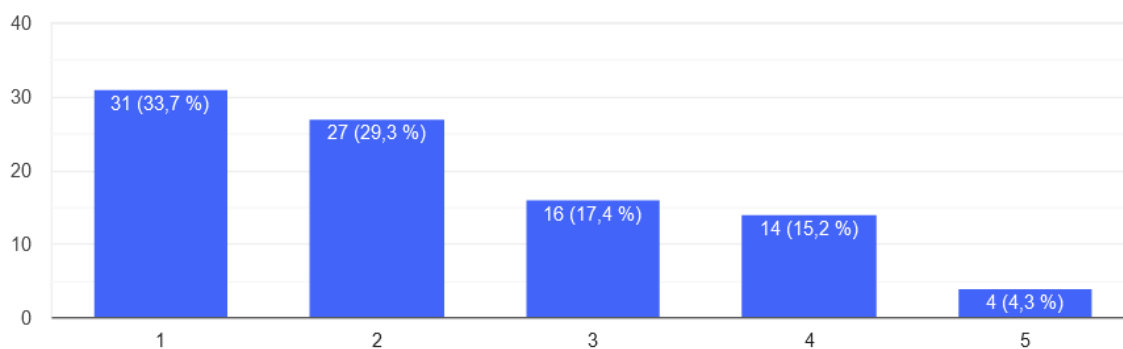
Mogućnosti obrazovanja

92 odgovora

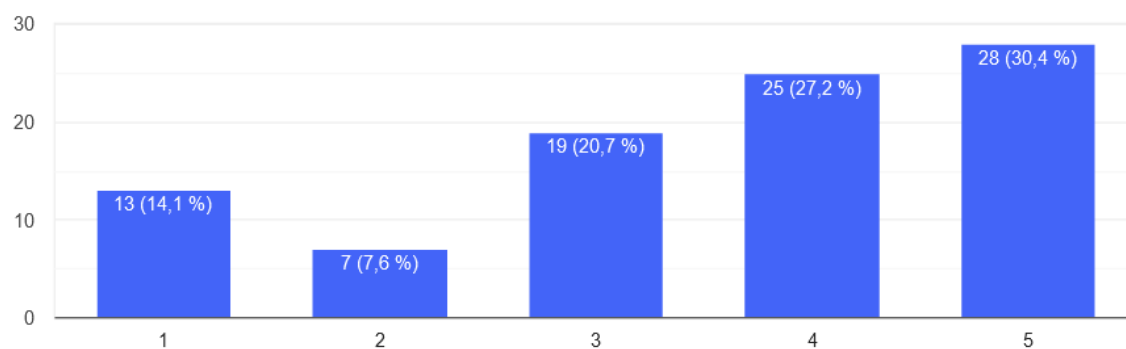
Blizina fakulteta

92 odgovora

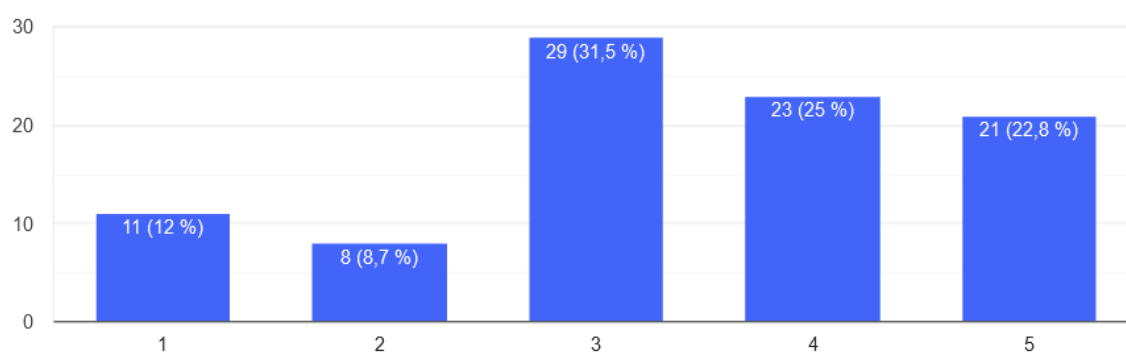
Usklađenost rada vrtića s radnim vremenom roditelja

92 odgovora

Razvijenost usluga vrtića (jaslice, posebni programi - jezik, sport...)

92 odgovora

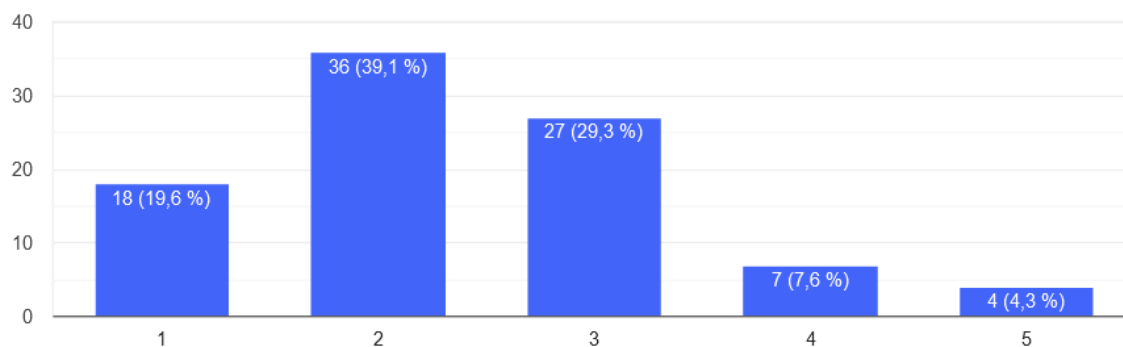

ZDRAVSTVO I SOCIJALNA SKRB

Koliko ste zadovoljni sljedećim elementima na području Grada:

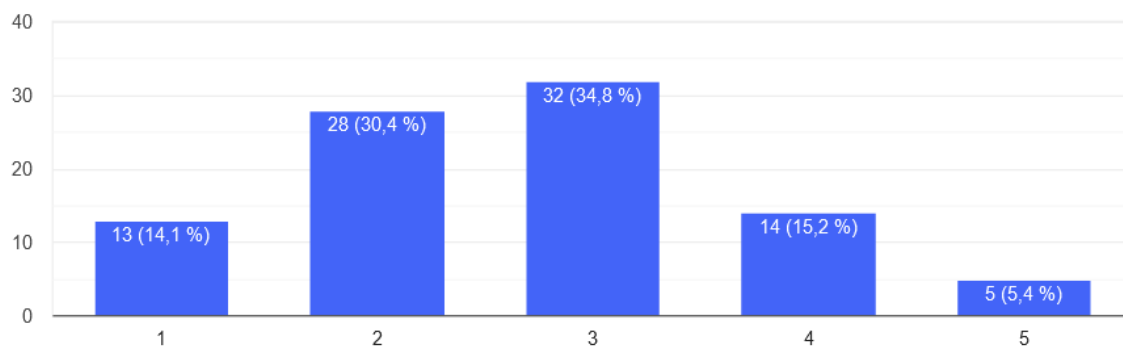
Opremljenost postojećih zdravstvenih objekata

92 odgovora

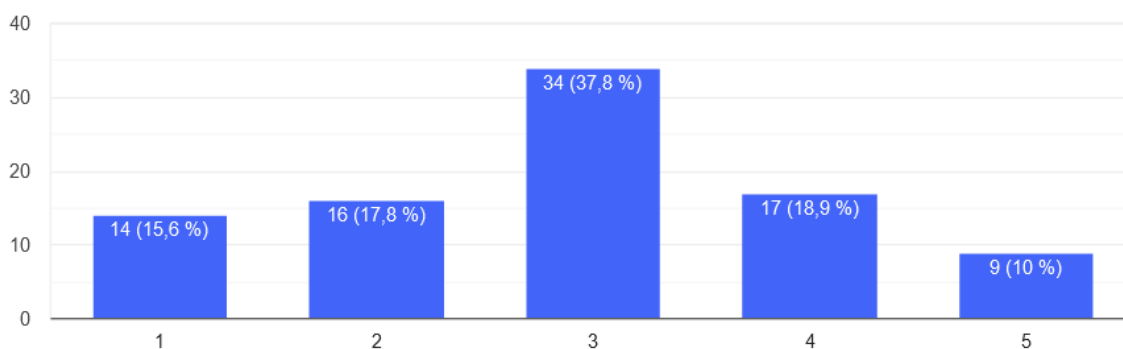
Ocjena ponude zdravstvenih usluga

92 odgovora

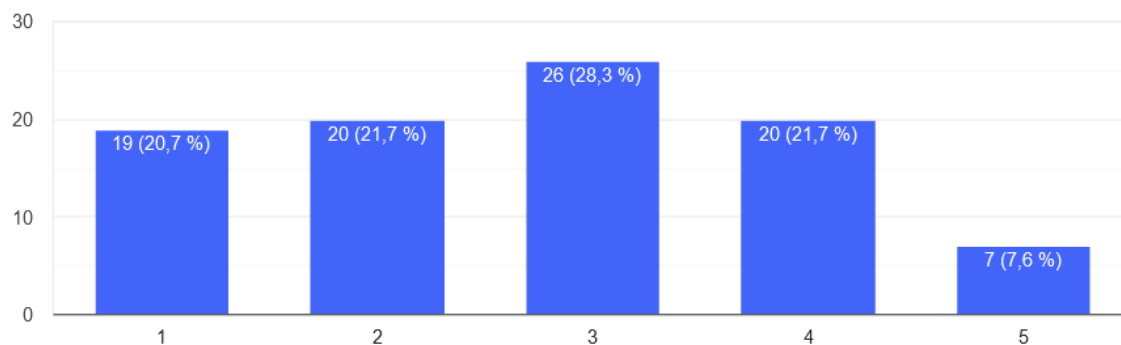
Razvijenost usluga socijalne skrbi za osobe u nepovoljnom položaju

90 odgovora

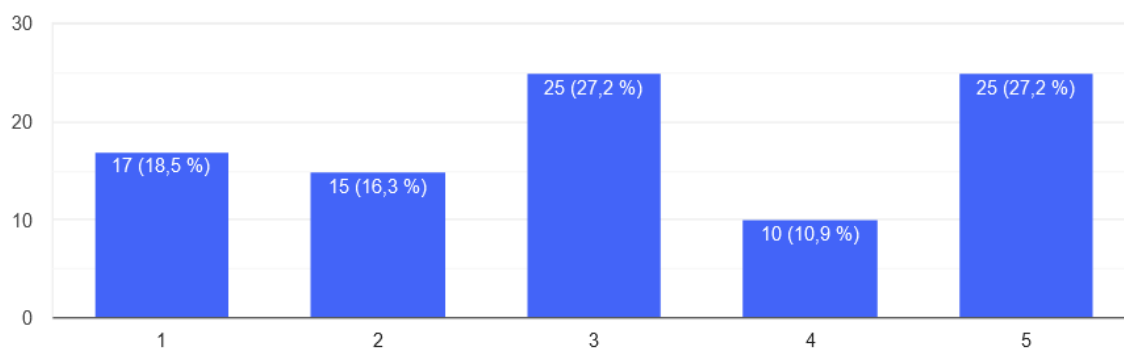
Učestalost humanitarnih akcija na području Grada

92 odgovora

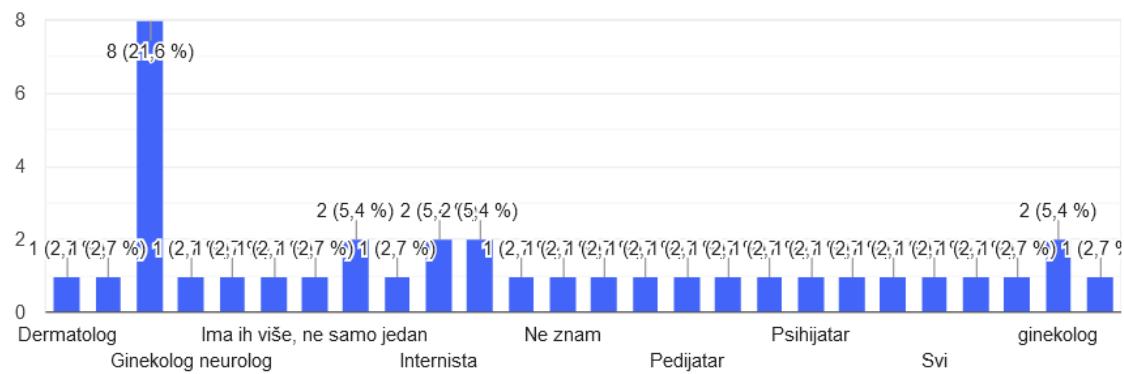
Potreba dolaska liječnika specijalista

92 odgovora

Za kojim liječnikom specijalistom postoji najveća potreba?

37 odgovora

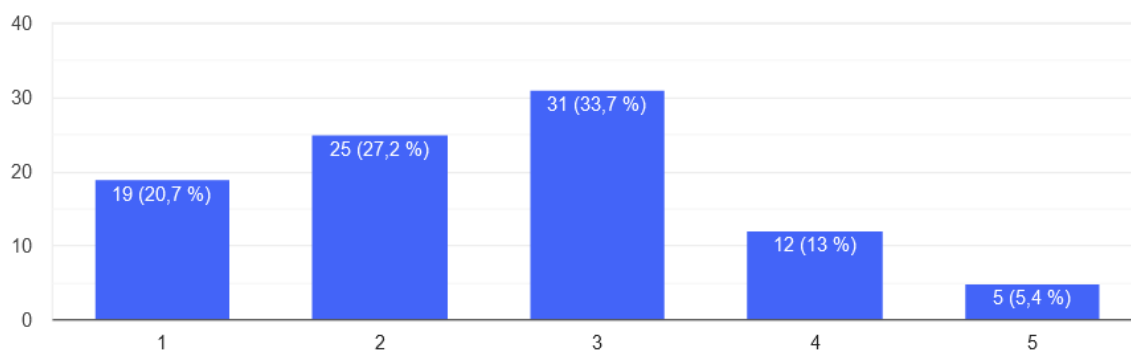

KULTURA I SPORT

Koliko ste zadovoljni sljedećim elementima na području Grada:

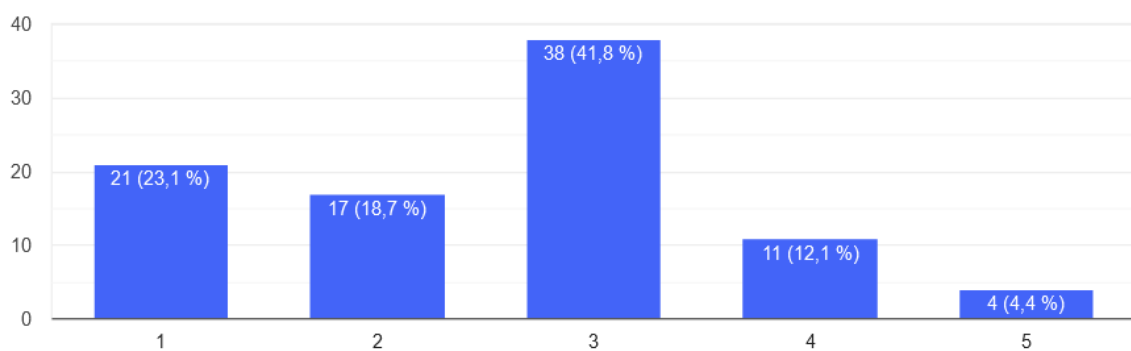
Ponuda kulturnih sadržaja i događaja u Gradu

92 odgovora

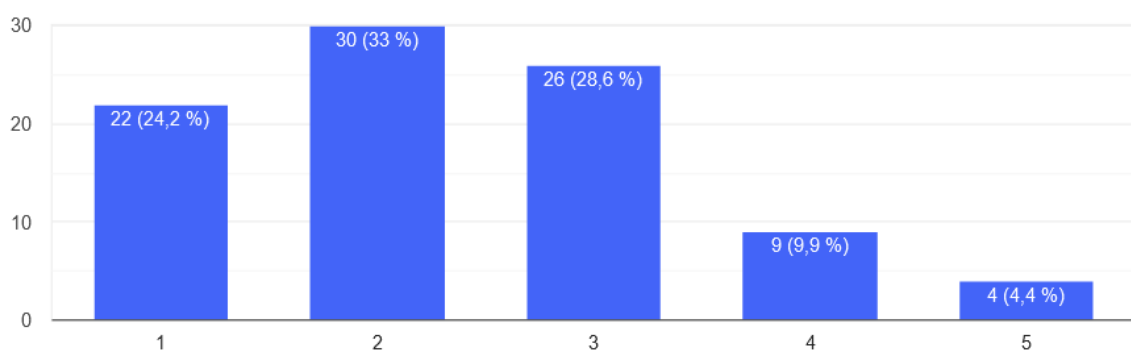
Postojeća kulturno-društvena infrastruktura

91 odgovor

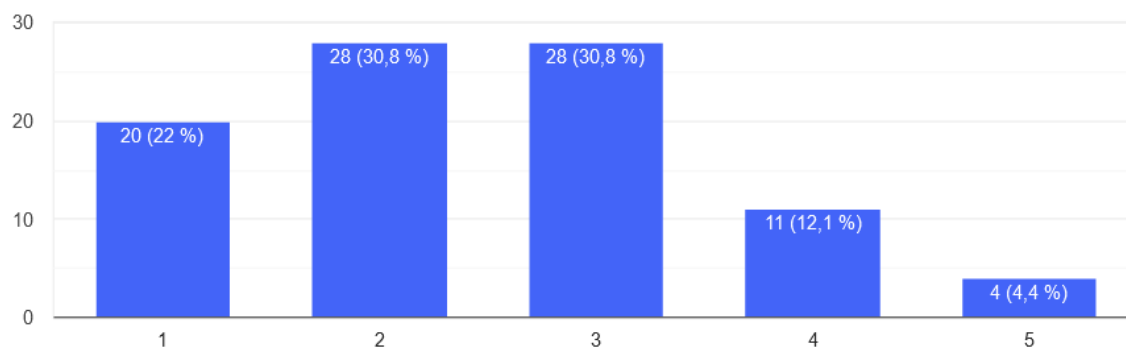
Ponuda sportsko-rekreativnih sadržaja u Gradu

91 odgovor

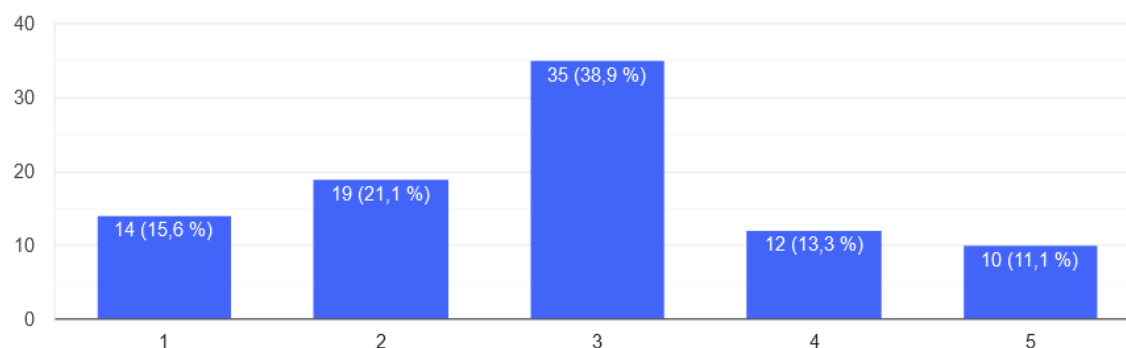
Postojeća sportska infrastruktura

91 odgovor

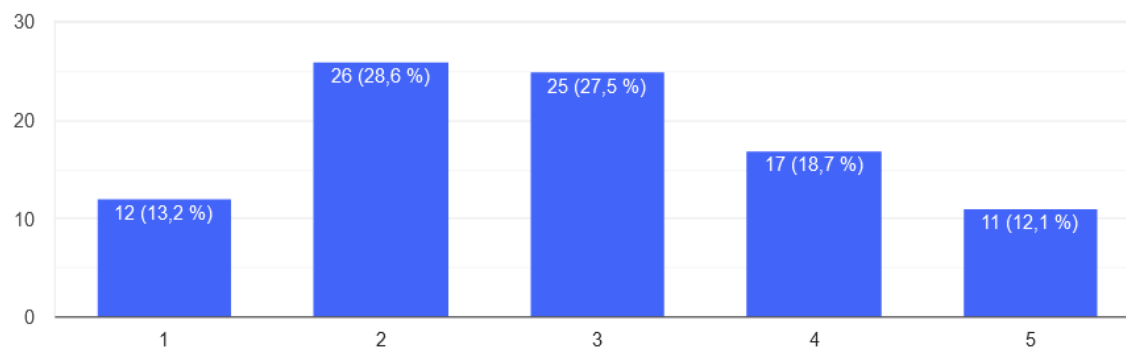
Suradnja udruga s javnom upravom

90 odgovora

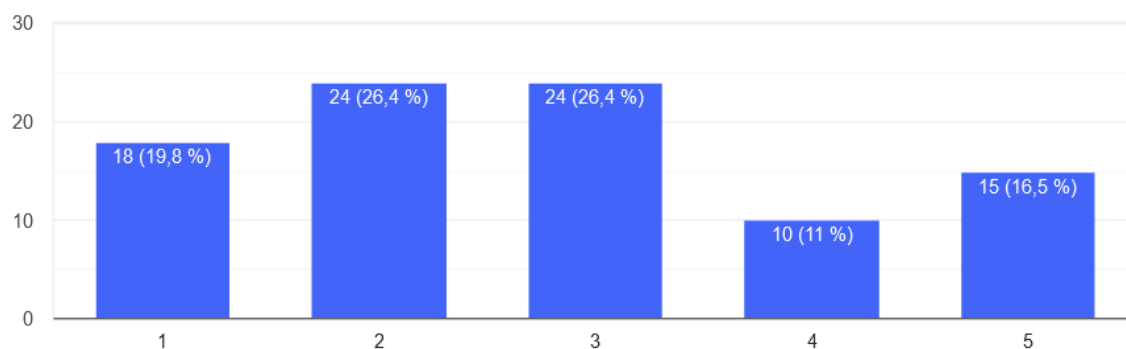
Financijska podrška Grada razvoju organizacija civilnog društva

91 odgovor

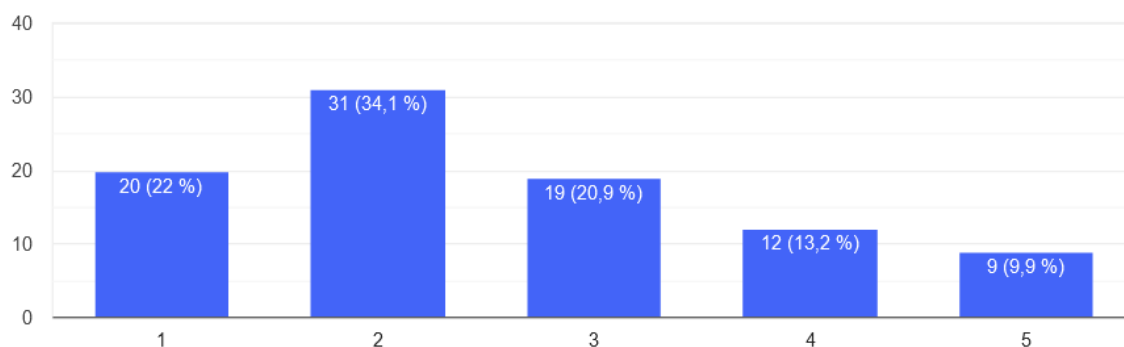
Povlačenje bespovratnih sredstava za aktivnosti udruga

91 odgovor

Educiranost i osposobljenost predstavnika udruga

91 odgovor

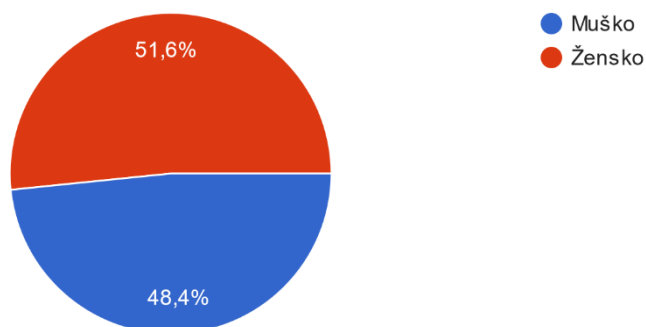

OPĆE INFORMACIJE

Spol

Spol

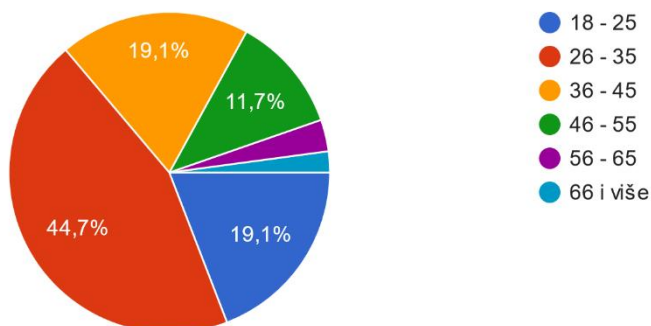
93 odgovora

Dob

Dob

94 odgovora

U nastavku su prijedlozi kojima bi ispitanici doprinijeli razvoju Grada:

25 odgovora

1. Otvaranje novih radnih mjesta i privlačenje većih obrta na osnovu prometne povezanosti.
2. Čistoća grada, pogotovo okolice Vrgorca kao prioritet. Bolja kontrola prometa i parkinga u gradu. Estetsko uređenje grada.
3. Pobriniti se za čistoću Vrgorske krajine, a i sigurnosti u istoj. Povećati kapacitet prostora za iznajmljivanje i investirati u izgled grada.
4. Omogućiti građanima zapošljavanje na području Grada kako bi se spriječilo iseljavanje. Uvesti red u prikupljanju otpada.
5. Uvesti više sadržaja za mlade. Osposobljavanje za rad za više dobni skupina. Rad na stvaranju više radnih mjesta i bez sezone.
6. Eko prerađivač smeća na Ajdanovcu; Veleučilište poljoprivrednog i turističkog smjera; Kreiranje sportskog klastera; Uspostava gradskog kazališta; Uspostava gradskog muzeja; Renoviranje gradskih kula (baštine); Stvaranje športskog centra na mjestu nekadašnje Dalmacije kristal; Prodaja (ili gradsko preuzimanje) i otvaranje Vrgorke; Gradske zelene zone (park, maskara, paklina, gradina); poticanje rješavanja imovinskih odnosa pomoću gradskih nameta i raspadnute infrastrukture (Ercega selo, jezgra grada); Sportsko-kulturne manifestacije poput turnira mjesnih odbora; Profesionalizacija DVD-a; Renovacija doma zdravlja.
7. Potpora poljoprivrednicima i sportu.
8. Omogućiti više radnih mjesta, a da nisu državna, lokalna uprava/samouprava ili javna poduzeća.
9. Otvoriti nova radna mjesta u proizvodnom sektoru.
10. Izgraditi kanalizaciju za okolna sela; Uvesti optički Internet; Pružiti pogodnosti poduzetnicima koji žele otvoriti pogon u Gradu (porezne olakšice, infrastruktura u zamjenu da rade naši ljudi) i sl.
11. Ulaganje u poljoprivredu i stočarstvo u suradnji s MIB Pivac. Ravnomjerno

- ulaganje u infrastrukturu u sva vrgorska sela u odnosu na Grad.
12. Pomoć malim OPG-ovima.
 13. Nogometno igralište u gradu i obnova seoskih igrališta.
 14. Treba osmisлити potpore ili olakšice poduzetništvu za otvaranje novih proizvodnih jedinica i za zapošljavanje novih radnika.
 15. Poticati otvaranje trgovina (odjeća, obuća, kućanskih, higijenskih potrepština, lokalnih proizvoda) kako bi stanovnici, koji nisu u mogućnosti odlaziti u druge gradove, mogli kupovati u svome gradu.
 16. Jače brendiranje vrgorskog kraja kao turističke destinacije, otkupna stanica za voće i povrće.
 17. U Gradu se treba omogućiti što više aktivnosti za djecu od tri godine pa nadalje, jer za tu dobnu skupinu, osim vrtića, u Gradu ništa drugo ne postoji.
 18. Povećanje broja stambenog prostora za najam u samom Gradu zbog nepostojanja istoga.
 19. Sređivanje zemljišnih knjiga na području cijelog Grada i organizirani otkup poljoprivrednih proizvoda i prerada istih.
 20. Regulacija policijskog nadzora.
 21. Omogućiti nova radna mjesta za građane.
 22. Svima osigurati jednake uvjete za razvoj.
 23. Sportske aktivnosti i radionice za djecu.
 24. Sve snage usmjeriti u rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i čišćenje parcela od nagomilanih vlasnika, a u svrhu lakšeg privlačenja EU sredstava. Privući još neku tvornicu u zonu koja će otvoriti radna mjesta davanjem jamstava da su prve tri godine oslobođeni plaćanja doprinosa, osim struje i vode. Tunel kod Ravče svima nam je od vitalne važnosti, obnavljanje ceste do Stupice neće nam puno skratiti put do mora. Blizina mora omogućuje nam bolje iskorištavanje turističkog potencijala i plasmana poljoprivrednih proizvoda. Grad je dobro krenuo s obnovom kamenih kuća, ali sad treba nastaviti, jer ima stvarno puno praznih kuća koje Grad može kupiti i obnoviti, umjesto da se grade zgrade pa prodaju stanovi. Vjerujem da bi se takve kuće, uz poticaje, dobro prodavale, čak i bolje od stanova. Mislim da bi na taj način vratili život napuštenim selima, u kojima je najviše takvih kuća, a i u samom centru Grada ih ima. Do nekih sela nema dovoljno širokog puta da bi se tu izvodili neki ozbiljniji radovi, ne može doći ni kamion pijeska pa kako onda izvesti bilo kakvu obnovu? Potrebna evaluacija svih putova te proširiti preuske putove, makar samo makadamom, bez asfalta. Radionice na temu povlačenja sredstava za energetsку obnovu kuća i zgrada, s naglaskom na solarne panele te postaviti cilj da kroz deset godina cijela općina radi na solarnu energiju. Educirati građane i osigurati sve za provođenje politike razvrstavanja otpada uz osnivanje pogona za reciklažu. Poticajima potaknuti da se obrađuje sva zemlja. Napraviti više na planu cikloturizma, možemo napraviti stazu koja će biti samo za bicikliste.
 25. Unaprijediti stručnost, birokratski aspekt, uspostaviti jasan plan, vizije i strategije razvoja.